Világ proletárjai egyesüljetek!

LENIN

MŰVEI

23

AZ OROSZNYELVŰ KIADÁS
AZ OK(b)P IX. KONGRESSZUSÁNAK
ÉS A SZOVJETEK
II. ÖSSZSZÖVETSÉGI KONGRESSZUSÁNAK
HATÁROZATA ALAPJÁN JELENIK MEG

V. I. LENIN

MŰVEI

SZIKRA KIADÁS BUDAPEST

V. I. LENIN

MŰVEI

23.

KÖTET

1916 augusztus—1917 március

SZIKRA KIADÁS BUDAPEST 1951

Az orosz eredeti címe:

ИНСТИТУТ МАРКСА–ЭНГЕЛЬСА–ЛЕНИНА ПРИ ЦК ВКП(б)
В. И. ЛЕНИН. СОЧИНЕНИЯ
ИЗДАНИЕ ЧЕТВЕРТОЕ. ТОМ 23. ГОСПОЛИТИЗДАТ 1948

Lenin műveinek magyar kiadása a moszkvai Marx—Engels—Lenin Intézet által sajtó alá rendezett negyedik orosznyelvű kiadás nyomán, a Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetőségének határozata alapján jelenik meg.

ELŐSZÓ

A huszonharmadik kötet azokat a műveket tartalmazza, amelyeket V. I. Lenin az 1916 augusztusától 1917 márciusáig terjedő időszakban, Svájcban írt.

A művek többsége azt a harcot tükrözi, amelyet Lenin és a bolsevikok az imperialista háború és a II. Internacionáléhoz tartozó pártok vezéreinek, a nyilt szociálsovinisztáknak és centristáknak áruló politikája ellen folytattak. Ezek közé tartoznak az olyan cikkek, mint „Az imperializmus és a szakadás a szocializmus táborában", „Tizen vannak már a «szocialista» miniszterek", „Burzsoá pacifizmus és szocialista pacifizmus", „Azokhoz a munkásokhoz, akik támogatják a harcot a háború ellen és a saját kormányuk oldalára átállt szocialisták ellen" és más cikkek.

Ebben a kötetben jelenik meg Lenin „A proletárforradalom katonai programja" c. híres cikke, amelyben Lenin az imperialista kapitalizmusról „Az imperializmus mint a kapitalizmus legfelsőbb foka" című könyvében közzétett adatok alapján kifejtette azt az új elméleti tételt, amelynek értelmében a szocializmus egyidejű győzelme valamennyi országban *lehetetlen*, viszont a szocializmus győzelme egy, egyedülálló kapitalista országban *lehetséges*, továbbá megalapozta az igazságos és igazságtalan háborúkról szóló tételt.

A kötet jelentős része azokból a művekből áll, amelyekben Lenin megszabta a forradalmi szociáldemokraták feladatait az első imperialista világháború (1914—1918) időszakában, mint „A baloldali zimmerwaldisták feladatai a svájci szociáldemokrata pártban", „Elvi tételek a háború kérdéséről", „A haza védelme kérdésének felvetéséről", „A semlegesség védelme" és más cikkek.

Lenin „Az «imperialista ökonomizmus» születőben levő irányzatáról", „Válasz P. Kijevszkijnek (J. Pjatakovnak)", „A marxizmus karikatúrájáról és az «imperialista ökonomizmusról»" című cikkekben a Buharin—Pjatakov-féle pártellenes csoportnak a marxizmussal szemben ellenséges álláspontját bírálja és az új történelmi viszonyok között továbbfejleszti a bolsevik programot a nemzetiségi kérdésben.

Ebben a kötetben jelenik meg az „Előadás az 1905-ös forradalomról", amelyet Lenin Zürichben a munkásifjúság gyűlésén tartott, s amelyben mélyrehatóan és minden szempont figyelembevételével általánosította az első orosz forradalom tapasztalatait.

„Az 1917 március 4-i (17-i) tézisek fogalmazványa", a „Levelek a távolból", „Az OSzDMP feladatairól az orosz forradalomban", „Az oroszországi forradalom és a világ munkásainak feladatai" című és más műveket Lenin az 1917-es februári forradalom legelső napjaiban írta. Lenin ezekben elemezte a forradalom osztályerőviszonyait és felvázolta a burzsoá-demokratikus forradalomról a szocialista forradalomra való átmenet perspektíváit.

Hat dokumentumot elsőízben vettünk fel Lenin Műveibe. A „Módosító javaslat a háború kérdéséről hozott határozathoz", az „Egy rövid időszak története egy szocialista párt életében" a svájci szociáldemokrata párt baloldali szociáldemokratáinak az imperialista világháború időszakában folytatott harcával foglalkozik. A „Statisztika és szociológia" című munka a nemzeti mozgalmaknak a nemzetközi munkásmozgalomban játszott szerepére világít rá. A „Távirat az Oroszországba induló bolsevikoknak" és „Nyilatkozat a «Volksrecht»-ben" című dokumentumok a bolsevikoknak a kibontakozó oroszországi forradalomban követett taktikáját világítják meg. „Az OSzDMP Központi Bizottsága Külföldi Testületének határozata" a mensevikek ellen irányul, akik megkísérelték megakadályozni Lenin és a bolsevikok visszatérését az emigrációból Oroszországba.

LENIN

1918

AZ „IMPERIALISTA ÖKONOMIZMUS“ SZÜLETŐBEN LEVŐ IRÁNYZATÁRÓL

A régi „ökonomizmus“, az 1894—1902-es évek „ökonomizmusa“, ilyenformán okoskodott. A narodnyikokat megcáfolták. Oroszországban győzött a kapitalizmus. Tehát politikai forradalmakra nem kell gondolni. A gyakorlati következtetés: vagy — „a munkások folytassák a gazdasági, a liberálisok a politikai harcot“. Ez — elkanyarodás jobbfelé. Vagy — politikai forradalom helyett általános sztrájk a szocialista átalakulás érdekében. Ez — elkanyarodás balfelé, amelyet a 90-es évek végén egy orosz „ökonomista“ ma már feledésbe merült brosúrája képviselt[1].

Most új „ökonomizmus“ van születőben, amely ehhez a két elkanyarodáshoz minden tekintetben hasonlóan okoskodik: a „jobbfelé“ való elkanyarodás — ellenezzük az „önrendelkezési jogot“ (vagyis az elnyomott népek felszabadulását, az annexiók elleni harcot; ezt még eddig nem gondolták végig, vagy nem mondták ki teljesen). A „balfelé“ való elkanyarodás — ellenezzük a minimális programot (vagyis a harcot a reformokért és a demokráciáért), minthogy ez „ellentmond“ a szocialista forradalomnak.

Már több mint egy esztendő telt el azóta, hogy néhány elvtárs, éppen a berni konferencián, 1915 tavaszán, felfigyelt erre a születőben levő irányzatra. Akkor szerencsére csak egy elvtárs, akit a konferencia *általános* rosszalással fogadott, tartott ki a tanácskozás végéig az „imperialista ökonomizmus“ eszméi mellett, amelyeket külön „tézisek“ formájában írásban is megfogalmazott. Ezekhez a tézisekhez *senki* sem csatlakozott[2].

Utóbb ugyanennek az elvtársnak az önrendelkezés

ellen irányuló téziseihez még ketten[3] csatlakoztak (mivel nem ismerték fel ennek a kérdésnek elválaszthatatlan összefüggését az imént említett „tézisek" általános állásfoglalásával). Csakhogy az 1916 februárjában „A Nemzetközi Szocialista Bizottság Bulletinjének"[4] 3. számában közölt „holland program" megjelenése *egycsapásra* feltárta ezt a „félreértést" és *újból* arra késztette az eredeti „tézisek" szerzőjét, hogy *feltámassza* egész „imperialista ökonomizmusát", most már ismét teljes egészében, nem pedig egy állítólagos „részletkérdésre" alkalmazva.

Feltétlenül ismételten *figyelmeztetni* kell az illető elvtársakat, hogy *mocsárba jutottak*, hogy „eszméiknek" *semmi közük sem a marxizmushoz, sem a forradalmi szociáldemokráciához.* Megengedhetetlen, hogy továbbra is „véka alá rejtsük" a dolgot; ez azt jelentené, hogy elősegítenénk és a *legrosszabb irányba* terelnénk az eszmei zűrzavart, az elhallgatások, a „részlet"-konfliktusok, a jóvátehetetlen „surlódások" stb. irányába. Ellenkezőleg, az a *kötelességünk*, hogy feltétlenül és a leghatározottabban ragaszkodjunk a felmerült kérdések alapos átgondolásának és végérvényes tisztázásának kötelezővé tételéhez.

A „Szocial-Demokrat"[5] szerkesztősége az önrendelkezésről szóló tézisekben* (németül jelentek meg, a „Vorbote"[6] 2. számából készített különnyomatként) szándékosan *személytelen* formában, de igen behatóan tárgyalta a dolgot a sajtóban és különös nyomatékkal hangsúlyozta, hogy az önrendelkezés kérdése *összefügg* az *általános kérdéssel*, a reformokért és a demokráciáért folytatott harccal, a *politikai* oldal mellőzésének megengedhetetlenségével stb. Az eredeti tézisek (az „imperialista ökonomizmus") szerzője a szerkesztőségnek az önrendelkezésről szóló téziseire tett megjegyzéseiben *szolidaritást vállal a holland programmal*, s ezzel maga mutat rá különösen szemléltetően arra, hogy az önrendelkezés kérdése, ahogyan a születőben levő irányzat szerzői felvetik, egyáltalán nem „részletkérdés", hanem általános és alapvető kérdés.

A hollandok programját a Zimmerwaldi Baloldal[7] képviselői 1916 február 5—8-án, a Nemzetközi Szocialista

---

* *Lenin* Művei. 22. köt. 1951. 145—160. old. — *Ford.*

Bizottság berni ülésén kapták meg. A Zimmerwaldi Baloldal egyetlen tagja sem, *még Radek sem* foglalt állást e mellett a program mellett, hiszen ez a program nagy összevisszaságban olyan pontokat egyesít magában, mint „a bankok kisajátítása" és olyanokat, mint „a kereskedelmi vámok eltörlése", „a felsőházak megszüntetése" stb. A Zimmerwaldi Baloldal képviselői egyhangúlag — félig-meddig, sőt jóformán teljesen megjegyzés nélkül, egyszerű vállvonogatással — tértek napirendre a holland program mint olyan fölött, amely nyilvánvalóan úgy ahogy van elvetélt dolog.

Ezzel szemben az 1915 tavaszán írt eredeti tézisek szerzőjének annyira megtetszett ez a program, hogy kijelentette: „Én alapjában véve semmivel sem mondtam többet" (1915 tavaszán), „a hollandok **alaposan végiggondolt** programot állítottak össze": „*náluk a gazdasági részben — a bankok és a nagyüzemek*" (vállalatok) „*kisajátítása, a politikai részben — a köztársaság stb. szerepel. Tökéletesen helyes!*"

Valójában, a hollandok nem „alaposan végiggondolt", hanem fölöttébb *meggondolatlan* programot állítottak össze. Oroszország szomorú sorsa, hogy nálunk egyesek éppen a meggondolatlan újdonságot kapják fel . . .

Az 1915-ös tézisek szerzője úgy látja, hogy a „Szocial-Demokrat" szerkesztősége ellentmondásba keveredett, amikor „maga" követelte „a bankok kisajátítását", sőt a 8. §-ban („A konkrét feladatok") még a „haladéktalan" szót is hozzátette (plusz a „diktatórikus rendszabályokat"). „Engem pedig mennyire csepültek ugyanezért Bernben !" — kiált fel méltatlankodva az 1915-ös tézisek szerzője, az 1915 tavaszán lezajlott berni vitákra visszaemlékezve.

Ez a szerző elfelejtett és figyelmen kívül hagyott egy „csekélységet": a „Szocial-Demokrat" szerkesztősége a 8. §-ban világosan *két* esetet vizsgál: I. — a szocialista forradalom *megkezdődött.* Akkor, mondják a tézisek, „haladéktalanul ki kell sajátítani a bankokat" és így tovább. II. — a szocialista forradalom *nem* kezdődik meg és akkor várni kell azzal, hogy ezekről a jó dolgokról beszéljünk.

Minthogy a szocialista forradalom az említett értelemben *most* még köztudomás szerint nem kezdődött meg, a hollandok programja értelmetlen. A tézisek szerzője viszont *„elmélyíti“* a dolgot, visszatér („esmégcsak ippeghogy ezen a helyen...“) régi hibájához: a politikai követeléseket (mint amilyen „a felsőház megszüntetése“?) *„a szociális forradalom politikai megfogalmazásává“* kell változtatni.

A szerző, miután egy álló esztendeig egyhelyben topogott, szerencsésen kikötött régi hibájánál. Itt a „nyitja“ balfogásának: nem képes eligazodni abban a kérdésben, *hogyan hozza összefüggésbe a már bekövetkezett imperializmust a reformokért folytatott harccal meg a demokráciáért folytatott harccal* — pontosan úgy, ahogyan az áldott emlékezetű „ökonomizmus“ nem volt képes összefüggésbe hozni a már bekövetkezett kapitalizmust a demokráciáért folyó harccal.

Ezzel magyarázható — az a tökéletes eszmezavar, hogy a demokratikus követelések az imperializmus korszakában „megvalósíthatatlanok“.

Ezzel magyarázható — az a tény, hogy marxistánál megengedhetetlen (és csakis a „Rabocsaja Miszl“ irányzatához tartozó „ökonomista“ szájában helyénvaló) módon figyelmen kívül hagyják, hogy a politikai harc, mint mindig, most is, azonnal, tüstént esedékes.

Ezzel magyarázható — az a csökönyös tulajdonság, hogy az imperializmus *elismeréséről* „letérnek“ az imperializmus *védelmezésének* útjára (mint ahogy az áldott emlékezetű „ökonomisták“ a kapitalizmus elismeréséről a kapitalizmus védelmezésének útjára tértek le).

És így tovább, és így tovább.

Teljesen lehetetlen minden részletre kiterjedően boncolgatni az 1915-ös tézisek szerzőjének azokat a hibáit, amelyeket a „Szocial-Demokrat“ szerkesztőségének az önrendelkezésről szóló téziseire tett megjegyzéseiben elkövetett, mert hiszen *minden egyes mondata helytelen!* Hiszen „megjegyzésekre“ nem lehet brosúrákkal vagy könyvekkel válaszolni, ha az „imperialista ökonomizmus“ kezdeményezői egy álló esztendeig egyhelyben topognak és konokul nem hajlandók gondoskodni arról, amiről pedig

egyenesen pártkötelességük gondoskodni, ha komolyan állást akarnak foglalni a politikai kérdésekben, nevezetesen arról, hogy megfontoltan, teljesen kifejtsék azt, amit ők „nézeteltéréseinknek“ neveznek.

Csak röviden utaltak arra, hogyan alkalmazza vagy hogyan „egészíti ki“ a szerző a maga alapvető hibáját.

A szerző úgy véli, hogy ellentmondásba kerülök önmagammal: 1914-ben („Proszvescsenyije“[8]) azt írtam, hogy ostobaság „*a nyugateurópai szocialisták* **programjaiban**“ az önrendelkezési jogot keresni*, 1916-ban pedig különösen lényegbevágónak nyilvánítom az önrendelkezési jogot.

A szerző nem gondolta meg (!!), hogy ezeket a programokat 1875-ben, 1880-ban, meg 1891-ben írták![9]

Menjünk tovább pontról pontra (a „*Szocial-Demokrat*“ szerkesztőségének az önrendelkezésről szóló tézisei sorrendjében):

1. §. Ugyanaz az „ökonomista“ vonakodás attól, hogy meglássák és felvessék a *politikai* kérdéseket. Szerzőnk *azért* vonakodik megfogalmazni *politikai feladatainkat* ezen a téren, *mert* a szocializmus meg fogja teremteni a gazdasági alapot ahhoz, hogy a nemzeti elnyomást megszüntessük a politikában! Ez bizony fura dolog!

A szerző *azért* vonakodik megfogalmazni politikai feladatainkat a nemzeti elnyomás terén, *mert* a győzelmes proletariátus nem veti el a háborúkat más országok burzsoáziájával!! Mindez — a marxizmus és a logika sorozatos megsértésének mintaképe; vagy, ha úgy tetszik, az „imperialista ökonomizmus“ alapvető hibáiban rejlő *logika* megnyilvánulása.

2. §. Az önrendelkezés ellenfelei istentelenül belezavarodtak a „megvalósíthatatlanságra“ való hivatkozásokba.

A „Szocial-Demokrat“ szerkesztősége megmagyarázza nekik a megvalósíthatatlanság *két* lehetséges jelentését és *mindkét* esetben elkövetett hibájukat.

Az 1915-ös tézisek szerzője viszont még csak meg sem próbálja kifejteni, hogyan értelmezi *ő* a „megvalósíthatat-

---

* *Lenin* Művei. 4. kiad. 20. köt. 378. old. (oroszul). — *Szerk.*

lanságot", azaz ugyanakkor, mikor *elfogadja* azt a magyarázatunkat, hogy itt összekevernek két különböző dolgot, *továbbra is kitart ennél az eszmezavarnál!!*

A válságokat az „imperialista" „politikával" hozza összefüggésbe: közgazdászunk *megfeledkezett* arról, hogy válságok az imperializmus *előtt* is voltak!..

Arról beszélni, hogy az önrendelkezés gazdaságilag megvalósíthatatlan, nem egyéb a dolgok összezavarásánál — magyarázza a szerkesztőség. A szerző *nem* válaszol, *nem* jelenti ki, hogy az önrendelkezést *gazdaságilag* megvalósíthatatlannak tartja; feladja a vitatott álláspontot, és átugrik a politikai életre („mégis" megvalósíthatatlan), jóllehet napnál világosabban megmondták neki, hogy *politikailag* a köztársaság is ugyanúgy „megvalósíthatatlan" az imperializmus korszakában, mint az önrendelkezés.

A szerző, miután itt sarokba szorították, mégegyet „ugrik": a köztársaságot is, meg az egész minimális programot is csupán mint „a szociális forradalom politikai megfogalmazását" ismeri el!!!

A szerző lemond annak a felfogásnak védelméről, hogy az önrendelkezés „gazdaságilag" megvalósíthatatlan, és átugrik a politikai életre. A politikai megvalósíthatatlanságot átviszi az egész minimális program kérdésére. Ebben ismét nincs egy szemernyi marxizmus, egy szemernyi logika sem, kivéve az *„imperialista ökonomizmus" logikáját.*

A szerző *észrevétlenül* (anélkül hogy maga meggondolta volna és összefüggően kifejtette volna nézeteit, anélkül hogy saját programjának kidolgozásával fárasztotta volna magát) el akarja vetni a szociáldemokrata párt minimális programját! Nem csoda, hogy egy álló esztendeje egyhelyben topog!!

A *kautskyzmus* elleni harc ismétcsak nem részletkérdés, hanem napjaink *általános* és *alapvető* kérdése: a szerző *nem értette meg* ezt a harcot. Ahogyan az „ökonomisták" a narodnyikok elleni harcot a kapitalizmus védelmezésévé változtatták, ugyanúgy a szerző a kautskyzmus elleni harcot az imperializmus védelmezésévé változtatja (ez a 3. §-ra is vonatkozik).

A kautskyzmus hibája az, hogy reformista módon

állít fel olyan követeléseket, méghozzá ilyen időpontban, amelyeket nem szabad felvetni másképpen, mint forradalmi módon (a szerző viszont helytelenül arra lyukad ki, hogy a kautskyzmus hibája az, hogy egyáltalán felállítja ezeket a követeléseket, mint ahogyan az „ökonomisták" is úgy „értelmezték" a narodnyikok elleni harcot, hogy a „le az önkényuralommal" követelés — narodnyikság).

A kautskyzmus hibája az, hogy a *helyes* demokratikus követelésekkel a mult, a békés kapitalizmus felé fordul, nem pedig a jövő, a szociális forradalom felé (a szerző viszont helytelenül arra lyukad ki, hogy ezek a követelések helytelenek).

3. §. Lásd fentebb. A szerző a „föderáció" kérdését *szintén* megkerüli. Ugyanannak az „ökonomizmusnak" ugyanaz az alapvető hibája: nem ért a *politikai* kérdések feltevéséhez*.

4. §. „Az önrendelkezésből a haza védelme következik" — erősitgeti csökönyösen a szerző. Hibája itt az, hogy a haza védelmének elvetését *sablónná* akarja változtatni, *nem* a *jelenlegi* háború konkrét történelmi sajátosságaiból akarja levezetni, hanem „csak úgy általánosságban". Ez nem marxizmus.

A szerzőnek már régen megmondták és ő nem is cáfolt rá: próbálja meg kigondolni a nemzeti elnyomás vagy jogegyenlőtlenség elleni harc olyan megfogalmazását, amely *nem* igazolja a „haza védelmét". Erre ön nem képes.

Azt jelenti-e ez, hogy mi ellenezzük a nemzeti elnyomás elleni harcot, ha indokolni *lehet* vele a haza védelmét?

Nem. Hiszen mi nem „általában" a „haza védelme" ellen vagyunk (lásd pártunk határozatait**), hanem az ellen, hogy ezzel a csalárd jelszóval *szépítgessék* a jelenlegi *imperialista* háborút.

---

* „Mi nem félünk a széthullástól", írja a szerző, „nem védjük az államhatárokat." Próbálja ezt politikailag pontosan megfogalmazni ! ! Éppen az a dolog veleje, hogy *ön ezt nem képes megtenni;* megakadályozza ebben a *politikai demokrácia* kérdései iránti „ökonomista" vakság a.

** *Lenin* Művei. 21. köt. 1951. 151—152. old. — *Ford.*

A szerző *gyökerében* helytelenül, *nem történetileg akarja* (csakhogy nem tudja; ezért is van az, hogy egy álló esztendeje vajúdik vele . . .) feltenni a „haza védelmének“ kérdését.

A „dualizmussal“ kapcsolatos beszédek azt mutatják, hogy a szerző *nem érti*, mi a monizmus és mi a dualizmus.

Ha a cipőkefét és az emlőst „egyesítem“, „monizmus“ lesz-e ez?

Ha azt mondom, hogy *a* célpont felé

Ⓒ ——————→ *a* ←—————— Ⓑ

Ⓑ pontból balfelé, Ⓒ pontból pedig jobbfelé kell haladni, „dualizmus“ lesz-e ez?

Egyforma-e az elnyomó és az elnyomott nemzetek proletariátusának helyzete a nemzeti elnyomással kapcsolatban elfoglalt álláspont tekintetében? Nem, nem egyforma, nem egyforma sem *gazdasági*, sem *politikai*, sem *eszmei*, *szellemi stb.* téren.

Tehát?

Tehát *egy* cél (a nemzetek egybeolvadása) felé *különböző* kiindulópontokból egyesek *így*, mások *úgy* haladnak. Ennek tagadása olyan „monizmus“, amely a cipőkefét egyesíti az emlőssel.

„Az elnyomott nemzetek proletárjainak ezt“ (az önrendelkezés *mellett)* „nem való mondani“ — így „értette“ a szerző a szerkesztőség téziseit.

Ez igazi csodabogár!! A tézisekben szó sincs *semmi effféléről*. A szerző a téziseket vagy nem olvasta végig, vagy egyáltalán nem vette fontolóra.

5. §. Lásd fentebb, a kautskyzmusról.

6. §. A szerzőnek azt mondják, hogy a világon az országok három *típusa* létezik. A szerző „ellenvetéssel él“, „kázusokat“ hajkurász. Ez — kazuisztika, nem pedig politika.

Minden áron egy „kázust“ akar ismerni: „hát Belgium“?

Lásd Lenin és Zinovjev brosúráját[10]: ott megmondjuk, hogy mi Belgium védelme *mellett* lettünk volna (még **háború útján** is), ha a konkrétan adott háború más lett volna*.

---

* *Lenin* Művei. 21. köt. 1951. 307—308. old. — *Ford.*

Ön nem ért ezzel egyet?

Csak mondja meg!!

Ön *nem gondolta át* azt a kérdést, hogy *miért* van a szociáldemokrácia a „haza védelme“ ellen.

Mi nem azért vagyunk ellene, amiért ön hiszi, mert hiszen az, ahogyan ön veti fel a kérdést (ez erőlködés, nem pedig felvetés) nem történeti kérdésfelvetés. Ez a válaszom a szerzőnek.

Az, aki „szofisztikának“ nevezi, hogy mi, ugyanakkor, *amikor jogosnak tartjuk a nemzeti elnyomás megdöntéséért folyó háborút*, nem tartjuk jogosnak a jelenlegi imperialista háborút, amelyet *mindkét* részről a nemzeti elnyomás fokozása *érdekében* folytatnak — akkor „erős“ szót használ ugyan, de *egy cseppet sem gondolkozik*.

A szerzőnek *kedve kerekedett* arra, hogy „baloldalibban“ vesse fel a „haza védelmének“ kérdését, de az eredmény (már egy álló esztendeje) — merő eszmezavar!

7. §. A szerző *bírál:* „egyáltalán nem érintik a «békefeltételek» kérdését általában.“

Szép kis bírálat: nem érintjük azt a kérdést, amelyet itt fel sem vetünk!!

De hiszen itt az *annexiók* kérdését „érintettük“ és vetettük fel, amelybe „az imperialista ökonomisták“, ezúttal a hollandokkal és Radekkel együtt belezavarodtak.

Vagy elveti ön a *régi és az új annexiók ellen* kiadott közvetlen jelszót — (amely az imperializmus korszakában nem kevésbbé „megvalósíthatatlan“, mint az önrendelkezés; Európában éppúgy, mint a gyarmatokon) —, és akkor ön a kapitalizmus burkolt védelmezéséről áttér annak nyilt védelmezésére.

Vagy elismeri ön ezt a jelszót (mint Radek tette a sajtóban), — és akkor ön más néven elismerte a nemzetek önrendelkezését!!

8. §. A szerző proklamálja „a bolsevizmust nyugateurópai méretekben“ („nem az ön álláspontja“, teszi hozzá).

Nem tulajdonítok jelentőséget annak, hogy valaki ragaszkodni óhajt a „bolsevizmus“ szóhoz, hiszen ismerek *olyan* „régi bolsevikokat“, hogy isten ments tőlük. Csak azt mondhatom, hogy a szerző által hirdetett „bolseviz-

mus nyugateurópai méretekben", mély meggyőződésem szerint, nem bolsevizmus és nem marxizmus, hanem annak a régi jó „ökonomizmusnak" enyhített változata.

Szerintem az *új bolsevizmust* egy álló esztendőn át hirdetni és beérni ezzel — ez már több, mint megengedhetetlen, komolytalan és pártszerűtlen. Nem volna itt az ideje *alaposan fontolóra venni* a dolgot és valami olyat nyujtani az elvtársaknak, ami összefüggően és teljes egészében kifejtené ezt a „bolsevizmust nyugateurópai méretekben"?

Azt, hogy a gyarmatok és az európai elnyomott nemzetek között különbség van, a szerző nem bizonyította be és nem is fogja bebizonyítani (a szóbanforgó kérdéssel összefüggésben).

Az önrendelkezés elvetése a hollandoknál és a PSD-nél* *nem csak*, sőt nem is annyira eszmezavar, hiszen Gorter, s ugyanúgy a lengyelek zimmerwaldi nyilatkozata is[11], ténylegesen elismerte az önrendelkezést, mint inkább **nemzeteik** *sajátos* helyzetének következménye (kis-nemzetek, *évszázados nagyhatalmi* hagyományokkal és igényekkel).

Ha valaki gépiesen és kritikátlanul átveszi, szajkózza azt, ami másoknál a népámító nacionalista burzsoázia elleni évtizedes harcból nőtt ki — az a megfontolatlanság és naivitás netovábbja. *Éppen* azt vették át, amit nem szabad átvenni!

A megírás ideje:
1916 augusztus—szeptember.
Először 1929-ben, a „Bolsevik" c. folyóirat
15. számában jelent meg.
Aláírás: N. Lenin.

---

* — Lengyel Szociáldemokrácia. — *Szerk.*

VÁLASZ P. KIJEVSZKIJNEK (J. PJATAKOVNAK)[12]

A háború egyeseket megtör és összeroppant, másokat megedz és felvilágosít — mint minden válság az ember életében vagy a népek történetében.

Ez az igazság a háborúval kapcsolatos szociáldemokrata elgondolások terén is megmutatkozik. Más az, ha valaki alaposan fontolóra veszi a fejlett kapitalizmus talaján kirobbant imperialista háború okait és jelentőségét, a szociáldemokrata taktika feladatait a háborúval kapcsolatban, a szociáldemokrácia válságának okait és így tovább. És megint más az, ha valaki engedi, hogy a háború *ránehezedjék* gondolkodására és a háború borzalmas benyomásainak és gyötrelmes következményeinek vagy sajátosságainak *súlya alatt* felhagy a gondolkodással és az elemzéssel.

Egyik formája annak, hogy a háború *ránehezedik* az emberi gondolkodásra *nyomja* az emberi gondolkodást — az a megvetés, amellyel az „imperialista ökonomizmus" a *demokráciát* kezeli. P. Kijevszkij nem veszi észre, hogy minden fejtegetésén vörös fonálként vonul végig ez a nyomottság, megfélemlítettség, lemondás az elemzésről a háborúval kapcsolatban. Ugyan, mirevaló itt annyit beszélni a haza védelméről, amikor ilyen kegyetlen mészárlás megy végbe a szemünk előtt! mirevaló itt annyit beszélni a nemzetek jogairól, amikor ahová csak nézünk, mindenütt azt látjuk, hogy fojtogatják a népeket! A nemzeteknek ugyan miféle önrendelkezéséről és „függetlenségéről" lehet itt szó, amikor — nézzék csak — mit tettek a „független" Görögországgal! egyáltalán, miért beszéljünk és gondolkozzunk „jogokról", amikor a szoldateszka

érdekeinek nevében mindenütt lábbal tipornak mindenféle jogot! miért beszéljünk és gondolkozzunk köztársaságról, amikor a legcsekélyebb különbség, egyáltalán semmi néven nevezendő különbség sincs, a különbségnek még csak a nyoma sem látható többé körülöttünk ebben a háborúban a legdemokratikusabb köztársaságok és a legreakciósabb monarchiák között!

P. Kijevszkij nagyon haragszik, amikor megállapítják róla, hogy hagyta magát megfélemlíteni, hagyta magát odáig ragadtatni, hogy elveti általában a demokráciát, — haragszik és ellentmond: én egyáltalán nem vagyok a demokrácia ellen, hanem csupán *egy* demokratikus követelés ellen, amelyet „rossznak" tartok. De akárhogy is haragszik P. Kijevszkij, akárhogy *„biztosít"* is bennünket (és talán önmagát is) arról, hogy egyáltalán nincs a demokrácia „ellen", *fejtegetései* — vagy helyesebben: a fejtegetések során szakadatlanul elkövetett *hibái* — az ellenkezőjét *bizonyítják.*

A haza védelme az imperialista háborúban — hazugság, de egyáltalán nem hazugság a demokratikus és forradalmi háborúban. Nevetségesnek látszik „jogokról" beszélni háború idején, mivel *minden* háború nyilt és közvetlen erőszakot állít a jog helyébe, de emiatt nem szabad megfeledkezni arról, hogy előfordultak a történelemben a multban (és bizonyára lesznek, kell is hogy legyenek a jövőben) olyan háborúk (demokratikus és forradalmi háborúk), amelyek, bár a háború idejére minden „jogot", minden demokráciát erőszakkal váltottak fel, társadalmi tartalmukat és következményeiket tekintve mégis a demokrácia, *következésképpen* a szocializmus ügyét *szolgálták.* Görögország olyan példának látszik, amely a nemzetek mindenféle önrendelkezési jogát „megcáfolja", de ez a példa — ha gondolkozni, elemezni, mérlegelni akarunk és nem hagyjuk elkábittatni magunkat a szavak csengésétől, nem engedjük megfélemlíteni magunkat a háború lidércnyomásától, akkor ez a példa semmivel sem komolyabb és meggyőzőbb, mint a köztársaság kigúnyolása azzal kapcsolatban, hogy ebben a háborúban a „demokratikus", a legdemokratikusabb köztársaságok, nemcsak Franciaország, hanem az Egyesült Államok, Portugália, Svájc is

a szoldateszkának ugyanolyan önkényét honosították és honosítják meg, mint Oroszország.

Tény az, hogy az imperialista háború elmossa a különbséget a köztársaság és a monarchia között, de ha ebből azt a következtetést vonjuk le, hogy el kell vetni, vagy akár csak el kell hanyagolni a köztársaságot, akkor hagyjuk magunkat megfélemlíteni a háborútól, hagyjuk, hogy gondolkodásunkra *ránehezedjenek* a háború borzalmai. Ezenmód vélekedik a „leszerelés" jelszavának sok híve (Roland-Holst, a svájci fiatalok, a skandináv „baloldaliak"[13] stb.) — mirevaló itt, úgymond, annyit beszélni a katonaság vagy a milícia forradalmi felhasználásáról, amikor, nézzék csak meg, van-e különbség ebben a háborúban a köztársaságok milíciája és a monarchiák állandó hadserege között? — amikor a militarizmus, lám, milyen borzalmas dolgot művel *mindenütt?*

Ez mind *egyazon* gondolatmenet, *egyazon* elméleti és gyakorlati-politikai hiba, amelyet P. Kijevszkij nem vesz észre, holott cikkében a szó szoros értelmében lépten-nyomon elköveti. Azt *hiszi*, hogy csupán az önrendelkezéssel száll vitába, csakis az önrendelkezéssel *akar* vitába szállni, de az *eredmény* nála az — akarata ellenére és tudtán kívül, éppen ez a különös! —, hogy *egyetlen* olyan érvet *sem* hozhat fel, amelyet ugyanolyan joggal ne lehetne általában a demokrácia ellen felhozni!

Fura logikai hibáinak, az egész eszmezavarnak — nemcsak az önrendelkezés kérdésében, hanem a haza védelmének kérdésében, a különválás kérdésében, általában a „jogok" kérdésében — igazi forrása az, hogy gondolkodására *ránehezedett* a háború és ennek súlya alatt gyökeresen eltorzult formában látja, hogy mi az álláspontja a marxizmusnak általában a demokráciát illetőleg.

Az imperializmus — igen fejlett kapitalizmus; az imperializmus haladás; az imperializmus a demokrácia tagadását *jelenti;* „tehát" — a demokrácia a kapitalizmus idején „megvalósíthatatlan". Az imperialista háború minden demokráciának égbekiáltó megsértése, az elmaradott monarchiákban és a fejlett köztársaságokban egyaránt; „tehát" — teljesen haszontalan dolog annyit

beszélni a „jogokról“ (vagyis a demokráciáról!). Az imperialista háborúval „csakis“ a szocializmust lehet „szembeszegezni“; „megoldást“ csakis a szocializmus hozhat; „tehát“ — ha valaki demokratikus jelszavakat tűz ki a minimális programban, vagyis már a kapitalizmus idején, az nem egyéb, mint ámítás vagy illúzió, illetőleg a szocialista forradalom jelszavának elhomályositása, a szocialista forradalom jelszavától való eltávolodás stb.

Itt van P. Kijevszkij minden balfogásának igazi, általa fel nem ismert, de mégis igazi forrása. Itt van *alapvető* logikai hibája, amely, éppen azért, mert alapvető, de a szerző nem ismeri fel, minden lépésnél „*kibújik*“, mint ahogy a túlságosan elhasznált kerékpárabroncs alól „előbukkan“ a gumi, hol a haza védelmének kérdésénél, hol a különválás kérdésénél, hol a „jogokról“ szóló mondatban, ebben a nagyszerű (a „jogok“ megvető kezelésének mélységét és a dolog megnemértésének mélységét tekintve nagyszerű) mondatban: *n e m* jogokról lesz szó, *hanem* az évszázados rabság összetöréséről!

Aki ilyen mondatot leír, az bizony arról tesz tanuságot, hogy sem a kapitalizmus és a demokrácia, sem a szocializmus és a demokrácia közti viszonyt nem érti meg.

A kapitalizmus általában, az imperializmus pedig különösképpen a demokráciát illúzióvá változtatja — és ugyanakkor a kapitalizmus demokratikus törekvéseket hív életre a tömegekben, demokratikus intézményeket hoz létre, kiélezi az antagonizmust a demokráciát tagadó imperializmus és a demokráciára törekvő tömegek között. A kapitalizmust és az imperializmust semmiféle, még a „legeszményibb“ demokratikus reformokkal sem lehet megdönteni, hanem csakis gazdasági forradalommal, de az a proletariátus, amely nem a demokráciáért folytatott harcban nevelődött, nem képes véghezvinni a gazdasági forradalmat. Nem lehet legyőzni a kapitalizmust, ha nem *vesszük kézbe a bankokat*, ha nem töröljük el a termelési eszközök *magántulajdonát*, de ezeket a forradalmi rendszabályokat nem lehet megvalósitani, ha nem szervezzük meg a burzsoáziától elvett termelési eszközök demokratikus igazgatását az egész nép által, ha a dolgozók egész tömegét, a roletárokat, a félproletárokat és a kisparasz-

tokat egyaránt, nem késztetjük soraik, erőik, az államéletben való részvételük demokratikus megszervezésére. Az imperialista háború, mondhatnánk, háromszoros tagadása a demokráciának (*a* — minden háború erőszakkal cseréli fel a „jogokat"; *b* — az imperializmus általában a demokrácia tagadása; *c* — az imperialista háború a köztársaságokat teljesen egyenlővé teszi a monarchiákkal), de az imperializmus elleni szocialista felkelés megfogamzása és érlelődése *elválaszthatatlanul* összefügg a demokratikus ellenállás és felháborodás növekedésével. A szocializmus *minden* állam, következésképpen, minden demokrácia elhalására vezet, de a szocializmus nem valósítható meg másként, mint a proletárdiktatúra *útján*, amely a burzsoázia, vagyis a lakosság kisebbsége elleni erőszakot egyesíti a demokrácia *teljes* kifejlesztésével, vagyis a lakosság *egész* tömegének valóban egyenjogú és valóban általános részvételével minden *állami* ügy és a kapitalizmus felszámolásával együttjáró minden bonyolult kérdés intézésében.

Ezek azok az „ellentmondások", amelyekbe P. Kijevszkij belezavarodott, mert megfeledkezett a marxizmusnak a demokráciáról szóló tanításáról. A háború, képletesen kifejezve, annyira ránehezedett gondolkodására, hogy az „el az imperializmustól" agitációs felkiáltással helyettesít mindenféle megfontolást, ugyanúgy, ahogyan a „ki a gyarmatokról" felkiáltással szokták helyettesíteni annak elemzését, hogy mit is *jelent* tulajdonképpen — gazdaságilag és politikailag — a civilizált népek „távozása" a „gyarmatokról".

A demokrácia kérdésének marxista megoldása az, hogy az osztályharcát vívó proletariátus *minden* demokratikus intézményt és törekvést *kihasznál* a burzsoázia ellen, abból a célból, hogy előkészítse a proletariátus győzelmét a burzsoázián, előkészítse a burzsoázia megdöntését. Ez a kihasználás nem könnyű dolog, és az „ökonomisták", a tolsztojisták stb. szemében gyakran éppúgy a „burzsoá" és opportunista beállítottságnak tett jogosulatlan engedmény, mint ahogy P. Kijevszkij szemében a burzsoá beállítottságnak tett szükségtelen engedmény a nemzetek önrendelkezésének védelme, „a

finánctőke korszakában". A marxizmus azt tanítja, hogy „az opportunizmus elleni harcnak" az a formája, hogy lemondunk a *jelenlegi*, tőkés társadalom demokratikus intézményeinek kihasználásáról, amelyeket a burzsoázia hozott létre és a burzsoázia eltorzított — *teljes kapituláció* az opportunizmus előtt!

Az a jelszó, amely mind az imperialista háborúból való leggyorsabb kiutat, mind a háború elleni harcunknak az opportunizmus elleni harccal való *összefüggését* megmutatja — a *polgárháború* a szocializmusért jelszó. Csakis ez a jelszó számol helyesen mind a háborús idők sajátosságaival — a háború elhúzódik és azzal fenyeget, hogy egész háborús „korszakká" nő! —, mind a pacifista, a legális tevékenységhez ragaszkodó, a „saját" burzsoáziájához alkalmazkodó opportunizmussal szemben folytatott tevékenységünk jellegével. Emellett azonban a burzsoázia elleni polgárháború a szegények tömegeinek a vagyonos kisebbség elleni *demokratikusan* szervezett és vezetett háborúja. A polgárháború szintén háború; tehát a polgárháborúnak is múlhatatlanul erőszakot kell állítania a jog helyébe. De a lakosság többségének érdekei és jogai nevében gyakorolt erőszak más jellegű: a kizsákmányolók, a burzsoázia „jogait" tiporja lábbal és *megvalósíthatatlan* a hadsereg és a „hátország" demokratikus megszervezése nélkül. A polgárháború erőszakosan kisajátítja, azonnal és mindenekelőtt, a bankokat, a gyárakat, a vasutakat, a nagybirtokokat stb. De éppen *azért, hogy* mindezt kisajátíthassa, be kell vezetnie valamennyi tisztviselőnek a nép által történő választását, a tiszteknek a nép által történő választását, és a burzsoázia ellen háborút folytató hadsereg *teljes egybeolvadását* a lakosság tömegeivel, a teljes demokráciát az élelmiszerkészletekkel való rendelkezés, termelésük és elosztásuk terén stb. A polgárháború célja a bankok, gyárak, üzemek stb. meghódítása, a burzsoázia minden néven nevezendő ellenállási lehetőségének felszámolása, a burzsoázia csapatainak megsemmisítése. De ezt a célt *sem* tisztán katonai, *sem* gazdasági, *sem* politikai téren nem érhetjük el, ha egyidejűleg, a polgárháború fejlődésével párhuzamosan, nem vezetjük be és nem építjük ki a demokráciát a *mi* csapataink körében és a

mi „hátországunkban". Mi most azt mondjuk a tömegeknek (és a tömegek ösztönösen érzik, hogy igazunk van, amikor ezt mondjuk nekik): „titeket becsapnak, amikor háborúba küldenek az imperialista kapitalizmus érdekében és a demokrácia fennkölt jelszavaival kendőzik ezt a háborút." „A burzsoázia *ellen* kell viselnetek és fogtok is viselni háborút *valóban* demokratikusan és a demokrácia meg a szocializmus tényleges megvalósítása érdekében." A mostani háború az erőszak és a pénzügyi függőség révén egyesíti és „olvasztja" koalícióba a népeket. *Mi* a burzsoázia elleni polgárháborúnkban *nem* a bankó és *nem* a bunkó erejével, nem erőszakkal, hanem a dolgozók *önkéntes* beleegyezése, a kizsákmányolók elleni szolidaritásuk útján fogjuk egyesíteni és egybeolvasztani a népeket. A nemzetek egyenjogúságának hirdetése a burzsoáziánál ámítássá vált, nálunk olyan igazság lesz, amely megkönnyíti és meggyorsítja minden nemzetnek a mi oldalunkra állítását. A nemzetek közötti kapcsolatoknak valóban *demokratikus*, tehát olyan megszervezése nélkül, amely az állami különválás szabadságát is magában foglalja, valamennyi nemzet munkásainak és általában dolgozó tömegeinek polgárháborúja a burzsoázia ellen — *lehetetlen.*

A polgári demokrácia kihasználásán keresztül kell haladnunk a proletariátusnak a burzsoázia és az opportunizmus ellen való szocialista és következetesen demokratikus megszervezése felé. Más út nincs. Más „kiút" — *nem* jelent megoldást. A marxizmus nem ismer más megoldást, mint ahogy a valóságos élet sem ismer. A nemzetek szabad különválását és szabad egyesülését bele kell foglalnunk ugyanebbe az útba, ahelyett hogy egyetlen kézlegyintéssel intézzük el, és nem kell félnünk attól, hogy ez „beszennyezi" a „tisztán" gazdasági feladatokat.

A megírás ideje:
1916 augusztus—szeptember.

Először 1929-ben, a
„Proletarszkaja Revoljucija"
című folyóirat 7. (90.) számában
jelent meg.

A MARXIZMUS KARIKATÚRÁJÁRÓL ÉS AZ „IMPERIALISTA ÖKONOMIZMUSRÓL“

„A forradalmi szociáldemokráciát senki sem fogja kompromittálni, ha maga nem kompromittálja magát.“ Erre a mondásra mindig gondolnunk kell és azt mindig szem előtt kell tartanunk, amikor a marxizmus egyik vagy másik fontos elméleti vagy taktikai tétele győz, vagy legalábbis napirendre kerül, s amikor a nyilt és komoly ellenségeken *kívül* olyan barátok is „rávetik magukat“, akik reménytelenül kompromittálják — azaz: szégyent hoznak rá —, azzal, hogy karikatúrává változtatják. Ez nem egyszer előfordult az orosz szociáldemokrácia történetében. A marxizmus győzelmét a forradalmi mozgalomban, a mult század kilencvenes éveinek elején, a marxizmus karikatúrájának megjelenése kísérte, az akkori „ökonomizmus“, más néven „sztrájkizmus“ képében, és ha az „iszkrások“ sok-sok éven át nem harcoltak volna ellene, sem a kispolgári narodnyiksággal, sem a burzsoá liberalizmussal szemben nem védhették volna meg a proletár elmélet és politika alapjait. Így volt ez a bolsevizmussal is, amely az 1905-ös munkás tömegmozgalomban való győzelmét többek között annak köszönheti, hogy helyesen alkalmazta „a cári duma bojkottja“ jelszót az orosz forradalom legfontosabb csatáinak idején, 1905 őszén, s amelynek át kellett élnie — és harccal kellett leküzdenie — a bolsevizmus karikatúráját 1908—1910-ben, amikor Alekszinszkij és mások olyan lármát csaptak a harmadik dumában való részvétel ellen.

Most is ez a helyzet. Az a megállapítás, hogy a *jelenlegi* háború imperialista háború, az utalás arra, hogy *ez* a háború szorosan összefügg a kapitalizmus imperialista

korszakával, a komoly ellenségek mellett komolytalan barátokra is talál, akiknek számára az imperializmus szó „divattá“ lett, akik miután *betanulták* ezt a szót, a legkétségbeejtőbb elméleti zűrzavart tálalják fel a munkásoknak és feltámasztják az egykori „ökonomizmus“ egész sereg egykori hibáját. A kapitalizmus győzött — *tehát* fölösleges a fejünket törni politikai kérdéseken; így okoskodtak 1894—1901-ben a régi „ökonomisták“, akik egészen odáig mentek, hogy elvetették Oroszországban a politikai harcot. Az imperializmus győzött — *tehát* fölösleges a fejünket törni a politikai demokrácia kérdésein; így okoskodnak napjaink „imperialista ökonomistái“. P. Kijevszkij fentebb közölt cikkének[14] — amely először kísérli meg a pártunk egyes külföldi köreiben 1915 eleje óta megfigyelhető eszmei ingadozások valamelyest teljes irodalmi kifejtését — éppen az a jelentősége, hogy iskolapéldája ennek a beállítottságnak, a marxizmus karikatúrájának.

Az „imperialista ökonomizmus“ elterjedése az olyan marxisták soraiban, akik határozottan felléptek a szociálsovinizmus ellen és határozottan a forradalmi internacionalizmus oldalára álltak a szocialista mozgalom jelenlegi nagy válságában, igen komoly csapást jelentene irányzatunkra — és pártunkra —, mert belülről, saját soraiból kompromittálná, a karikatúra-marxizmus képviselőjévé változtatná. Ezért a P. Kijevszkij cikkében található megszámlálhatatlan hiba közül, legalábbis a főbb hibákat alaposan meg kell tárgyalnunk, bármennyire „nem valami érdekes“ is ez önmagában véve, bármennyire azzal járjon is ez, hogy lépten-nyomon túlságosan sokat kell rágódni olyan túlontúl elemi igazságokon, amelyeket a figyelmes és gondolkodó olvasó már régen ismer és megértett 1914-es és 1915-ös irodalmunkból.

Kezdjük mindjárt P. Kijevszkij fejtegetéseinek „központi“ részével, hogy egycsapásra bevezessük az olvasót az új irányzatnak, az „imperialista ökonomizmus“ irányzatának „lényegébe“.

1. A MARXISTA ÁLLÁSPONT A HÁBORÚK ÉS A „HAZA VÉDELME" KÉRDÉSÉBEN

P. Kijevszkij meg van győződve, és meg akarja győzni olvasóit, hogy *csak* a nemzetek önrendelkezési jogával, pártprogramunk 9. §-ával „nem ért egyet". Igen mérgesen próbálja elhárítani azt a vádat, hogy gyökeresen eltér a marxizmustól *általában* a demokrácia kérdésében, hogy bármely lényegbevágó dologban a marxizmus „árulója" (az epés idézőjel P. Kijevszkijtől származik). De a lényeg éppen az, hogy mihelyt szerzőnk hozzáfogott a maga állítólag részletes és egyetlen véleményeltéréséről szóló fejtegetéseihez, mihelyt nekilátott, hogy érveket, meggondolásokat stb. sorakoztasson fel — nyomban kiderült, hogy igenis az egész vonalon eltávolodik a marxizmustól. Vegyük P. Kijevszkij cikkének *c* §-át (2. rész). „Ez a követelés" (azaz a nemzetek önrendelkezési joga) „egyenesen (!!) szociálpatriotizmusra vezet" — nyilatkoztatja ki szerzőnk és megmagyarázza, hogy a haza védelmének „áruló" jelszava olyan következtetés, amely „a legteljesebb (!) logikai (!) törvényszerűséggel vonható le a nemzetek önrendelkezési jogából..." Az önrendelkezés, véleménye szerint, „szentesítése a francia és belga szociálpatrióták árulásának, akik ezt a függetlenséget" (Franciaország és Belgium nemzeti és állami függetlenségét) „fegyverrel a kezükben védelmezik — ők azt *teszik*, amiről az «önrendelkezés» hívei csupán beszélnek..." „A haza védelme esküdt ellenségeink fegyvertárához tartozik..." „Semmiképpen sem vagyunk hajlandók megérteni, hogyan lehet *egyidejüleg* a haza védelme ellen és az önrendelkezés mellett, a haza ellen és a haza mellett állást foglalni."

Ezt írja P. Kijevszkij. Nyilvánvalóan nem értette meg határozatainkat, amelyek a mostani háborúban a haza védelmének jelszava ellen irányulnak. Elő kell venni tehát azt, ami világosan meg van írva ezekben a határozatokban, és mégegyszer meg kell magyarázni a világos orosz beszéd értelmét.

Pártunk határozata, amelyet az 1915 márciusi berni konferencián fogadtak el és amelynek címe: „A haza

védelmének jelszava", a következő szavakkal kezdődik: „*A mai háború igazi lényege*" ez és ez.

A *mai* háborúról van szó. Ezt oroszul világosabban nem lehet megmondani. Az „igazi lényege" szavak azt mutatják, hogy a látszólagost meg kell különböztetni a valóságostól, a külszínt a lényegtől, a frázisokat a tettektől. A mostani háborúban a haza védelméről szóló frázisok az 1914—1916-os imperialista háborút, amely gyarmatok felosztásáért, idegen területek elrablásáért stb. folyik, hazugul nemzeti háborúnak tüntetik fel. A határozat, hogy a legcsekélyebb lehetőséget se hagyja nézeteink elferdítésére, külön bekezdésben beszél a „*valóban* nemzeti háborúkról", amelyek „*különösen*" (jól jegyezzük meg: a különösen nem azt jelenti, hogy kizárólag!) „az 1789—1871-es évek korszakában zajlottak le".

A határozat megmagyarázza, hogy ezeknek a „valóban" nemzeti háborúknak „alapja" „a nemzeti tömegmozgalmaknak, az abszolutizmus és feudalizmus elleni harcnak, a nemzeti elnyomás megsemmisítésének hosszantartó folyamata volt . . ."*

Nemde, világos? A jelenlegi imperialista háborúban, amelyet az imperialista korszak viszonyai idéztek elő, vagyis amely nem véletlenszerűen, nem kivételképpen, nem az általánostól és a tipikustól való eltérésként robbant ki, a haza védelméről szóló frázisok a nép becsapását jelentik, hiszen ez a háború *nem* nemzeti háború. A *valóban* nemzeti háborúban a „haza védelme" szavak *egyáltalán nem* jelentenek ámítást és *mi egyáltalán nem vagyunk az ellen*. Ilyen (valóban nemzeti) háborúk „különösen" az 1789—1871-es években játszódtak le, és a határozat, egy szóval sem tagadva, hogy ilyen háborúk most is lehetségesek, megmagyarázza, hogyan kell megkülönböztetni a valóban nemzeti háborút az imperialista, ál-nemzeti jelszavakkal álcázott háborútól. Nevezetesen: a megkülönböztetés céljából azt kell megvizsgálni, hogy vajjon „az alap" „a nemzeti elnyomás megsemmisítésének" „a nemzeti tömegmozgalmaknak hosszantartó folyamata"-e. A „pacifizmusról" hozott határozat nyiltan megmondja: „a szo-

* *Lenin* Művei. 21. köt. 1951. 151. old. — *Ford.*

ciáldemokraták nem tagadhatják a forradalmi, azaz nem imperialista háborúk pozitív jelentőségét, az olyanokét, amilyeneket például" (jegyezzük meg: „például") „1789—1871 között azért folytattak, hogy megsemmisítsék a nemzeti elnyomást. . ."* Lehetett volna-e szó pártunk 1915-ös határozatában nemzeti háborúkról, amelyekre 1789—1871-ben volt példa és megállapíthatta volna-e a határozat, hogy az ilyen háborúk pozitív jelentőségét nem tagadjuk — ha nem tartanánk most is lehetségesnek ilyen háborúkat? Világos, hogy nem.

Pártunk határozatának kommentárja, azaz népszerű magyarázata Lenin és Zinovjev „A szocializmus és a háború" c. brosúrája. Ez a brosúra az 5. oldalon a legvilágosabban megmondja, hogy „a szocialisták a haza védelmének vagy a védelmi háborúnak jogos, haladó, igazságos voltát" *csakis* „az idegen nemzeti elnyomás megsemmisítésének" értelmében „ismerték és ismerik el". Egy példát hozunk fel: Perzsia Oroszország ellen *„és így tovább"*, s a következőket mondjuk: „ezek igazságos, védelmi háborúk volnának, függetlenül attól, hogy ki támadott először, és minden szocialista örülne annak, ha az elnyomott, függő, nemteljesjogú államok győzelmet aratnának az elnyomó, rabszolgatartó, rabló «nagy»-hatalmakon"**.

A brosúra 1915 augusztusában jelent meg, németül és franciául. P. Kijevszkij ezt a brosúrát nagyon jól ismeri. Sem P. Kijevszkij, sem általában senki egyetlen ellenvetést sem hozott fel velünk szemben, sem a haza védelmének jelszaváról hozott határozat ellen, sem a pacifizmusról hozott határozat ellen, sem a brosúrának ezekre a határozatokra vonatkozó értelmezése ellen, egyetlenegyszer sem! Kérdezzük, rágalmazzuk-e P. Kijevszkijt, amikor azt mondjuk, hogy egyáltalán nem értette meg a marxizmust, ha ez az író, aki 1915 március óta nem tett ellenvetést pártunknak a háborúra vonatkozó nézetei ellen — most, 1916 augusztusában, az önrendelkezésről szóló cikkében, azaz egy állítólag részletkérdésről szóló cikkben az *általános* kérdés megdöbbentő megnemértését árulja el?

---

* *Lenin* Művei. 21. köt. 1951. 154. old. — *Ford.*

** *Lenin* Művei. 21. köt. 1951. 303. old. — *Ford.*

P. Kijevszkij a haza védelmének jelszavát „áruló“ jelszónak nevezi. Nyugodtan biztosíthatjuk őt, hogy *bármilyen* jelszó „áruló“ jelszó és az is lesz mindig *azok* számára, akik gépiesen szajkózzák, anélkül, hogy jelentőségét megértenék, anélkül, hogy belemélyednének a dologba, akik beérik a szavak emlékezetbe vésésével, anélkül, hogy értelmüket elemeznék.

Mi is voltaképpen a „haza védelme“? Valamiféle tudományos fogalom a közgazdaságtan vagy a politika stb. területéről? Nem. Ez egyszerűen a legközkeletűbb, leginkább használatos, néha egyszerűen nyárspolgári kifejezés, amely a *háború igazolását* jelenti. Semmi több, az égvilágon semmi több! „Áruló“ ebben csak az lehet, hogy a nyárspolgárok *minden* háborút képesek igazolni a „mi a hazát védjük“ mondással, míg a marxizmus, amely nem alacsonyítja le magát a filiszterségig, minden egyes háború történelmi elemzését követeli annak tisztázásához, hogy haladónak, a demokrácia vagy a proletariátus érdekeit szolgálónak és *ebben az értelemben* jogosnak, igazságosnak stb. lehet-e tekinteni *ezt* a háborút.

A haza védelmének jelszava lépten-nyomon a háborúnak igen gyakori nyárspolgáriasan-öntudatlan igazolása, amikor egyúttal nem képesek történelmileg elemezni minden egyes háború jelentőségét és értelmét.

A marxizmus elvégzi ezt az elemzést és azt mondja: *ha* a háború „igazi lényege“ *például* az idegen nemzeti elnyomás megsemmisítése (ami *különösen* tipikus az 1789—1871-es évek Európájára), akkor az elnyomott állam vagy nemzet részéről a háború haladó jellegű. *Ha* a háború „igazi lényege“ a gyarmatok újrafelosztása, a zsákmányon való osztozkodás, idegen területek elrablása (ilyen az 1914—1916-os háború) — akkor a haza védelméről szóló frázis „merő népcsalás“.

De hogyan találjuk meg, hogyan határozzuk meg a háború „igazi lényegét“? A háború a politika folytatása. A háború előtti politikát kell tanulmányozni, azt a politikát, amely háborúra vezet és háborúra vezetett. Ha a politika imperialista, vagyis a finánctőke érdekeit szolgáló, a gyarmatokat és az idegen népeket fosztogató és elnyomó politika volt, akkor az ebből a politikából követ-

kező háború is imperialista háború. Ha a politika nemzeti-felszabadító, vagyis a nemzeti elnyomás elleni tömegmozgalmat kifejező politika volt, akkor az ebből a politikából következő háború nemzeti-felszabadító háború.

A nyárspolgár nem érti meg, hogy a háború „a politika folytatása" és ezért beéri azzal, hogy, úgymond, „az ellenség támad", „az ellenség betört országomba", és nem elemzi, hogy *miért*, *milyen* osztályok, *milyen* politikai célok érdekében folytatják a háborút. P. Kijevszkij teljesen ennek a nyárspolgárnak színvonalára süllyed, amikor azt mondja, hogy lám, Belgiumot a németek elfoglalták, tehát az önrendelkezés szempontjából „a belga szociálpatriótáknak igazuk van", vagy: Franciaország egy részét a németek elfoglalták, tehát „Guesde meg lehet elégedve", hiszen „a dolog az illető nemzet" (nem pedig valamely idegen nemzet) „által lakott területig megy el".

A nyárspolgárnak az a fontos, *hol* áll a haderő, ki győz *jelenleg*. A marxistának az a fontos, hogy *miért* folyik a *mostani* háború, amelynek során hol az egyik, hol a másik haderő is győzhet.

Miért folyik a mostani háború? Erre rámutattunk határozatunkban (amely a hadviselő államoknak a háborút megelőzően évtizedek során át folytatott politikáján alapul). Anglia, Franciaország és Oroszország az összerabolt gyarmatok megtartásáért és Törökország stb. kifosztásáért visel háborút. Németország azért, hogy gyarmatokat szerezzen magának és ő maga fossza ki Törökországot stb. Tegyük fel, hogy a németek még Párizst és Pétervárt is beveszik. Változtat ez a mostani háború jellegén? A legkevésbbé sem. A németek célja — és ami még fontosabb: az a politika, amelyet győzelmük esetén folytatni fognak — akkor az lesz, hogy gyarmatokat kaparintsanak meg, uralkodjanak Törökországon, elvegyenek más nemzetiségű területeket, mint például Lengyelország stb., s egyáltalán nem az, hogy idegen nemzeti elnyomás alá hajtsák a franciákat vagy az oroszokat. A mostani háború igazi lényege az, hogy nem nemzeti, hanem imperialista háború. Másszóval: a háború nem azért folyik, mert az egyik fél meg akarja semmisíteni a nemzeti elnyomást, a másik meg védelmezi. A háború az

elnyomók két csoportja, két rabló között folyik, azért, hogy miképpen osszák fel a zsákmányt, ki fossza ki Törökországot meg a gyarmatokat.

Röviden: az imperialista (vagyis egész sereg más népet elnyomó, s azokat a finánctőkétől való függés stb. béklyójába verő) nagyhatalmak *közötti* vagy a velük *szövetségben* folytatott háború — imperialista háború. Ilyen az 1914—1916-os háború. A „haza védelme" *ebben* a háborúban csalás, a háború igazolása.

Az imperialista, vagyis elnyomó államok *ellen* viselt háború az elnyomottak (például a gyarmati népek) részéről valódi nemzeti háború. Ilyen háború most is lehetséges. A „haza védelme" a nemzetileg elnyomott ország részéről a nemzetileg elnyomó országgal szemben — nem csalás, s a szocialisták az *ilyen* háborúban *egyáltalán nincsenek* a „haza védelme" *ellen*.

A nemzetek önrendelkezése egyértelmű a teljes nemzeti felszabadulásért, a teljes függetlenségért, az annexiók ellen folytatott harccal, és az *ilyen* harctól — bármilyen formában nyilatkozik is meg, a felkelést vagy háborút is beleértve — a szocialisták nem zárkóz*hatnak* el, ha szocialisták akarnak maradni.

P. Kijevszkij azt hiszi, hogy Plehanov ellen harcol: Plehanov hívta fel a figyelmet, úgymond, a nemzetek önrendelkezésének és a haza védelmének összefüggésére! P. Kijevszkij *elhitte* Plehanovnak, hogy ez az összefüggés *valóban olyan*, amilyennek Plehanov feltünteti. P. Kijevszkij, miután ezt elhitte Plehanovnak, megijedt és arra az elhatározásra jutott, hogy tagadni kell az önrendelkezést, ha meg akarunk szabadulni Plehanov következtetéseitől ... A Plehanov iránti bizalom nagy, nagy az ijedelem is, de *gondolkodásnak* azon, hogy miben is hibázik Plehanov, nyoma sincs!

A szociálsoviniszták, hogy ezt a háborút nemzeti háborúnak tüntethessék fel, a nemzetek önrendelkezésére hivatkoznak. Csak egyféle módon lehet ellenük helyesen harcolni: ki kell mutatni, hogy ez a harc nem a nemzetek felszabadításáért folyik, hanem azért, hogy a nagy rablók közül melyik nyomjon el *több* nemzetet. Ha ellenben valaki arra ragadtatja magát, hogy elveti az olyan háborút,

amely *valóban* a nemzetek felszabadításáért folyik, akkor a marxizmus legrosszabb karikatúrájára szolgáltat példát. Plehanov meg a francia szociálsoviniszták a franciaországi köztársaságra hivatkoznak, hogy igazolják annak „védelmét“ a németországi monarchiával szemben. Ha úgy okoskodunk, ahogyan P. Kijevszkij, akkor ellene kell lennünk a köztársaságnak, illetve az olyan háborúnak, amely *valóban* a köztársaság védelme érdekében folyik!! A német szociálsoviniszták a németországi általános választójogra és általános tankötelezettségre hivatkoznak, hogy igazolják Németország „védelmét“ a cárizmussal szemben. Ha úgy okoskodunk, mint P. Kijevszkij, akkor ellene kell lennünk vagy az általános választójognak és az általános tankötelezettségnek, vagy az olyan háborúnak, amelyet *valóban* a politikai szabadság megvédése érdekében folytatnak az elrablására irányuló kísérletekkel szemben!

K. Kautsky az 1914—1916-os háború előtt marxista volt és több igen fontos műve és kijelentése mindenkor a marxizmus mintaképe marad. 1910 augusztus 26-án Kautsky a közeledő és fenyegető háborúval kapcsolatban a következőket írta a „Neue Zeit“-ben[15]:

„A Németország és Anglia közötti háború esetén nem a demokrácia kérdése, hanem a világuralom, vagyis a világ kizsákmányolása kerül szőnyegre. Ez nem olyan kérdés, amelyben a szociáldemokratáknak saját nemzetük kizsákmányolói mellé kellene állniok“ („Neue Zeit“, 28. Jahrg., Bd. 2., S. 776*).

Ez nagyszerű marxista meghatározás, amely tökéletesen megegyezik a mienkkel, tökéletesen leleplezi a *mostani* Kautskyt, aki elfordult a marxizmustól a szociálsovinizmus védelmezése felé, és amely egészen világosan tisztázza a háború marxista felfogásának alapelveit (erre a meghatározásra a sajtóban még visszatérünk). A háború a politika folytatása; ezért, ha van harc a demokráciáért, *lehetséges* háború is a demokráciáért; a nemzetek önrendelkezése csak az egyik demokratikus követelés, amely elvileg semmiben sem különbözik más demokratikus követelésektől. A „világuralom“ — röviden szólva — az

* — „Új Kor“, 28. évf. 2. köt. 776. old. — *Szerk.*

imperialista politika tartalma, és ennek folytatása az imperialista háború. A „haza védelmének“, *vagyis* a demokratikus háborúban való részvételnek elvetése — értelmetlenség, aminek semmi köze a marxizmushoz. Ha valaki az imperialista háborút olyanformán szépitgeti, hogy alkalmazza rá a „haza védelmének“ fogalmát, vagyis demokratikus háborúnak tünteti fel, az azt jelenti, hogy becsapja a munkásokat, átáll a reakciós burzsoázia oldalára.

2. „AZ ÚJ KORSZAK A MI ÉRTELMEZÉSÜNK SZERINT“

P. Kijevszkij, akitől az idézőjelbe tett kifejezés származik, derűre-borúra „új korszakról“ beszél. Sajnos, fejtegetései itt is hibásak.

Pártunk határozataiban a mostani háborúról van szó, amelyet az imperialista korszak általános viszonyai idéztek elő. A „korszak“ és a „mostani háború“ egymáshoz való viszonyát marxista szempontból helyesen vetettük fel: ahhoz, hogy marxisták legyünk, minden egyes háborút konkrétan kell értékelnünk. Ahhoz, hogy megérthessük, miért keletkezhetett és keletkezett szükségszerűen a nagyhatalmak között, amelyek közül 1789—1871-ben sok a demokráciáért folytatott harc élén állt, imperialista, azaz politikai értelemben véve a legnagyobb mértékben reakciós, antidemokratikus háború, hogy ezt megérthessük, azokat az általános viszonyokat kell megértenünk, amelyek az imperialista korszakban, vagyis abban a korszakban uralkodnak, amikor a legfejlettebb országok kapitalizmusa imperializmusba csap át.

P. Kijevszkij, a „korszaknak“ és a „mostani háborúnak“ ezt az egymáshoz való viszonyát teljesen kiforgatta. Ő arra lyukad ki, hogy *konkrétan* beszélni annyi, mint a „korszakról“ beszélni! Éppen ez az, ami nem igaz.

Az 1789—1871-es korszak külön korszak Európában. Ez vitathatatlan. Az erre az időszakra különösen jellemző nemzeti-felszabadító háborúk közül egyiket sem érthetjük meg, ha nem értettük meg annak a korszaknak általános viszonyait. Azt jelenti ez, hogy annak a korszaknak *minden* háborúja nemzeti-felszabadító háború volt? Természetesen nem azt jelenti. Ha ezt mondanánk, akkor

képtelen állításra ragadtatnók magunkat, és minden egyes háború konkrét tanulmányozásának helyébe nevetséges sablont állítanánk. 1789—1871-ben voltak gyarmati háborúk is, meg olyan reakciós birodalmak közti háborúk is, amelyek számos idegen nemzetet nyomtak el.

Felmerül a kérdés: abból, hogy az előrehaladott európai (és amerikai) kapitalizmus új korszakba, az imperializmus korszakába lépett, az következik-e, hogy most már csakis imperialista háborúk lehetségesek? Ez ostoba állítás volna, azt jelentené, hogy képtelenek vagyunk megkülönböztetni az adott konkrét jelenséget a korszak különféle lehetséges jelenségeinek összességétől. A korszakot éppen azért nevezik korszaknak, mert a tipikus és nem-tipikus, nagy és kicsiny, az előrehaladott országokra és az elmaradott országokra jellemző különféle jelenségek és háborúk összességét egyaránt felöleli. Ha valaki egyetlen kézlegyintéssel intézi el ezeket a konkrét kérdéseket, olyanformán, hogy általános frázisokat pufogtat a „korszak"-kal kapcsolatban, mint P. Kijevszkij teszi, akkor visszaél a „korszak" fogalmával. Mindjárt bemutatunk itt egy példát a sok közül, hogy ne tűnjék alaptalannak, amit mondunk. De először meg kell említenünk, hogy a baloldaliak *egyik* csoportja, mégpedig az „Internacionále"[16] nevű német csoport a berni Végrehajtó Bizottság Bulletinjének 3. számában (1916 február 29-én) megjelent téziseiben, az 5. §-ban, a következő nyilvánvalóan helytelen állítással hozakodott elő: „Ennek a fékevesztett imperializmusnak a korszakában már *semmiféle* nemzeti háború *sem lehetséges.*" Mi ezt az állítást a „Szbornyik Szocial-Demokrata"[17] c. cikkgyüjteményben elemeztük*. Itt csak azt jegyezzük meg, hogy bár mindenki, aki érdeklődik a nemzetközi mozgalom iránt, régóta ismeri ezt az elméleti tételt (mi már a berni Végrehajtó Bizottság 1916 tavaszán tartott kibővített ülésén harcoltunk ellene), mostanáig *egyetlenegy csoport* sem ismételte meg, nem fogadta el. És P. Kijevszkij 1916 augusztusában, amikor cikkét írta, egy árva szót sem szólt az ilyen vagy ehhez hasonló állítás szellemében.

---

* *Lenin* Művei. 22. köt. 1951. 317—333. old. — *Ford.*

Ezt azért kell megjegyezni, mert ha ilyen vagy ehhez hasonló elméleti állítással hozakodott volna elő, akkor lehetne beszélni elméleti nézeteltérésről. Minthogy azonban semmiféle ehhez hasonló állítást *nem* kockáztat meg, kénytelenek vagyunk azt mondani, hogy nem a „korszak“ másféle értelmezésével, nem elméleti nézeteltéréssel van dolgunk, hanem pusztán nagy hévvel hangoztatott frázissal, pusztán a „korszak“ szóval való visszaéléssel.

Egy példa: „Nem hasonlít-e ez (az önrendelkezési jog) — írja P. Kijevszkij cikkének legelején — arra, hogy jogunk van ingyenesen 10 000 gyeszjatyinára a Marson? Erre a kérdésre csakis egészen konkrétan, az egész mostani korszak figyelembevételével lehet válaszolni; mert hiszen más dolog a nemzetek önrendelkezési joga abban a korszakban, amikor a nemzeti államok, mint a termelőerők akkori fejlettségi színvonalának legjobban megfelelő formák, kialakultak, és ismét más dolog ez a jog, amikor ezek a formák, a nemzeti állam formái, a termelőerők fejlődésének béklyóivá váltak. Egyrészt a kapitalizmus és a nemzeti állam megszilárdulásának korszaka, másrészt a nemzeti állam pusztulásának, sőt a kapitalizmus küszöbön álló pusztulásának korszaka között — óriási a távolság. «Általánosságban», időtől és tértől függetlenül beszélni — marxistához nem illő dolog.“

Ez a bölcselkedés iskolapéldája az „imperialista korszak“ fogalom torz felhasználásának. S éppen azért, mert ez a fogalom új és fontos, harcolni kell kiforgatása ellen! Miről van szó, amikor azt mondják, hogy a nemzeti állam formái béklyókká váltak stb.? Az előrehaladott tőkés országokról, mindenekelőtt Németországról, Franciaországról és Angliáról, mert ezek részvétele a mostani háborúban tette ezt a háborút elsősorban imperialista háborúvá. *Ezekben* az országokban, amelyek eddig, különösen az 1789—1871-es évek közt előbbre vitték az emberiséget, befejeződött a nemzeti állam kialakulásának folyamata, *ezekben* az országokban a nemzeti mozgalom — visszavonhatatlanul a multé, s a multat feltámasztani ostoba, reakciós utópia volna. A franciák, angolok és németek nemzeti mozgalma már régen befejeződött; a történelem napirendjén *itt* más szerepel: a felszabadult nem-

zetek elnyomó nemzetekké, az imperialista rablás nemzeteivé váltak, amelyek „a kapitalizmus pusztulásának előestéjét“ élik át.

Hát más nemzetek?

P. Kijevszkij bemagolt szabályként hajtogatja, hogy a marxistáknak „konkrétan“ kell érvelniök, ezt a szabályt azonban nem *alkalmazza*. Márpedig mi téziseinkben szándékosan példát mutattunk a konkrét válaszra, és P. Kijevszkij nem kívánt rámutatni hibánkra, ha ugyan látott ott hibát.

Téziseinkben (6. §) arról van szó, hogy, ha konkrétak akarunk lenni, az országoknak legalább *három* különböző típusát kell megkülönböztetnünk az önrendelkezés kérdésében. (Világos, hogy az általános tézisekben lehetetlen lett volna külön minden egyes országról beszélni.) Az első típushoz Nyugat-Európának (és Amerikának) azok az előrehaladott országai tartoznak, ahol a nemzeti mozgalom — a *multé*. A második típushoz Kelet-Európa tartozik, ahol a nemzeti mozgalom — a *jelen* kérdése. A harmadik típushoz a félgyarmatok és a gyarmatok tartoznak, ahol a nemzeti mozgalom jelentős mértékben — a *jövő* kérdése*.

Igaz-e ez vagy sem? P. Kijevszkijnek *ezt* kellett volna bírálnia. De ő még csak észre sem veszi, *hol* vannak az elméleti kérdések! Nem látja, hogy amíg téziseink említett tételét (a 6. §-ban) meg nem döntötte — márpedig azt megdönteni nem lehet, mert igaz —, addig a „korszakról“ való minden bölcselkedése pontosan olyan, mint amikor valaki „ütésre emeli“ a kardját, de nem sujt le.

„V. Iljin[18] véleményével ellentétben — írja Kijevszkij a cikk végén — úgy véljük, hogy a nemzeti kérdés a legtöbb(!) nyugati (!) országban még nem oldódott meg...“

Ezek szerint tehát a franciák, a spanyolok, az angolok, a hollandok, a németek és az olaszok nemzeti mozgalma nem jutott dűlőre a XVII, XVIII. és XIX. században és még előbb? A cikk elején az „imperialista korszak“ fogalmát úgy ferdíti el, hogy a nemzeti mozgalom már általában befejeződött, mégpedig nem csupán az előrehaladott nyugati országokban. Ugyanennek a cikknek végén a

---

* *Lenin* Művei. 22. köt. 1951. 153—154. old. — *Ford.*

„nemzeti kérdést" „meg nem oldottnak" nyilvánítja *éppen* a nyugati országokban!! Mi egyéb ez, ha nem eszmezavar?

A nyugati országokban a nemzeti mozgalom — a régmulté. Angliában, Franciaországban, Németországban stb. a „haza" már betöltötte rendeltetését, eljátszotta történelmi szerepét, *azaz* itt a nemzeti mozgalom már nem lehet haladó jellegű, nem ébresztheti az emberek újabb tömegeit új gazdasági és politikai életre. Itt a történelem napirendjén nem a feudalizmusról vagy a kezdetleges patriarchális viszonyokról a nemzeti haladás, a kulturált és politikailag szabad haza útjára való áttérés áll, hanem az idejét multa, a tőkés fejlődés szempontjából túlérett „haza" útjáról a szocializmusra való áttérés.

Európa keleti részén más a helyzet. Az ukránok és belorusszok esetében például csakis az, aki álmaiban a Marson él, tagadhatná, hogy itt a nemzeti mozgalom még nem fejeződött be, hogy a tömegek ráébredése arra, hogy el kell sajátítani az anyanyelvet és annak irodalmát — (márpedig ez elengedhetetlen előfeltétele és velejárója a kapitalizmus teljes kifejlődésének, az árucsere teljes behatolásának a legutolsó parasztcsaládba is) —, itt *még* csak most megy végbe. A „haza" itt *még* nem játszotta el egészen történelmi szerepét. A „haza védelme" itt *még* jelentheti a demokrácia, az anyanyelv, a politikai szabadság védelmét az elnyomó nemzettel szemben, a középkorisággal szemben, az angolok, a franciák, a németek és az olaszok viszont hazudnak most, amikor hazájuk védelméről beszélnek a mostani háborúban, hiszen a valóságban *nem* anyanyelvüket, *nem* saját nemzeti fejlődésük szabadságát védelmezik, hanem rabszolgatartói jogaikat, gyarmataikat, finánctőkéjük „befolyási övezeteit" idegen országokban stb.

A félgyarmatokon és a gyarmatokon a nemzeti mozgalom történelmileg még fiatalabb, mint Európa keleti részén.

Mire vonatkoznak a „fejlett országokról" és az imperialista korszakról mondottak; *mennyiben* „sajátos" Oroszország helyzete (a 2. rész *e* §-ának címe P. Kijevszkijnél) és nemcsak Oroszországé; *hol* hazug frázis és *hol* élő és haladó valóság a nemzeti felszabadító mozgalom —

P. Kijevszkij mindebből az égvilágon semmit sem értett meg.

3. MI AZ A GAZDASÁGI ELEMZÉS?

Az önrendelkezést ellenzők okoskodásainak veleje — a hivatkozás az önrendelkezés „megvalósíthatatlanságára" általában a kapitalizmus, illetőleg az imperializmus korszakában. A „megvalósíthatatlanság" szót gyakran különféle és nem pontosan meghatározott értelemben használják. Ezért téziseinkben azt követeltük, ami elengedhetetlenül szükséges minden elvi vitában: annak tisztázását, hogy milyen értelemben beszélnek „megvalósíthatatlanságról"? És nem értük be a kérdéssel, hanem hozzáfogtunk tisztázásához. A politikai nehezen-megvalósíthatóság vagy megvalósíthatatlanság értelmében egész sor forradalom nélkül a demokrácia *valamennyi* követelése „megvalósíthatatlan" az imperializmus korszakában.

Gyökerében helytelen dolog azt állítani, hogy az önrendelkezési jog gazdaságilag megvalósíthatatlan.

Ez volt a mi tételünk. Ebben van az elméleti nézeteltérés lényege és ellenfeleinknek, ha csak valamennyire is komolyan akartak vitatkozni, erre a kérdésre kellett volna összpontosítaniok figyelmüket.

Lássuk csak, hogyan vélekedik erről a kérdésről P. Kijevszkij.

Azt, hogy a megvalósíthatatlanságot politikai okokból való „nehezen-megvalósíthatóságként" értelmezzük, határozottan elutasítja. A kérdésre válaszolva kereken kijelenti, hogy gazdasági okokból való megvalósíthatatlanságról van szó.

„Azt jelenti-e ez — írja Kijevszkij —, hogy az imperializmus korszakában az önrendelkezés ugyanúgy megvalósíthatatlan, mint a munkapénz az árutermelés idején?" És a következőket válaszolja: „Igen, azt jelenti! Hiszen mi éppen a két társadalmi kategória — az «imperializmus» és a «nemzetek önrendelkezése» — közötti logikai ellentmondásról beszélünk, amely ugyanolyan logikai ellentmondás, mint amely két másik kategória — a munkapénz és az árutermelés kategóriája között áll fenn. Az imperializmus az önrendelkezés tagadása, és az

önrendelkezést az imperializmussal semmiféle bűvésznek sem fog sikerülni összeegyeztetni."

Bármilyen félelmetes is ez a haragosan odavetett „bűvészek" szó, amelyet P. Kijevszkij ránk vonatkoztat, mégis fel kell hívnunk a figyelmét arra, hogy ő egyszerűen nem érti, mit is jelent voltaképpen a gazdasági elemzés. „Logikai ellentmondásnak" — persze, helyes logikus gondolkodás esetén — *sem* a gazdasági, *sem* a politikai elemzésben nem szabad lennie. Ezért *általában* „logikai ellentmondásra" hivatkozni, amikor éppen arról van szó, hogy gazdasági, *nem pedig* politikai elemzést végezzünk, semmiképpen sem helyénvaló. A „társadalmi kategóriák" körébe beletartozik *mind* a politikai, *mind* a gazdasági élet. Eszerint P. Kijevszkij, miután előbb határozottan és kereken azt válaszolta: „igen, azt jelenti" (vagyis az önrendelkezési jog *ugyanúgy* megvalósíthatatlan, mint a munkapénz az árutermelés idején), valójában megelégedett azzal, hogy kerülgette a kérdést, gazdaságilag ellenben nem elemezte.

Mivel lehet bizonyítani, hogy a munkapénz az árutermelés idején megvalósíthatatlan? Gazdasági elemzéssel. Ez az elemzés, amely minden más elemzéshez hasonlóan nem engedi meg a „logikai ellentmondást", gazdasági és *csakis* gazdasági (nem pedig általában „társadalmi") kategóriákat vesz alapul és ezekből vezeti le, hogy munkapénz nem lehetséges. „A tőke" első fejezetében szó sincs semmiféle politikáról, semmiféle politikai formáról, semmiféle általában vett „társadalmi kategóriáról": az elemzés *csakis* a gazdasági életet, az árucserét, az árucsere fejlődését veszi alapul. A gazdasági elemzés — persze, „logikus" fejtegetések útján — kimutatja, hogy a munkapénz az árutermelésen belül megvalósíthatatlan.

P. Kijevszkij még csak kísérletet sem tesz arra, hogy hozzáfásson a gazdasági elemzéshez! Az imperializmus gazdasági tartalmát *összekeveri* politikai tendenciáival, amint ez cikke legelső paragrafusának legelső mondatából is látható. Vegyük szemügyre ezt a mondatot:

„Az ipari tőke a kapitalizmuselőtti termelés meg a kereskedelmi- és kölcsöntőke szintézise volt. A kölcsöntőke az ipari tőke szolgálatában állt. Most a kapitalizmus

leküzdi a tőke különböző fajtáit, létrejön a tőke magasabbrendű, egységesített típusa, a finánctőke, s ezért az egész korszakot a finánctőke korszakának nevezhetjük, s az annak megfelelő külpolitikai rendszer az imperializmus."

Gazdaságilag ez a meghatározás semmire se jó: pontos gazdasági kategóriák helyett csupán frázisokat tartalmaz. De erre most lehetetlen kitérnünk. A fontos az, hogy P. Kijevszkij az imperializmust „külpolitikai rendszernek" nyilvánítja.

Ez, először is, Kautsky helytelen eszméjének merőben helytelen megismétlése.

Ez, másodszor, az imperializmusnak tisztán politikai, csak politikai meghatározása. P. Kijevszkij azzal, hogy az imperializmust mint „politikai rendszert" határozza meg, ki akar térni a *gazdasági* elemzés elől, amit megigért azzal a kijelentésével, hogy az önrendelkezés *„ugyanúgy"* megvalósíthatatlan, vagyis gazdaságilag megvalósíthatatlan az imperializmus korszakában, mint a munkapénz az árutermelés idején!

Kautsky a baloldaliakkal folytatott vita során kijelentette, hogy az imperializmus „csak kül*politikai* rendszer" (nevezetesen: az annexiók rendszere), hogy az imperializmust nem lehet a kapitalizmus bizonyos gazdasági fokának, fejlődési szakaszának nevezni.

Kautskynak nincs igaza. Persze, szavakon vitatkozni nem okos dolog. Megtiltani azt, hogy az imperializmus „szót" ilyen vagy olyan értelemben használják — lehetetlen. De ha vitatkozni akarunk, pontosan tisztázni kell a fogalmakat.

Gazdaságilag az imperializmus (vagy a finánctőke „korszaka", nem a szavakon múlik a dolog) a kapitalizmus fejlődésének legfelsőbb foka, mégpedig az a foka, amikor a termelés annyira nagyüzeművé és óriásüzeművé vált, hogy a *szabadversenyt felváltja a monopólium.* Ez az imperializmus *gazdasági* lényege. A monopólium a trösztökben, szindikátusokban stb., az óriásbankok mindenhatóságában, a nyersanyagforrások felvásárlásában stb., a banktőke koncentrációjában stb. egyaránt megnyilvánul. A lényeg — a gazdasági monopólium.

Az új gazdasági rendszer, a monopolkapitalizmus (az imperializmus — monopolkapitalizmus) politikai felépítménye a fordulat a demokráciá*tól* a politikai reakció *felé*. A szabadversenynek a demokrácia felel meg. A monopóliumnak — a politikai reakció. „A finánctőke uralomra törekszik, nem pedig szabadságra", mondja helyesen P. Hilferding „Finánctőké"-jében.

A „külpolitikát" különválasztani általában a politikától, vagy méginkább, a külpolitikát szembeállítani a belpolitikával, merőben helytelen, nem-marxista, tudománytalan gondolat. Az imperializmus a külpolitikában és a belpolitikában egyaránt a demokrácia megsértésére, reakcióra törekszik. Ebben az értelemben vitathatatlan, hogy az imperializmus *általában a demokrácia, az egész demokrácia* „tagadása", és egyáltalán nem a demokrácia *egyik* követelésének, nevezetesen: a nemzetek önrendelkezésének a tagadása.

Az imperializmus, minthogy a demokrácia „tagadása", *ugyanígy* „tagadja" a nemzeti kérdésben megnyilvánuló demokráciát (azaz a nemzetek önrendelkezését) is: „ugyanígy", vagyis ennek megsértésére törekszik; ennek megvalósítása ugyanannyival és ugyanolyan értelemben nehezebb az imperializmus korszakában, mint amennyivel nehezebb megvalósítani az imperializmus korszakában (a monopóliumelőtti kapitalizmushoz képest) a köztársaságot, a miliciát, a hivatalnokoknak a nép által történő választását stb. „Gazdasági" megvalósíthatatlanságról szó sem lehet.

P. Kijevszkijt ebben a kérdésben (a gazdasági elemzés követelményeinek általános megnemértésén kívül) valószínűleg az a további körülmény vitte rá a hiba elkövetésére, hogy az annexiót (vagyis valamely idegen nemzetiségű területnek a lakosság akarata ellenére történő bekebelezését, azaz a nemzetek önrendelkezésének megsértését) nyárspolgári szempontból kiindulva egyértelműnek tartják a finánctőke „terjeszkedésével" (expanziójával) nagyobb gazdasági területen.

De nyárspolgári fogalmakkal nem lehet elméleti kérdésekhez nyúlni.

Az imperializmus, gazdaságilag, monopolkapitalizmus.

Ahhoz, hogy a monopólium teljes legyen, a konkurrenseket nemcsak a belső piacról (az illető állam piacáról) kell eltávolítani, hanem a külső piacról is, az egész világról el kell távolítani. Van-e a „finánctőke korszakában" *gazdasági* lehetőség arra, hogy a konkurrenciát még az idegen államban is kiküszöböljék? Természetesen van rá lehetőség: ennek módja — a pénzügyi függőség és a konkurrens nyersanyagforrásainak, majd pedig valamennyi vállalatának felvásárlása.

Az amerikai trösztök az imperializmus vagy monopolkapitalizmus gazdasági rendszerének legmagasabbrendű megnyilvánulási formái. A trösztök a konkurrens eltávolítása céljából nem szorítkoznak gazdasági eszközökre, hanem állandóan politikai eszközökhöz, sőt bűncselekményekhez is folyamodnak. De óriási hibát követnénk el, ha a trösztök monopóliumát tisztán gazdasági harci módszerek mellett gazdaságilag megvalósíthatatlannak tartanánk. Ellenkezőleg, a valóság lépten-nyomon ennek „megvalósíthatóságát" bizonyítja: a trösztök meghiúsítják a konkurrens hitelellátását a bankok útján (a trösztök tulajdonosai egyben a bankok tulajdonosai: részvényfelvásárlás); a trösztök meghiúsítják az anyagszállítást a konkurrensnek (a trösztök tulajdonosai egyben a vasutak tulajdonosai: részvényfelvásárlás); a trösztök bizonyos időre az önköltség alá szorítják az árakat és milliókat fordítanak arra, hogy tönkretegyék a konkurrenst és *felvásárolják* vállalatait, nyersanyagforrásait (az ércbányákat, a földet stb.).

Ez a trösztök erejének és terjeszkedésének tisztán gazdasági elemzése. Ez a terjeszkedéshez vezető tisztán gazdasági út: az üzemek, vállalatok és nyersanyagforrások *felvásárlása*.

Az egyik ország nagy finánctőkéje valamely idegen, politikailag független országban is mindig felvásárolhatja konkurrenseit s ezt mindig meg is teszi. Gazdaságilag ez teljes mértékben megvalósítható. A gazdasági „annexió" *teljes mértékben* „megvalósítható" politikai annexió nélkül is, és állandóan előfordul. Az imperializmusról szóló irodalomban lépten-nyomon találkozunk például olyan utalásokkal, hogy Argentina voltaképpen Anglia „keres-

kedelmi gyarmata", hogy Portugália voltaképpen Anglia „vazallusa" stb. Ez igaz is: a gazdasági függés az angol bankoktól, az Angliával szemben fennálló eladósodás, a helyi vasutak, ércbányák, földek stb. felvásárlása Anglia által — mindez az említett országokat gazdasági értelemben Anglia „annektált" területévé teszi ezen országok politikai függetlenségének megsértése nélkül.

A nemzetek önrendelkezésének politikai függetlenségüket nevezik. Az imperializmus ennek megsértésére törekszik, minthogy politikai annexió esetén a gazdasági annexió gyakran kényelmesebb, olcsóbb (könnyebb megvesztegetni a hivatalnokokat, koncessziókat szerezni, előnyös törvényeket keresztülvinni stb.), alkalmasabb, nyugodalmasabb — pontosan ugyanúgy, ahogy az imperializmus arra törekszik, hogy általában a demokráciát oligarchiával váltsa fel. De arról beszélni, hogy az önrendelkezés az imperializmus korszakában *gazdaságilag* „megvalósíthatatlan" — egyszerűen születlenség.

P. Kijevszkij az elméleti nehézségeket egyetlen, fölöttébb könnyű és felületes módon kerüli meg, amit németül „bursikóz", azaz diákosan faragatlan, durva, diák-tivornyák alkalmával használatos (és ott természetes) kifejezésmódnak neveznek. Nézzünk egy példát: „Az általános választójog — írja —, a nyolcórás munkanap, sőt a köztársaság is, *logikailag* összeegyeztethető az imperializmussal, habár az imperializmus gusztusának korántsem felel meg (!!), s ezért azután megvalósításuk is rendkívül nehéz."

Egy árva szavunk sem volna az ellen a bursikóz kifejezés ellen, hogy a köztársaság „nem felel meg" az imperializmus „gusztusának" — a tréfás kis szavak néha ékesebbé teszik a tudós írásokat! —, ha ezen *kívül* a komoly kérdésről szóló fejtegetésben a fogalmak gazdasági és politikai elemzését is megtalálnánk. P. Kijevszkijnél a bursikóz modor ezt az elemzést helyettesíti, az elemzés hiányát palástolja el.

Mit jelent az, hogy „a köztársaság nem felel meg az imperializmus gusztusának"? És miért van ez így?

A köztársaság a tőkés társadalom politikai felépítményének egyik lehetséges formája, mégpedig a jelenlegi viszonyok között a legdemokratikusabb formája. Ha valaki

azt mondja, hogy a köztársaság nem felel meg az imperializmus „gusztusának", az ugyanaz, mintha azt mondaná, hogy ellentmondás van az imperializmus és a demokrácia között. Nagyon is lehetséges, hogy P. Kijevszkij „gusztusának" ez a következtetésünk „nem felel meg", sőt „korántsem felel meg", mindamellett vitathatatlan.

Továbbá. Miféle ellentmondás ez az imperializmus és a demokrácia között? Logikai vagy nem logikai? P. Kijevszkij a „logikai" szót meggondolatlanul használja, s ezért nem veszi észre, hogy nála ez a szó ebben az esetben *éppen annak a kérdésnek elpalástolására* szolgál (az olvasó szeme és esze elől, éppúgy, mint a szerző szeme és esze elől), amelynek fejtegetéséhez hozzáfogott! Ez a kérdés: milyen kapcsolatban van a gazdasági rendszer a politikával; milyen kapcsolatban vannak az imperializmus gazdasági viszonyai és gazdasági tartalma az egyik politikai formával. Az emberi gondolkodásban észlelhető minden „ellentmondás" — logikai ellentmondás; ez üres tautológia. P. Kijevszkij ennek a tautológiának segítségével megkerüli a kérdés *lényegét:* vajjon ez a „logikai" ellentmondás (1) két *gazdasági* jelenség, illetve tétel? (2) két *politikai* jelenség, illetve tétel? (3) vagypedig egy *gazdasági* és egy *politikai* jelenség, illetve tétel közötti ellentmondás-e?

Hiszen ez a lényeg, ha már egyszer felmerült az a kérdés, hogy valami megvalósíthatatlan-e vagy megvalósítható az egyik vagy a másik politikai forma esetén!

Ha P. Kijevszkij ezt a lényeget nem kerülte volna meg, valószínűleg észrevette volna, hogy az imperializmus és a demokrácia közötti ellentmondás a legújabb kapitalizmus (nevezetesen: a monopolkapitalizmus) gazdasági rendszere és általában a politikai demokrácia közötti ellentmondás. Mert hiszen P. Kijevszkij sohasem fogja bebizonyítani, hogy bármelyik átfogó és lényegbevágó demokratikus rendszabály (a hivatalnokoknak vagy a tiszteknek a nép által történő választása, a valóban teljes egyesülési és gyülekezési jog stb.) kevésbbé mond ellent az imperializmusnak (jobban „megfelel a gusztusának", ha úgy tetszik), mint a köztársaság.

Az eredmény éppen az a tétel, amelyet *mi* hangoztattunk téziseinkben; az imperializmus ellentmondásban,

„logikai“ ellentmondásban van *általában az egész* politikai demokráciával. P. Kijevszkij „gusztusának“ ez a tételünk „nem felel meg“, mert halomra dönti logikátlan tákolmányát, de hát mit tegyünk? Csak nem békülhetünk meg azzal, hogy ugyanakkor, amikor valaki állítólag meg akar cáfolni bizonyos tételeket, a valóságban titokban éppen ezeket csempészi be, annak a kifejezésnek révén, hogy „a köztársaság nem felel meg az imperializmus gusztusának“?

Továbbá. Miért nem felel meg a köztársaság az imperializmus gusztusának? és hogyan „egyezteti“ össze az imperializmus gazdasági rendszerét a köztársasággal?

P. Kijevszkij ezen nem törte a fejét. Emlékeztetjük őt Engels következő szavaira. A demokratikus köztársaságról van szó. A kérdés az, hogy uralkodhat-e a vagyon ennél a kormányformánál? azaz éppen a gazdasági és a politikai rendszer közötti „ellentmondás“ kérdéséről van szó.

Engels így válaszol: ... „A demokratikus köztársaság hivatalosan egyáltalán nem veszi tudomásul a vagyoni különbségeket“ (az állampolgárok között). „Ebben az államformában a vagyon közvetve, de annál biztosabban gyakorolja hatalmát. Egyrészt a hivatalnokok közvetlen megvesztegetésének formájában“ („aminek klasszikus példája Amerika“), „másrészt a kormány és a tőzsde szövetségének formájában ...“[19]

Ez mintaképe annak, hogyan kell elemezni gazdaságilag azt a kérdést, hogy „megvalósitható“-e a demokrácia a kapitalizmus idején, amely kérdésnek egy kis része az a kérdés, hogy „megvalósitható“-e az önrendelkezés az imperializmus korszakában!

A demokratikus köztársaság „logikailag“ ellentmond a kapitalizmusnak, mert hiszen „hivatalosan“ egyszintre helyezi a gazdagot és a szegényt. Ez a gazdasági rend és a politikai felépítmény közötti ellentmondás. A köztársaság és az imperializmus között ugyanilyen ellentmondás áll fenn, amit még az is elmélyít illetőleg súlyosabbá tesz, hogy a szabadverseny felváltása a monopóliummal még jobban „megnehezíti“ minden demokratikus szabadságjog megvalósítását.

Hogyan egyeztethető hát össze a kapitalizmus a demokráciával? A tőke mindenhatóságának közvetett megvalósítása útján! Ennek két gazdasági eszköze van: 1) a közvetlen megvesztegetés; 2) a kormány szövetsége a tőzsdével. (Téziseinkben ezt a következő szavakkal fejeztük ki: a finánctőke „szabadon megvásárol és megveszteget bármely kormányt és minden hivatalnokot" a burzsoá rend idején.)

Ha már egyszer az árutermelés, a burzsoázia, a pénz hatalma uralkodik — a megvesztegetés (közvetlenül és a tőzsde által) bármely kormányforma mellett, bármilyen demokráciában „megvalósítható".

Az a kérdés, hogy mi a változás ezen a téren akkor, amikor a kapitalizmust az imperializmus, vagyis a monopóliumelőtti kapitalizmust a monopolkapitalizmus váltja fel?

Csupán az, hogy a tőzsde hatalma erősödik! Mert hiszen a finánctőke nem egyéb, mint a monopóliumig fejlődött és a banktőkével egybeolvadt ipari nagytőke. A nagybankok egybeolvadnak a tőzsdével, elnyelik a tőzsdét. (Az imperializmussal foglalkozó irodalomban a tőzsde szerepének csökkenéséről beszélnek, de csak abban az értelemben, hogy minden óriásbank maga is tőzsde.)

Továbbá. Ha a „vagyon", a megvesztegetés és a tőzsde révén, általában teljes mértékben megvalósíthatja uralmát bármely demokratikus köztársaságon, akkor hogyan állíthatja P. Kijevszkij, anélkül, hogy mulatságos „logikai ellentmondásba" ne keveredne, hogy a milliárdokat forgató trösztök és bankok óriási vagyona nem „valósíthatja meg" a finánctőke hatalmát valamely idegen, azaz politikailag független köztársaságon??

Mi a szösz? a hivatalnokok megvesztegetése valamely idegen államban „megvalósíthatatlan"? vagy talán „a kormány szövetsége a tőzsdével" csakis saját kormányunk szövetsége lehet?

* * *

Az olvasó már ebből is láthatja, hogy tíz sornyi eszmezavar kibogozásához és népszerű megmagyarázásához mintegy 10 nyomtatott oldalra van szükség. P. Ki-

jevszkij minden egyes fejtegetését — a szó szoros értelmében egyetlen fejtegetése sem mentes az eszmezavartól! — nem elemezhetjük ilyen részletesen, de nincs is rá szükség, ha már egyszer a legfontosabbat elemeztük. A többiről röviden emlékezünk meg.

4. NORVÉGIA PÉLDÁJA

Norvégia az állítólag megvalósíthatatlan önrendelkezési jogot 1905-ben, a legféktelenebb imperializmus korszakában „valósította meg". Ezért „megvalósíthatatlanságról" beszélni nemcsak elméletileg abszurd dolog, hanem nevetséges is.

P. Kijevszkij ezt meg akarja cáfolni, és mérgesen „racionalistának" nevez bennünket (milyen alapon? a racionalista beéri az okoskodással, méghozzá az elvont okoskodással, mi pedig nagyon is konkrét tényre mutattunk rá! nem használja-e P. Kijevszkij ezt a kis idegen szót, a „racionalista" szót, ugyanolyan ... hogyan is fejezzük ki magunkat minél enyhébben?.. ugyanolyan „szerencsésen", mint cikkének elején az „extraktív" szót, amikor elgondolásait „extraktív formában" terjeszti elénk?).

P. Kijevszkij szemünkre veti, hogy számunkra „a jelenség külső megjelenési formája, nem pedig valódi lényege a fontos". Vegyük hát szemügyre a valódi lényeget.

A cáfolat a következő példával kezdődik: az a tény, hogy törvényt hoznak a trösztök ellen, nem bizonyítja a trösztök betiltásának megvalósíthatatlanságát. Ez igaz. Csakhogy ez szerencsétlen példa, hiszen P. Kijevszkij *ellen* szól. A törvény — politikai rendszabály, politika. A gazdasági rendszert semmiféle politikai rendszabállyal nem lehet betiltani. Akár a cári Oroszország, akár Németország része, akár autonóm terület, akár politikailag független állam lesz Lengyelország — semmiféle politikai formával nem lehet sem betiltani, sem megszüntetni az imperialista hatalmak finánctőkéjétől való függését, azt, hogy vállalatainak részvényeit ez a tőke felvásárolja.

Norvégia önállósága 1905-ben csupán politikailag „valósult meg". Gazdasági függőségén nem szándékozott és nem is tudott változtatni. Éppen erről van szó téziseink-

ben. Mi éppen arra mutattunk rá, hogy az önrendelkezés csakis a politikára vonatkozik és ezért a gazdasági megvalósíthatatlanság kérdésének még a felvetése is helytelen. Márpedig P. Kijevszkij úgy „cáfol" meg minket, hogy a politikai tilalmaknak a gazdasági rendszerrel szemben megnyilvánuló tehetetlenségére hoz fel példát! Szép kis „cáfolat"!

Továbbá. „Hiába hozunk fel egy, sőt sok példát arra, hogy a kisüzem legyőzte a nagyüzemet, ez nem elegendő ahhoz, hogy megcáfoljuk Marxnak azt a helyes tételét, amely szerint a kapitalizmus fejlődésével együttjár a termelés koncentrációja és centralizációja."

Ennek az érvnek alapja ismétcsak egy olyan szerencsétlen *példa*, amelyre azért esett a választás, hogy el lehessen terelni a figyelmet (az olvasóét és a szerzőét) a vita igazi lényegéről.

Tézisünk úgy hangzik, hogy az önrendelkezés gazdasági megvalósíthatatlanságáról beszélni, olyan értelemben, ahogyan a munkapénz megvalósíthatatlan a kapitalizmus idején — tévedés. Az *ilyen* megvalósíthatóságra egyetlen „példa" sem hozható fel. P. Kijevszkij hallgatólag elismeri igazunkat ebben a pontban, mert hiszen áttér a „megvalósíthatatlanság" *más* értelmezésére.

Miért nem teszi ezt egyenesen? Miért nem fogalmazza meg nyiltan és szabatosan *saját* tézisét: „az önrendelkezési jog, amely megvalósítható olyan értelemben, hogy a kapitalizmus idején gazdaságilag lehetséges, ellentmond a fejlődésnek és ezért reakciós, vagy csupán kivételes eset"?

Azért, mert az ellentétel nyílt megfogalmazása tüstént leleplezné a szerzőt, tehát lapulnia kell.

A gazdasági koncentráció törvényét, azt, hogy a nagyüzem legyőzi a kisüzemet, mind a mi programunk, mind az Erfurti Program elismeri. P. Kijevszkij eltitkolja azt a tényt, hogy sehol sem ismerték el a politikai vagy állami koncentráció törvényét. Ha ez ugyanolyan törvény, vagy ugyancsak törvény, miért nem fejti ki P. Kijevszkij és miért nem javasolja, hogy egészítsük ki programunkat? Helyes eljárás-e tőle, hogy engedi, hogy megmaradjunk egy rossz, hiányos programnál, amikor pedig felfedezte az állami koncentrációnak ezt az új törvényét, amelynek

gyakorlati jelentősége van, hiszen programunkat megszabadítaná a hibás következtetésektől?

P. Kijevszkij egyáltalán nem fogalmazza meg a törvényt, nem javasolja programunk kiegészítését, mert homályosan érzi, hogy akkor nevetségessé válna. Mindenki nevetésben törne ki ennek a fura „imperialista ökonomizmusnak" láttán, ha ez az álláspont napfényre kerülne, s azzal a törvénnyel párhuzamosan, amely szerint a nagyüzem kiszorítja a kisüzemet, felállítanák azt a „*törvényt*" (az előbbivel kapcsolatban vagy az előbbi mellett), hogy a nagy államok kiszorítják a kis államokat!

Ennek megvilágítása céljából beérjük azzal, hogy egyetlen kérdést teszünk fel P. Kijevszkijnek: miért *nem* beszélnek az idézőjel nélküli ökonomisták a modern trösztök vagy nagybankok „széthullásáról"? ennek a széthullásnak lehetőségéről és megvalósíthatóságáról? miért van az, hogy még az „imperialista ökonomista" — idézőjelben — is kénytelen elismerni a nagy államok széthullásának lehetőségét és megvalósíthatóságát, mégpedig nemcsak általában a széthullásét, hanem például a „kis nemzetiségek" (ezt jól jegyezzék meg!) különválását Oroszországtól (P. Kijevszkij cikkében a 2. fejezet *e* §-ában)?

Végül, hogy még élesebben megvilágítsuk, mire ragadtatja magát szerzőnk, és óva intsük őt, a következőket jegyezzük meg: azt a törvényt, amely szerint a nagyüzem kiszorítja a kisüzemet, mindannyian nyiltan állítjuk fel és senki sem fél attól, hogy az olyan egyes „példákat", amikor „a kisüzemek legyőzik a nagyüzemeket", reakciós jelenségnek nevezze. Arra, hogy Norvégiának Svédországtól való különválását reakciósnak nevezze, az önrendelkezés ellenfelei közül eddig még *senki* sem szánta rá magát, jóllehet mi 1914-től kezdve felszínen tartjuk ezt a kérdést az irodalomban*.

A nagyüzemű termelés megvalósíthatatlan, ha megmaradnak például a kézihajtású szerszámgépek; teljesen képtelen az a gondolat, hogy a gépesített gyár „széthullik"

---

* *Lenin* Művei. 4. kiad. 20. köt. 395—401. old. (oroszul). — *Szerk.*

kézműves műhelyekre. A nagy birodalmak kialakításának imperialista tendenciája teljes mértékben érvényesülhet, és a gyakorlatban nem ritkán a szó politikai értelmében önálló és független államok imperialista szövetségének formájában válik valóra. Az ilyen szövetség nemcsak két ország finánctőkéjének gazdasági összenövése formájában, hanem az imperialista háborúban való katonai „együttműködés“ formájában is lehetséges és tapasztalható. A nemzeti harc, a nemzeti felkelés, a nemzeti különválás teljes mértékben „megvalósítható“ és ténylegesen tapasztalható az imperializmus *idején*, sőt fokozódik, mert hiszen az imperializmus nem állítja meg a kapitalizmus fejlődését és a demokratikus törekvések erősödését a lakosság tömegeiben, hanem *kiélezi* az antagonizmust e demokratikus törekvések és a trösztök antidemokratikus tendenciája között.

Csak az „imperialista ökonomizmus“, vagyis a karikatúra-marxizmus szempontjából nézve hagyhatja valaki figyelmen kívül például az imperialista politika következő sajátságos jelenségét: egyfelől, a jelenlegi imperialista háborúban számos példát látunk arra, hogyan sikerül a pénzügyi kapcsolatok és a gazdasági érdekek útján belesodorni a nagyhatalmak közti harcba politikailag független kis államokat (Anglia és Portugália). Másfelől, a demokrácia megsértése a kis nemzetek irányában, amelyek sokkal gyengébbek (gazdaságilag is, politikailag is) imperialista „pártfogóiknál“, vagy felkelést idéz elő (Írország), vagy egész ezredeknek az ellenség oldalára való átállását vonja maga után (csehek). Ilyen helyzetben a fináncTőke szempontjából nemcsak hogy „megvalósítható, hanem *néha* egyenesen *előnyös* a trösztökre, *ezek* imperialista politikájára, *ezek* imperialista háborújára nézve, ha lehetőleg minél több demokratikus szabadságjogot biztosítanak *egyes* kis nemzeteknek, az állami függetlenséget is beleértve, hogy ne kockáztassák „saját“ hadműveleteik rosszra fordulását. Megfeledkezni a politikai és stratégiai összefüggések sajátosságáról és derűre-borúra csupán a bemagolt „imperializmus“ szót hajtogatni — ez egyáltalán nem marxizmus.

Norvégiáról P. Kijevszkij tudomásunkra hozza, hogy először, Norvégia „mindig önálló állam volt“. Ez nem igaz,

és ez a helytelen állítás nem magyarázható mással, mint a szerzőnek a politikai kérdésekben tanusított bursikóz felületességével és figyelmetlenségével. Norvégia 1905-ig *nem* volt önálló állam, csupán igen messzemenő autonómiát élvezett. Svédország Norvégia állami önállóságát csak az *után* ismerte el, hogy Norvégia különvált Svédországtól. Ha Norvégia „mindig önálló állam“ lett volna, akkor a svéd kormány nem közölhette volna 1905 október 26-án a külföldi hatalmakkal, hogy Norvégiát immár független országnak ismeri el.

Másodszor, P. Kijevszkij számos idézetet közöl annak bizonyítása céljából, hogy Norvégia nyugatra tekintett, Svédország viszont keletre, az egyikben főként az angol, a másikban a német finánctőke „dolgozott“ stb. Ebből diadalmasan levonja a következtetést: „ez a példa“ (Norvégia példája) „teljes mértékben beleilleszkedik sémánkba.“

Ez aztán az „imperialista ökonomizmus“ logikájának iskolapéldája! Téziseink rámutatnak arra, hogy a finánctőke „bármelyik“, „akár független országban is“ uralkodhat és ezért minden olyan okoskodás, hogy az önrendelkezés a finánctőke szempontjából „megvalósíthatatlan“ — merő eszmezavar. Adatokat hoznak fel nekünk, amelyek az idegen finánctőkének Norvégiában, *mind* a különválás *előtt*, *mind* a különválás *után* betöltött szerepe tekintetében *igazolják* a mi tételünket — és ezt olyan képpel teszik, mintha ezek az adatok *megcáfolnának* minket!!

Vagy talán az a politikai fejtegetés, ha a finánctőkéről beszélünk és ezen az alapon *megfeledkezünk* a politikai kérdésekről?

Nem. Az „ökonomizmus“ logikai hibáitól a politikai kérdések még nem tűntek el. Norvégiában mind a különválás előtt, mind pedig utána az angol finánctőke „dolgozott“. Lengyelországban Oroszországtól való különválása előtt a német finánctőke „dolgozott“ és ez fog „dolgozni“ *akármilyen* lesz is Lengyelország politikai helyzete. Ez annyira elemi igazság, hogy szinte kínos az ismételgetése, de mit tegyünk, ha egyesek megfeledkeznek a legelemibb igazságokról?

Eltűnt-e ettől Norvégia ilyen vagy olyan helyzetének? Svédországhoz való tartozásának? a munkások magatartásának politikai kérdése, amikor a különválás kérdése felmerült?

P. Kijevszkij kitért ezek elől a kérdések elől, mert hiszen ezek az „ökonomisták" elevenébe vágnak. De az életben ezek a kérdések fennálltak — és fennállnak. Az életben fennállt az a kérdés, hogy lehet-e szociáldemokrata az a svéd munkás, aki nem ismeri el Norvégia jogát a különválásra? *Nem lehet.*

A svéd arisztokraták a Norvégia elleni háború mellett voltak, mellette voltak a papok is. Ez a tény nem tűnt el attól, hogy P. Kijevszkij „elfelejtett" olvasni róla a norvég nép történetéről szóló könyvekben. A svéd munkás tanácsolhatta a norvégeknek, hogy szavazzanak a különválás ellen s ugyanakkor szociáldemokrata maradhatott (Norvégiában 1905 augusztus 13-án zajlott le a népszavazás a különválás kérdésében és azt eredményezte, hogy 368 200-an a különválás mellett, 184-en ellene szavaztak, amikoris a szavazásra jogosultak mintegy 80%-a vett részt a szavazásban). De az a svéd munkás, aki a svéd arisztokráciához és burzsoáziához hasonlóan, megtagadta volna a norvégektől azt a jogot, hogy önmaguk, a svédek nélkül, a svédek akaratától függetlenül döntsék el ezt a kérdést, *szociálsoviniszta* és *semmirekellő* lett volna, *akit nem lehetett volna megtűrni a szociáldemokrata párton belül.*

Így kell alkalmazni pártprogramunk 9. §-át, amelyet „imperialista ökonomistánk" megkísérelt *átugrani*. Nem ugorhatják át, uraim, anélkül, hogy a sovinizmus karmaiba ne kerülnének!

Hát a norvég munkás? Köteles volt-e, az internacionalizmus szempontjából, a különválás *mellett* szavazni? A legkevésbbé sem. Ellene szavazhatott, és ugyanakkor szociáldemokrata maradhatott. Csak akkor szegte volna meg szociáldemokrata kötelességét, ha baráti kezet nyujtott volna az olyan szélsőreakciós svéd munkásnak, aki Norvégia különválásának *szabadsága* ellen foglalt állást.

Ezt az elemi különbséget a norvég és a svéd munkás helyzetében egyes emberek nem akarják látni. De önmagukat leplezik le, amikor *megkerülik* ezt a legesleg-

konkrétabb politikai kérdést, amit szembeszegezünk velük. Hallgatnak, kibúvót keresnek, s ezzel feladják álláspontjukat.

Annak bebizonyítása céljából, hogy a „norvég" kérdés Oroszországban is fennforoghat, szándékosan felállítottuk a tézist: *tisztán* katonai és stratégiai jellegű feltételek alapján a külön lengyel állam *most* is teljes mértékben megvalósítható. P. Kijevszkij „vitatkozni" óhajt — és hallgat!!

Tegyük hozzá: *tisztán* katonai és stratégiai meggondolások alapján, a *mostani* imperialista háború bizonyos kimenetele esetén (például, Svédország csatlakozása a németekhez és az utóbbiak félgyőzelme) Finnország is teljes mértékben külön állammá vál*hat*, anélkül, hogy meghiusítaná a finánctőke akár egyetlen műveletének „megvalósíthatóságát", anélkül, hogy „megvalósíthatatlanná" tenné a finn vasutak és más vállalatok részvényeinek felvásárlását*.

P. Kijevszkij a számára kellemetlen politikai kérdések elől a következő nagyszerű frázis oltalma alá menekült, amely pompásan jellemzi egész „okfejtését": „. . . A Damokles-kard bármely pillanatban . . ." (szó szerint ezt olvashatjuk az I. fejezet *c* §-ának végén) „. . . lesujthat és végetvethet az «önálló» műhely létezésének" („célzás" a kis Svédországra és Norvégiára).

---

* Ha a jelenlegi háború egy bizonyos kimenetele esetén az imperializmus fejlődési feltételeinek és erőinek legcsekélyebb megsértése nélkül — sőt ellenkezőleg, a finánctőke befolyásának, összeköttetéseinek és nyomásának *erősödése* mellett — teljes mértékben „megvalósítható" új államok, lengyel, finn stb. állam alakulása Európában, a háború más kimenetele esetén *ugyanúgy* „megvalósítható" új magyar, cseh stb. állam alakulása. Az angol imperialisták már most számításba veszik ezt a második fajta kimenetelt győzelmük esetére. Az imperialista korszak sem a nemzetek politikai függetlenségre irányuló törekvéseit, sem ezeknek a törekvéseknek „megvalósíthatóságát" nem szünteti meg az imperialista világ viszonyainak *keretein* belül. Ezeken a kereteken *kívül* viszont sem az oroszországi köztársaság, sem általában semmi néven nevezendő igen nagy demokratikus átalakulás „nem valósítható meg" sehol a világon egész sor forradalom nélkül és nem lehet szilárd a szocializmus nélkül. P. Kijevszkij egyáltalán, de egyáltalán nem értette meg az imperializmus és a demokrácia viszonyát.

Nos, valószínűleg ez az igazi marxizmus: mindössze valami tíz éve áll fenn a külön norvég állam, amelynek Svédországtól való különválását a *svéd* kormány „forradalmi lépésnek“ nevezte. De érdemes-e elemeznünk az ebből fakadó *politikai* kérdéseket, ha elolvastuk Hilferding „Finánctőké“-jét és úgy „értelmeztük“, hogy a kis állam „bármely pillanatban“ — ha már lúd, legyen kövér — eltűnhet? Érdemes-e csak ügyet is vetnünk arra, hogy a marxizmust „ökonomizmussá“ torzítottuk, politikánkat pedig a színorosz soviniszták beszédeinek szajkózásává változtattuk?

Az orosz munkások valószínűleg baklövést követtek el 1905-ben, amikor köztársaságra törekedtek: hiszen a fináncttőke már Franciaországban, Angliában stb. egyaránt mozgósította ellene erőit és „Damokles-kardként“ „bármely pillanatban“ lesujthatott volna rá, ha létrejött volna!

* * *

„A nemzeti önrendelkezés követelése nem ... utópisztikus követelés a minimális programban: nem mond ellent a társadalmi fejlődésnek, minthogy megvalósítása nem állítaná meg ezt a fejlődést.“ Ezzel a Martov-idézettel P. Kijevszkij cikkének ugyanabban a paragrafusában száll vitába, amelyben „kivonatokat“ közölt Norvégiával kapcsolatban, amelyek ismételten *bebizonyítják* azt a közismert tényt, hogy Norvégia „önrendelkezése“ és különválása *sem* általában a fejlődést, *sem* különösen a fináncttőke műveleteinek növekedését, *sem* Norvégiának az angolok által történő felvásárlását *nem állította meg!*

Nem egyszer akadtak nálunk olyan bolsevikok, például 1908—1910-ben Alekszinszkij, akik *éppen akkor* szálltak vitába Martovval, amikor Martovnak volt igaza! Isten ments az ilyen „szövetségesektől“!

5. „A MONIZMUSRÓL ÉS A DUALIZMUSRÓL“

P. Kijevszkij „a követelés dualista értelmezésével“ vádol bennünket és azt írja:

„Az Internacionále monista *akcióját* dualista *propagandával* váltják fel.“

Ez egészen marxista, materialista módon hangzik: az akciót, amely egységes, szembeállítja a propagandával, amely „dualista". Sajnos, ha közelebbről vesszük szemügyre a dolgot, azt kell mondanunk, hogy ez ugyanolyan *mondva-csinált* „monizmus", amilyen Dühring „monizmusa" volt. „Attól, hogy a cipőkefét az emlősökkel *egy és ugyanazon* kategóriába soroljuk — írta Engels, Dühring „monizmusa" ellen —, még nem nőnek tejmirigyei"[20].

Ez azt jelenti, hogy „egységesnek" *nyilvánítani* csak olyan dolgokat, tulajdonságokat, jelenségeket, tetteket lehet, amelyek az objektív valóságban *egységesek*. Éppen ez a „*csekélység*" az, amiről szerzőnk megfeledkezett!

„Dualizmusunkat" először abban látja, hogy az elnyomott nemzetek munkásaitól elsősorban *nem azt* követeljük — csak a nemzeti kérdésről van szó —, amit az elnyomó nemzetek munkásaitól követelünk.

Hogy megállapítsuk, nem azonos-e itt P. Kijevszkij „monizmusa" Dühring „monizmusával", meg kell nézni, miképpen áll a dolog az *objektív valóságban*.

Egyforma-e a munkások *valóságos* helyzete az elnyomó és az elnyomott nemzeteknél a nemzeti kérdés szempontjából?

Nem, nem egyforma.

(1) *Gazdaságilag* a különbség az, hogy a munkásosztály egyes részei az elnyomó országokban élvezik bizonyos morzsáit annak az *extraprofitnak*, amelyhez az elnyomó nemzetek burzsoái azáltal jutnak, hogy az elnyomott nemzetek munkásaitól mindig két bőrt nyúznak le. A gazdasági adatok ezen kívül azt mutatják, hogy az elnyomó nemzetek munkásainak *nagyobb* százaléka válik „mesterré", mint az elnyomott nemzetek munkásainál, *nagyobb* százalékuk emelkedik fel a munkásosztály *arisztokráciájának* soraiba*. Ez tény. Az elnyomó nemzet munkásai *bizonyos mértékig* részt vesznek *saját* burzsoáziájukkal együtt az elnyomott nemzet munkásainak (és néptömegeinek) kifosztásában.

---

* Lásd pl. Hourvich angolnyelvű könyvét az amerikai bevándorlásról és az amerikai munkásosztály helyzetéről („Immigration and Labor" — „Bevándorlás és munka". — *Szerk.)*.

(2) *Politikailag* a különbség az, hogy az elnyomó nemzetek munkásai a politikai élet számos területén az elnyomott nemzet munkásaihoz viszonyítva *kiváltságos* helyzetben vannak.

(3) *Eszmei* vagy szellemi tekintetben a különbség az, hogy az elnyomó nemzetek munkásait az iskola is, az élet is, mindig az elnyomott nemzetekhez tartozó munkások megvetésének vagy lekicsinylésének szellemében neveli. Így például minden nagyorosz *tapasztalta* ezt, aki nagyoroszok között nevelkedett vagy élt.

Tehát az objektiv valóságban az *egész vonalon* különbséget, vagyis az egyesek akaratától és tudatától független objektív világban „dualizmust" látunk.

Mit gondoljon ezek után az ember Kijevszkijnek „az Internacionále monista akciójáról" szóló szavairól?

Üres, kongó frázis ez, semmi egyéb.

Ahhoz, hogy az *életben* elnyomó nemzetekhez, illetőleg elnyomott nemzetekhez tartozó munkásokra *különült* munkásokból álló Internacionále akciója *egységes legyen*, az szükséges, hogy a propagandát az egyik és a másik esetben *ne egyformán* folytassuk: így kell gondolkozni az igazi (és nem Dühring-féle) „monizmus" szempontjából, Marx materializmusa szempontjából!

Példát? Példát már idéztünk (a legális sajtóban több mint két és fél évvel ezelőtt!) — mégpedig Norvégiára vonatkozólag, és senki sem próbált bennünket megcáfolni. A norvég és a svéd munkások *akciója* ebben a konkrét és az életből vett esetben *csak* azért és annyiban volt „monista", egységes, internacionalista, amennyiben a svéd munkások *feltétlenül* védték Norvégia különválásának szabadságát, a norvég munkások pedig a különválás szabadságának kérdését *feltételesen* vetették fel Ha a svéd munkások nem álltak volna ki *feltétlenül* a norvégek különválásának szabadsága mellett, *soviniszták* lettek volna, cinkosai a svéd földbirtokosok sovinizmusának, akik erővel, háború útján akarták Norvégiát „visszatartani". Ha a norvég munkások *nem feltételesen*, azaz nem úgy vetették volna fel a különválás kérdését, hogy a szociáldemokrata párt tagjai is szavazhatnak a különválás ellen és folytathatnak ellene propagandát, akkor a norvég mun-

kások megszegték volna az internacionalisták kötelességét és szűkkeblű, *burzsoá* norvég nacionalizmusba estek volna. Miért? azért, mert a különválást a *burzsoázia* hajtotta végre, nempedig a proletariátus! azért, mert a norvég (mint minden más) burzsoázia *mindig* azon igyekszik, hogy elszakítsa egymástól saját országának és az „idegen"! országnak a munkásait! azért, mert az öntudatos munkások szempontjából minden demokratikus követelés (köztük az önrendelkezés is) *alá van rendelve* a szocializmus magasabb érdekeinek. Ha például Norvégiának Svédországtól való különválása biztosan, vagy valószínűleg az Anglia és Németország közötti háborút jelentette volna, a norvég munkásoknak *ebből az okból* a különválás ellen kellett volna lenniök. A svéd munkásoknak viszont *csak* abban az esetben lett volna joguk és lehetőségük arra, hogy ilyen esetben a különválás ellen agitáljanak, és ugyanakkor szociáldemokraták maradjanak, ha rendszeresen, következetesen, állandóan harcoltak volna a svéd kormány *ellen* Norvégia különválásának *szabadságáért*. Ellenkező esetben a norvég munkásság és a norvég nép *nem hitt volna* és *nem hihetett volna* a svéd munkások tanácsának őszinteségében.

Az önrendelkezés ellenfeleinek minden baja onnan ered, hogy holt absztrakciókkal igyekeznek elintézni a dolgot és *félnek* legalább egy, az eleven életből vett konkrét példát teljes alapossággal elemezni. A tézisekben konkrétan rámutattunk arra, hogy az új lengyel állam *most*, kizárólag katonai, stratégiai jellegű feltételek bizonyos kombinációja esetén, teljesen „megvalósítható"*, és ez sem a lengyelek, sem P. Kijevszkij részéről nem találkozott ellenvetéssel. De senki sem kívánt *gondolkozni* azon, hogy mi is következik igazságunknak ebből a hallgatólagos elismeréséből. Márpedig ebből nyilvánvalóan az következik, hogy az internacionalisták propagandája *nem lehet* az oroszok és a lengyelek között egyforma, ha tényleg ezeket is, meg amazokat is „egységes akcióra" akarja nevelni. A nagyorosz (és a német) munkásnak az a kötelessége, hogy feltétlenül Lengyelország különválásának szabadsága mellett álljon

---

* *Lenin* Művei. 22. köt. 1951. 145. old. — *Ford.*

ki, mert különben a *valóságban, most* — II. Miklós vagy Hindenburg lakája. A lengyel munkás *csak* feltételesen *állhatna ki* a különválás mellett, mert az egyik, vagy másik imperialista burzsoázia győzelmére spekulálni (mint a „frakok"[21] teszik), annyi mint *annak* lakájává válni. Ezt a különbséget, amely az Internacionále „monista akciójának" feltétele, meg nem érteni annyi, mint nem érteni meg azt, hogy miért kellene a, mondjuk, Moszkvánál álló cári hadsereg elleni „monista akció" céljából a forradalmi csapatoknak Nyizsnyij-Novgorodból nyugatra, Szmolenszkből pedig keletre vonulniok.

* * *

Másodszor, a Dühring-féle monizmus szóbanforgó új híve azt veti szemünkre, hogy nem gondoskodunk „az Internacionále különböző nemzeti szekciói közötti legszorosabb szervezeti tömörülésről" szociális forradalom esetén.

A szocializmusban az önrendelkezés elesik — írja P. Kijevszkij —, mert akkor elesik az állam. Ezt állítólag azért írja, hogy megcáfoljon minket! De mi *három* sorban — téziseink első paragrafusának három utolsó sorában — pontosan és világosan megmondtuk, hogy „a demokrácia is államforma, amelynek el kell majd tűnnie, amikor az állam eltűnik"*. Éppen ezt az igazságot ismételgeti — természetesen azért, hogy „megcáfoljon" minket! — P. Kijevszkij saját *c* §-ának (I. fejezet) *néhány oldalán át*, mégpedig *eltorzítva* ismételgeti. „Mi — írja — a szocialista rendet mint szigorúan demokratikusan (!!?) centralizált gazdasági rendszert képzeljük el és képzeltük el mindig, amelyben az állam, mint olyan apparátus, amely a lakosság egyik részének a másik fölötti uralmát biztosítja, eltűnik." Ez zavaros elgondolás, mert hiszen a demokrácia *szintén* „a lakosság egyik részének a másik fölötti" uralma, *szintén* állam. Hogy miben áll az államnak a szocializmus győzelme után való *elhalása* és mik ennek a folyamatnak a feltételei, azt a szerző nyilvánvalóan nem értette meg.

* *Lenin* Művei. 22. köt. 1951. 146. old. — *Ford.*

A legfontosabbak azonban a szociális forradalom korszakára vonatkozó „ellenvetései". A szerző, miután szörnyen ijesztő szavakkal „az önrendelkezés talmudistáinak" hordott le minket, azt mondja: „Ezt a folyamatot (a szociális forradalmat) úgy képzeljük el, mint az egész (!!) világ proletárjainak egyesült akcióját, akik felrúgják a burzsoá (!!) állam határait, ledöntik a határoszlopokat" (függetlenül a „határok felrúgásától"?), „felrobbantják (!!) a nemzeti közösséget és megteremtik az osztályközösséget."

Ne vegye zokon a „talmudisták" szigorú bírája, de itt sok a frázis és egyáltalában nem látni a „gondolatot". A szociális forradalom nem lehet az *egész* világ proletárjainak egyesült akciója, mégpedig annál az egyszerű oknál fogva, mert a legtöbb ország és a föld lakosságának többsége ezideig még a tőkés fejlődés fokán sem áll, vagy pedig csak a tőkés fejlődési fok elején áll. Erről téziseink . §-ában* volt szó, és P. Kijevszkij egyszerűen figyelmetlenségből, vagy azért, mert nem tud gondolkozni, „nem vette észre", hogy ezt a paragrafust nem hiába vettük fel, hanem éppen azért, hogy megcáfoljuk a marxizmus karikatúraszerű eltorzításait. A szocializmusra *csak* Nyugat-Európa és Észak-Amerika előrehaladott országai értek meg, és Engels Kautskyhoz írt levelében („Szbornyik Szocial-Demokrata"[22]) P. Kijevszkij elolvashatja annak a valóságos és nemcsak megígért *„gondolatnak"* konkrét megvilágítását, hogy „az *egész* világ proletárjainak egyesült akciójáról" ábrándozni annyi, mint a szocializmust a görög kalenda napjára, vagyis „soha-napjára" elhalasztani.

A szocializmust nem az egész világ, hanem az *előrehaladott* kapitalizmus fejlődési fokát elért kisebbségben levő országok proletárjainak egyesült akciója fogja megvalósítani. P. Kijevszkij éppen azért követte el hibáját, mert ezt nem értette meg. *Ezekben* az előrehaladott országokban (Anglia, Franciaország, Németország stb.) a nemzeti kérdést régen megoldották, a nemzeti közösség régen idejét múlta és „általános nemzeti feladatok" *objektíve* nincsenek. Ezért csak ezekben az országokban lehet

---

* *Lenin* Művei. 22. köt. 1951. 153—154. old. — *Ford.*

a nemzeti közösséget már *most* „felrobbantani", az osztályközösséget megteremteni.

Más a helyzet a *nem*-fejlett országokban, azokban az országokban, amelyeket (téziseink 6. §-ában) a 2. és 3. rovatba soroztunk, azaz Európa egész keleti részén és valamennyi gyarmaton meg félgyarmaton. Itt általában *még* vannak elnyomott és tőkés szempontból fejletlen nemzetek. Az ilyen nemzeteknek még vannak *objektíve* általános nemzeti feladataik, nevezetesen *demokratikus* feladataik, az *idegen nemzeti járom lerázására* irányuló feladataik.

Éppen az ilyen nemzetek példájaként hozza fel Engels Indiát, és azt mondja, hogy India forradalmat csinálhat a győztes szocializmus ellen —, mert hiszen Engels távol állott attól a nevetséges „imperialista ökonomizmustól", amely azt képzeli, hogy az előrehaladott országokban győzedelmeskedett proletariátus „önmagától", meghatározott *demokratikus* rendszabályok nélkül fogja világszerte megsemmisíteni a nemzeti elnyomást. A győztes proletariátus újjá fogja szervezni azokat az országokat, amelyekben győzött. Ezt nem lehet elvégezni egycsapásra, no meg a burzsoáziát sem lehet egycsapásra „legyőzni". Ezt szándékosan hangsúlyoztuk téziseinkben, és P. Kijevszkij megint csak nem gondolkodott azon, hogy *miért is* hangsúlyoztuk ezt a nemzeti kérdéssel kapcsolatban.

Amíg az előrehaladott országok proletariátusa igyekszik megdönteni a burzsoáziát és visszaveri annak ellenforradalmi kísérleteit, a fejletlen és elnyomott nemzetek nem várnak, nem szűnnek meg élni, nem tűnnek el. Ha az imperialista burzsoáziának még az olyan, a szociális forradalomhoz képest egészen kis válságát is, mint amilyen az 1915—1916-os háború, felkelésekre használják ki (a gyarmatok, Írország), akkor nem kétséges, hogy az előrehaladott országok polgárháborújának *nagy válságát* annál inkább ki fogják használni felkelésekre.

A szociális forradalom nem mehet végbe másképpen, mint egész korszak formájában, amely egyesíti a proletariátusnak az előrehaladott országok burzsoáziájával viselt polgárháborúját és a fejletlen, elmaradott és elnyomott nemzetek demokratikus és forradalmi mozgal-

mainak, köztük a nemzeti szabadságmozgalmaknak *egész sorát*.

Miért? Azért, mert a kapitalizmus egyenlőtlenül fejlődik és az objektív valóság a magasfejlettségű kapitalista nemzetek mellett számos, gazdaságilag igen gyengén fejlett és teljesen fejletlen nemzetet mutat. P. Kijevszkij egyáltalán nem vette fontolóra azt, hogy melyek a különböző országok gazdasági érettségének szempontjából a szociális forradalom *objektív* feltételei, és ezért az a szemrehányás, hogy *mi* „agyaljuk ki", hol is lehetne az önrendelkezést alkalmazni, igazán annyi, mint saját hibáját másnak felróni.

P. Kijevszkij jobb ügyhöz méltó buzgalommal sokszor ismételget Marxból és Engelsből vett idézeteket, azzal kapcsolatban, hogy az emberiségnek a különféle társadalmi bajoktól való megszabadítására alkalmas eszközöket „nem kiagyalnunk kell, hanem agyunk segítségével a meglevő anyagi feltételekben kell megtalálnunk". Amikor ezeket az ismétlődő idézeteket olvasom, önkéntelenül eszembe jutnak a gyászos emlékezetű „ökonomisták", akik éppoly unalmasan... rágódtak azon az „új felfedezésükön", hogy Oroszországban győzött a kapitalizmus. P. Kijevszkij ezekkel az idézetekkel akar bennünket „leteríteni", mert hiszen, úgymond, mi csak kiagyaljuk, hogy milyen feltételekkel alkalmazható a nemzetek önrendelkezése az imperialista korszakban! De ugyanannál a P. Kijevszkijnél a következő „elővigyázatlan beismerést" olvassuk:

„Már maga az, hogy mi a haza védelme *ellen* (a szerző kiemelése) vagyunk, napnál világosabban bizonyítja, hogy aktívan szembe fogunk szállni a nemzeti felkelés bármiféle elnyomásával, minthogy ezzel halálos ellenségünk, az imperializmus ellen fogunk harcot folytatni" (P. Kijevszkij cikke, II. fej. *c* §).

Nem lehet egy bizonyos szerzőt bírálni, nem lehet neki *felelni*, ha az ember nem idézi teljes egészében legalábbis cikkének fő tételeit. Mihelyt azonban az ember P. Kijevszkijnek akár egyetlen tételét teljes egészében idézi, azonnal kiderül, hogy minden mondatára két-három, a marxizmust eltorzító hiba vagy meggondolatlan állítás esik!

1) P. Kijevszkij nem vette észre, hogy a nemzeti

felkelés *szintén* a „haza védelme“! Márpedig egy cseppnyi gondolkodás mindenkit meggyőz arról, hogy ez így van, mert hiszen *minden* „felkelő nemzet“ „védekezik“ az elnyomó nemzet ellen, védi nyelvet, szülőföldjét, hazáját.

Minden nemzeti elnyomás ellenállást vált ki a nép *nagy tömegeiben*, márpedig a nemzeti tekintetben elnyomott lakosság mindennemű ellenállásának *tendenciája* a nemzeti felkelés. Ha nem ritkán (különösen Ausztriában és Oroszországban) az tapasztaljuk, hogy az elnyomott nemzetek burzsoáziája *csak* fecseg a nemzeti felkelésről, ténylegesen pedig saját népe háta mögött és saját népe *ellen* reakciós alkudozásokba bocsátkozik az elnyomó nemzet burzsoáziájával, akkor az ilyen esetekben a forradalmi marxisták bírálatának nem a nemzeti mozgalom ellen, hanem e mozgalom szétforgácsolása, ellaposítása, kicsinyes marakodássá való elfajulása ellen kell irányulnia. Mellesleg megjegyezve, igen sok osztrák és orosz szociáldemokrata megfeledkezik erről és *jogos* gyűlölete, amely a kicsinyes, közönséges és szánalmas nemzeti marakodás, például az olyan viták és civakodások ellen irányul, hogy az utcatáblán az utca neve melyik nyelven legyen felül és melyiken alul — az ez ellen irányuló jogos gyűlölete átcsap a nemzeti harc támogatásának elvetésébe. Mi nem fogjuk „támogatni“ a köztársaságosdi komédiát, holmi Monako hercegségben, vagy a „tábornokok“ „köztársasági“ kalandjait a kis délamerikai államokban, vagy a Csendes-óceán valamelyik szigetén, de ebből nem az következik, hogy meg szabad feledkezni a köztársaság jelszaváról, ha komoly demokratikus és szocialista mozgalmakról van szó. Kinevetjük és ki is kell nevetnünk az oroszországi és ausztriai nemzetek szánalmas nemzeti marakodását és nemzeti alkudozását, de ebből nem az következik, hogy meg szabad tagadni valamely nemzeti felkelésnek, vagy a nemzeti elnyomás ellen irányuló bármely komoly, az egész népre kiterjedő harcnak a támogatását.

2) Ha a nemzeti felkelések az „imperializmus korszakában“ lehetetlenek, akkor P. Kijevszkijnek nincs joga beszélni róluk. Ha lehetségesek, akkor végnélküli frázisai a „monizmussal“ és azzal kapcsolatban, hogy mi „kiagyaljuk“ az önrendelkezés példáit az imperializmus korszaká-

ban stb. stb. — *mindez* halomra dől, P. Kijevszkij önmagát üti agyon.

Ha „mi“ „aktívan szembeszállunk a nemzeti felkelés elnyomásával“ — olyan eset, amelyet P. Kijevszkij „*m a g a*“ is lehetségesnek tart —, mit jelent ez?

Azt jelenti, hogy az *akció* kétféle, „dualisztikus“, ha ugyanúgy hajánál előráncigálva akarunk használni egy filozófiai kifejezést, mint szerzőnk. (a) Először, a nemzeti tekintetben elnyomott proletariátus és parasztság „akciója“ a nemzeti tekintetben elnyomott burzsoáziával *együtt* az elnyomó nemzet *ellen*. (b) Másodszor, a proletariátusnak, vagy a proletariátus öntudatos részének „akciója“ az elnyomó nemzeten belül a burzsoázia és az elnyomó nemzetnek a burzsoáziát követő valamennyi eleme *ellen*.

Az a temérdek frázis, amelyet P. Kijevszkij a „nemzeti blokk“, a nemzeti „illúziók“, a nacionalizmus „mérge“, a „nemzeti gyűlölet szítása“ stb. ellen összehordott, suletlenségnek bizonyult, mert hiszen a szerző, amikor azt tanácsolja az elnyomott országok proletariátusának (ne feledjük el, hogy a szerző ezt a proletariátust komoly erőnek tekinti), hogy „aktívan szálljon szembe a nemzeti felkelések elnyomásával“, ezzel a nemzeti gyűlöletet *s z í t j a*, ezzel az elnyomott országok munkásainak „a burzsoáziával való blokkját“ *t á m o g a t j a*.

3) Ha az imperializmus korszakában lehetségesek nemzeti felkelések, akkor nemzeti háborúk is lehetségesek. Politikai tekintetben a kettő között nincs semmi komoly különbség. A háborúk haditörténészeinek tökéletesen igazuk van, amikor a felkeléseket is a háborúk közé sorolják. P. Kijevszkij azáltal, hogy nem gondolta meg a dolgot, nemcsak önmagát, hanem Juniust[23] és az „Internacionále“ csoportot is leterítette, mert hiszen Junius és az „Internacionále“ csoport is tagadja, hogy *lehetségesek* nemzeti háborúk az imperializmus korszakában. Márpedig ez a tagadás az egyedül elképzelhető elméleti megalapozása annak a felfogásnak, amely elveti a nemzetek önrendelkezését az imperializmus idején.

4) Mert mi a „nemzeti“ felkelés? Olyan felkelés, amely az elnyomott nemzet *politikai* függetlenségé-

nek, azaz *külön* nemzeti államnak megteremtésére törekszik.

Ha az elnyomó nemzet proletariátusa komoly erő (mint ahogy a szerző az imperializmus korszakát szem előtt tartva feltételezi és mint ahogy ezt feltételeznie is kell), akkor vajjon ennek a proletariatusnak az az elhatározása, hogy „aktivan szembeszáll a nemzeti felkelés elnyomásával“, nem *segíti-e elő* a külön nemzeti állam megteremtését? Természetesen elősegiti!

Szerzőnk, aki mereszen tagadja az önrendelkezés „megvalósithatóságát“, arra az állitásra ragadtatta magát, hogy az előrehaladott országok öntudatos proletariátusának *elő kell segitenie* ennek a „megvalósíthatatlan“ rendszabálynak a megvalósítását!

5) *Miért* kell „nekünk“ „aktívan szembeszállnunk“ a nemzeti felkelés elnyomásával? P. Kijevszkij csak egy érvet hoz fel: „minthogy ezzel halálos ellenségünk, az imperializmus ellen fogunk harcot folytatni“. Ennek az érvnek az *ereje* csakis abból az *erős* kifejezésből áll, hogy „halálos“, mint ahogy általában a szerzőnél az érvek erejét az erős és hangzatos frázisok ereje helyettesíti, mint például az, hogy „karót verünk a burzsoázia vonagló testébe“ és más hasonló, Alekszinszkij szájaize szerinti stíluscafrangok.

De P. Kijevszkijnek ez az érve *hamis*. Az imperializmus éppoly „halálos“ ellenségünk, mint a kapitalizmus. Ez így van. De egyetlenegy marxista sem feledkezik meg arról, hogy a kapitalizmus a feudalizmushoz viszonyítva, az imperializmus pedig a monopóliumelőtti kapitalizmushoz viszonyítva haladó jellegű. Tehát *nem* minden olyan harcot van jogunk támogatni, amely az imperializmus ellen irányul. A reakciós osztályoknak az imperializmus ellen irányuló harcat *nem* fogjuk támogatni, a reakciós osztályoknak az imperializmus és a kapitalizmus ellen irányuló felkeléseit *nem* fogjuk támogatni.

Ha tehát a szerző elismeri, hogy az elnyomott nemzetek felkelését segíteni kell (az elnyomásnak „aktivan ellenállni“ annyi, mint a felkelést segiteni), akkor ezzel a szerző elismeri, hogy a nemzeti felkelés *haladó jellegű*, hogy, ha ennek a felkelésnek sikere esetén külön, új állam

alakul, új határokat állapítanak meg stb. — akkor ez *haladó jellegű.*

A szerző a szó szoros értelmében *egyetlen* politikai meggondolásával *sem* tudott zöldágra vergődni!

Az 1916-os írországi felkelés, amely téziseinknek a „Vorbote"* 2. számában történt közzététele után folyt le, mellesleg szólva, bebizonyította, hogy nem hiába volt bennük szó a nemzeti felkelésről mint olyasvalamiről, ami *még* Európában *is* lehetséges.

6. EGYÉB POLITIKAI KÉRDÉSEK, AMELYEKET P. KIJEVSZKIJ ÉRINTETT ÉS ELFERDÍTETT

Téziseinkben kijelentettük, hogy a gyarmatok felszabadítása egyértelmű a nemzetek önrendelkezésével. Az európaiak gyakran megfeledkeznek arról, hogy a gyarmati népek *is* nemzetek, de ha az ilyen „feledékenységet" tűrjük, akkor a sovinizmust tűrjük.

P. Kijevszkij „ellenvetése":

„Proletariátus, ennek a szónak tulajdonképpeni értelmében, *nincs*" a tiszta típusú gyarmatokon (a II. fejezet *c* §-ának vége). „Akkor hát ki részére állítsuk fel az «önrendelkezés» követelését? A gyarmati burzsoázia részére? A fellahok részére? A parasztok részére? Természetesen — nem. Értelmetlenség, ha a *szocialisták* (P. Kijevszkij kiemelése) a gyarmatokra vonatkozólag kiadják az önrendelkezés jelszavát, mert hiszen általában értelmetlenség az, ha a munkáspárt jelszavát olyan országokra vonatkoztatva adják ki, amelyeknek nincs munkássága."

Bármilyen rettentő is P. Kijevszkij haragja, aki álláspontunkról kijelenti, hogy „értelmetlenség", mégis bátorkodunk tiszteletteljesen megjegyezni, hogy érvei hibásak. Csupán a gyászos emlékezetű „ökonomisták" gondolták azt, hogy a „munkáspárt jelszavait" *csakis* a munkásoknak adják ki**. Nem, ezeket a jelszavakat

---

* — „Előhírnök". — *Szerk.*

** Azt tanácsoljuk P. Kijevszkijnek, hogy olvassa el A. Martinovnak és társainak 1899—1901-ből származó írásait. Ott sok „saját" érvét fogja majd megtalálni.

az egész dolgozó lakosságnak, az egész népnek adják ki. Programunk demokratikus részével — amelynek jelentőségét P. Kijevszkij „általában“ nem gondolta meg — speciálisan az egész néphez fordulunk és ezért a programnak ebben a részében a „népről“ beszélünk*.

A gyarmati és félgyarmati népekhez 1 000 millió lakost soroltunk, és P Kijevszkij nem fárasztotta magát azzal, hogy megcáfolja ezt az igen konkrét kijelentésünket. Az 1 000 millióra rúgó népességből több mint 700 millió (Kína, India, Perzsia, Egyiptom) olyan országokhoz tartozik, amelyekben *van* munkásság. De még az olyan gyarmati országok tekintetében is, ahol nincs munkásság, ahol csupán rabszolgatartók és rabszolgák stb. vannak, nemcsak hogy *nem* értelmetlenség, hanem minden marxistára nézve *kötelező*, hogy az „önrendelkezés“ követelését felállítsa. P. Kijevszkij némi gondolkodás után valószínűleg megérti majd ezt, mint ahogy megérti majd azt is, hogy az „önrendelkezés“ követelését mindig *két* nemzet „számára“ állítják fel: az elnyomott és az *elnyomó* nemzet „számára“.

P. Kijevszkij egy másik „ellenvetése“:

„Ezért a gyarmatok tekintetében beérjük egy negatív jelszóval, vagyis azzal a követeléssel, amelyet a szocialisták saját kormányukkal szemben támasztanak — «ki a gyarmatokról!» Ez a követelés, amely a kapitalizmus keretein belül nem valósítható meg, kiélezi az imperializmus elleni harcot, de nincs ellentétben a fejlődéssel, mert hiszen a szocialista társadalomnak nem lesznek gyarmati birtokai.“

Egyenesen megdöbbentő, mennyire nem képes vagy nem akar a szerző csak egy kicsit is gondolkodni a politikai jelszavak elméleti tartalmán! Vagy talán változtat a dolgon az, ha elméletileg szabatos politikai kifejezés helyett agitációs frázist használunk? Ha valaki azt mondja, hogy

* A „nemzetek önrendelkezésének“ egyes fura ellenfelei azt az érvet hozzák fel ellenünk, hogy a „nemzetek“ osztályokra tagozódnak! Ezeknek a karikatúra-marxistáknak rendszerint felhívjuk a figyelmüket arra, hogy programunknak a demokratikus követeléseket tartalmazó részében „a nép egyeduralmáról“ van szó.

„ki a gyarmatokról", az semmi egyebet nem jelent mint azt, hogy az elméleti elemzés elől az agitációs frázis oltalma alá menekül! Pártunk minden agitátorának jogában áll, ha Ukrajnáról, Lengyelországról, Finnországról stb. beszél, azt mondani a cárizmusnak („saját kormányának"), hogy „ki Finnországból stb.", de az értelmes agitátor tudja, hogy sem pozitív, sem negatív jelszavakat nem szabad kitűzni csupán a „kiélezés" kedvéért. Csakis az Alekszinszkij-féle emberek tarthatnak ki amellett, hogy a „ki a reakciós dumából" „negatív" jelszó igazolható azzal a törekvéssel, mely az ismert baj elleni harc kiélezésére irányul.

A harc kiélezése a szubjektivisták üres frázisa, akik megfeledkeznek arról, hogy a marxizmus minden jelszó igazolásához megköveteli mind a *gazdasági* valóságnak, mind a *politikai* helyzetnek, mind pedig e jelszó *politikai* jelentőségének pontos elemzését. Kényelmetlen dolog ezen ennyit kérődzni, de mit tegyünk, ha kényszerítenek rá?

Alekszinszkijnek ahhoz a módszeréhez, hogy az elméleti kérdésről folyó elméleti vitát agitációs csatakiáltásokkal szakítja meg — hozzászoktunk, de ez rossz módszer. A „ki a gyarmatokról" jelszónak egy és csakis egy politikai és gazdasági tartalma van: a különválás szabadsága a gyarmati nemzetek számára, a külön állam alapításának szabadsága! Ha az imperializmus *általános* törvényei, mint P. Kijevszkij gondolja, akadályozzák a nemzetek önrendelkezését, utópiává, illúzióvá stb. stb. teszik, akkor hogyan lehet meggondolatlanul kivételt tenni ezek alól az általános törvények alól a világ nemzeteinek *többségére* nézve? Világos, hogy P. Kijevszkij „elmélete" — karikatúra-elmélet.

Az árutermelés és a kapitalizmus, a finánctőke kapcsolatainak szálai a gyarmati országok óriási többségében fellelhetők. Hogyan lehet hát az államokat, az imperialista országok kormányait felszólítani, hogy takarodjanak „ki a gyarmatokról", ha ez az árutermelés, a kapitalizmus és az imperializmus *szempontjából* „nem-tudományos", *maga* Lensch, Cunow stb. által „megcáfolt", „utópikus" követelés?

A *gondolkodásnak* még csak nyoma sem található a szerző fejtegetéseiben!

Arra nem gondolt a szerző, hogy a gyarmatok felszabadítása *csakis* abban az értelemben „nem megvalósítható“, hogy „nem valósítható meg egész sor forradalom nélkül“. Arra nem gondolt, hogy a gyarmatok felszabadítása az európai szocialista forradalommal *kapcsolatban* megvalósítható. Arra nem gondolt, hogy a „szocialista társadalomnak“ *nemcsak* „gyarmati birtokai nem lesznek“, hanem *általában* a szocialista társadalom idején elnyomott nemzetek sem lesznek. Arra nem gondolt, hogy az általunk vizsgált kérdés tekintetében sem gazdasági, sem politikai különbség *nincs* aközött, ahogyan Oroszország Lengyelországot és ahogyan Turkesztánt „birtokolja“. Arra nem gondolt, hogy „a szocialista társadalom“ *csakis* abban az értelemben akar „kitakarodni a gyarmatokról“, hogy *jogot* ad nekik a szabad különválásra, és *egyáltalán* nem abban az értelemben, hogy *ajánlani fogja nekik a különválást.*

P. Kijevszkij „bűvésznek“ nevezett és lehordott bennünket, amiért a különválási jog kérdését így megkülönböztettük attól a kérdéstől, hogy ajánljuk-e a különválást, és hogy ezt az ítéletet a munkások előtt „tudományosan megindokolja“, a következőket írja:

„Mit gondol majd az a munkás, aki, ha megkérdezi a propagandistától, hogyan kell a proletárnak az önállóság kérdésében“ (azaz Ukrajna politikai önállóságának kérdésében) „állást foglalnia, azt a választ kapja, hogy a szocialisták a különválási jogért harcolnak és propagandát folytatnak a különválás ellen?“

Azt hiszem, meglehetősen pontos választ tudok adni erre a kérdésre. Nézetem szerint, minden értelmes munkás *azt gondolja majd,* hogy P. Kijevszkij *nem tud gondolkodni.*

Minden értelmes munkás „azt gondolja majd“: de hiszen ugyanez a P. Kijevszkij tanít minket, munkásokat arra, hogy azt kiabáljuk — „ki a gyarmatokról“. Tehát nekünk, nagyorosz munkásoknak, követelnünk kell saját kormányunktól, hogy takarodjék ki Mongóliából, Turkesztánból meg Perzsiából, az angol munkásoknak köve-

telniök kell, hogy az angol kormány takarodjék ki Egyiptomból, Indiából, Perzsiából stb. De vajjon azt jelenti-e ez, hogy *mi*, proletárok, külön *akarunk* válni az egyiptomi munkásoktól és felljahoktól, a mongol, a turkesztáni vagy az indiai munkásoktól és parasztoktól? Vajjon azt jelenti-e ez, hogy *mi* azt tanácsoljuk a gyarmatok dolgozó tömegeinek, hogy „váljanak külön" az öntudatos európai proletariátustól? Szó sincs róla. Mi mindig az előrehaladott országok öntudatos munkásainak és *minden* elnyomott ország munkásainak, parasztjainak, rabszolgáinak minél szorosabb egymáshoz való közeledése és egybeolvadása mellett voltunk, vagyunk és leszünk. Mi mindig azt tanácsoltuk és azt is fogjuk tanácsolni minden elnyomott ország, közöttük a gyarmatok elnyomott osztályainak, hogy *ne* váljanak külön tőlünk, hanem minél szorosabban közeledjenek hozzánk és olvadjanak egybe velünk.

Ha mi azt követeljük kormányunktól, hogy takarodjék ki a gyarmatokról, azaz — nem agitációs csatakiáltással, hanem pontos politikai kifejezéssel élve —, hogy *biztosítsa* a gyarmatoknak a különválás teljes *szabadságát*, a valóságos *önrendelkezési jogot*, ha mi magunk feltétlenül valóraváltjuk ezt a jogot, biztosítjuk a különválás szabadságát, mihelyt a hatalmat meghódítjuk — ezt a jelenlegi kormánytól *egyáltalán* nem azért követeljük, s ha mi magunk leszünk kormányon, ezt *egyáltalán* nem azért fogjuk *megtenni*, hogy a különválást „ajánljuk", hanem ellenkezőleg: azért, hogy megkönnyítsük és meggyorsítsuk a nemzetek *demokratikus* közeledését egymáshoz és egybeolvadásukat. Mi minden erőnkkel azon vagyunk, hogy minél közelebb kerüljünk egymáshoz és egybeolvadjunk a mongolokkal, perzsákkal, indiaiakkal és egyiptomiakkal, mi kötelességünknek és *saját érdekünknek* tartjuk, hogy ezt megtegyük, mert máskülönben Európában *nem lesz szilárd* a szocializmus. Mi arra fogunk törekedni, hogy ezeknek az elmaradott és nálunknál elnyomottabb népeknek, a lengyel szociáldemokraták gyönyörű kifejezésével élve, „önzetlen kulturális segítséget" nyujtsunk, vagyis segítségükre legyünk a géphasználatra, a munka megkönnyítésére, a demokráciára és a szocializmusra való áttérésben.

Ha a különválás szabadságát követeljük a mongolok, perzsák, egyiptomiak és kivétel nélkül *minden* elnyomott és nemteljesjogú nemzet számára, ezt egyáltalán nem azért tesszük, mert a *különválásuk mellett vagyunk*, hanem *csakis* azért, mert mi nem az erőszakos, hanem a *szabad, önkéntes* egymáshoz való közeledés és egybeolvadás mellett vagyunk. *Csakis* ezért!

És ebben a tekintetben a mongol vagy az egyiptomi, meg a lengyel vagy a finn paraszt és munkás között az *egyetlen* különbséget abban látjuk, hogy az utóbbiak magas fejlettségi fokon álló emberek, politikailag tapasztaltabbak, mint a nagyoroszok, gazdaságilag felkészültebbek stb., s ezért valószínűleg *igen gyorsan* meggyőzik majd saját népüket, amely a nagyoroszokat most jogosan gyűlöli hóhér-szerepük miatt, hogy értelmetlen dolog ezt a gyűlöletet kiterjeszteni a *szocialista* munkásokra és a szocialista Oroszországra, hogy a gazdasági megfontolás s ugyanígy az internacionalizmus és a demokratizmus ösztöne és tudata a szocialista társadalomban valamennyi nemzet minél gyorsabb közeledését és egybeolvadását követeli meg. Minthogy a lengyelek és a finnek magas műveltségi színvonalon vannak, minden valószínűség szerint igen hamar meggyőződnek majd ennek az elgondolásnak helyességéről, és Lengyelország meg Finnország különválása a szocializmus győzelme után csak igen rövid időre szólhat. A hasonlíthatatlanul kevésbbé kulturált fellahok, mongolok és perzsák különválása hosszabb időre szólhat, de mi azon leszünk majd, hogy, mint már mondottuk, önzetlen kulturális segítséggel lerövidítsük ezt az időt.

A lengyelek és a mongolok tekintetében elfoglalt álláspontunk terén *semmiféle* más különbség nincs és nem is lehet. *Semmiféle* „ellentmondás“ nincs és nem is lehet aközött, hogy a nemzetek különválásának szabadságát propagáljuk és hogy szilárd elhatározásunk megvalósítani ezt a szabadságot, amikor *mi* leszünk kormányon — és aközött, hogy a nemzetek egymáshoz való közeledését és egybeolvadását propagáljuk. — — —

— — — Ezt „gondolja majd“, meggyőződésünk szerint, minden értelmes munkás, minden igazi szocialista,

minden igazi internacionalista, P. Kijevszkijjel folytatott vitánkkal kapcsolatban*.

P. Kijevszkij egész cikkén vörös fonálként vonul végig annak az alapvető kérdésnek megnemértése, hogy miért kell hirdetni és — ha hatalmon leszünk — megvalósítani a nemzetek *különválásának* szabadságát, amikor a fejlődés a nemzetek *egybeolvadása* felé halad? Ugyanazért — feleljük mi —, amiért hirdetjük, és ha hatalmon leszünk, megvalósítjuk a proletárdiktatúrát, noha a fejlődés afelé halad, hogy megszüntesse a társadalom egyik részének erőszakos uralmát a másik fölött. A diktatúra a társadalom egyik részének uralma az egész társadalom fölött, méghozzá olyan uralom, amely közvetlenül az erőszakra támaszkodik. A proletariátusnak, mint az egyetlen mindvégig forradalmi osztálynak diktatúrája elengedhetetlen a burzsoázia megdöntéséhez és ellenforradalmi kísérleteinek visszaveréséhez. A proletárdiktatúra kérdése olyan nagyfontosságú kérdés, hogy az, aki elveti vagy csak szavakban ismeri el, nem lehet a szociáldemokrata párt tagja. De nem lehet tagadni azt, hogy egyes esetekben, kivételképpen, például valamely kis államban, miután a vele szomszédos nagy állam már végrehajtotta a szo-

---

* Úgylátszik, P. Kijevszkij egyszerűen utána szajkózta néhány német és holland marxistának a „ki a gyarmatokról" jelszót, anélkül, hogy gondolkozott volna akár ennek a jelszónak elméleti tartalmán és jelentőségén, akár Oroszország konkrét sajátosságán. A holland és a német marxistának bizonyos fokig megbocsátható az, hogy beéri a „ki a gyarmatokról" jelszóval, mert hiszen először is, a *nyugat*európai országok többségét tekintve a nemzetek elnyomásának *tipikus* esete éppen a gyarmatok elnyomása, másodszor pedig, a nyugateurópai országokban különösen világos, kézzelfogható, eleven a „gyarmat" fogalma.

Hát Oroszországban? Oroszországnak éppen az a sajátossága, hogy a „*mi*" „gyarmataink" és a „mi" elnyomott nemzeteink között a különbség nem világos, nem kézzelfogható, nem eleven!

Amennyire, mondjuk, egy németül író marxistánál megbocsátható volna az, hogy megfeledkezett Oroszországnak *erről* a sajátosságáról, annyira megbocsáthatatlan ez P. Kijevszkijnél. Az olyan orosz szocialistának, aki nemcsak *szajkózni*, hanem *gondolkozni* is akar, világosan látnia kell, hogy Oroszországot illetőleg különösen ostoba dolog az, ha valaki akármilyen komoly megkülönböztetést próbál tenni az elnyomott nemzetek és a gyarmatok között.

ciális forradalmat, *lehetséges*, hogy a burzsoázia békés úton átadja a hatalmat, ha meggyőződik az ellenállás reménytelenségéről és legalább a bőrét igyekszik menteni. Persze, sokkal valószínűbb, hogy a szocializmus a kis államokban *sem* valósul meg polgárháború nélkül, és ezért a nemzetközi szociáldemokrácia programja *csakis* a polgárháború elismerése lehet, noha eszményünkben nincs helye az emberek fölötti erőszaknak. Ugyanez — mutatis mutandis (a *megfelelő* változtatásokkal) — alkalmazható a nemzetekre is. Mi a nemzetek egybeolvadása mellett vagyunk, de az erőszakos egybeolvasztásról, az annexiókról a különválás szabadsága nélkül *most* nem lehetséges az áttérés az önkéntes egybeolvadásra. Mi elismerjük — mégpedig egészen helyesen — a gazdasági tényező elsőbbségét, de ha valaki ezt à la P. Kijevszkij* értelmezi, akkor a karikatúra-marxizmus útjára téved. A modern imperializmus korában még a fejlett kapitalizmus idején egyformán elkerülhetetlen trösztök és bankok sem egyformák a különböző országokban tapasztalható konkrét formájukat tekintve. Annál kevésbbé egyformák, jóllehet alapjában véve egytípusúak a politikai formák, az előrehaladott imperialista országok, Amerika, Anglia, Franciaország és Németország politikai formái. Ugyanilyen változatosság nyilvánul majd meg azon az úton is, amelyet az emberiség a mai imperializmustól a holnapi szocialista forradalomig tesz meg. Minden nemzet eljut a szocializmushoz, ez elkerülhetetlen, de nem teljesen egyformán fognak eljutni, mindegyik sajátos vonást kölcsönöz majd a demokrácia ilyen vagy olyan formájának, a proletárdiktatúra ilyen vagy olyan válfajának, a társadalmi élet különféle területein végrehajtott szocialista átalakítások ilyen vagy olyan ütemének. Nincs semmi, ami elméletileg nyomorúságosabb és gyakorlatilag nevetségesebb volna, mint ha valaki a jövőt *ebben* a tekintetben, „a történelmi materializmus nevében", egyhangú szürke színnel akarná megrajzolni: ez szuzdáli mázolmány volna, semmi több. És még akkor is, ha a valóság azt mutatná, hogy a szocialista proletariátus első győzelme *előtt* a most elnyomott nemze-

* — P. Kijevszkij módjára. — *Szerk.*

teknek csak $^{1}/_{500}$ része szabadul fel és válik külön, hogy a földkerekség szocialista proletariátusának utolsó győzelme *előtt* (vagyis a már megkezdődött szocialista forradalom kibontakozása idején) az elnyomott nemzeteknek szintén csak $^{1}/_{500}$ része válik külön, mégpedig csak egészen rövid időre — *még* ebben az esetben *is* mind elméleti szempontból, mind a gyakorlati politika szempontjából igazunk volna, amikor azt tanácsoljuk a munkásoknak már most, hogy szociáldemokrata pártjaiknak a küszöbére se engedjék az elnyomó nemzeteknek azokat a szocialistáit, akik nem ismerik el és nem hirdetik *minden* elnyomott nemzet különválásának szabadságát. Hiszen a valóságban nem tudjuk és nem tudhatjuk, hány elnyomott nemzetnek lesz majd szüksége a gyakorlatban a különválásra ahhoz, hogy a maguk obulusával hozzájáruljanak a demokrácia *formáinak* és a szocializmusba való átmenet *formáinak* változatosságához. De, hogy a különválás szabadságának tagadása most végtelen elméleti csalás és az elnyomó nemzetek sovinisztáinak gyakorlati kiszolgálása — azt tudjuk, nap mint nap látjuk és érezzük.

„Hangsúlyozzuk — írja P. Kijevszkij az általunk idézett hely lábjegyzetében —, hogy teljes mértékben támogatjuk «az erőszakos annexiók ellen» követelést . . ."

Arra az egészen határozott kijelentésünkre, hogy ez a „követelés" egyértelmű az önrendelkezés elismerésével, hogy nem lehet helyesen meghatározni az „annexió" fogalmát, ha nem hozzuk összefüggésbe az önrendelkezéssel — a szerző egy árva szóval sem válaszol! Valószínűleg azt gondolja, hogy a vitához elég felállítani a tételeket és a követeléseket, anélkül, hogy bebizonyítaná azok helyességét!

„. . . Általában számos követelést — folytatja a szerző —, amelyek fokozottan tudatosítják a proletariátus soraiban az imperializmus elleni harc szükségességét, teljes mértékben elfogadunk *negatív* megfogalmazásukban, de arra, hogy a fennálló rend talaján maradva, a megfelelő *pozitív* megfogalmazásokat is összeválogassuk, nincs semmi lehetőség. A háború ellen, de nem a demokratikus béke mellett . . ."

Helytelen — az első szótól az utolsóig. A szerző olvasta

„A pacifizmus és a béke jelszava“ című határozatunkat („A szocializmus és a háború“ című brosúra, 44—45. old.*), sőt úgy látszik, hogy helyeselte is, de nyilvánvalóan nem értette meg. Mi a demokratikus béke *mellett* vagyunk, és a munkásokat csupán attól az ámítástól óvjuk, hogy az ilyen béke a jelenlegi, burzsoá kormányok alatt is lehetséges, mint a határozatban mondjuk — „egész sor forradalom nélkül“. Mi a munkások bolondításának nyilvánítottuk a béke „elvont“, azaz olyan hirdetését, amely *nem* számol a hadviselő országok *mostani* kormányainak valóságos osztályjellegével, pontosabban: imperialista jellegével. A „Szocial-Demokrat“ című ujság téziseiben (47. szám) határozottan kijelentettük, hogy pártunk, ha a forradalom már a mostani háború idején hatalomra juttatná, haladéktalanul felajánlaná a demokratikus békét minden hadviselő országnak**.

P. Kijevszkij viszont, amikor önmagának is, másoknak is azt erősítgeti, hogy ő „csak“ az önrendelkezés ellen van, és egyáltalán nem általában a demokrácia ellen, egyenesen arra az állításra ragadtatta magát, hogy mi „nem vagyunk a demokratikus béke mellett“. Nos, hát nem fura dolog ez?

Semmi szükség arra, hogy P. Kijevszkij további példáinak mindegyikével foglalkozzunk, hiszen nem érdemes helyet pazarolni ennyire naiv logikai hibák megcáfolására, amelyek megmosolyogtatnak minden olvasót. A szociáldemokráciának nincs és nem is lehet egyetlen olyan „negatív“ jelszava sem, amely csak arra szolgálna, hogy „fokozottan tudatosítja a proletariátus soraiban az imperializmus elleni harc szükségességét“, anélkül hogy ugyanakkor pozitív feleletet adna arra, *hogyan* oldja majd meg a szociáldemokrácia az illető kérdést, amikor maga lesz hatalmon. Az olyan „negatív“ jelszó, amely nem kapcsolódik egybe egy bizonyos pozitív elhatározással, nem „fokozottan tudatosítja“, hanem elhomályosítja az imperializmus elleni harc szükségességét, hiszen az ilyen jelszó szócséplés, üres hangoskodás, tartalmatlan szónoklat.

* *Lenin* Művei. 21. köt. 1951. 154—155. old. — *Ford.*
** *Lenin* Művei. 21. köt. 1951. 409. old. — *Ford.*

A *politikai* bajokat „tagadó" vagy megbélyegző és a *gazdasági* bajokat „tagadó" vagy megbélyegző jelszavak közötti különbséget P. Kijevszkij nem értette meg. A kettő között az a különbség, hogy bizonyos gazdasági bajok általában jellemzőek a kapitalizmusra, bármilyen is a politikai felépítmény, s hogy ezeket a bajokat, ha nem szüntetjük meg a kapitalizmust, gazdaságilag *lehetetlen* megszüntetni s az ilyen megszüntetésre egyetlenegy példát sem lehet felhozni. Ezzel szemben a politikai bajok nem egyebek mint eltérések a demokráciától, amely gazdaságilag teljes mértékben lehetséges „a fennálló rend talaján", vagyis a kapitalizmus idején, s kivételképpen meg is valósul a kapitalizmus idején, az egyik államban egyik részében, a másikban — másik részében. A szerző ismétcsak éppen az általánosságban vett demokrácia megvalósíthatóságának általános feltételeit nem értette meg!

Ugyanez a helyzet a válás kérdésében. Emlékeztetjük az olvasót arra, hogy ezt a kérdést a *nemzeti* kérdésről folyó vita során először Rosa Luxemburg érintette. Rosa Luxemburg annak a helyes véleményének adott hangot, hogy ugyanakkor, amikor az államon belüli autonómiát (a terület vagy vidék stb. autonómiáját) védelmezzük, nekünk, mint centralista szociáldemokratáknak, ki kell állnunk amellett, hogy a közös államhatalom, a közös állami parlament döntsön a legfontosabb politikai kérdésekben, s ezek közé tartozik a *válással* kapcsolatos törvényhozás is. A válás példája szemléltetően mutatja, hogy nem lehet demokrata és szocialista az, aki nem követeli azonnal a válás teljes szabadságát, mert hiszen ennek a szabadságnak hiánya az elnyomott nemnek, a nőknek, még külön elnyomását jelenti — jóllehet egyáltalán nem nehéz felfogni, hogy a férjtől való elválás *szabadságának* elismerése nem azt jelenti, hogy minden feleséget válásra *szólítunk fel!*

P. Kijevszkij „ellenvetése":

„Hogyan festene ez a jog" (a válás joga), „ha *ezekben* az esetekben" (amikor a feleség el *akar* válni a férjtől) „a feleség *nem* élhetne vele? Vagy ha az, hogy élhessen vele, *mások* akaratától, vagy, ami még rosszabb, az illető feleség «kezére» pályázó egyének akaratától függne?

Törekednénk-e *ilyen* jog törvénybeiktatására? Magától értetődik, hogy nem!"

Ez az ellenvetés az *általános* értelemben vett demokrácia és a kapitalizmus összefüggésének legteljesebb megnemértését mutatja. A tőkés társadalomban megszokottak — nem mint egyes esetek, hanem mint tipikus jelenségek — az olyan viszonyok, amikor az elnyomott osztályoknak lehetetlen „élni" demokratikus jogaikkal. A válás jogával a tőkés társadalomban legtöbbnyire nem élnek, mivel az elnyomott nem gazdaságilag függő helyzetben van, mivel a nő a tőkés társadalomban minden demokrácia mellett „házirabszolga" marad, rabszolganő, akit bezárnak a hálószobába, a gyerekszobába, a konyhába. A kapitalizmus idején a munkások és parasztok azzal a joggal, hogy „saját" népbirákat, hivatalnokokat, tanítókat, esküdteket stb. választhassanak, az esetek többségében ugyancsak nem élhetnek, éppen gazdasági elnyomottságuk következtében. Ugyanez vonatkozik a demokratikus köztársaságra is: programunk „hirdeti" a demokratikus köztársaságot, mint „a nép egyeduralmát", noha minden szociáldemokrata nagyon jól tudja, hogy a kapitalizmus idején a legdemokratikusabb köztársaság is csak arra vezet, hogy a burzsoázia megvásárolja a hivatalnokokat és a tőzsde szövetségre lép a kormánnyal.

Ebből csak gondolkozásra teljesen képtelen, vagy a marxizmust egyáltalán nem ismerő emberek vonják le azt a következtetést, hogy ezek szerint semmi szükség a válás szabadságára, semmi szükség a köztársaságra, semmi szükség a demokráciára, semmi szükség a nemzetek önrendelkezésére! A marxisták viszont tudják, hogy a demokrácia *nem* küszöböli ki az osztályelnyomást, hanem csupán tisztábbá, átfogóbbá, nyiltabbá és élesebbé teszi az osztályharcot; ez az, amire nekünk szükségünk van. Minél teljesebb a válás szabadsága, annál világosabb a nő előtt, hogy „házirabszolgaságának" forrása a kapitalizmus, nem pedig a jogfosztottság. Minél demokratikusabb az államrend, annál világosabb a munkások előtt, hogy a baj gyökere a kapitalizmus, nem pedig a jogfosztottság. Minél teljesebb a nemzeti egyenjogúság (ez a különválás szabadsága nélkül *nem* teljes), annál világosabb az el-

nyomott nemzet munkásai előtt, hogy a dolog lényege a kapitalizmus, nempedig a jogfosztottság. És így tovább.

Megint csak azt mondhatjuk: kényelmetlen dolog ennyit kérődzni a marxizmus ábécéjén, de mit tegyünk, ha P. Kijevszkij nem ismeri ezt az ábécét?

P. Kijevszkij olyasféleképpen okoskodik a válással kapcsolatban, mint a Szervező Bizottság[24] egyik külföldi titkára, Szemkovszkij — ha jól emlékszem, a párizsi „Golosz"-ban[25]. Igaz ugyan, okoskodott Szemkovszkij, hogy a válás szabadsága nem azt jelenti, hogy minden asszonyt felszólítunk a férjétől való elválásra, de ha az asszonynak azt bizonygatjuk: minden férj jobb, mint a kegyedé, asszonyom, akkor a dolog ugyanerre lyukad ki!!

Szemkovszkij, amikor így okoskodott, megfeledkezett arról, hogy a különcködés nem jelenti a szocialista és a demokrata kötelességeinek megszegését. Ha Szemkovszkij valamelyik asszonyt arról igyekezne meggyőzni, hogy minden férj jobb az ő férjénél, ebben senki sem látná a demokrata kötelességeinek megszegését; legfeljebb azt mondanák, hogy egy nagy pártban akadnak nagy különcök is! De ha Szemkovszkijnak eszébe jutna védelmezni és demokratának nevezni olyasvalakit, aki tagadja a válás szabadságát, például a bírósághoz, a rendőrséghez, vagy az egyházhoz fordulna az őt faképnél hagyó feleségével szemben, akkor, biztosak vagyunk benne, hogy *még* Szemkovszkij külföldi titkársági kollégáinak többsége *is*, noha nem valami jó szocialisták, megtagadnák a szolidaritást Szemkovszkijjal!

Szemkovszkij is, P. Kijevszkij is „diskurált" a válásról, mind a kettő elárulta, hogy nem érti a kérdést és megkerülte a dolog lényegét, mégpedig azt, hogy a tőkés társadalomban a válás joga, mint kivétel nélkül *minden* demokratikus jog, nehezen megvalósítható, feltételes, korlátozott, formai, szegényes, mindamellett egyetlen rendes szocialista sem tartja nemcsak szocialistának, hanem még demokratának sem azokat, akik elvetik ezt a jogot. Márpedig ez a lényeg. Az *egész* „demokrácia" nem egyéb mint olyan jogok hirdetése és megvalósítása, amelyek a tőkés társadalomban igen kevéssé és igen feltételesen megvalósíthatók, ám ezeknek a jogoknak hir-

detése és az e jogokért folytatott haladéktalan és azonnali harc nélkül, a tömegeknek e harc szellemében való nevelése nélkül a szocializmus *lehetetlen*.

P. Kijevszkij, mivel ezt nem értette meg, cikkében megkerülte azt a főkérdést is, amely tulajdonképpeni témája, nevezetesen azt a kérdést, hogy *hogyan* szüntetjük meg mi, szociáldemokraták, a nemzeti elnyomást? P. Kijevszkij olyan frázisokkal intézte el a dolgot, hogy hogyan is fogja majd a világot „vér öntözni" stb. (ami egyáltalán nem tartozik a tárgyhoz). Lényegében arra lyukadt ki, hogy a szocialista forradalom mindent megold majd! Vagy, mint P. Kijevszkij nézeteinek hívei néha mondják: az önrendelkezés a tőkés társadalomban lehetetlen, a szocialista társadalomban fölösleges.

Ez elméletileg sületlenség, a gyakorlati politikában soviniszta nézet. Ez a nézet — a demokrácia jelentőségének megnemértése. A szocializmus lehetetlen kétféle értelemben vett demokrácia nélkül: (1) a proletariátus nem viheti véghez a szocialista forradalmat, ha nem készül fel rá a demokráciáért folytatott harccal; (2) a győzelmes szocializmus nem tarthatja meg győzelmét és nem vezetheti el az emberiséget az állam elhalásához, ha nem valósítja meg teljesen a demokráciát. Ezért, amikor azt mondják, hogy szocialista társadalomban fölösleges az önrendelkezés, ez ugyanolyan sületlenség, ugyanolyan menthetetlen eszmezavar, mintha valaki azt mondaná, hogy a szocialista társadalomban fölösleges a demokrácia.

Az önrendelkezés *nem nagyobb mértékben* lehetetlen a tőkés társadalomban és *ugyanolyan* fölösleges a szocializmusban, mint a demokrácia általában.

A gazdasági forradalom megteremti a politikai elnyomás *minden* formájának megszüntetéséhez szükséges előfeltételeket. Éppen ezért logikátlan, helytelen az, ha valaki a gazdasági forradalomra való hivatkozással intézi el a dolgot, amikor a kérdés az, hogy *miképpen* szüntessük meg a nemzeti elnyomást? Gazdasági forradalom nélkül nem lehet megszüntetni. Ez vitathatatlan. De ha valaki *beéri* ennyivel, az azt jelenti, hogy a nevetséges és szánalmas imperialista „ökonomizmus" hibájába esik.

Valóra kell váltani a nemzeti *egyenjogúságot;* hirdetni

kell, meg kell fogalmazni és meg kell valósítani minden nemzet egyenlő „jogait". Ezzel *mindenki* egyetért, kivéve talán az egy P. Kijevszkijt. De éppen itt merül fel az a kérdés, amelyet megkerülnek: nem jelenti-e a saját nemzeti államhoz való *jog* tagadása az egyenjogúság tagadását? Természetesen, azt jelenti. És a következetes, *azaz* szocialista demokrácia hirdeti, megfogalmazza és megvalósítja ezt a jogot, mert ez az egyetlen útja a nemzetek egymáshoz való teljes önkéntes közeledésének és egybeolvadásának.

7. BEFEJEZÉS. ALEKSZINSZKIJ FOGÁSAI

P. Kijevszkijnek korántsem valamennyi okfejtését elemeztük. Ha *valamennyit* elemeztük volna — ötször ekkora cikket kellett volna írnunk, mert hiszen egyetlen okfejtése sem helyes. Az egyetlen, ami *helyes* nála — ha ugyan a számok körül nincs hiba —, egy lábjegyzet, amelyben számadatokat közöl a bankokról. Minden egyéb — az eszmezavarnak valami lehetetlen szövevénye, olyasfajta frázisokkal fűszerezve, mint „karót verünk a vonagló testbe", „azokat, akik a hősöket legyőzik, nemcsak hogy elítéljük, hanem egyenesen halálra és eltűnésre fogjuk ítélni", „szörnyűséges vonaglások közepette fog megszületni az új világ", „nem törvényekről és jogokról, nem a népek szabadságának hirdetéséről lesz szó, hanem a valóban szabad kapcsolatok megteremtéséről, az évszázados rabszolgaság ízzé-porrá zúzásáról, általában a társadalmi elnyomás, többek között a nemzeti elnyomás megszüntetéséről" stb. stb.

Ezek a frázisok két „dolgot" takargatnak és fejeznek ki: először, alapjuk az *imperialista ökonomizmus* „eszméje", amely a marxizmusnak ugyanolyan korcs karikatúrája, a szocializmus és a demokrácia összefüggésének ugyanolyan teljes megnemértése, amilyen az 1894—1902-es évek gyászos emlékezetű „ökonomizmusa" volt.

Másodszor, ezekben a frázisokban szemünk előtt megelevenednek Alekszinszkij fogásai, amivel külön kell foglalkoznunk, minthogy P. Kijevszkij cikkének egy teljes külön paragrafusát (II. fej. *f* §: „A zsidók különleges

helyzete") *kizárólag* ezekből a fogásokból állította össze.

Előfordult, még az 1907-es londoni kongresszuson, hogy egyes bolsevikok otthagyták Alekszinszkijt, amikor elméleti érvekre válaszolva agitátor-pózt vett fel és a tárgytól elkalandozva nagy hangon, kongó frázisokat kezdett pufogtatni a kizsákmányolás és az elnyomás valamilyen formájával kapcsolatban. „No, ez már rikácsolás" — mondogatták küldötteink ilyen esetben. És a „rikácsolás" nem vezetett jóra Alekszinszkij esetében.

Pontosan ugyanilyen „rikácsolást" tapasztalunk P. Kijevszkijnél. Mivel nem tudja, mit válaszoljon a tézisekben felvetett számos elméleti kérdésre és elgondolásra, agitátor-pózt vesz fel és frázisokat kezd pufogtatni a zsidók elnyomásával kapcsolatban, holott minden, csak valamennyire is gondolkodni képes ember előtt világos, hogy sem általában a zsidókérdésnek, sem P. Kijevszkij minden „csatakiáltásának" egyáltalán semmi köze a tárgyhoz.

Alekszinszkij fogásai nem vezetnek jóra.

A megírás ideje:
1916 augusztus—október.

Először 1924-ben,
a „Zvezda" című folyóirat
1. és 2. számában jelent meg.
Aláírás: V. Lenin.

A PROLETÁRFORRADALOM KATONAI PROGRAMJA[26]

Hollandiában, Skandináviában és Svájcban, azoknak a forradalmi szociáldemokratáknak a soraiból, akik harcolnak a szociálsovinisztáknak az ellen a hazugsága ellen, hogy a mostani imperialista háborúban a „haza védelméről" van szó, olyan hangok hallatszanak, hogy a szociáldemokrata minimális program „miliciát" vagy „népfelfegyverzést" követelő régi pontját egy új ponttal: a „lefegyverzésről" szóló ponttal kellene helyettesíteni. A „Jugend-Internationale"* vitát indított erről a kérdésről és a 3. számban szerkesztőségi cikket közölt a lefegyverzés mellett. R. Grimm legújabb téziseiben[27], sajnos, szintén találunk a „lefegyverzés" eszméjének tett engedményt. A „Neues Leben"[28] és a „Vorbote"** c. folyóiratokban megindult a vita.

Vegyük szemügyre a lefegyverzés híveinek álláspontját.

I

A fő érv az, hogy a lefegyverzés követelése a legvilágosabban, a leghatározottabban és a legkövetkezetesebben fejezi ki a mindenféle militarizmus és minden háború elleni harcot.

De éppen ebben a fő érvben van a lefegyverzés híveinek fő tévedése. A szocialisták, ha továbbra is szocialisták maradnak, nem lehetnek minden háború ellen.

Először is, a szocialisták sohasem voltak és sohasem

* — „Ifjúsági Internacionále". — *Szerk.*
** — „Előhírnök". — *Szerk.*

lehetnek a forradalmi háborúk ellenségei. A „nagy" imperialista hatalmak burzsoáziája minden ízében reakcióssá vált és azt a háborút, amelyet most *ez* a burzsoázia folytat, reakciós, rabszolgatartó és bűnös háborúnak tartjuk. No, és mi a helyzet egy olyan háború esetében, amely ez ellen a burzsoázia *ellen* folyik? Például az olyan háború esetében, amelyet a burzsoázia által elnyomott és tőle függő vagy gyarmati népek viselnek felszabadulásukért? Az „Internacionále" csoport téziseinek 5. §-ában azt olvassuk: „Ennek a fékevesztett imperializmusnak korszakában már semmiféle nemzeti háború sem lehetséges"; — ez nyilvánvalóan helytelen.

A XX. századnak, a „fékevesztett imperializmus" e századának története tele van gyarmati háborúkkal. De amit mi, európaiak, a világ legtöbb népének imperialista elnyomói, a ránk jellemző förtelmes európai sovinizmussal „gyarmati háborúnak" nevezünk, az gyakran ezeknek az elnyomott népeknek nemzeti háborúja, vagy nemzeti felkelése. Az imperializmus egyik leglényegesebb sajátossága éppen az, hogy meggyorsítja a kapitalizmus fejlődését a legelmaradottabb országokban és ezzel kiszélesíti és kiélezi a nemzeti elnyomás elleni harcot. Ez tény. És ebből elkerülhetetlenül következik, hogy az imperializmusnak gyakran kell nemzeti háborúkat előidéznie. *Junius*, aki brosúrájában az említett „tézisek" mellett száll síkra, azt mondja, hogy az imperialista korszakban minden olyan nemzeti háború, amely valamelyik imperialista nagyhatalom ellen folyik, egy, az előbbivel konkurráló másik, ugyancsak imperialista nagyhatalom beavatkozására vezet, és ilyenformán minden nemzeti háború imperialista háborúvá változik. De ez az érv is helytelen. Ez *lehetséges*, de nem mindig történik így. 1900—1914-ben sok gyarmati háború nem ezen az úton haladt. És egyszerűen nevetséges volna, ha kijelentenők, hogy például a mostani háború után, ha ez a háború a hadviselő országok végső kimerülésével végződik, „semmiféle" nemzeti, haladó jellegű, forradalmi háború „nem lehetséges", mondjuk Kína részéről Indiával, Perzsiával, Sziámmal stb. szövetségben a nagyhatalmak ellen.

Azt állítani, hogy az imperializmus korában nemzeti

háborúk lehetetlenek, elméleti szempontból helytelen, történelmi szempontból nyilvánvalóan hibás, gyakorlati szempontból pedig egyértelmű az európai sovinizmussal: mi, akik olyan nemzetekhez tartozunk, amelyek Európában, Afrikában, Ázsiában stb. az emberek százmillióit nyomják el, éppen mi legyünk azok, akik az elnyomott népeknek kijelentik, hogy az ő háborújuk a „mi" nemzeteink ellen „lehetetlen"!

Másodszor. A polgárháborúk — szintén háborúk. Aki az osztályok harcát elismeri, annak lehetetlen el nem ismernie a polgárháborúkat, amelyek minden osztálytársadalomban az osztályharc természetes, bizonyos körülmények között elkerülhetetlen folytatását, kibontakozását és kiéleződését jelentik. Valamennyi nagy forradalom megerősíti ezt. Ha tagadnánk a polgárháborúkat vagy megfeledkeznénk róluk, az azt jelentené, hogy szélső opportunizmusba estünk és lemondtunk a szocialista forradalomról.

Harmadszor, az *egy* országban győztes szocializmus egyáltalán nem tesz egyszerre lehetetlenné általában minden háborút. Ellenkezőleg, feltételezi a háborúkat. A kapitalizmus fejlődése a különböző országokban a legnagyobb mértékben egyenlőtlenül megy végbe. Az árutermelés mellett ez másképp nem is lehetséges. Ebből adódik az a vitathatatlan következtetés, hogy a szocializmus nem győzhet egyidejűleg *valamennyi* országban. Először egyetlen vagy néhány országban fog győzni, a többi bizonyos ideig burzsoá, vagy a burzsoá rendig még el sem jutott ország marad. Ennek surlódásokra kell vezetnie, sőt más országok burzsoáziájának azt a közvetlen törekvését is ki kell váltania, hogy szétzúzza a szocialista állam győzelmes proletariátusát. Ilyen esetekben a háború a mi részünkről jogos és igazságos, a szocializmusért, más népeknek a burzsoá elnyomatás alól való felszabadításáért folytatott háború lenne. Engelsnek tökéletesen igaza volt, amikor 1882 szeptember 12-én Kautskyhoz írt levelében[29] a *már győztes* szocializmus „védelmi háborúinak" lehetőségét kifejezetten elismerte. Engels szeme előtt ugyanis a győztes proletariátusnak más országok burzsoáziájával szemben való védekezése lebegett.

Csak miután a burzsoáziát az egész világon és nem csupán *egy* országban megdöntöttük, véglegesen legyőztük és kisajátítottuk, csak akkor válnak majd lehetetlenné a háborúk. S tudományos szempontból teljesen helytelen és egyáltalán nem forradalmi eljárás volna, ha éppen azt kerülnénk meg és hanyagolnánk el, ami a legfontosabb: a burzsoázia ellenállásának megtörését — azt, ami a legnehezebb, ami a legtöbb harcot követeli a szocializmusba való *átmenet* idején. „Paposkodó szocialisták" és opportunisták mindig hajlandók álmodozni az eljövendő békés szocializmusról, de ezek éppen abban különböznek a forradalmi szociáldemokratáktól, hogy nem akarnak gondolni arra, nem akarnak gondolkodni azon, hogy ennek a szép jövendőnek megvalósítása érdekében könyörtelen osztályharcra és osztály*háborúkra* van szükség.

Nem szabad megengednünk, hogy szavakkal ámítsanak bennünket. Így például, a „haza védelmének" fogalma sokak előtt gyűlöletes, mert a nyilt opportunisták és a kautskysták a *jelenlegi* rablóháborúban ezzel kendőzik és leplezik a burzsoázia hazugságát. Ez tény. Ebből azonban nem az következik, hogy elfelejtsünk gondolkodni a politikai jelszavak értelmén. A „haza védelmének" elismerése a mostani háborúban azt jelenti, hogy ezt a háborút a proletariátus érdekeinek megfelelő, „igazságos" háborúnak tartjuk — és az égvilágon semmi mást nem jelent. Mert ellenséges betörés egyetlen háborúban sem kizárt dolog. Egyszerűen butaság volna, ha tagadnók a „haza védelmének" jogosultságát az elnyomott népek *részéről* az imperialista nagyhatalmak *ellen* folytatott háborújukban, vagy a győzelmes proletariátus részéről a burzsoá állam holmi Gallifet-je ellen viselt *saját* háborújában.

Elméletileg teljesen hibás volna megfeledkezni arról, hogy minden háború csak a politika folytatása — más eszközökkel; a mostani imperialista háború két nagyhatalmi csoport imperialista politikájának folytatása, s ezt a politikát az imperialista korszak viszonyainak összessége szülte és táplálja. De ugyanennek a korszaknak szükségszerűen meg kell szülnie és táplálnia kell mind a nemzeti elnyomás elleni harcnak, mind a proletariátus részéről a burzsoázia ellen folytatott harcnak politikáját, s ennél-

fogva először, a nemzeti forradalmi felkelések és háborúk, másodszor, a proletariátus részéről a burzsoázia *ellen* folytatott háborúk és felkelések, harmadszor, e két fajta forradalmi háború stb. egybeolvadásának lehetőségét és elkerülhetetlenségét.

II

Ehhez járul még egy további általános megfontolás.

Az olyan elnyomott osztály, amely nem törekszik arra, hogy a fegyverforgatást megtanulja, hogy fegyverhez jusson, az ilyen elnyomott osztály csak azt érdemelné, hogy úgy bánjanak vele, mint rabszolgával. Ha nem akarunk burzsoá pacifistákká vagy opportunistákká válni, nem feledkezhetünk meg arról, hogy osztálytársadalomban élünk, s hogy ebből az osztálytársadalomból nincs és nem is lehet más kivezető út, mint az osztályharc. Az *elnyomó* osztály minden osztálytársadalomban — akár rabszolgaságon, akár jobbágyságon, vagy, mint most, bérmunkán alapszik ez a társadalom — fel van *fegyverezve*. Nemcsak a mai állandó hadsereg, hanem a *mai* milícia is — még a legdemokratikusabb burzsoá köztársaságokban is, mint például Svájcban — a burzsoázia felfegyverkezését jelenti a proletariátus *ellen*. Ez olyan elemi igazság, hogy aligha szükséges bővebben foglalkozni vele. Elég emlékeztetni arra, hogy a katonaságot *valamennyi* kapitalista országban felhasználják a sztrájkolók ellen.

A burzsoázia felfegyverkezése a proletariátus ellen a modern tőkés társadalom egyik legjelentősebb, legsarkalatosabb, legfontosabb ténye. És e tény ellenére még azt javasolják a forradalmi szociáldemokratáknak, hogy állítsák fel a „lefegyverzés" „követelését"! Ez egyértelmű az osztályharcos szempont teljes feladásával, a forradalom gondolatának teljes megtagadásával. A mi jelszavunk: a proletariátus felfegyverzése, a burzsoázia legyőzése, kisajátítása és *lefegyverzése* érdekében — ez a forradalmi osztály egyetlen lehetséges taktikája, amely a kapitalista militarizmus *egész objektív fejlődéséből* következik, s amelyet ez a fejlődés indokol és ír elő. A proletariátus, ha nem akarja elárulni világtörténelmi feladatát, csakis akkor dobhat sutba általában minden fegyvert, *miután* már

lefegyverezte a burzsoáziát; akkor a proletariátus ezt kétségtelenül meg is teszi majd, de — csakis *akkor*, *semmiképpen sem előbb.*

És ha a mostani háború reakciós keresztényszocialistákban és siránkozó kispolgárokban *csupán* borzalmat és rémületet, minden fegyverhasználattal, vérrel, halállal és hasonlókkal szemben csupán undort kelt, akkor nekünk erre azt kell mondanunk: a tőkés társadalom *mindig végnélküli borzalom* volt és az is marad. És ha ennek a társadalomnak a mostani háború, minden háborúk e legreakciósabbja, most *borzalmas véget* készít elő, akkor nekünk semmi okunk a kétségbeesésre. Márpedig a „lefegyverzés" „követelése" — helyesebben, a „lefegyverzésről" való álmodozás — objektív értelmét tekintve semmi más, mint a kétségbeesés megnyilvánulása olyan időben, amikor magának a burzsoáziának erőivel készítik elő mindenki szemeláttára az egyetlen jogos és forradalmi háborút, nevezetesen az imperialista burzsoázia elleni polgárháborút.

Aki azt mondja majd, hogy ez — az élettől elszakadt elmélet, annak két világtörténelmi *tényt* juttatunk eszébe: egyrészt a trösztök és a nők gyárimunkájának szerepét, másrészt az 1871-es Kommünt és az oroszországi 1905-ös decemberi felkelést.

A burzsoázia dolga — a trösztöket fejleszteni, a gyermekeket meg a nőket gyárakba hajszolni és ott kínozni, megnyomorítani s a legnagyobb nyomorúságra kárhoztatni őket. Mi nem „követeljük" az ilyen fejlődést, nem „támogatjuk", mi harcolunk ellene. De *hogyan* harcolunk? Tudjuk, hogy a nők gyári munkája és a trösztök, *haladást* jelentenek. Mi nem akarunk visszatérni a kézművesiparhoz, a monopóliumelőtti kapitalizmushoz, a nők háztartási munkájához. Előre a trösztökön stb. keresztül és a trösztökön túl a szocializmus felé!

Ugyanez megfelelő változtatásokkal a nép mostani militarizálására is vonatkoztatható. Ma az imperialista burzsoázia nemcsak az egész népet militarizálja, hanem az ifjúságot is. Holnap talán hozzáfog a nők militarizálásához. Erre azt válaszoljuk: annál jobb! Csak előre, minél gyorsabban! Minél gyorsabban megyünk előre, annál közelebb jutunk a kapitalizmus elleni fegyveres felkeléshez.

Hogyan is engedhetik szociáldemokraták megfélemlíteni vagy elbátortalanítani magukat az ifjúság stb. militarizálásával, ha nem felejtették el a Kommün példáját? Ez nem valami „élettől elszakadt elmélet", nem vágyálom, hanem tény. És valóban, igen nagy baj lenne, ha a szociáldemokraták, minden gazdasági és politikai tény ellenére, kételkedni kezdenének abban, hogy az imperialista korszaknak és az imperialista *háborúknak* elkerülhetetlenül az *ilyen* tények megismétlődésére *kell* vezetniök.

A Kommün egyik polgári megfigyelője írta 1871 májusában egy angol ujságban: „Ha a francia nemzet csak nőkből állana, milyen szörnyű nemzet volna!" Nők és 13 éves gyerekek harcoltak a férfiak oldalán a Kommün idején. Nem lehet ez másképp a burzsoázia megdöntéséért folyó eljövendő harcokban sem. A proletárnők nem fogják tétlenül nézni, hogyan mészárolja le a jól felfegyverzett burzsoázia a rosszul felfegyverzett vagy fegyvertelen munkásokat. Fegyvert fognak ragadni, éppúgy mint 1871-ben, s a jelenlegi „megijedt" vagy elbátortalanodott nemzetekből — helyesebben: a jelenlegi munkásmozgalomból, amelyet inkább az opportunisták dezorganizáltak, mint a kormányok — előbb vagy utóbb, de feltétlen bizonyossággal ki fog fejlődni a forradalmi proletariátus „szörnyű nemzeteinek" nemzetközi szövetsége.

A militarizálás most az egész társadalmi életet áthatja. Az imperializmus — a nagyhatalmak elkeseredett harca a világ felosztásáért és újrafelosztásáért s ezért elkerülhetetlenül további militarizálásra *kell* vezetnie minden országban, még a semleges és a kis országokban is. Mit fognak tenni ez ellen a proletárnők?? Csak átkozni fognak minden háborút és mindent, ami a katonasággal kapcsolatban van, csak a lefegyverzést fogják követelni? Elnyomott és valóban forradalmi osztály női sohasem fognak beletörődni ilyen gyalázatos szerepbe. Azt fogják mondani fiaiknak: „Nemsokára nagy leszel. Fegyvert adnak kezedbe. Fogadd el és tanuld meg alaposan a hadimesterséget. Erre a tudományra a proletároknak szükségük van — nem azért, hogy saját testvéreidre, más országok munkásaira lőj, mint ahogyan ez a mostani háborúban történik, és mint ahogy ezt neked a szocializmus árulói tanácsol-

ják —, hanem azért, hogy saját országod burzsoáziája ellen harcolj, hogy véget vess a kizsákmányolásnak, a nyomornak és a háborúknak, nem jámbor óhajokkal, hanem a burzsoázia legyőzése és a *burzsoázia* lefegyverzése útján."

Ha a mostani háborúval kapcsolatban lemondunk az ilyen, éppen az ilyen propagandáról, akkor jobb, ha egyáltalán nem hangoztatunk nagy szavakat a nemzetközi forradalmi szociáldemokráciáról, szocialista forradalomról és a háború elleni háborúról.

III

A lefegyverzés hívei többek között azért is ellenzik a „nép felfegyverzését" követelő programpontot, mert ez a követelés állítólag könnyebben vezet arra, hogy engedményeket tegyünk az opportunizmusnak. Fentebb megvizsgáltuk a legfontosabbat: a lefegyverzés kapcsolatát az osztályharccal és a szociális forradalommal. Vizsgáljuk meg most a lefegyverzés követelése és az opportunizmus közötti kapcsolat kérdését. Az egyik legfontosabb ok, amelynél fogva ez a követelés elfogadhatatlan, éppen az, hogy ez a követelés és az általa keltett illúziók elkerülhetetlenül gyengítik és elerőtlenítik az opportunizmus ellen folytatott harcunkat.

Nem kétséges, hogy ez a harc az Internacionále legfontosabb napirenden levő kérdése. Az imperializmus elleni harc, ha nem kapcsolódik egybe elválaszthatatlanul az opportunizmus elleni harccal — üres frázis vagy ámítás. Zimmerwald és Kiental[20] egyik legfőbb fogyatékossága, a III. Internacionále e csírái esetleges kudarcainak egyik legfőbb oka éppen abban rejlik, hogy az opportunizmus elleni harc kérdését nyiltan még csak fel sem vetették, nemhogy az opportunistákkal való szakítás szükségességének értelmében döntötték volna el. Az opportunizmus győzött — egy időre — az európai munkásmozgalomban. Minden nagyobb országban az opportunizmus két fő árnyalata alakult ki: először, Plehanov, Scheidemann, Legien, Albert Thomas és Sembat, Vandervelde, Hyndman, Henderson stb. urak nyilt, cinikus és ezért kevésbbé

veszélyes szociálimperializmusa. Másodszor, a burkolt kautskysta opportunizmus: Kautsky—Haase és a „Szociáldemokrata Munkaközösség"[31] Németországban; Longuet, Pressemane, Mayeras stb. Franciaországban; Ramsay MacDonald és a „Független Munkáspárt"[32] más vezérei Angliában; Martov, Csheidze stb. Oroszországban; Treves és más, úgynevezett baloldali reformisták Olaszországban.

A nyilt opportunizmus leplezetlenül és közvetlenül ellenzi a forradalmat, a kezdődő forradalmi mozgalmakat és kirobbanásokat, közvetlenül szövetkezik a kormányokkal, bármily különbözők is ennek a szövetségnek formái, kezdve a kormányban való részvételtől, egészen a hadiipari bizottságokban való részvételig (Oroszországban)[33]. A burkolt opportunisták, a kautskysták, sokkal ártalmasabbak és veszélyesebbek a munkásmozgalomra nézve, mert hangzatos, „marxista" szólamokkal és pacifista jelszavakkal álcázzák a kormányokkal kötött szövetségük védelmét. Az uralkodó opportunizmus e két formája ellen a proletárpolitika *minden* területén: a parlamentarizmus, a szakszervezetek, a sztrájkok, a hadügyi kérdések stb. terén egyaránt harcolni kell. Az uralkodó opportunizmus *mind*két formájának legfőbb sajátossága az, hogy a mostani háború és a forradalom összefüggésének konkrét kérdését és a forradalom más konkrét kérdéseit elhallgatják, leplezgetik, vagy félszemüket a rendőri tilalmakon tartva tárgyalják. Mégpedig annak ellenére, hogy a háború előtt nemhivatalosan is, a Bázeli Kiáltványban[34] pedig hivatalosan is számtalanszor utaltak éppen ennek a küszöbönálló háborúnak a proletárforradalommal való összefüggésére. A lefegyverzés követelésének legfőbb hiányossága pedig éppen az, hogy megkerüli a forradalom valamennyi konkrét kérdését. Vagy talán a lefegyverzés hívei valami teljesen újfajta, fegyvertelen forradalom mellett vannak?

Továbbá. Mi semmiképpen sem vagyunk ellene a reformokért folytatott harcnak. Mi nem akarjuk figyelmen kívül hagyni azt a szomorú lehetőséget, hogy az emberiség — a legrosszabb esetben — még egy második imperialista háborút is át fog élni, ha a jelenlegi háború, a tömegerjedés meg a tömegelégedetlenség számtalan kirobbanása és a mi erőfeszitéseink ellenére sem vezet majd forradalomra.

Mi olyan reformprogram hívei vagyunk, amelynek *ugyancsak* az opportunisták ellen is kell irányulnia. Az opportunisták csak örülnének annak, ha teljesen átengednők nekik a reformokért folytatott harcot, mi magunk pedig holmi „lefegyverzés" légvárába menekülnénk a rút valóságból. A „lefegyverzés" éppen azt jelenti, hogy elmenekülünk a rút valóságból, és egyáltalán nem azt, hogy harcolunk ellene.

Egy ilyen programban mi körülbelül a következőket mondanánk: „Az 1914—1916-os imperialista háborúban a haza védelmének jelszava és elismerése nem más, mint a munkásmozgalom korrumpálása egy burzsoá hazugsággal." Az ilyen konkrét válasz a konkrét kérdésekre elméleti szempontból helyesebb, a proletariátusra nézve sokkal hasznosabb, az opportunistákra nézve elviselhetetlenebb volna, mint a lefegyverzés követelése és a haza „minden" védelmének elvetése. És még hozzáfűzhetnők a következőket: „Valamennyi imperialista nagyhatalom, Anglia, Franciaország, Németország, Ausztria, Oroszország, Olaszország, Japán és az Egyesült Államok burzsoáziája annyira reakcióssá vált, annyira áthatja a világuralomra való törekvés, hogy minden olyan háború, amelyet ezeknek az országoknak burzsoáziája visel, csak reakciós háború lehet. A proletariátusnak nemcsak elleneznie kell minden ilyen háborút, hanem egyenesen «saját» kormánya vereségét kell kívánnia az ilyen háborúkban és ki kell használnia azt a forradalmi felkelés érdekében, ha a háború megakadályozását célzó felkelés nem sikerül."

A milícia kérdésében a következőket kellene mondanunk: mi nem a burzsoá milícia, hanem csakis a proletár milícia hívei vagyunk. Ezért: „egyetlen garast sem, egyetlen embert sem" adunk nemcsak az állandó hadseregre, hanem a burzsoá milíciára sem, még olyan országokban sem, mint az Egyesült Államok vagy Svájc, Norvégia stb. Annál is inkább, mert még a legszabadabb köztársasági országokban (például Svájcban) is azt látjuk, hogy a milícia egyre jobban elporoszosodik; különösen 1907-ben és 1911-ben láttuk a milícia prostituálását, amikor a csapatokat a sztrájkolók ellen mozgósították. Követelhetjük: a tiszteknek a nép által való választását, mindenféle

katonai bíráskodás eltörlését, a külföldi munkások és a belföldi munkások egyenjogúsítását (ez különösen fontos pont az olyan imperialista államokra nézve, amelyek, mint Svájc, egyre nagyobb számban és egyre szemérmetlenebbül zsákmányolnak ki külföldi munkásokat, de jogokat nem adnak nekik), követelhetjük továbbá azt a jogot, hogy az egyes országokban, mondjuk, minden száz lakos szabad egyesületet alakíthasson a fegyverforgatás tanulására, a katonai kiképzők szabad választásával, akiknek munkáját az állam fizeti stb. A proletariátus csakis ilyen körülmények között tanulhatná meg a fegyverforgatást valóban *saját maga*, nem pedig rabszolgatartói számára, és a proletariátus érdekei feltétlenül meg is követelik ennek a mesterségnek elsajátítását. Az orosz forradalom bebizonyította, hogy a forradalmi mozgalom minden sikere, még ha csak részletsiker is — például valamely város vagy gyártelep, a hadsereg valamely részének meghódítása — a győzelmes proletariátust múlhatatlanul *rákényszeríti* az ilyen program megvalósítására.

Végül, magától értetődik, hogy az opportunizmus ellen nem lehet csak programokkal harcolni, hanem csak úgy, ha fáradhatatlanul ügyelünk arra, hogy a programok ténylegesen is megvalósuljanak. A csődbejutott II. Internacionále legnagyobb, végzetes hibája az volt, hogy szavai nem feleltek meg tetteinek, hogy meghonosította a képmutatást és a lelkiismeretlen forradalmi frázist (lásd Kautsky és Társainak jelenlegi magatartását a Bázeli Kiáltvánnyal szemben). A lefegyverzés gondolatát mint társadalmi eszmét — vagyis olyan eszmét, amelyet bizonyos társadalmi körülmények hoznak létre, és amely befolyást gyakorolhat bizonyos társadalmi környezetre és nem marad egyéni különcködés — nyilvánvalóan egyes kis államok különleges, kivételesen „nyugodt" életviszonyai szülték, amely államok elég hosszú ideig távolestek a háborúk véres országútjától és abban reménykednek, hogy továbbra is távolmaradhatnak tőle. Hogy erről meggyőződjünk, elég belemélyednünk például a lefegyverzés norvég híveinek érvelésébe: „mi, úgymond, kis ország vagyunk, kicsi a haderőnk, úgysem tehetünk semmit a nagyhatalmakkal szemben" (s ugyanebből az okból nem

állhatunk ellen akkor sem, ha erőszakkal bevonnak minket a nagyhatalmak egyik vagy másik csoportjával való imperialista szövetségbe)... „mi békében akarunk maradni a mi istenhátamögötti kis zugunkban, továbbra is templomtorony-politikát akarunk folytatni, leszerelést, kötelező döntőbíróságokat, állandó (talán a belgához hasonlóan „állandó"?) semlegességet akarunk követelni" stb.

A kis államoknak az a kicsinyes törekvése, hogy félreállhassanak, az a kispolgári óhaj, hogy a világtörténelem nagy csatáitól minél távolabb legyenek és arra használják ki viszonylag monopolisztikus helyzetüket, hogy továbbra is önző passzivitásban maradjanak — ez az az objektív társadalmi helyzet, amely egyes kis államokban a lefegyverzés eszméjének bizonyos sikert és bizonyos elterjedést biztosíthat. Magától értetődik, hogy ez a törekvés reakciós és kizárólag illúziókon alapul, mert hiszen az imperializmus egy vagy más módon a kis államokat is belesodorja a világgazdaság és a világpolitika forgatagába.

Svájcban például az imperialista viszonyok a munkásmozgalomnak objektíve *két* irányvonalat szabnak meg: az opportunisták a burzsoáziával szövetségben arra törekednek, hogy Svájcból köztársasági és demokrata monopolszövetséget csináljanak, amely hasznot húz az imperialista burzsoázia turistáiból, és hogy ezt a „nyugodt" monopóliumos helyzetet minél előnyösebben, minél nyugalmasabban használhassák ki.

Svájc igazi szociáldemokratái arra törekednek, hogy Svájc viszonylagos szabadságát és „nemzetközi" helyzetét arra használják ki, hogy győzelemre segítsék az európai munkáspártok forradalmi elemeinek szoros szövetségét. Svájc hálistennek nem „saját önálló" nyelvén, hanem három világnyelven beszél, mégpedig éppen azokon a nyelveken, amelyeken a vele határos hadviselő országok beszélnek.

Ha a svájci párt 20 000 tagja „rendkívüli hadiadó" címén hetenként 2 centime-ot róna le, akkor évenként 20 000 frankot kapnánk — ami bőségesen elegendő volna arra, hogy a vezérkarok tilalma ellenére időközönként három nyelven kinyomassuk és a hadviselő országok

munkásai és katonái között terjesszük mindazt, ami megmondaná az igazságot a munkások kezdődő felháborodásáról, a lövészárkokban folyó barátkozásukról, a munkásoknak azokról a kilátásairól, hogy a fegyvert forradalmi módon „saját" országuk imperialista burzsoáziája ellen használják majd fel stb.

Mindez nem ujdonság. Éppen ezt teszik a legjobb ujságok is, mint a „La Sentinelle", a „Volksrecht", a „Berner Tagwacht"[35], csakhogy, sajnos, nem kielégítő mértékben. Pedig csakis ilyen tevékenységgel érhető el, hogy az aaraui pártkongresszus[36] kitűnő határozatából valamivel több is legyen, mint egyszerűen kitűnő határozat.

Bennünket most az a kérdés érdekel, hogy megfelel-e a lefegyverzés követelése a svájci szociáldemokraták körében mutatkozó forradalmi irányzatnak? Nyilvánvalóan nem. Objektíve a „lefegyverzés" a kis államok leginkább nemzeti, sajátosan nemzeti programja, nem pedig a nemzetközi forradalmi szociáldemokrácia nemzetközi programja.

A megírás ideje: 1916 szeptember.
Először 1917 szeptemberében és októberében, a „Jugend-Internationale" c. ujság 9. es 10. számában, német nyelven jelent meg.
Aláírás: N. Lenin.
Oroszul először 1929-ben jelent meg, Lenin Müveinek 2.—3. kiadása XIX. kötetében.

ELTÉVEDTEK HÁROM FENYŐ KÖZÖTT

A Bund „Bulletin"-jének[37] 1. számában (1916 szeptember) egy bundista Pétervárról, 1916 február 26-ik keltezéssel írt levelében a következőket olvassuk:

„A «honvédelem» formulájának elfogadását sokszorosan megnehezíti számunkra az, hogy, elvégre is, mi semmiesetre sem hallgathatjuk el a lengyel kérdést, mint egyelőre orosz elvtársaink teszik." (Ne feledjük, hogy ennek az úrnak „elvtársai" — Potreszov és kompániája.) „És az a körülmény, hogy még a köztünk levő «honvédők» sem kívánják alkalmazni Oroszországgal kapcsolatban az «annexiók nélküli» formulát, azok szemében, akik a «honvédelmet» most pszichológiai okokból nem fogadják el, erős érv a «honvédelem» ellen, hiszen irónikusan azt kérdezik: ugyan mit védenek önök? Lengyelország függetlenségének eszméjét viszont a felsőbb fórumok elismerik." (Nem világos, hogy milyen felsőbb fórumok.)

Amikor mi az 1915-ös határozatban kijelentettük, hogy a Bundban túlsúlyban van a németbarát sovinizmus*, akkor Koszovszkij úr és Társai csak sértegetéssel tudtak válaszolni. Most saját lapjukban, saját pártjuk egyik tagja támasztja alá a mi kijelentésünket! Mert hiszen ha a bundista „honvédők" „*Oroszországgal* kapcsolatban" (figyeljék csak, Németországról egy árva szó sincs!) nem kívánják az „annexiók nélküli" formulát alkalmazni, — ugyan miben különbözik ez, a dolog lényegét tekintve, a németbarát sovinizmustól?

Ha a bundisták akarnának és tudnának gondolkozni,

---

* *Lenin* Művei. 21. köt. 1951. 155. old. — *Ford.*

észrevennék, hogy rossz útra tévedtek az annexiók kérdésében. A tévelygésekből és a zűrzavarból egyetlen kivezető út van: el kell fogadni programunkat, amelyet már 1913-ban megmagyaráztunk*. Nevezetesen: az elnyomott nemzetek szocialistáinak és demokratáinak, ahhoz, hogy értelmesen és becsületesen folytathassák az annexiók elvetésének politikáját, egész propagandájukban és agitációjukban semmirekellőknek kell nyilvánítaniok az elnyomó nemzeteknek azokat a szocialistáit (akár a nagyoroszok, akár a németek, akár a lengyelek az ukránok irányában stb.), akik nem állnak ki következetesen és fenntartás nélkül a *saját nemzetük által* elnyomott (vagy erőszakkal visszatartott) nemzetek különválásának szabadsága mellett.

Ha a bundisták ezt a következtetést nem fogadják el és nem fogják elfogadni, úgy *csak* azért, mert nem akarnak összeveszni Oroszországban Potreszovékkal, Németországban Legienékkel, Südekumékkal, sőt Ledebourékkal sem (Ledebour *nincs* Elzász-Lotaringia különválásának szabadsága mellett), Lengyelország nacionalistáival, helyesebben, szociálsovinisztáival stb.

Szó se róla, nyomós ok!

A megírás ideje: 1916 szeptember—október.
Először 1931-ben, a „Leninszkij Szbornyik" XVII. kötetében jelent meg.

---

* *Lenin* Művei. 4. kiad. 19. köt. 488—494. old. (oroszul). — *Szerk.*

ÜDVÖZLET AZ OLASZ SZOCIALISTA PÁRT KONGRESSZUSÁNAK[38]

Kedves elvtársak!

Az Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt Központi Bizottsága nevében üdvözlöm az olasz szocialista párt kongresszusát és sok sikert kívánok munkájához.

Az olasz szocialista párt az *első* a hadviselő országok szocialista pártjai közül, amelynek sikerült megtennie azt, amit megtehetett volna és meg is kellett volna hogy tegyen ezeknek az államoknak minden szocialista pártja, ha nem árulták volna el a szocializmust és nem álltak volna át a burzsoázia oldalára, nevezetesen: összehívni kongresszusát, tanácskozását vagy konferenciáját, a „hazai" katonai cenzúra és katonai parancsnokság hatósugarán kívül, szabad országban, ahol szabadon meg lehet vitatni és le lehet szegezni, mi a szocialista állásfoglalás a háború kérdésében. Hadd fejezzem ki azt a reményemet, hogy az olasz szocialista párt szabad — a „hazafias" szájkosártól szabad — kongresszusának sikerülni fog ugyanannyit és még többet tenni a szocializmussal szemben csaknem valamennyi európai szocialista párt által elkövetett árulás ellen folyó harc érdekében, mint amennyit mostanáig az egész olasz szocialista párt tett.

Pártunk képviselői Zimmerwaldban és Kientalban együtt dolgoztak az önök pártjának képviselőivel. És az egyetlen komoly nézeteltérés, amely bennünket elválasztott, abban a kérdésben merült fel, hogy elkerülhetetlen és szükségszerű-e a szakítás a szociálsovinisztákkal, vagyis a szavakban szocialista, valójában soviniszta politikusokkal — mindazokkal, akik a „haza védelmét" képviselik vagy igazolják a jelenlegi imperialista háborúban,

akik közvetlenül vagy közvetve támogatják „saját" kormányukat és „saját" burzsoáziájukat ebben a reakciós, a gyarmatok felosztásáért és a világuralomért folyó rablóháborúban. Mi a szakítást a szociálsovinisztákkal történelmileg elkerülhetetlennek és szükségszerűnek tartjuk — a proletariátusnak a szocializmusért folytatott olyan őszinte forradalmi harca érdekében, amely nem éri be a csupán szavakban megnyilvánuló tiltakozásokkal. Az önök pártjának képviselői azon az állásponton voltak, hogy még van remény a proletariátus győzelmére a szociálsoviniszták („sciovinisti") fölött, a velük való szakítás *nélkül.*

Szeretnénk remélni, hogy a szocialista világmozgalom eseményeinek fejlődése mindinkább kiküszöböli ennek a köztünk lévő nézeteltérésnek alapját.

Egyfelől, a munkásmozgalom az egész világon, nemcsak a hadviselő országokban, hanem a főbb semleges országokban, például a vezető tőkés országban, az Amerikai Egyesült Államokban is *ténylegesen* mindjobban kettészakad azokra, akik hívei és azokra, akik ellenzői a „haza védelmének" a jelenlegi imperialista háborúban, valamint a következő imperialista háborúkban, amelyeket a modern, úgynevezett „nagyhatalmak" egész politikája előkészít és kitenyészt.

Másfelől, az „*Avanti!*"-ban[39], a szocialista párt központi lapjában nemrégiben nagy megelégedéssel olvastuk a következő szerkesztőségi cikket: „La chiusura della conferenza socialista tedesca"*. A német szocialista pártnak ez a konferenciája a szocialista világmozgalom egyik legkimagaslóbb eseménye az utóbbi hónapokban, minthogy ezen a konferencián nem csupán a német szocialista mozgalom, hanem *az egész világ* szocialista mozgalmának *három* fő irányzata ütközött össze: először, a nyilt szociálsoviniszták irányzata, az olyanoké, mint Legien, David és Társaik Németországban, Plehanov, Potreszov és Cshenkeli Oroszországban, Renaudel és Sembat Franciaországban, Bissolati és pártja Olaszországban; másodszor, az az irányzat, amely osztja a szociálsovinizmus alapvető

* — „Végetért a német szocialisták konferenciája". — *Szerk.*

eszméjét, nevezetesen, a „haza védelmét“ a jelenlegi háborúban, s amely ezt az eszmét ki akarja békíteni az igazi szocializmussal és internacionalizmussal — a Haase—Kautsky irányzat; s harmadszor, a valóban szocialista és internacionalista irányzat, a németországi „Internacionále“ csoport és a „Németország Internacionalista Szocialistái“ csoport[40].

Az „*Avanti!*“ a fentemlített cikkben (269. sz., 1916. IX. 27.), ezt a három irányzatot értékelve, a következőket írta:

„...il proletariato tedesco finirà indubbiamente per trionfare contro i Legien, gli Ebert ed i David, che anno preteso di compromettere la sua azione di classe nei tristi pattegiamenti coi Bethmann-Hollweg e gli altri fautori della guerra. Di questo noi abbiamo la più schietta certezza.“

Noi abbiamo la medesima certezza.

„Piuttosto — folytatja az „Avanti!“ — la conferenza dei socialisti tedeschi ci lascia incerti circa l'attegiamento prossimo di una parte della opposizione, quella che ebbe per esponente principale l'Haase.“

„Il gruppo «Internazionale» con Liebknecht, con Mehring, con Clara Zetkin, con Rosa Luxemburg — con tutti gli altri «sabotatori e traditori della patria» è perfettamente a posto.“

„...*Meno conseguente ci è parso Haase*“*.

És az „Avanti!“ megmagyarázza, hogy Haasenek és csoportjának — amelyet mi sajtónkban a szocialista világmozgalom *kautskysta* irányzatának nevezünk — „következetlenségét“ abban látja,

---

* — „A német proletariátus végül is, kétségkívül, győzedelmeskedni fog a Legienek, Ebertek és Davidok fölött, akik megkísérelték kompromittálni osztályharcát a Bethmann-Hollweggel és a háború más híveivel kötött nyomorúságos megegyezésekkel. Erről őszintén meg vagyunk győződve“.

Mi szintén meg vagyunk róla győződve.

„Mindamellett — folytatja az „Avanti!“ —, a német szocialisták konferenciája bizonytalanságban hagy minket afelől, hogy milyen lesz a további magatartása az ellenzék azon részének, amelynek fő képviselője Haase.“

„Az «Internacionále» csoport, Liebknechttel, Mehringgel, Clara Zetkinnel, Rosa Luxemburggal — «a haza» többi «szabotálóival és árulóival» együtt — változatlanul kitart őrhelyén.“

„...*Kevésbbé következetesnek látjuk Haaset*“ — *Szerk.*

hogy „*essi non accettano le logiche e naturali conseguenze cui sono giunti Liebknecht e compagni*"*.

Ezt írja az „*Avanti!*".

Szívből üdvözöljük az „Avanti!"-nak ezt a kijelentését. Bizonyosak vagyunk benne, hogy a „Vorwärts"[41], a német szociáldemokraták központi lapja és a kautskysta irányzat fő sajtószerve téved, amikor 1916. X. 7-i számában az „Avanti!" fenti szavaival kapcsolatban azt írja: „dass der «Avanti!» über die Parteiverhältnisse und Parteivorgänge in Deutschland *nicht ganz zutreffend informiert ist*"**.

Biztosak vagyunk abban, hogy az „*Avanti!*" „ganz zutreffend"*** van informálva és nem véletlenül nem ad igazat Haase csoportjának és ad igazat Liebknecht csoportjának. Éppen ezért reméljük, hogy az olasz szocialista párt kimagasló helyet foglalhat el a világ szocialista mozgalmában, azzal, hogy Liebknecht elveit és taktikáját védelmezi.

A mi pártunk hasonlíthatatlanul nehezebb viszonyok között van, mint az olasz párt. Egész sajtónkat megfojtották. De az emigrációból is sikerült segítenünk oroszországi elvtársaink harcát. Azt, hogy pártunk részéről ez a harc a háború ellen Oroszországban valóban az élenjáró *munkások* és munkás*tömegek* harca volt, két tény bizonyítja: először, pártunk munkásképviselőit, akiket a munkások Oroszország legiparosodottabb kormányzóságaiban választottak meg, Petrovszkijt, Sagovot, Badajevet, Szamojlovot és Muranovot, a cári kormány háborúellenes forradalmi propagandájuk miatt Szibériába száműzte. Másodszor, jóval száműzetésük után, a pétervári élenjáró munkások, akik a mi pártunkhoz tartoznak, határozottan visszautasították a részvételt a hadiipari bizottságokban.

1917 januárjában összeült az Entente-Sozialisten

---

* — „nem fogadják el azokat a logikus és természetes következtetéseket, amelyekre Liebknecht és elvtársai jutottak". — *Szerk.*

** — „hogy az «Avanti!» a németországi pártviszonyokról és párteseményekről *nem egészen helyesen van informálva*". — *Szerk.*

*** — „egészen helyesen". — *Szerk.*

konferenciája[42]. Egyszer már kísérletet tettünk egy hasonló konferencián való részvételre, Londonban[43], de képviselőnktől megvonták a szót, mihelyt meg merte mondani az igazságot az európai szocialisták árulásáról. Ezért úgy véljük, hogy az ilyen konferencián csak Bissolati, Plehanov meg Sembat urék és tutti quanti* vehetnek részt. Ezért az a szándékunk, hogy visszautasítjuk a konferencián való megjelenést és levelet intézünk az európai munkásokhoz, amelyben leleplezzük a szociálsoviniszták népámítását.

Mégegyszer üdvözlöm az olasz szocialista párt kongresszusát és sikert kívánok munkájához.

A megírás ideje: 1916 októberének első fele.

Először 1931-ben, a „Leninszkij Szbornyik" XVII. kötetében jelent meg.

---

* — a hozzájuk hasonlók. — *Szerk.*

A „LEFEGYVERZÉS“ JELSZAVÁRÓL

Egész sereg országban, főleg kis és a mostani háborútól távol álló országokban, például Svédországban, Norvégiában, Hollandiában meg Svájcban, olyan hangok hallatszanak, hogy a szociáldemokrácia minimális programjának régi, „miliciát“, vagyis „a nép felfegyverzését“ követelő pontját újjal, a „lefegyverzésről“ szóló ponttal kell felcserélni. A nemzetközi ifjúsági szervezet „Jugend-Internationale“ („Ifjúsági Internacionále“) c. lapjában, a 3. számban, vezércikk jelent meg, amely a leszerelés mellett foglalt állást. R. Grimmnek a katonai kérdésről szóló „tézisei“, amelyek a svájci szociáldemokrata párt kongresszusára készültek, engedményt tesznek a „lefegyverzés“ gondolatának. A „Neues Leben“ („Új Élet“) című svájci lap 1915-ös évfolyamában Roland-Holst látszólag a két követelés „összeegyeztetése“ mellett szólal fel, valójában azonban ugyanilyen engedményért száll síkra. A nemzetközi baloldal „Vorbote“ („Előfutár“) c. lapjának 2. számában cikk jelent meg Wynkoop holland marxista tollából, a nép felfegyverzésének régi követelése érdekében. A skandináv baloldaliak, mint az alább közölt cikkből látható[14], elfogadják a „lefegyverzés“ jelszavát, bár itt-ott elismerik, hogy ebben a jelszóban megvannak a pacifizmus elemei.

Vizsgáljuk meg közelebbről a lefegyverzés szószólóinak álláspontját.

I

A lefegyverzés mellett felhozott egyik legfőbb érv a következő, nem mindig nyiltan kifejtett elgondolás: mi a háború ellen vagyunk, általában minden háború

ellen, és ennek a nézetünknek leghatározottabb, legvilágosabb, félreérthetetlen kifejezése — a lefegyverzés követelése.

Ennek az elgondolásnak helytelenségével a Junius brosúrájáról írt cikkben foglalkoztunk, az olvasó ott megtalálhatja erre vonatkozó fejtegetéseinket*. Szocialisták nem lehetnek ellene minden háborúnak, ha szocialisták akarnak maradni. Ne engedjük, hogy elvakítson minket a mostani imperialista háború. Az imperialista korszakra éppen az ilyen, a „nagyhatalmak" között folyó háborúk a jellegzetesek, de egyáltalán nem lehetetlenek a demokratikus háborúk és felkelések sem, például az elnyomott nemzetek háborúja és felkelése az elnyomó nemzetek ellen, az elnyomás alóli felszabadulásuk érdekében. Elkerülhetetlenek a proletariátusnak a burzsoázia ellen, a szocializmusért folytatott polgárháborúi. Lehetségesek az *egy* országban győztes szocializmus háborúi, más, burzsoá vagy reakciós országok ellen.

A lefegyverzés a szocializmus eszményképe. A szocialista társadalomban nem lesznek háborúk, következésképpen megvalósul a lefegyverzés. De nem szocialista az, aki a szocializmus megvalósulását szociális forradalom és proletárdiktatúra *nélkül* várja. A diktatúra olyan államhatalom, amely közvetlenül *erőszakra* támaszkodik. A XX. században — mint a civilizáció korában általában — az erőszak nem ököl és nem dorong, hanem a *katonaság*. Ha felvesszük a programba a „lefegyverzést", az annyi, mintha általában azt mondanók: mi ellene vagyunk a fegyver alkalmazásának. Ebben ugyanúgy nincs szemernyi marxizmus sem, mintha azt mondanók: mi ellene vagyunk az erőszak alkalmazásának!

Megjegyezzük, hogy e körül a kérdés körül a nemzetközi vita — ha nem is kizárólag — főleg német nyelven folyt le. Márpedig a németben erre két olyan szót használnak, amelyek között az orosz nyelvben igen nehéz különbséget tenni. Az egyik szó a tulajdonképpeni „leszerelés" (Abrüstung) s ezt Kautsky és a kautskysták a fegyverkezés csökkentésének értelmében használják. A másik a „lefegy-

* *Lenin* Művei. 22. köt. 1951. 317—333. old. — *Ford.*

verzés“ (Entwaffnung) s ezt főleg a baloldaliak használják a militarizmus felszámolásának, mindenféle militarista (katonai) rendszer felszámolásának értelmében. Ebben a cikkben mi a *második*, bizonyos *forradalmi* szociáldemokraták között szokásos követelésről beszélünk.

A „leszerelés“, amit a kautskysták prédikálnak, mégpedig az imperialista nagyhatalmak mostani kormányainak, a legútszélibb opportunizmus, burzsoá-pacifizmus, amely — a mézes-mázos kautskysták „jámbor óhajai“ ellenére — *valójában* csak arra szolgál, hogy elvonja a munkásokat a forradalmi harctól. Mert hiszen az efféle prédikációk azt a gondolatot sugallják a munkásoknak, hogy az imperialista államok mostani, burzsoá kormányait *nem* fűzi egymáshoz a finánctőke ezernyi szála, nem fűzik egymáshoz a megfelelő (vagyis rablásra, fosztogatásra, az imperialista háború előkészítésére irányuló) *titkos szerződések* tucatjai és százai.

II

Az olyan elnyomott osztály, amely nem törekszik arra, hogy a fegyverforgatást megtanulja, hogy fegyverhez jusson, csak azt érdemelné, hogy úgy bánjanak vele, mint rabszolgákkal. Hiszen ha nem akarunk burzsoá pacifistákká vagy opportunistákká válni, nem feledkezhetünk meg arról, hogy osztálytársadalomban élünk s hogy ebből az osztálytársadalomból nincs és nem is lehet más kivezető út, mint az osztályharc és az uralkodó osztály hatalmának megdöntése.

Az elnyomó osztály minden osztálytársadalomban — akár rabszolgaságon, akár jobbágyságon, vagy mint most, bérmunkán alapul, ez a társadalom — fel van fegyverkezve. Nemcsak a mai állandó hadsereg, hanem a mai milícia is — még a legdemokratikusabb burzsoá köztársaságokban is, mint például Svájcban — a burzsoázia felfegyverkezését jelenti a proletariátus *ellen*. Ez olyan elemi igazság, hogy aligha szükséges bővebben foglalkozni vele. Elég emlékeztetni arra, hogy a katonaság (a köztársasági demokratikus milíciát is beleértve) felhasználása a sztrájkolók ellen olyan jelenség, amely kivétel nélkül minden

tőkés országra jellemző. A burzsoázia felfegyverkezése a proletariátus ellen a modern tőkés társadalom egyik legjelentősebb, legsarkalatosabb, legfontosabb ténye.

És e tény ellenére még azt javasolják a forradalmi szociáldemokratáknak, hogy állítsák fel a „lefegyverzés“ „követelését“! Ez egyértelmű az osztályharcos szempont teljes feladásával, a forradalom gondolatának teljes megtagadásával. A mi jelszavunk ez legyen: a proletariátus felfegyverzése a burzsoázia legyőzése, kisajátítása és lefegyverzése érdekében. Ez a forradalmi osztály egyetlen lehetséges taktikája, amely a kapitalista militarizmus egész *objektív fejlődéséből* következik s amelyet ez a fejlődés előír. A proletariátus, ha nem akarja elárulni világtörténelmi feladatát, csak akkor dobhat sutba általában minden fegyvert, *miután* már lefegyverezte a burzsoáziát; és akkor a proletariátus ezt kétségtelenül meg is teszi majd, de — csakis akkor, semmiképpen sem előbb.

Ha a mostani háború reakciós keresztényszocialistákban és siránkozó kispolgárokban *csupán* borzalmat és rémületet, minden fegyverhasználattal, vérrel, halállal és hasonlókkal szemben csupán undort kelt, akkor nekünk erre azt kell mondanunk: a tőkés társadalom mindig *végnélküli borzalom* volt és az is marad. És ha ennek a társadalomnak a mostani háború, minden háborúk e legreakciósabbja, most *borzalmas véget* készít elő, akkor nekünk semmi okunk a kétségbeesésre. Márpedig a lefegyverzés „követelése“ — helyesebben: a lefegyverzésről való álmodozás — objektív értelmét tekintve semmi más, mint a kétségbeesés megnyilvánulása olyan időben, amikor magának a burzsoáziának erőivel készítik elő mindenki szemeláttára az egyetlen jogos és forradalmi háborút, nevezetesen az imperialista burzsoázia elleni polgárháborút.

Aki azt mondja majd, hogy ez az élettől elszakadt elmélet, annak két világtörténelmi tényt juttatunk eszébe: egyrészt a trösztök szerepét és a nők gyárimunkájának szerepét, másrészt az 1871-es Kommünt és az oroszországi 1905-ös decemberi felkelést.

A burzsoázia dolga a trösztöket fejleszteni, a gyermekeket meg a nőket gyárakba hajszolni és ott kínozni, meg-

nyomorítani, s a legnagyobb nyomorúságra kárhoztatni őket. Mi nem „követeljük" az ilyen fejlődést, nem „támogatjuk", mi harcolunk ellene. De *hogyan* harcolunk? Tudjuk, hogy a trösztök és a nők gyárimunkája haladást jelentenek. Mi nem akarunk visszatérni a kézművesiparhoz, a monopóliumelőtti kapitalizmushoz, a nők háztartási munkájához. Előre a trösztökön stb. keresztül és a trösztökön túl a szocializmus felé!

Ez a megfontolás, amely számol a fejlődés *objektív menetével*, megfelelő változtatásokkal a nép mostani militarizálására is vonatkoztatható. Ma az imperialista burzsoázia nemcsak az egész népet militarizálja, hanem az ifjúságot is. Holnap talán hozzáfog a nők militarizálásához. Erre azt kell mondanunk: annál jobb! Csak előre, minél gyorsabban! Minél gyorsabban megyünk előre, annál közelebb jutunk a kapitalizmus elleni fegyveres felkeléshez. Hogyan is engedhetik szociáldemokraták megfélemlíteni magukat az ifjúság stb. militarizálásával, ha nem felejtették el a Kommün példáját? Ez nem valami „élettől elszakadt elmélet", nem vágyálom, hanem tény. És valóban, igen nagy baj lenne, ha a szociáldemokraták, minden gazdasági és politikai tény ellenére, kételkedni kezdenének abban, hogy az imperialista korszaknak és az imperialista háborúknak elkerülhetetlenül az ilyen tények megismétlődésére kell vezetniök.

A Kommünnek egyik polgári megfigyelője írta 1871 májusában egy angol ujságban: „Ha a francia nemzet csak nőkből állana, milyen szörnyű nemzet volna!" Nők és 13 éves gyerekek harcoltak a férfiak oldalán a Kommün idején. Nem lehet ez másképp a burzsoázia megdöntéséért vívott jövendő harcokban sem. A proletárnők nem fogják tétlenül nézni, hogyan mészárolja le a jól felfegyverzett burzsoázia a rosszul felfegyverzett vagy fegyvertelen munkásokat. Fegyvert fognak ragadni, éppúgy mint 1871-ben és a jelenlegi megfélemlített nemzetekből — helyesebben: a jelenlegi munkásmozgalomból, amelyet az opportunisták jobban dezorganizáltak, mint a kormányok — előbb-utóbb, de feltétlen bizonyossággal ki fog fejlődni a forradalmi proletariátus „szörnyű nemzeteinek" nemzetközi szövetsége.

A militarizálás most az egész társadalmi életet áthatja. Az imperializmus — a nagyhatalmak elkeseredett harca a világ felosztásáért és újrafelosztásáért, s ezért elkerülhetetlenül további militarizálásra kell vezetnie minden országban, még a semleges és a kis országokban is. Mit fognak ez ellen tenni a proletárnők? Csak átkozni fognak minden háborút és mindent, ami a katonasággal kapcsolatban van, csak a lefegyverzést fogják követelni? Elnyomott és valóban forradalmi osztály asszonyai sohasem fognak beletörődni ilyen gyalázatos szerepbe. Azt fogják mondani fiaiknak:

„Nemsokára nagy leszel. Fegyvert adnak kezedbe. Fogadd el és tanuld meg alaposan a hadimesterséget. Erre a tudományra a proletároknak szükségük van — nem azért, hogy saját testvéreidre, más országok munkásaira lőj, mint ahogyan ez a mostani háborúban történik, és mint ahogy ezt neked a szocializmus árulói tanácsolják —, hanem azért, hogy saját országod burzsoáziája ellen harcolj, hogy véget vess a kizsákmányolásnak, a nyomornak és a háborúknak, nem jámbor óhajokkal, hanem a burzsoázia legyőzése és lefegyverzése útján."

Ha a mostani háborúval kapcsolatban lemondunk az ilyen, éppen az ilyen propagandáról, akkor jobb, ha egyáltalán nem hangoztatunk nagy szavakat a nemzetközi forradalmi szociáldemokráciáról, szocialista forradalomról és a háború elleni háborúról.

III

A lefegyverzés hívei többek között azért is ellenzik a „nép felfegyverzését" követelő programpontot, mert ez a követelés állítólag könnyebben vezet arra, hogy engedményeket tegyünk az opportunizmusnak. Fentebb már megvizsgáltuk a legfontosabbat: a lefegyverzés kapcsolatát az osztályharccal és a szociális forradalommal. Vizsgáljuk meg most a lefegyverzés követelése és az opportunizmus közötti kapcsolat kérdését. Az egyik legfontosabb ok, amelynél fogva ez a követelés elfogadhatatlan, éppen

az, hogy ez a követelés és az általa keltett illúziók elkerülhetetlenül gyengítik és erőtlenítik az opportunizmus ellen folytatott harcunkat.

Nem kétséges, hogy ez a harc az Internacionále legfontosabb napirenden levő kérdése. Az imperializmus elleni harc, ha nem kapcsolódik egybe elválaszthatatlanul az opportunizmus elleni harccal — üres frázis vagy ámítás. Zimmerwald és Kiental egyik legfőbb fogyatékossága, a III. Internacionále e csírái esetleges fiaskójának (kudarcainak, csődjeinek) egyik legfőbb oka éppen abban rejlik, hogy az opportunizmus elleni harc kérdését nyiltan még csak fel sem vetették, nemhogy az opportunizmussal való szakítás szükségességének értelmében döntötték volna el. Az opportunizmus győzött — egy időre — az európai munkásmozgalomban. Minden nagyobb országban az opportunizmus két főárnyalata alakult ki: először Plehanov, Scheidemann, Legien, Albert Thomas, Sembat, Vandervelde, Hyndman, Henderson stb. úrék nyilt, cinikus és ezért kevésbbé veszélyes szociálimperializmusa. Másodszor, a burkolt kautskysta opportunizmus: Kautsky—Haase és a „Szociáldemokrata Munkaközösség" Németországban; Longuet, Pressemane, Mayeras stb. Franciaországban; Ramsay MacDonald és a „Független Munkáspárt" más vezérei Angliában; Martov, Csheidze stb. Oroszországban; Treves és más, úgynevezett baloldali reformisták Olaszországban.

A nyilt opportunizmus leplezetlenül és közvetlenül ellenzi a forradalmat, a kezdődő forradalmi mozgalmakat és kirobbanásokat, közvetlenül szövetkezik a kormányokkal, bármily különbözők is ennek a szövetségnek formái, kezdve a kormányban való részvételtől, egészen a hadiipari bizottságokban való részvételig. A burkolt opportunisták, a kautskysták, sokkal ártalmasabbak és veszélyesebbek a munkásmozgalomra nézve, mert hangzatos, szintén-„marxista" szólamokkal és pacifista jelszavakkal álcázzák a kormányokkal kötött szövetségük védelmét. Az uralkodó opportunizmus e két formája ellen a proletárpolitika *minden* területén: a parlamentarizmus, a szakszervezetek, a sztrájkok, a hadügyi kérdések stb. terén egyaránt harcolni kell.

Melyik az a legfőbb sajátosság, amely az uralkodó opportunizmus *mindkét* formájára jellemző?

Az, hogy *a mostani háború és a forradalom összefüggésének* konkrét kérdését *és a forradalom más konkrét kérdéseit* elhallgatják, leplezgetik, vagy félszemüket a rendőri tilalmakon tartva tárgyalják. Mégpedig annak ellenére, hogy a háború előtt nem-hivatalosan is, a Bázeli Kiáltványban pedig hivatalosan is számtalanszor utaltak éppen *ennek* a küszöbönálló háborúnak a proletárforradalommal való összefüggésére.

A lefegyverzés követelésének legfőbb fogyatékossága pedig éppen az, hogy megkerüli a forradalom valamennyi konkrét kérdését. Vagy talán a lefegyverzés hívei valami teljesen újfajta, fegyvertelen forradalom mellett vannak?

IV

Továbbá. Mi semmiképpen sem vagyunk ellene a reformokért folytatott harcnak. Mi nem akarjuk figyelmen kívül hagyni azt a szomorú lehetőséget, hogy az emberiség — a legrosszabb esetben — még egy második imperialista háborút is át fog élni, ha a jelenlegi háború, a tömegerjedés meg a tömegelégedetlenség számtalan kirobbanása és a mi erőfeszítéseink ellenére sem vezet majd forradalomra. Mi olyan reformprogram hívei vagyunk, amelynek *ugyancsak* az opportunisták ellen is kell irányulnia. Az opportunisták csak örülnének annak, ha teljesen átengednők nekik a reformokért folytatott harcot, mi magunk pedig holmi „lefegyverzés" légvárába menekülnénk a rút valóságból. A „lefegyverzés" éppen azt jelenti, hogy elmenekülünk a rút valóságból és egyáltalán nem azt, hogy harcolunk ellene.

Megjegyzendő: annak, ahogyan egyes baloldaliak például a haza védelmének kérdését felvetik, az az egyik legfőbb fogyatékossága, hogy a válasz nem elég konkrét. Elméletileg sokkal helyesebb, gyakorlatilag hasonlíthatatlanul fontosabb azt mondani, hogy a *mostani* imperialista háborúban a haza védelmének jelszava burzsoá-reakciós ámítás, mintsem „általános", a haza „minden" védelme ellen irányuló tételeket felállítani. Ez helytelen is, és nem

is „üti agyon“ a munkásoknak a munkáspártokon belüli közvetlen ellenségeit: az opportunistákat.

A milícia kérdésében, ha konkrét és gyakorlatilag szükséges feleletet akarunk adni, azt kellene mondanunk: mi nem a burzsoá milícia, hanem csakis a proletár milícia hívei vagyunk. Ezért „egyetlen garast sem, egyetlen embert sem“ adunk nemcsak az állandó hadseregre, hanem a burzsoá milíciára sem, még olyan országokban sem, mint az Egyesült Államok vagy Svájc, Norvégia stb. Annál kevésbbé, mert még a legszabadabb köztársasági országokban (például Svájcban) is azt látjuk, hogy a milícia egyre jobban elporoszosodik, azt látjuk, hogy prostituálják, amikor a csapatokat a sztrájkolók ellen mozgósítják. Követelhetjük: a tiszteknek a nép által való választását, mindenféle katonai bíráskodás eltörlését, a külföldi munkások és a belföldi munkások egyenjogúsítását (ez különösen fontos pont az olyan imperialista államokra nézve, amelyek, mint Svájc, egyre nagyobb számban és egyre szemérmetlenebbül zsákmányolnak ki külföldi munkásokat, de jogokat nem adnak nekik), követelhetjük továbbá azt a jogot, hogy az egyes országokban, mondjuk, minden száz lakos szabad egyesületet alakíthasson a fegyverforgatás tanulására, a katonai kiképzők szabad választásával, akiknek munkáját az állam fizeti stb. A proletariátus csakis ilyen körülmények között tanulhatná meg a fegyverforgatást valóban *saját maga*, nem pedig rabszolgatartói számára, és a proletariátus érdekei feltétlenül meg is követelik ennek a mesterségnek elsajátítását. Az orosz forradalom bebizonyította, hogy a forradalmi mozgalom minden sikere, még ha csak részletsiker is — például valamely város, vagy gyártelep, a hadsereg valamely részének meghódítása — a győzelmes proletariátust múlhatatlanul *rákényszeríti* az ilyen program megvalósítására.

Végül magától értetődik, hogy az opportunizmus ellen nem lehet csak programokkal harcolni, hanem csak úgy, ha fáradhatatlanul ügyelünk arra, hogy a programokat ténylegesen meg is valósítsák. A csődbejutott II. Internacionále legnagyobb, végzetes hibája az volt, hogy szavai nem feleltek meg tetteinek, hogy meghonosította a lelki-

ismeretlen forradalmi frázist (lásd Kautsky és Társainak jelenlegi magatartását a Bázeli Kiáltvánnyal szemben). Ha erről az oldalról közeledünk a lefegyverzés követeléséhez, akkor mindenekelőtt *objektív* jelentőségének kérdését kell felvetnünk. A lefegyverzést, mint társadalmi eszmét — vagyis olyan eszmét, amelyet bizonyos társadalmi körülmények hoznak létre, és amely befolyást gyakorolhat bizonyos társadalmi környezetre és nem marad egyéni vagy valamely csoport részéről megnyilvánuló különcködés — nyilvánvalóan egyes kis államok különleges, kivételesen „nyugodt" életviszonyai szülték, amely államok elég hosszú ideig távolestek a háborúk véres országútjától és abban reménykednek, hogy továbbra is távol maradhatnak tőle. Hogy erről meggyőződjünk, elég belemélyednünk például a lefegyverzés norvég híveinek érvelésébe: „mi, úgymond, kis ország vagyunk, kicsi a haderőnk, úgysem tehetünk semmit a nagyhatalmakkal szemben" (s ugyanebből az okból nem állhatunk ellen akkor sem, ha erőszakkal bevonnak minket a nagyhatalmak egyik vagy másik csoportjával való imperialista *szövetségbe!)*, „mi békében akarunk maradni a mi istenhátamögötti kis zugunkban, továbbra is templomtorony-politikát akarunk folytatni, lefegyverzést, kötelező döntőbíróságokat, állandó" (talán a belgához hasonlóan „állandó"?) „semlegességet akarunk követelni" stb.

A kis államoknak az a kicsinyes törekvése, hogy félreállhassanak, az a kispolgári óhaj, hogy a világtörténelem nagy csatáitól minél távolabb legyenek és arra használják ki viszonylag monopolisztikus helyzetüket, hogy továbbra is önző passzivitásban maradjanak — ez az az *objektív* társadalmi helyzet, amely egyes kis államokban a lefegyverzés eszméjének bizonyos sikert és elterjedést biztosíthat. Magától értetődik, hogy ez a törekvés reakciós és kizárólag illúziókon alapul, mert hiszen az imperializmus egy vagy más módon a kis államokat is belesodorja a világgazdaság és a világpolitika forgatagába.

Ezt Svájc példáján fogjuk megvilágítani. Ebben az országban az imperialista viszonyok a munkásmozgalomnak objektíve *két* irányvonalat szabnak meg. Az opportunisták, a burzsoáziával szövetségben, arra törekednek, hogy Svájc-

ból köztársasági és demokrata monopolszövetséget csináljanak, amely hasznot húz az imperialista burzsoázia turistáiból, és hogy ezt a „nyugalmas“ monopóliumos helyzetet minél előnyösebben, minél nyugodalmasabban használhassák ki. Valójában ez a politika egy kis, kiváltságos helyzetben levő ország nem nagy, kiváltságos munkásrétegének a saját országa burzsoáziájával való szövetségre irányuló politikája, a proletariátus tömegei *ellen*. Svájc igazi szociáldemokratái arra törekednek, hogy Svájc viszonylagos szabadságát és „nemzetközi“ helyzetét (a legkulturáltabb országok szomszédságát, továbbá azt a körülményt, hogy Svájc, hálistennek, nem „saját önálló“ nyelven, hanem három világnyelven beszél) arra használják ki, hogy az egész európai proletariátus forradalmi elemeinek *forradalmi* szövetségét kiszélesítsék, erősítsék és megszilárdítsák. Segítsük burzsoáziánkat, hogy továbbra is megtarthassa az Alpok szépségeivel való igen-igen nyugodalmas kereskedés monopóliumos helyzetét, akkor tán nekünk is leesik pár garas: ez a svájci opportunisták politikájának *objektív* tartalma. Segítsük elő a forradalmi proletariátusnak a burzsoázia megdöntésére irányuló szövetségét a franciák, németek és olaszok soraiban — ez a svájci forradalmi szociáldemokraták politikájának objektív tartalma. Sajnos, a svájci „baloldaliak“ még korántsem hajtják végre kielégítő mértékben ezt a politikát, és az 1915-ben, az aaraui pártkongresszusukon hozott kitűnő határozat (a forradalmi tömegharc elismerése) egyelőre jórészt papíron marad. De most nem erről van szó.

Bennünket most az a kérdés érdekel, hogy megfelel-e a lefegyverzés követelése a svájci szociáldemokraták körében mutatkozó forradalmi irányzatnak? Nyilvánvalóan nem. Objektíve a lefegyverzés „követelése“ a munkásmozgalom opportunista, szűkkeblűen nemzeti, egy kis állam látóköre által korlátozott vonalának felel meg. Objektíve a „lefegyverzés“ a kis államok leginkább nemzeti, sajátosan nemzeti programja, egyáltalán nem a nemzetközi forradalmi szociáldemokrácia nemzetközi programja.

P.S.* A „Szocialista Szemle" — „The Socialist Review"[45] c. angol folyóirat, az opportunista „Független Munkáspárt" lapjának legutóbbi (1916 szeptemberi) számában, a 287. oldalon e párt newcastle-i konferenciájának a határozatát olvashatjuk, amely szerint meg kell tagadni *minden rendű és rangú* kormány *minden néven nevezendő* háborújának támogatását, még az esetben is, ha ez a háború „névlegesen" „védekező" háború volna. A 205. oldalon, a vezércikkben pedig a következő kijelentést találjuk: „Nem helyeseljük a sinn-fein felkelést" (az 1916-os írországi felkelést). „Semmiféle fegyveres felkelést nem helyeslünk, mint ahogy nem helyeseljük a militarizmus és a háború semmiféle más formáját sem."

Kell-e még bizonyítani, hogy *ezek* az „antimilitaristák", a lefegyverzésnek nem valamely kis államban, hanem egy nagyhatalom területén élő *effajta* hívei, a legrosszabb opportunisták? Pedig elméletileg teljesen igazuk van, amikor a fegyveres felkelésben is a militarizmus és a háború „egyik formáját" látják.

A megírás ideje: 1916 október.
Megjelent 1916 decemberben,
a „Szbornyik Szocial-Demokrata" 2. számában.
Aláírás: N. Lenin.

---

* — Postscriptum — utóirat. — *Szerk.*

AZ IMPERIALIZMUS ÉS A SZAKADÁS A SZOCIALIZMUS TÁBORÁBAN

Van-e összefüggés az imperializmus és a között a szörnyen visszataszító győzelem között, amelyet az opportunizmus (a szociálsovinizmus formájában) aratott az európai munkásmozgalmon?

Ez napjaink szocialista mozgalmának fő kérdése. És miután pártirodalmunkban teljesen tisztáztuk, először, korszakunk és a mostani háború imperialista jellegét; másodszor, a szociálsovinizmus és az opportunizmus elválaszthatatlan történelmi kapcsolatát, valamint azonos eszmei és politikai tartalmukat, áttérhetünk és át is kell térnünk e fő kérdés elemzésére.

Az imperializmus minél pontosabb és teljesebb meghatározásával kell kezdenünk. Az imperializmus: a kapitalizmus külön történelmi fejlődésszakasza. Hármas sajátossága van: az imperializmus (1) — monopolkapitalizmus; (2) — élősdi vagy rothadó kapitalizmus; (3) — haldó kapitalizmus. Az, hogy a szabadversenyt monopólium váltja fel, az imperializmus alapvető gazdasági jellegzetessége, *lényege.* A monopolizmus öt fő formában nyilvánul meg: 1) a kartellek, szindikátusok és trösztök; a termelés koncentrációja elérte azt a fokot, amelyen létrehozta a kapitalistáknak ezeket a monopolista szövetségeit; 2) a nagybankok monopolhelyzete: 3—5 óriásbank irányítja Amerika, Franciaország, Németország egész gazdasági életét; 3) a trösztök és a fináncoligarchia (a finánctőke a banktőkével egybeolvadt monopolisztikus ipari tőke) magukhoz ragadják a *nyersanyag*forrásokat; 4) *megkezdődött* a világ (gazdasági) felosztása a nemzetközi kartellek között. Az ilyen nemzetközi kartellek száma, amelyek kezükben

tartják és „barátságos megegyezés“ alapján felosztják maguk között — amíg a háború *újra* fel nem osztotta — az *egész* világpiacot, már több mint *százra* rúg! A tőkekivitel, mint különösen jellegzetes jelenség a nem-monopolisztikus kapitalizmus árukivitelével szemben, szorosan összefügg a világ gazdasági, politikai és területi felosztásával. 5) *Befejeződött* a világ területi felosztása (gyarmatok).

Az imperializmus mint Amerika és Európa, majd pedig Ázsia kapitalizmusának legfelsőbb foka, az 1898—1914-es évekre alakult ki teljesen. A spanyol—amerikai háború (1898), az angol—búr háború (1899—1902), az orosz—japán háború (1904—1905) és az 1900-as európai gazdasági válság — ezek a világtörténelem új korszakának főbb történelmi mérföldkövei.

Az, hogy az imperializmus élősdi vagy rothadó kapitalizmus, elsősorban abban a rothadási tendenciában nyilvánul meg, amely *minden* monopóliumot jellemez a termelési eszközök magántulajdonának rendszerében. A különbség a köztársasági-demokratikus és a monarchista-reakciós imperialista burzsoázia között éppen azért van elmosódóban, mert mindkettő elevenen rothad (ami egyáltalán nem zárja ki a kapitalizmus meglepően gyors fejlődését egyes iparágakban, egyes országokban, egyes időszakokban). Másodszor, a kapitalizmus rothadása abban nyilvánul meg, hogy létrejön az olyan tőkések óriási *járadékos* rétege, akik „szelvényvágásból“ élnek. A négy legfejlettebb imperialista országban, Angliában, Észak-Amerikában, Franciaországban és Németországban, az értékpapírba fektetett tőke 100—150 *milliárd* frankot tesz, ami országonként legalább évi 5—8 milliárd jövedelmet jelent. Harmadszor, a tőkekivitel nem más, mint hatványozott élősdiség. Negyedszer, a „finánctőke nem szabadságot, hanem uralmat akar“. A politikai reakció az *egész* vonalon az imperializmus lényegéhez tartozik. Megvásárolhatóság, óriási méretű vesztegetések, mindenfajta panama. Ötödször, az elnyomott nemzetek kizsákmányolása, ami elválaszthatatlanul összefügg az annexiókkal, és különösen a gyarmatok kizsákmányolása maroknyi „nagy“-hatalom által — a „civilizált“ világot mindinkább a civilizálatlan népek százmillióinak testén élősködő parazitává

változtatja. A római proletár a társadalom költségén élt. A mai társadalom a modern proletár költségén él. Marx különösen hangsúlyozta Sismondi e mélyértelmű megjegyzését[46]. Az imperializmus valamelyest módosítja a dolgot. Az imperialista hatalmak proletariátusának vékony kiváltságos rétege részben a civilizálatlan népek százmillióinak költségén él.

Érthető, hogy miért *haldokló* kapitalizmus az imperializmus, miért *átmenet* a szocializmusba: a kapitalizmus*ból* kinövő monopólium *már* a kapitalizmus haldoklása, a szocializmusba való átmenetének kezdete. A munka roppant méretű *társadalmasítása* az imperializmus által (az, amit az imperializmus szószólói — a polgári közgazdászok, „egybefonódásnak" neveznek) ugyanezt jelenti.

Amikor az imperializmust így határozzuk meg, teljes ellentétbe kerülünk K. Kautskyval, aki nem hajlandó az imperializmust a „kapitalizmus egy szakaszának" tekinteni és úgy határozza meg az imperializmust, hogy az nem más, mint a finánctőke által „előnyben részesített" *politika*, nem más, mint az „ipari" országoknak az a törekvése, hogy „agrár"-országokat annektáljanak*. Kautskynak ez a meghatározása elméletileg velejéig hamis. Az imperializmus sajátossága éppen az, hogy *nem* az ipari tőke, hanem a finánctőke uralkodik, éppen az, hogy *nem* csak agrárországok, hanem *mindenféle* ország annektálására törekednek. Kautsky az imperializmus politikáját *elszakítja* annak gazdasági rendszerétől, a politikai élet terén megnyilvánuló monopolizmust elszakítja a gazdasági életben megnyilvánuló monopolizmustól azért, hogy egyengesse az utat a maga sekélyes burzsoá reformizmusa számára, a „leszerelés", az „ultraimperializmus" és hasonló sületlenségek számára. Ennek az elméleti hamisításnak értelme és célja egyesegyedül az, hogy elkendőzze az imperializmus *legmélyebb* ellentmondásait és ilyenformán igazolja

* „Az imperializmus a magasfejlettségű ipari kapitalizmus terméke. Az imperializmus: Minden ipari kapitalista nemzetnek abban a törekvésében áll, hogy egyre nagyobb *agrár*területet vessen alá magának és csatoljon magához, tekintet nélkül arra, hogy milyen nemzetek lakják ezt a területet." (Kautsky szavai a „Neue Zeit" 1914 szeptember 11-i számában.)

az imperializmus védelmezőivel, a nyilt szociálsovinisztákkal és opportunistákkal való „egység“ elméletet.

Azzal, hogy Kautsky szakított a marxizmussal, már éppen eleget foglalkoztunk mind a „Szocial-Demokrat“-ban, mind a „Kommunyiszt“-ban[47]. A mi orosz kautskystáink, a „szervezőbizottságiak“, élükön Akszelroddal és Spektatorral, Martovot és jórészt Trockijt sem kivéve — jobbnak látták hallgatással mellőzni a kautskyzmus mint irányzat kérdését. Nem merték védelmükbe venni azt, amit Kautsky a háború idején írt s ezért olyanformán térnek ki a kérdés elől, hogy vagy dicshimnuszokat zengenek Kautskyról (Akszelrod német brosúrájában, amellyel kapcsolatban a „Szervező Bizottság“ *megigérte*, hogy oroszul is kiadja), vagypedig Kautsky magánleveleit közlik (Spektator), amelyekben Kautsky azt bizonygatja, hogy ő az ellenzékhez tartozik és jezsuita módra meg nem történtté akarja tenni soviniszta kijelentéseit.

Megjegyzendő, hogy Kautsky „felfogása“ az imperializmusról, amely egyértelmű az imperializmus szépítgetésével, nemcsak Hilferding „Fináncttőké“-jéhez képest jelent egy lépést vissza (bármilyen buzgón védelmezi is most maga Hilferding Kautskyt és az „egységet“ a szociálsovinisztákkal!), hanem a *szociálliberális* J. A. Hobsonhoz képest is. Ez az angol közgazdász, aki legkevésbbé sem tart igényt arra, hogy marxistának nevezzék, 1902-ben megjelent művében* sokkal alaposabban határozza meg az imperializmust és tárja fel annak ellentmondásait. Nézzük, mit írt ez a szerző (akinél Kautskynak majdnem minden pacifista és „békülékeny“ közhelyét megtaláljuk) az imperializmus élősdiségének különösen fontos kérdéséről:

Hobson véleménye szerint a régi világbirodalmak hatalmát két körülmény gyengítette: 1) „a gazdasági élősdiség“ és 2) a hadseregnek a függő népek sorából való toborzása. „Az első körülmény a gazdasági élősdiség szokása, amelynek következtében az uralkodó állam tartományait, gyarmatait és a függő országokat saját uralkodó osztályának meggazdagodására és saját alsó osztályainak

---

* *J. A. Hobson.* „Imperialism“. London 1902.

megvesztegetésére használja fel, hogy az utóbbiak nyugton maradjanak." A második körülményt illetően Hobson a következőket írja:

„Az imperializmus vakságának egyik legfurcsább jelensége" (a szociálliberális Hobson szájában ezek a szólamok az imperialisták „vakságáról" helyénvalóbbak, mint a „marxista" Kautskynál) „az a gondatlanság, amelylyel Nagybritannia, Franciaország és egyéb imperialista nemzetek erre az útra lépnek. Nagybritannia ment ezen az úton legmesszebbre. A legtöbb ütközetet, amelyekkel indiai birodalmunkat meghódítottuk, bennszülöttekből álló hadseregeink vívták; Indiában és az utóbbi időben Egyiptomban is nagy állandó hadseregek vannak brit parancsnokság alatt; Dél-Afrika kivételével Afrika meghódításával kapcsolatban majdnem valamennyi háborút bennszülöttek folytatták értünk."

Kína felosztásának kilátásait Hobson gazdaságilag a következőképpen ítéli meg: „Nyugat-Európa legnagyobb része akkor olyan külsőt és jelleget ölthetne, mint amilyennel most az ottani országok egyes részei: Dél-Anglia, a Riviera, továbbá Olaszország és Svájc turisták által leginkább látogatott és gazdagok lakta helyei bírnak, vagyis maroknyi gazdag arisztokrata élne ott, akik osztalékot és járadékot húznak a távoli Keletről, velük együtt a hivatalnokok és kereskedők valamivel nagyobb csoportja és még nagyobb számú szolgaszemélyzet, valamint munkások, akik a szállítóiparban és a könnyen romló áruk gyártási folyamatát befejező iparágakban dolgoznak. A legfontosabb iparágak viszont eltűnnének és az élelmezés tömegcikkei, valamint a tömeg-félgyártmányok sarcként Ázsiából meg Afrikából áramlanának ide." „Ezek azok a lehetőségek, amelyeket a nyugati államok szélesebbkörű egyesülése, a nagyhatalmak európai föderációja feltár előttünk: ez a világcivilizáció ügyét nemcsak nem vinné előbbre, hanem egy nyugati élősdiség mérhetetlen veszélyét idézhetné fel: kiválna a fejlettebb ipari nemzetek egy csoportja, e nemzetek felső osztályai Ázsiából és Afrikából óriási sarcokat húznának és e sarcok segítségével az alkalmazottak és szolgák óriási megszelídített tömegeit tartanák el, amelyek többé nem mezőgazdasági

és ipari tömegcikkek termelésével, hanem személyes szolgálatok teljesítésével foglalkoznának, vagy alárendelt ipari munkával foglalkoznának egy új fináncarisztokrácia ellenőrzése alatt. Azok, akik az ilyen elméletet" (helyesebben: perspektívát) „mint említésre sem méltót, egyetlen kézlegyintéssel hajlandók elintézni, képzeljék bele magukat a mai Dél-Anglia már most hasonló helyzetbe jutott kerületeinek gazdasági és társadalmi viszonyaiba. Gondolják el, mily óriási mértékben segítené elő ennek a rendszernek mérhetetlen kiterjedését az, ha Kina pénzemberek, «tőkebefektetők» (járadékosok) hasonló csoportjainak, meg politikai, kereskedelmi és ipari alkalmazottaiknak gazdasági ellenőrzése alá kerülne, akik ebből a potenciális gyüjtőmedencéből, melynél hatalmasabbat a világ soha nem ismert, profitot szivattyúznának ki, hogy azután ezt a profitot Európában feléljék. Igaz, hogy a helyzet sokkal bonyolultabb, a világerők játéka sokkal áttekinthetetlenebb, semhogy a jövő ilyen vagy olyan értelmezése egyetlen irányban igen valószinű volna. De azok a befolyások, amelyek jelenleg Nyugat-Európa imperializmusán uralkodnak, ebben az irányban hatnak, s ha nem ütköznek ellenhatásba, ha nem terelik őket más irányba, akkor azon lesznek, hogy éppen ebben az irányban, éppen ilyen megoldásra vezessenek."

Hobson, aki szociálliberális, nem látja, hogy ezt az „ellenhatást" *csakis* a forradalmi proletariátus képes kifejteni és *csakis* a szociális forradalom formájában. Éppen azért szociálliberális! De már 1902-ben nagyszerűen ítélte meg az „Európai Egyesült Államok" jelentősége kérdését is (ezt vegye tudomásul a kautskysta Trockij!), és mindazt, amit a különböző országok *képmutató kautskystái* elkendőznek, mégpedig azt, hogy az *opportunisták* (szociálsoviniszták) az imperialista burzsoáziával *éppen* abban az irányban dolgoznak együtt, hogy Ázsia és Afrika terhére megteremtsék az imperialista Európát, hogy az *opportunisták* objektív szerepüket tekintve a kispolgárságnak és a munkásosztály bizonyos rétegeinek egy részét képviselik, amelyet az imperialista extraprofit révén *megvásároltak*, s amelyet a kapitalizmus *házőrző ebeivé* és a munkásmozgalom *megrontóivá* változtattak.

Erre az imperialista burzsoázia és a munkásmozgalomban ma győzelmet aratott (hosszú időre-e?) opportunizmus között fennálló igen szoros gazdasági összefüggésre nem egyszer mutattunk már rá nemcsak cikkekben, hanem pártunk határozataiban is. Ebből vontuk le többek között azt a következtetést, hogy a szociálsovinizmussal elkerülhetetlen a szakítás. A mi kautskystáink jobbnak látták megkerülni a kérdést! Martov például már referátumaiban azzal a szofizmával ágált, amelyet „A Szervező Bizottság Külföldi Titkárságának Közleményeiben"[48] (az 1916 április 10-i 4. számban) a következőképpen fejezték ki:

— — „... A forradalmi szociáldemokrácia ügye igen rosszul állna, sőt reménytelen lenne, ha azok a munkáscsoportok, amelyek szellemi fejlettségüket tekintve, a legjobban megközelítették az «értelmiséget» és a legszakképzettebbek, végzetes módon átpártolnának az opportunizmushoz ..."

Az ostoba „végzetes" szócska és egy kis „csűréscsavarás" segítségével itt sikerült *megkerülni* azt a *tényt*, hogy *bizonyos* munkásrétegek *átpártoltak* az opportunizmushoz és az imperialista burzsoáziához! Márpedig a Szervező Bizottság szofistái éppen ezt a tényt akarják *megkerülni!* Ők azzal a „hivatalos optimizmussal" intézik el a kérdést, amellyel manapság a kautskysta Hilferding és sokan mások is kérkednek: az objektív körülmények, úgymond, kezeskednek a proletariátus egységéért és a forradalmi irányzat győzelméért! mi, úgymond, „optimisták" vagyunk a proletariátust illetőleg!

A valóságban pedig ezek a kautskysták, Hilferding, a szervezőbizottságiak, Martov és Társai — *optimisták* ... az *opportunizmust* illetőleg. Ez a lényeg!

A proletariátus a kapitalizmus szülötte — a világkapitalizmusé, nempedig csak az európai kapitalizmusé és nemcsak az imperialista kapitalizmusé. Világméretekben, 50 évvel korábban vagy 50 évvel későbben — *ilyen* mértékkel mérve ez részletkérdés — a „proletariátus" természetesen egységes „lesz" és „feltétlenül" győzni fog soraiban a forradalmi szociáldemokrácia. Nem ez a kérdés, kautskysta urak, hanem az, hogy *önök* most, Európa

imperialista országaiban *lakájkodnak* az opportunisták előtt, akik *teljesen távol állnak* a proletariátustól, mint osztálytól, akik a burzsoázia szolgái, ügynökei, akik a burzsoá befolyás közvetítői, és a munkásmozgalom mindaddig *burzsoá munkásmozgalom marad*, amíg *meg nem szabadul* tőlük. Az, hogy önök „egységet" hirdetnek az opportunistákkal, a Legienekkel és Davidokkal, a Plehanovokkal vagy a Cshenkeliekkel és Potreszovokkal stb., ez objektíve annak a védelmét jelenti, hogy az imperialista burzsoázia a munkásmozgalomban tevékenykedő legjobb ügynökei segítségével *leigázza* a munkásokat. A forradalmi szociáldemokrácia győzelme világméretekben feltétlenül elkerülhetetlen, de ez a győzelem csakis önök *ellen*, mint *önökön* aratott győzelem jön el és fog eljönni, megy végbe és fog végbemenni.

A modern munkásmozgalomnak azt a két irányzatát, sőt *két* pártját, melyek 1914—1916-ban az egész világon olyan élesen elváltak egymástól, *Engels és Marx Angliában évtizedeken át*, körülbelül 1858-tól 1892-ig *figyelemmel kísérte*.

Sem Marx, sem Engels nem érte meg a világkapitalizmus imperialista korszakát, amely csak 1898—1900-ban kezdődött meg. De Angliának már a XIX. század derekától fogva sajátossága volt az, hogy ott megvolt az imperializmusnak legalább *két* igen fontos megkülönböztető jellegzetessége: (1) az óriási gyarmatok és (2) a monopóliumos profit (a világpiacon elfoglalt monopolista helyzete következtében). Anglia mindkét tekintetben kivétel volt akkoriban a tőkés országok között, és Engels meg Marx, amikor ezt a kivételes helyzetet elemezték, egész világosan és határozottan rámutattak arra, hogy az opportunizmusnak az angol munkásmozgalomban aratott (ideiglenes) győzelme ezzel *összefüggésben* van.

Engels Marxnak küldött 1858 október 7-i levelében a következőket írta: „Az angol proletariátus a valóságban egyre inkább elpolgáriasodik, úgyhogy ez a valamennyi nemzet között legpolgáribb nemzet végül nyilván odáig akarja vinni a dolgot, hogy a burzsoázia *mellett* burzsoá arisztokráciája és burzsoá proletariátusa legyen. Olyan nemzetnél, amely az egész világot kizsákmányolja, ez

mindenesetre bizonyos fokig a dolgok természetéből következik"[49]. Engels Sorgéhoz írt 1872 szeptember 21-i levelében közli, hogy Hales az Internacionále szövetségtanácsában nagy botrányt rendezett és rosszaló határozatot fogadtatott el Marx ellen a miatt a kijelentése miatt, hogy „az angol munkásvezérek eladták magukat". Marx 1874 augusztus 4-én a következőket írja Sorgénak: „Ami az itteni (angliai) városi munkásokat illeti, csak sajnálni lehet, hogy a vezérek egész bandája nem került be a parlamentbe. Ez lett volna a legbiztosabb útja annak, hogy megszabaduljunk ettől a szemétnépségtől"[50]. Engels Marxhoz írt 1881 augusztus 11-i levelében „a hitvány angol szakszervezetekről" beszél, „amelyek eltűrik, hogy olyan emberek vezessék őket, akiket a burzsoázia megvásárolt, vagy legalábbis megfizet"[51]. Engels 1882 szeptember 12-én a következőket írja Kautskynak: „Azt kérdi tőlem, hogyan vélekednek az angol munkások a gyarmati politikáról? Nos, hát ugyanúgy, mint a politikáról általában. Hiszen itt nincs munkáspárt, csak konzervatívok és liberális radikálisok vannak, a munkások pedig a legnagyobb nyugalommal élvezik velük együtt Anglia világpiaci és gyarmati monopóliumát"[52].

1889 december 7-én Engels a következőket írja Sorgénak: „... A legvisszataszítóbb itt (Angliában) a polgári «respectability» (tekintélytisztelet), ami a munkásoknak valósággal a vérébe ment át ... még Tom Mann is, akit a legkülönbnek tartok közülük, szeret arról beszélni, hogy a lordmayornál fog villásreggelizni. Ha szembeállítjuk velük a franciákat, csak akkor látjuk igazán, mire jó a forradalom"[53]. 1890 április 19-i levelében azt írja: „... a mozgalom (az angol munkásosztályé) a felszín *alatt* halad előre, egyre szélesebb rétegeket ragad magával, mégpedig többnyire az eleddig tespedő *legalsó* (Engels aláhúzása) tömegből és már nincs messze az a nap, amikor ez a tömeg *önmagára* eszmél, amikor világossá válik előtte, hogy éppen ő maga ez az óriási mozgásban levő tömeg." 1891 március 4-én pedig „a szétesett kikötőmunkás-szövetség balsikeréről" azt írja, hogy „a «régi» konzervatív trade-unionok, amelyek *gazdagok* és éppen ezért gyávák, egyedül maradnak a porondon ..." 1891 szeptember 14-én, azzal

kapcsolatban, hogy a trade-unionok newcastle-i kongresszusán a régi unionisták, a nyolcórás munkanap ellenfelei vereséget szenvedtek, megjegyzi: „és a polgári lapok elismerik a *burzsoá munkáspárt* vereségét . . .“ (mindenütt Engels aláhúzása)[54].

Hogy Engels ezeket a gondolatait, amelyeket évtizedeken át gyakran hangoztatott, nyilvánosan, a sajtóban is kifejezte, „A munkásosztály helyzete Angliában“ c. művének 1892. évi második kiadásához írt előszava bizonyítja[55]. Itt „a munkásosztály arisztokráciájáról“, a „munkásság kiváltságos kisebbségéről“ beszél, amely szemben áll a „munkásság nagy tömegeivel“. Anglia 1848-tól 1868-ig tartó kiváltságos helyzetéből csak a munkásosztály „kis kiváltságos, dédelgetett kisebbsége“ húzott „tartós előnyöket“, „a nagy tömegek helyzetében viszont a legjobb esetben csak rövid ideig tartott a javulás . . .“ „Anglia ipari monopóliumának összeomlásával az angol munkásosztály elveszti ezt a kiváltságos helyzetét . . .“ Az „új“ unionoknak, a szakképzetlen munkások szervezeteinek tagjai „egy felbecsülhetetlen előnnyel rendelkeznek: agyuk még szűz talaj, teljesen mentes az öröklött, «tiszteletreméltó» burzsoá előítéletektől, amelyek a jobb helyzetben levő «régi unionisták» fejét megzavarják . . .“ Angliában „úgynevezett munkásképviselőknek“ olyan embereket neveznek, „akiknek megbocsátják a munkásmivoltukat, mert ők maguk szívesen fullasztanák ezt a minőségüket liberalizmusuk óceánjába . . .“

Szántszándékkal idéztük meglehetős részletesen Marx és Engels szószerinti kijelentéseit, hogy az olvasók *egészükben* tanulmányozhassák azokat. Tanulmányozásuk pedig szükséges, érdemes velük figyelmesen foglalkozni. Merthiszen itt a *veleje* annak a taktikának, amelyet az imperialista korszak objektív körülményei a munkásmozgalomnak előírnak.

Kautsky itt is megkísérelte, hogy „ködösítsen“ és az olyan emberekkel folytatott vitában, akik a Németország részéről folytatott háborút azzal igazolják, hogy az megtöri Anglia monopóliumát, Kautsky ezt a nyilvánvaló szédelgést, egy másik, éppoly nyilvánvaló szédelgéssel „*igazítja helyre*“. A cinikus szédelgést mézes-mázos szédel-

géssel helyettesíti! Anglia *ipari* monopóliuma régen megtört, mondja Kautsky, régen megszűnt, nincs miért és nem lehet megszüntetni.

Mi a szédelgés ebben az érvben?

Először is az, hogy megkerüli Anglia *gyarmati* monopóliumát. Pedig Engels, mint láttuk, már 1882-ben, 34 évvel ezelőtt teljes világossággal rámutatott erre! Ha Anglia ipari monopóliuma meg is dőlt, gyarmati monopóliuma nemcsak megmaradt, hanem rendkívül ki is élezte a helyzetet, mert már az egész föld fel van osztva! Kautsky mézesmázos hazugságával azt a burzsoá-pacifista és opportunista-nyárspolgári eszmécskét csempészi be, hogy „nincs miért háborúskodni". Ellenkezőleg, a *kapitalistáknak* most nemcsak hogy van miért háborúskodniok, de *nem is tehetik*, hogy *ne* háborúskodjanak, ha fenn akarják tartani a kapitalizmust, hiszen az *új* imperialista országok a gyarmatok erőszakos újrafelosztása nélkül nem szerezhetik meg azokat a kiváltságokat, melyeket a régebbi *(és kevésbbé erős)* imperialista hatalmak élveznek.

Másodszor. Miért magyarázza meg Anglia monopóliuma az opportunizmus (ideiglenes) győzelmét Angliában? Azért, mert a monopólium *extraprofitot*, azaz a normális, az egész világon szokásos tőkés hasznon fölüli többletprofitot biztosít. A tőkések *megtehetik*, hogy ennek az extraprofitnak egy részét (sőt nem is kis részét!) odadobják azért, hogy *saját* munkásaikat megvásárolják, hogy valami szövetségfélét teremtsenek (gondoljanak az angol trade-unionoknak munkáltatóikkal kötött híres „alliance"-aira, amelyeket a Webb házaspár ismertet) — szövetséget az illető nemzet munkásai és saját kapitalistáik között, a többi ország *ellen*. Anglia ipari monopóliuma már a XIX. század végén megszűnt. Ez vitathatatlan. De *hogyan* ment ez végbe? Talán úgy, hogy megszűnt *minden* monopólium?

Ha ez így volna, akkor Kautsky béküléken̩y (az opportunizmus irányában béküléken̩y) „elmélete" bizonyos fokig igazolható lenne. De éppen arról van szó, hogy ez *nem* így van. Az imperializmus *igenis* monopolkapitalizmus. Minden kartell, tröszt, szindikátus, minden óriási nagybank *igenis* monopólium. Az extraprofit nem tűnt el, hanem megmaradt. *Valamennyi* többi ország kizsákmá-

nyolása egy bizonyos kiváltságos, pénzügyileg gazdag ország által megmaradt és fokozódott. Néhány gazdag ország — ilyen csak négy van, ha önálló és valóban óriási „modern" gazdagságot tartunk szem előtt: Anglia, Franciaország, az Egyesült Államok és Németország — ez a maroknyi ország roppant arányokban fejlesztette ki a monopóliumokat, százmilliókat, ha nem milliárdokat zsebel be *extra*profit formájában, más országok száz meg százmilliónyi népességének „nyakára ül", marakodik egymással a különösen nagyszerű, különösen bőséges, különösen kényelmes zsákmány felosztásáért.

Éppen ez a gazdasági és politikai tartalma az imperializmusnak, amelynek mély ellentmondásait Kautsky nemhogy feltárná, hanem elleplezi.

Az imperialista „nagy"-hatalom burzsoáziája *gazdaságilag* meg *tudja* vásárolni „saját" munkásainak vékony felső rétegeit, olyanformán, hogy évente néhány százmillió frankot fordít erre a célra, hiszen *extra*profitja valószínűleg közeljár az egy milliárdhoz. Az pedig már másodrangú kérdés, hogyan oszlik meg ez a kis alamizsna a munkásminiszterek, a „munkásképviselők" (emlékezzenek arra, hogy milyen pompásan elemzi Engels ezt a fogalmat), a hadiipari bizottságok munkás tagjai, a munkásmozgalom bürokratái, a szűkkörű szakmai szervezetekben tömörült munkások, az alkalmazottak stb. stb. között.

Az 1848—1868-as években és részben később is, csak Angliának volt monopóliumos helyzete; *ezért* győzhetett ott évtizedekre az opportunizmus; *nem volt* más ország, amely akár ilyen gazdag gyarmatokkal, akár ipari monopóliummal rendelkezett volna.

A XIX. század utolsó harmada átmenet volt az új, imperialista korszakba. A monopóliumot *nem* egy, hanem néhány, igen kis számú nagyhatalom finánctőkéje élvezi. (Japánban és Oroszországban a katonai erő, a mérhetetlen terület vagy az idegenek, Kína stb. különösen kényelmes kifosztásának monopóliuma részben kiegészíti, részben helyettesíti a mai, modern finánctőke monopóliumát.) Ebből a különbségből következik az, hogy Anglia monopóliuma évtizedeken át *vitathatatlan lehetett.* A modern finánctőke monopóliuma körül ádáz harc folyik; megkez-

dődött az imperialista háborúk korszaka. Akkor *egy* ország munkásosztályát évtizedekre meg lehetett vásárolni, le lehetett züllesztení. Most ez valószínűtlen, sőt talán lehetetlen, de azért *minden egyes* imperialista „nagy"-hatalom megvásárolhat és meg is vásárol *kisebb* (mint 1848—1868-ban Angliában) „munkásarisztokrata" rétegeket. Akkor — Engels pompás és mélyértelmű kifejezése szerint — *„burzsoá munkáspárt"* csak *egy* országban alakulhatott ki, mert csak egy országnak volt monopóliuma, ott viszont hosszú időre. Most *valamennyi* imperialista országban *elkerülhetetlen* és jellegzetes a *„burzsoá munkáspárt"*, tekintettel azonban arra az elkeseredett harcra, amelyet ezek az országok a zsákmány felosztásáért folytatnak, valószínűtlen, hogy az ilyen párt hosszú időre győzhessen több országban. Mert hiszen a trösztök, a fináncoligarchia, a drágaság stb. *lehetővé* teszik ugyan maroknyi felső réteg megvásárlását, de egyre erősebben nyomják, nyúzzák, teszik tönkre, gyötrik a proletariátus és félproletariátus *zömét*.

Egyrészt, a burzsoázia és az opportunisták arra törekszenek, hogy maroknyi dúsgazdag, kiváltságos nemzetet az emberiség többi részének testén élősködő „örök" parazitákká változtassanak, hogy a négerek, indiaiak stb. kizsákmányolásának „babérain nyugodjanak" olyanformán, hogy a kitűnő pusztító technikával alátámasztott modern militarizmus segítségével leigázzák őket. Másrészt a *tömegek*, amelyeket még erősebben elnyomnak, mint azelőtt, és amelyeknek az imperialista háborúval együttjáró szenvedéseket viselniök kell, arra törekszenek, hogy lerázzák magukról ezt az igát és megdöntsék a burzsoáziát. A munkásmozgalom történetének tartalma most elkerülhetetlenül e két tendencia harca lesz. Mert az első tendencia nem véletlen, hanem gazdaságilag „megalapozott". A burzsoázia már *minden* országban megszülte, felnevelte, biztosította a maga számára a szociálsoviniszták „burzsoá munkáspártjait". A különbség például Bissolati teljesen kialakult olaszországi szociálimperialista pártja és mondjuk a Potreszovok, Gvozgyevek, Bulkinok, Cseidzék, Szkobeljevek és Társaik félig kialakult, majdnem-pártja között — lényegtelen. A fontos az, hogy gazdaságilag

a munkásarisztokrata rétegnek a burzsoáziához való átpártolása megérett és befejeződött, egy-vagy másfajta politikai formát pedig ez a gazdasági tény, ez az osztályok közötti viszonyban beállott eltolódás, minden nagyobb „fáradság" nélkül talál majd magának.

Az említett gazdasági alapon a modern kapitalizmus politikai intézményei — a sajtó, a parlament, a szakszervezetek, a kongresszusok stb. — megteremtették a tekintélyimádó, békés, reformista és hazafias tisztviselők és munkások számára a gazdasági kiváltságoknak és alamizsnáknak megfelelő *politikai* kiváltságokat és alamizsnákat. Jövedelmező és kényelmes állások a minisztériumban, vagy a hadiipari bizottságban, a parlamentben és a különböző bizottságokban, a „szolíd" legális lapok szerkesztőségeiben, vagy a nemkevésbbé szolíd és „polgári módra engedelmes" munkásszövetségek vezetőségeiben — ezzel vonzza és ezzel jutalmazza az imperialista burzsoázia a „burzsoá munkáspártok" képviselőit és szekértolóit.

A politikai demokrácia gépezete ugyanebben az irányban hat. Választások nélkül korunkban nem lehet meglenni; tömegek nélkül semmire sem mehetünk, márpedig a tömegeket a könyvnyomtatás és a parlamentarizmus korában *nem lehet* vezetni a hízelgés, a hazugság, a szemfényvesztés szélesen elágazó, módszeresen folytatott, szilárdan alátámasztott rendszere nélkül, divatos és népszerű jelszavak hangoztatása nélkül, anélkül, hogy a munkásoknak ne ígérgetnének jobbra-balra mindenféle reformokat és mindenféle előnyöket — csak hogy lemondjanak a burzsoázia megdöntésére irányuló forradalmi harcról. Én ezt a rendszert lloyd-georgeizmusnak nevezném, e rendszernek a „burzsoá munkáspárt" klasszikus országában ismert egyik leghaladóbb és legügyesebb képviselője, Lloyd George angol miniszter nevéről. Lloyd George, ez az elsőrangú burzsoá üzletember és minden hájjal megkent politikus, ez a népszerű szónok, aki bármilyen, még for-r-radalmi beszédeket is tud mondani munkáshallgatóság előtt, aki kiadós alamizsnáról tud gondoskodni a szófogadó munkások számára szociális reformok (munkásbiztosítás stb.) formájában, kitűnően szolgálja a bur-

zsoázia ügyét*, mégpedig éppen a munkások *között*, *éppen* a proletariátus soraiban érvényesíti a burzsoázia befolyását, ott, hol a tömegek erkölcsi alávetése a legszükségesebb és legnehezebb.

De nagy különbség van-e Lloyd George és a Scheidemannok, Legienek, Hendersonok, Hyndmanek, Plehanovok, Renaudelek és kompániájuk között? Az utóbbiak közül, hangzik az ellenvetés, néhányan visszatérnek majd Marx forradalmi szocializmusához. Ez lehetséges, de ez csak jelentéktelen fokozati különbség, ha a kérdést politikai, vagyis tömegméretekben vizsgáljuk. A mai szociálsoviniszta vezérek közül egyesek visszatérhetnek a proletariátushoz. De a szociálsoviniszta vagy (ami egy és ugyanaz) opportunista *áramlat* sem el nem tűnhet, sem pedig „vissza nem térhet" a forradalmi proletariátushoz. Ahol a munkások között a marxizmus népszerű, ott ez a politikai áramlat, ez a „burzsoá munkáspárt" Marx nevére fog esküdözni és fogadkozni. Ezt nem lehet nekik megtiltani, mint ahogy valamely kereskedelmi cégnek sem lehet megtiltani, hogy tetszésszerinti cimkét, tetszésszerinti cégért, tetszésszerinti reklámot használjon. A történelem során minduntalan előfordult, hogy az elnyomott osztályok körében népszerű forradalmi vezérek nevét haláluk után ellenségeik megpróbálták kisajátítani, hogy félrevezessék az elnyomott osztályokat.

Tény az, hogy a „burzsoá munkáspártok" mint politikai jelenségek már *valamennyi* fejlett tőkés országban kialakultak, hogy az ilyen pártok — illetőleg csoportok, áramlatok stb. — ellen az egész vonalon folytatott elszánt, kíméletlen harc nélkül szó sem lehet sem imperializmus elleni harcról, sem marxizmusról, sem szocialista munkásmozgalomról. A Cseidze frakció[56], a „Nase Gyelo", a „Golosz Truda"[57] Oroszországban és a „szervezőbizottsá-

* Egy angol folyóiratban nemrégiben Lloyd George egyik politikai ellenfelének, egy tory-nak, „Lloyd George tory szemmel nézve" c. cikkére bukkantam. A háború felvilágosította ezt az ellenfelet arról, hogy a burzsoáziának milyen kitűnő ügynöke ez a Lloyd George! A tory-k kibékültek vele!

giak" külföldön — nem jelentenek mást, mint az *ilyen* pártok egy-egy válfaját. A legkisebb okunk sincs azt gondolni, hogy ezek a pártok a szociális forradalom *előtt* eltűnhetnek a föld szinéről. Éppen ellenkezőleg: minél közelebb lesz, minél hatalmasabban lángol fel ez a forradalom, minél élesebbek és erősebbek lesznek az átmenetek és ugrások a forradalom folyamán, annál nagyobb szerepet fog játszani a munkásmozgalomban a forradalmi tömegáradat harca az opportunista kispolgári irányzat ellen. A kautskyzmus nem jelent önálló irányzatot, mert nincsenek gyökerei sem a tömegekben, sem a burzsoáziához átpártolt kiváltságos rétegben. De a kautskyzmus veszélyessége abban rejlik, hogy kihasználva a mult ideológiáját, minden igyekezetével azon van, hogy kibékítse a proletariátust a „burzsoá munkáspárttal", védje a vele való egységet s ezáltal emelje a „burzsoá munkáspárt" tekintélyét. A nyilt szociálsovinisztákat a tömegek már nem követik, Lloyd George-ot Angliában a munkásgyűléseken kifütyülték, Hyndman otthagyta a pártot, a Renaudeleket és Scheidemannokat, a Potreszovokat és Gvozgyeveket a rendőrség védelmezi. A szociálsovinizmus burkolt védelme a kautskysták részéről mindennél veszedelmesebb.

A kautskyzmus egyik legelterjedtebb szofizmája a „tömegekre" való hivatkozás. Mi, úgymond, nem akarunk elszakadni a tömegektől és a tömegszervezetektől! De gondolkozzunk csak azon, hogyan tette fel a kérdést Engels. A XIX. században az angol trade-unionok „tömegszervezetei" a burzsoá munkáspárt oldalán álltak. Marx és Engels ezért még nem békültek meg a burzsoá munkáspárttal, hanem leleplezték. Ők nem feledkeztek meg arról, hogy először, a trade-unionok szervezetei közvetlenül a *proletariátus kisebbségét* ölelik fel. Mind az akkori Angliában, mind a mostani Németországban a proletariátusnak nem több, mint egyötöde tömörült szervezetekben. Nem lehet komolyan azt gondolni, hogy a kapitalizmus idején lehetséges a proletárok többségét szervezetekbe tömöríteni. Másodszor — és ez a döntő —, a kérdés nem annyira a szervezet taglétszámában, mint inkább politikájának reális, objektív jelentőségében rejlik: a tömegeket képviseli-e

ez a politika, a tömegeket, vagyis a tömegeknek a kapitalizmus alól való felszabadulását szolgálja-e, vagypedig a kisebbség érdekeit, annak a kapitalizmussal való megbékülését képviseli? Éppen ez utóbbi állt a XIX. század Angliájára, és áll most Németországra stb.

Engels a *régi* trade-unionok „burzsoá munkáspártjától", a kiváltságos kisebbségtől megkülönbözteti az „*alsóbb* tömeget", az igazi többséget, és ehhez a többséghez fordul, amelyet *nem* fertőzött meg a „burzsoá tekintélytisztelet". Ez a marxista taktika lényege!

Nem tudjuk — és senki sem tudja — pontosan kiszámítani, hogy a proletariátus mekkora része követi és fogja követni a szociálsovinisztákat és opportunistákat. Ezt csak a harc mutatja majd meg, ezt véglegesen csak a szocialista forradalom fogja majd eldönteni. De biztosan tudjuk, hogy az imperialista háború idején a „honvédők" csak egy kisebbséget *képviselnek*. Ezért, ha szocialisták akarunk maradni, az a kötelességünk, hogy *lejjebb és mélyebbre* hatoljunk, az igazi tömegekhez: ebben rejlik az opportunizmus ellen folytatott harc jelentősége, ez ennek a harcnak a tartalma. Ha leleplezzük azt, hogy az opportunisták és szociálsoviniszták a valóságban elárulják és eladják a tömegek érdekeit, hogy a munkások kisebbségének ideiglenes kiváltságait védelmezik, hogy a polgári eszmék és a polgári befolyás hordozói, hogy a valóságban a burzsoázia szövetségesei és ügynökei — ezzel arra tanítjuk a tömegeket, hogy felismerjék igazi politikai érdekeiket, hogy az imperialista háborúk és imperialista fegyvernyugvások megannyi hosszú és kínos állomásán át harcoljanak a szocializmusért és a forradalomért.

Megmagyarázni a tömegeknek azt, hogy az opportunizmussal elkerülhetetlen és szükséges a szakítás, forradalomra nevelni őket, azáltal, hogy kíméletlen harcot folytatunk az opportunizmus ellen, felhasználni a háború tapasztalatait arra, hogy feltárjuk, ne pedig kendőzzük a nemzeti-liberális munkáspolitika minden gyalázatosságát — ez az egyetlen marxista vonal a nemzetközi munkásmozgalomban.

A következő cikkben megkíséreljük majd összefoglalni ennek a vonalnak fő megkülönböztető jellegzetességeit a kautskyzmussal szemben.

A megírás ideje: 1916 október.
Megjelent 1916 decemberében,
a „Szbornyik Szocial-Demokrata“
2. számában.
Aláírás: N. Lenin.

BESZÉD A SVÁJCI SZOCIÁLDEMOKRATA PÁRT KONGRESSZUSÁN, 1916 NOVEMBER 4-ÉN

Svájc szociáldemokrata pártjának a minap abban a megtiszteltetésben volt része, hogy magára vonta Stauning miniszter úrnak, a hivatalos dán szociáldemokrata párt vezérének a haragját. Ez az ember Vanderveldének, egy másik — ugyancsak quasi*-szocialista — miniszternek f. é. szeptember 15-i keltezéssel írt levelében büszkén jelentette ki, hogy „mi (a dán párt) élesen és határozottan megtagadtuk azt a szervezetileg káros szakadár tevékenységet, amelyet az olasz és a svájci párt kezdeményezésére az úgynevezett zimmerwaldi mozgalom folytat".

Amikor az OSzDMP Központi Bizottsága nevében üdvözlöm a svájci szociáldemokrata párt kongresszusát, ezt abban a reményben teszem, hogy ez a párt a jövőben is támogatni fogja a forradalmi szociáldemokraták nemzetközi egyesülését, amely Zimmerwaldban kezdődött és amelynek azzal kell végződnie, hogy a szocialista mozgalom teljesen szakít miniszteriális és szociálpatrióta árulóival.

Ez a szakadás minden fejlett tőkés országban érlelődik. Németországban Otto Rühle elvtárs, Karl Liebknecht elvbarátja, az opportunisták és az úgynevezett centrum támadásait vonta magára, amikor a német párt központi lapjában kijelentette, hogy a szakadás elkerülhetetlenné vált („Vorwärts"**, 1916 január 12). A tények azonban egyre világosabban amellett szólnak, hogy Rühle elvtársnak igaza volt, hogy Németországban valóban két párt van: az egyik segíti a burzsoáziát és a kormányt a

* — állítólagos. — *Szerk.*
** — „Előre". — *Szerk.*

rablóháború folytatásában, a másik, amely túlnyomórészt illegálisan működik, igazán szocialista felhívásokat terjeszt az igazi tömegek között, tömegtüntetéseket és politikai sztrájkokat szervez.

Franciaországban „A nemzetközi kapcsolatok helyreállításának bizottsága“[58] nemrégiben egy brosúrát adott ki, „A zimmerwaldi szocialisták és a háború“ címmel, amelyben azt olvassuk, hogy Franciaországban a párton belül három fő irányzat alakult ki. Az első irányzat híveit, amelyhez a többség tartozik, a brosúra megbélyegzi mint szociálnacionalistákat és szociálpatriótákat, akik „szent egységre“ léptek osztályellenségeinkkel. A második irányzathoz, amely ennek a brosúrának adatai szerint kisebbségben van — Longuet és Pressemane képviselők hívei tartoznak, akik a legfontosabb kérdésekben együtt haladnak a többséggel s azáltal, hogy az elégedetlen elemeket szocialista lelkiismeretük elaltatásával magukhoz vonzzák és a párt hivatalos politikájának követésére késztetik, öntudatlanul a többség malmára hajtják a vizet. A brosúra harmadik irányzatként a zimmerwaldistákat jelöli meg. Ez utóbbiak elismerik, hogy Franciaországot nem Németország hadüzenete sodorta a háborúba, hanem saját imperialista politikája, amely szerződésekkel és kölcsönökkel Oroszországhoz kötötte. Ez a harmadik irányzat félreérthetetlenül hirdeti, hogy *„a haza védelme nem szocialista ügy“*.

Ugyanígy nálunk Oroszországban is, de Angliában, meg a semleges Amerikai Egyesült Államokban is, egyszóval, az egész világon, alapjában véve ugyanez a három irányzat alakult ki. Ezeknek az irányzatoknak a harca fogja meghatározni a munkásmozgalom sorsát a legközelebbi időkben.

Engedjék meg, hogy néhány szóval még egy pontot érintsek, amelyről ezekben a napokban különösen sokat beszélnek, s amelyre vonatkozólag mi, orosz szociáldemokraták, különösen gazdag tapasztalatokkal rendelkezünk; ez a kérdés — a terror kérdése.

Semmi hírünk sincs még az ausztriai forradalmi szociáldemokratákról, pedig ott is vannak forradalmi szociáldemokraták, csakhogy általában igen szűkszavú érte-

süléseink vannak róluk. Ennek következtében nem tudjuk, hogy az, hogy Fritz Adler elvtárs megölte Stürgkhöt[59], az egyéni terrornak mint taktikának alkalmazása volt-e, amely taktika a forradalmi tömegharccal össze nem függő politikai gyilkosságok rendszeres szervezésében áll, vagypedig ez a gyilkosság csak egy lépés a hivatalos osztrák szociáldemokraták opportunista, nem-szocialista, „honvédő" taktikájáról a forradalmi tömegakció taktikájára való áttérés során. Ez a második feltevés, úgylátszik, jobban megfelel a tényeknek, s ennek következtében teljes rokonszenvet érdemel az a Fritz Adlernek küldött üdvözlet, amelyet az olasz párt Központi Bizottsága javasolt, s amelyet az „Avanti!"* október 29-i száma közölt.

Mindenesetre meg vagyunk győződve róla, hogy az oroszországi forradalom és ellenforradalom tapasztalatai igazolták annak a több mint 20 esztendős harcnak helyességét, amelyet pártunk a terror mint taktika ellen folytatott. Nem szabad azonban elfelejteni, hogy ezt a harcot szorosan egybekapcsoltuk az opportunisták ellen folytatott kíméletlen harccal, akik hajlamosak voltak elvetni az erőszak bármiféle alkalmazását az elnyomott osztályok részéről az elnyomók ellen. Mi mindig az erőszak alkalmazása mellett voltunk mind a tömegharcban, mind pedig a tömegharccal kapcsolatban. Másodszor, mi a terrorizmus ellen folytatott harcot egybekapcsoltuk a fegyveres felkelésnek sok esztendőn át tartó, sok évvel 1905 decembere előtt megkezdett propagálásával. A fegyveres felkelésben mi nem csupán a proletariátusnak a kormány politikájára adott legjobb válaszát, hanem egyszersmind a szocializmusért és a demokráciáért folytatott osztályharc elkerülhetetlen következményét is láttuk. Harmadszor, mi nem értük be az erőszak alkalmazásának elvi elismerésével és a fegyveres felkelés propagálásával. Így például már négy évvel a forradalom előtt támogattuk az erőszak alkalmazását a tömegek részéről elnyomóik ellen, különösen utcai tüntetések idején. Arra törekedtünk, hogy minden egyes ilyen tüntetés tanulságait az egész ország le-

* — „Előre!" — *Szerk.*

vonja. Egyre többet gondolkoztunk azon, hogyan szervezzük meg a tömegek fegyelmezett és rendszeres ellenállását a rendőrséggel és a hadsereggel szemben, hogyan vonjuk be ennek az ellenállásnak révén a hadsereg minél nagyobb részét a proletariátus és a kormány között folyó harcba, hogyan vonjuk be a parasztságot és a katonaságot az ebben a harcban való öntudatos részvételbe. Ez az a taktika, amelyet a terrorizmus elleni harcban alkalmaztunk, és amelyet, mély meggyőződésünk szerint, siker koronázott.

Befejezésül, elvtársak, ismételten üdvözlöm a svájci szociáldemokrata párt kongresszusát és sok sikert kívánok munkájához. (T a p s.)

Megjelent 1916-ban, a „Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei der Schweiz vom 4. und 5. November 1916 abgehalten im Gesellschaftshaus «z. Kaufleuten» in Zürich" c. könyvben.

Orosz nyelven először 1924-ben, a „Proletarszkaja Revoljucija" c. folyóirat 4. (27.) számában jelent meg.

A KÜLÖNBÉKÉRŐL

Oroszország és Németország között már tárgyalások folynak a különbékéről. Ezek a tárgyalások hivatalosak s a két állam a legfontosabbakban már megegyezésre jutott.

Ez a tudósítás jelent meg nemrégiben a berni szocialista ujságban, a rendelkezésére álló értesülések alapján. S amikor a berni orosz követség sietve hivatalos cáfolatot tett közzé, a francia soviniszták pedig ezeket a híreket annak tulajdonították, hogy „a német piszkolódik", a szocialista ujság nem volt hajlandó bármiféle jelentőséget is tulajdonítani a cáfolatnak, és a tudósítás alátámasztása céljából arra a további tényre hivatkozott, hogy éppen most német „államférfiak" (Bülow) meg orosz „államférfiak" is (Stjurmer, Girsz és egy Spanyolországból érkezett diplomata) tartózkodnak Svájcban, és hogy svájci kereskedelmi köröknek orosz kereskedelmi körökből származó hasonló pozitív értesüléseik vannak.

Természetesen, a csalás egyaránt lehetséges Oroszország részéről is, amely nem ismerheti be, hogy tárgyalásokat folytat a különbékéről, Németország részéről is, amelynek feltétlenül meg kell kísérelnie összeveszíteni egymással Oroszországot meg Angliát, függetlenül attól, hogy folynak-e tárgyalások és milyen eredménnyel.

Ha tisztán akarunk látni a különbéke kérdésében, nem azokból a híresztelésekből és tudósításokból kell kiindulnunk, amelyek arról szólnak, hogy mi megy végbe most Svájcban, hiszen ezt alapjában véve lehetetlen ellenőrizni, hanem a legutóbbi évtizedek *politikájának* vitathatatlan *tényeiből*. Plehanov, Cshenkeli meg Potreszov urék és Társaik — akik most Puriskevics és Miljukov

marxista bőrbe bújt lakájainak vagy bohócainak szerepét játsszák —, akár a fejük tetejére is állhatnak abban az igyekezetükben, hogy bebizonyítsák „Németország bűnét" és a háború „védelmi jellegét" Oroszország részéről — az öntudatos munkások nem hallgattak és nem hallgatnak ezekre a bohócokra. A háborút a nagyhatalmak közötti imperialista viszonyok idézték elő, vagyis az a harc szülte, amely a zsákmányon való osztozkodásért folyik, azért, hogy melyik falja fel az egyes gyarmatokat és kis államokat, a háború homlokterében pedig *két* összeütközés áll. Az első — az Anglia és Németország közötti összeütközés. A második — a Németország és Oroszország közötti összeütközés. Ez a három nagyhatalom, ez a három nagy rabló jelenti ennek a háborúnak fő erőit, a többiek — önállótlan szövetségesek.

Mindkét összeütközést e hatalmaknak a háborút megelőző *több évtizeden át* folytatott *egész* politikája előkészítette. Anglia azért háborúskodik, hogy elrabolja Németország gyarmatait és tönkretegye ezt a fő vetélytársát, amely kíméletlenül verte Angliát kitűnő technikájával, szervező képességével, erőteljes kereskedelmi tevékenységével, verte és annyira megverte, hogy Anglia háború nélkül *nem* véd*hette meg* világuralmát. Németország azért háborúskodik, mert kapitalistái úgy vélik — mégpedig teljes joggal —, hogy megvan a „szent" burzsoá joguk az elsőbbségre az egész világon a gyarmatok és függő országok kirablásában, különösképpen pedig azért háborúskodik, hogy alávesse magának a Balkán-országokat és Törökországot. Oroszország Galíciáért, amelynek birtokára különösen az ukrán nép elnyomásához van szüksége (e nép számára Galícián kívül nincs és nem is lehet a szabadságnak, persze csak a viszonylagos szabadságnak egyetlen zuga sem), Örményországért és Konstantinápolyért, továbbá ugyancsak a Balkán-országok alávetéséért háborúskodik.

Oroszország és Németország rabló „érdekeinek" összeütközése mellett van egy másik, nem kevésbbé jelentős — ha ugyan nem jelentősebb — összeütközés Oroszország és Anglia között is. Oroszország imperialista politikájának feladatát, amelyet a nagyhatalmak közti évszázados ver-

sengés és az objektív nemzetközi viszonyok szabnak meg, röviden a következőkben foglalhatjuk össze: Anglia és Franciaország segítségével Európában leverni Németországot, hogy kirabolhassa Ausztriát (elvehesse Galíciát) és Törökországot (elvehesse Örményországot, különösen pedig Konstantinápolyt). Majd Japánnak *és ugyanennek* a Németországnak segítségével leverni Ázsiában Angliát, hogy elvehesse *egész* Perzsiát, teljesen feloszthassa Kínát stb.

A cárizmus Konstantinápoly meghódítására is, Ázsia minél nagyobb részének meghódítására is évszázadok óta törekszik, rendszeresen ennek megfelelő politikát folytatott és felhasznált ennek érdekében a nagyhatalmak közötti minden ellentétet és összeütközést. Anglia hosszabb időn át szívósabban és erősebb ellenfélként lépett fel ezekkel a törekvésekkel szemben, mint Németország. 1878-tól kezdve, amikor az orosz csapatok Konstantinápolyhoz közeledtek és az angol flotta megjelent a Dardanellák előtt, azzal a fenyegetéssel, hogy lőni fogja az oroszokat, mihelyt „Cargrad"-ban mutatkoznak — egészen 1885-ig, amikor egy hajszálon múlt Oroszország háborúja Angliával a középázsiai zsákmány felosztása miatt (Afganisztán; az orosz csapatok előnyomulása Közép-Ázsiában az angolok indiai uralmát veszélyeztette) — sőt 1902-ig, amikor Anglia az Oroszország elleni háború előkészítése jegyében szövetséget kötött Japánnal, — ennek az egész hosszú időnek folyamán Anglia volt Oroszország rablópolitikájának legerősebb ellenfele, mert Oroszország veszélyeztette Anglia uralmát nagyszámú idegen nép fölött.

És most? Nézzék csak meg, mi történik a jelenlegi háborúban. Elviselhetetlen hallgatni az olyan „szocialistákat", akik átpártoltak a burzsoázia oldalára és arról beszélnek, hogy Oroszország részéről ebben a háborúban a „haza védelméről" vagy „az ország megmentéséről" (Cseidze) van szó. Elviselhetetlen hallgatni a mézesmázos Kautskyt és Társait, akik úgy beszélnek a demokratikus békéről, mintha a mostani és általában a burzsoá kormányok *képesek* volnának arra, hogy demokratikus békét kössenek. Hiszen a valóságban ezeket a kormányokat az egymás között, szövetségeseikkel és szövetségeseik-

ellen kötött *titkos szerződések* szövevénye hálózza be, és ezeknek a szerződéseknek tartalmát nem a véletlen, nem csupán a „rosszakarat" határozza meg, hanem ez a tartalom az imperialista külpolitika egész menetével és fejlődésével van összefüggésben. Azok a „szocialisták", akik megrontják a munkások látását és gondolkodását az önmagukban véve szép dolgokról (a haza védelméről, a demokratikus békéről) szóló útszéli frázisokkal, és *nem* leplezik le *saját* kormányuk más országok kirablására irányuló *titkos* szerződéseit — az ilyen „szocialisták" teljesen elárulják a szocializmust.

A kormánynak, a német, az angol és az orosz kormánynak egyaránt, csak előnyös, ha a szocialisták táborából hangok hallatszanak a tisztességes békéről, mivel ezzel, először, azt a hitet keltik, hogy a mostani kormány idején lehetséges a tisztességes béke, másodszor, elterelik a figyelmet ezeknek a kormányoknak rablópolitikájáról.

A háború a politika folytatása. És a politika szintén „folytatódik" a háború *idején!* Németországnak titkos szerződései vannak Bulgáriával és Ausztriával a zsákmány felosztásáról, és Németország továbbra is folytat ilyen tárgyalásokat. Oroszországnak titkos szerződései vannak Angliával, Franciaországgal stb., és *mindezek* a szerződések a *rablást* és a *fosztogatást* szolgálják, Németország gyarmatainak elrablását, Ausztria kifosztását, Törökország felosztását stb.

Az a „szocialista", aki ilyen helyzetben a népeknek és a kormányoknak a tisztességes békéről beszél, szakasztott mása annak a pópának, aki, mikor a templomban az első padokban maga előtt látja a nyilvánosháztulajdonosnőt és a vele egyhúron pendülő rendőrfőnököt, nekik és a népnek a felebaráti szeretetről meg a keresztényi parancsolatok betartásáról „prédikál".

Oroszország és Anglia között kétségtelenül van titkos szerződés, többek között Konstantinápolyról. Közismert, hogy Oroszország Konstantinápolyt reméli megkapni és hogy Anglia nem akarja odaadni, ha pedig odaadja, akkor vagy azon lesz, hogy később elvegye, vagy pedig olyan feltételekhez köti az „engedményt", amelyek Oroszország ellen irányulnak. A titkos szerződés szövegét nem ismer-

jük, de hogy Anglia és Oroszország között éppen e körül a kérdés körül folyik a harc, folyik most is, az nemcsak közismert, hanem egészen kétségtelen dolog. Ugyanakkor azt is tudjuk, hogy Oroszország és Japán, korábbi szerződései kiegészítéseképpen (például az 1910-es szerződés kiegészítéseképpen, amely Japán részére Korea „felfalását", Oroszország részére pedig Mongólia felfalását biztosította), már a mostani háború idején *új* titkos szerződést kötött, amely nemcsak Kína, hanem *bizonyos mértékig Anglia ellen is* irányul. Ez kétségtelen, bár a szerződés szövegét nem ismerjük. Japán 1904—1905-ben Anglia segítségével megverte Oroszországot és most óvatosan annak lehetőségét készíti elő, hogy Oroszország segítségével megverje Angliát.

Oroszországban, a „kormánykörökben" — Véres Miklós udvari bandájában, a nemességen belül, a hadseregben stb. — van egy németbarát párt. Németországban az utóbbi időkben a burzsoáziánál (a burzsoázia nyomán pedig a szociálsovinisztáknál is) az egész vonalon fordulat észlelhető az oroszbarátság felé, az Oroszországgal való különbéke felé, afelé, hogy Oroszországot lekenyerezzék és teljes erővel lecsapjanak Angliára. Németország részéről ez a terv világos és nincs okunk arra, hogy kételkedjünk benne. Oroszország részéről úgy áll a dolog, hogy a cárizmus természetesen jobban szerette volna előbb teljesen leverni Németországot, hogy minél többet „szerezhessen", megszerezhesse egész Galíciát, egész Lengyelországot, egész Örményországot és Konstantinápolyt, „megadja a kegyelemdöfést" Ausztriának stb. Akkor kedvezőbb volna a helyzet arra, hogy Japán segítségével Anglia ellen forduljon. De erre nyilvánvalóan nem futja az erejéből. Itt a bökkenő.

Ha az egykori szocialista Plehanov úr úgy tünteti fel a dolgot, hogy az orosz reakciósok általában a Németországgal való békét kívánják, a „haladó burzsoázia" pedig a „porosz militarizmus" szétzúzását és a „demokratikus" Angliával való barátságot kívánja — akkor ez politikai csecsemők színvonalához szabott dajkamese. A valóságban *mind* a cárizmus, *mind* az orosz reakciósok, *mind* a „haladó" burzsoázia (az októbristák és a kadetok)

egyet akarnak: Európában kifosztani Németországot, Ausztriát és Törökországot, Ázsiában megverni Angliát (elvenni egész Perzsiát, egész Mongóliát, egész Tibetet stb.). Ezek között a „jó cimborák“ között csak akörül folyik vita, hogy *mikor* és *hogyan* térjenek át a Németország elleni harcról az Anglia elleni harcra. Csakis akörül, hogy mikor és hogyan!

Márpedig ennek, a jó cimborák közötti egyetlen vitás kérdésnek eldöntése azoktól a *katonai és diplomáciai meggondolásoktól* függ, amelyeket *csakis* a cári kormány ismer teljes egészében, Miljukovék és Gucskovék viszont csak negyedrészben ismernek.

Elvenni egész Lengyelországot Németországtól és Ausztriától! A cárizmus ezt *akarja*, de futja-e az erejéből? és megengedi-e Anglia?

Elvenni Konstantinápolyt és a tengerszorosokat! Teljesen leverni és feldarabolni Ausztriát! A cárizmus teljes mértékben akarja ezt. De futja-e az erejéből? és megengedi-e Anglia?

A cárizmus tudja, hogy pontosan hány millió katona harapott már fűbe és hányat lehet *még* kisajtolni a népből, mennyi lövedék fogy és mennyit lehet még szerezni (Japán a Kína elleni fenyegető és teljes mértékben lehetséges háború esetén *nem* ad több lövedéket!). A cárizmus tudja, hogyan folytak és hogyan folynak most a titkos tárgyalások Angliával Konstantinápolyról, a Szalonikiben, Mezopotámiában állomásozó angol csapatok létszámáról stb. A cárizmus mindezt tudja, minden kártyát ismer és pontosan számol — már amennyire a pontos tájékozódás olyan dolgokban, amelyekben a kétes, a megbízhatatlan tényező szerepe, a „hadiszerencse“ szerepe különösen nagy, egyáltalán elképzelhető.

Miljukovék és Gucskovék viszont, minél kevesebbet tudnak, annál többet beszélnek a levegőbe. Plehanovék, Cshenkeliék, Potreszovék pedig egyáltalán semmit sem tudnak a cárizmus titkos megegyezéseiről, sőt még azt is elfelejtik, amit azelőtt tudtak, nem tanulmányozzák azt, amit a külföldi sajtó alapján meg lehet tudni, nem hatolnak be a cárizmus háborúelőtti külpolitikájának menetébe, nem követik nyomon annak fejlődését a háború

alatt s ezért egyszerűen szocialista tökfilkók szerepét játsszák.

Ha a cárizmus meggyőződött róla, hogy még a liberális körök minden segítsége, a hadiipari bizottságok minden buzgalma, a lövedék-szaporítás nemes ügyének Plehanov, Gvozgyev, Potreszov, Bulkin, Csirkin, Csheidze (ez „az ország megmentése“, úgy bizony!) meg Kropotkin úrék és egyéb szolganépség részéről való minden előmozdítása — még mindezek és minden lehetséges és a háborúba bevont szövetséges katonai erejének (vagy katonai erőtlenségének) jelenlegi állása mellett *sem lehet* többet elérni, nem lehet *jobban* legyőzni Németországot vagypedig ez túlságosan sokba kerül (például, *további* tíz- meg tízmilliónyi orosz katona elvesztésébe, akiknek újoncozására, kiképzésére és felszerelésére további ennyi meg ennyi milliárd és ennyi meg ennyi háborús év kell), akkor a cárizmusnak *feltétlenül* különbékét *kell keresnie* Németországgal.

Ha „mi“ túlontúl nagy zsákmányt hajszolunk Európában, akkor „mi“ azt kockáztatjuk, hogy végérvényesen kimerítjük katonai tartalékainkat, jóformán semmit sem kapunk Európában és megfosztjuk magunkat attól a lehetőségtől, hogy megkapjuk Ázsiában azt, ami „megillet minket“ — így okoskodik a cárizmus, és az imperialista érdekek szempontjából *helyesen* okoskodik. *Helyesebben* okoskodik, mint a burzsoá és opportunista fecsegő Miljukovék, Plehanovék, Gucskovék és Potreszovék.

Ha Európában nem lehet többet harácsolni, még Románia és Görögország csatlakozása után sem (amely utóbbitól „mi“ már mindent elvettünk, amit tudtunk), akkor vegyük el azt, amit lehet! Anglia most semmit *sem tud* „nekünk“ adni. Németország esetleg visszaadja nekünk Kurlandot meg Lengyelország egy részét, minden valószínűség szerint visszaadja Kelet-Galíciát — ez különösen fontos „nekünk“, hogy elfojthassuk az ukrán mozgalmat, egy sokmilliós, történelmi-öntudatra még nem ébredt népnek a szabadság és az anyanyelv érdekében indított mozgalmát —, és valószínűleg török Örményországot is. Ha ezt *most* elragadjuk, *megerősödve* kerülhetünk ki a háborúból és ebben az esetben *holnap* Japán és Németország segítségével, okos politikával és Milju-

kovéknak, Plehanovéknak meg Potreszovéknak az imádott „haza“ „megmentése“ érdekében nyujtott további támogatásával, az Anglia elleni háborúban megkaphatunk egy szép darabot Ázsiából (egész Perzsiát és a Perzsaöblöt, amely az óceánra nyílik, nem úgy, mint Konstantinápoly, ahol csak a Földközi-tengerre van kijárat, de még az is csak olyan szigeteken keresztül, amelyeket Anglia könnyen elfoglalhat és megerősíthet, és ezzel megfoszthat „bennünket“ a nyilt tengerre való minden kijárattól) stb.

Így okoskodik a cárizmus, és, ismételjük, helyesen okoskodik, nemcsak szűk monarchista, hanem általános imperialista szempontból is, többet tud és messzebbre lát, mint a liberálisok, Plehanovék és Potreszovék együttvéve.

Ezért egészen lehetséges, hogy holnap vagy holnapután arra ébredünk, hogy a három uralkodó kiáltványt bocsátott ki: „szeretett népeink szavára hallgatva, elhatároztuk, hogy a béke áldásaival boldogítjuk őket, fegyverszünetet kötünk és összehívjuk az európai békekongresszust.“ Sőt, a három uralkodó emellett még egy tűrhető tréfát is megereszthet, olyanformán, hogy beveszi a kiáltványba Vandervelde, Plehanov és Kautsky frázisainak néhány töredékét: „megigérjük“, úgymond — az igéret az egyetlen dolog, ami még ebben az őrületesen drága korszakban is olcsó —, hogy megvitatjuk a fegyverkezés csökkentésének, az „állandó“ békének stb. kérdését. Vandervelde, Plehanov és Kautsky alázatos hajlongások között loholnak majd megrendezni saját „szocialista“ kongresszusukat ugyanabban a városban, ahol a békekongresszus fog ülésezni; se vége, se hossza nem lesz a világ minden nyelvén mondott jámbor óhajoknak, émelygős frázisoknak, és a „haza védelmét“ hangoztató fogadkozásoknak. A rendezés egész jó lesz — a Németország elleni angol-orosz imperialista szövetségről az Anglia elleni ugyanilyen német-orosz szövetségre való áttérés leplezésére!

Véget ér-e ilymódon a jelenlegi háború az igen közeli jövőben, vagypedig Oroszország valamivel tovább „kitart“ a Németország legyőzésére és Ausztria minél alaposabb kifosztására irányuló törekvése mellett, az ügyes zsaroló mesterkedésének szerepét fogják-e betölteni a

különbéke-tárgyalások (a cárizmus megmutatja Angliának a Németországgal kötendő szerződés kész tervezetét és azt mondja: ennyi meg ennyi milliárd rubelecske, ilyen meg ilyen engedmények vagy garanciák, ellenkező esetben holnap aláírom ezt a szerződést) — *mindenesetre* az imperialista háború *nem végződhet* semilyen más békével, mint imperialista békével, *ha* a háború nem csap át a proletariátusnak a burzsoázia ellen a szocializmusért folyó polgárháborújába. Mindenesetre bizonyos, hogy az imperialista háború, ezt az utóbbi kimenetelét kivéve, a három legerősebb imperialista hatalom, Anglia, Németország és Oroszország egyikének vagy másikának a gyengék (Szerbia, Törökország, Belgium stb.) rovására történő megerősödésére fog vezetni, és az is teljes mértékben lehetséges, hogy ez a három rabló *mind* megerősödik a háború után, miután felosztották maguk között azt, amit raboltak (a gyarmatokat, Belgiumot, Szerbiát, Örményországot), s csupán akörül lesz vita, hogy milyen arányban osszák el *ezt* a zsákmányt.

Mindenesetre bizonyos, elkerülhetetlen és kétségtelen, hogy a teljes és nyilt szociálsovinisztákat, vagyis azokat az egyéneket, akik nyiltan elismerik a „haza védelmét" a mostani háborúban, és a burkolt, felemás szociálsovinisztákat, vagyis a kautskystákat, akik *általában* a „békét", „a győztesek és legyőzöttek nélküli" békét stb. hirdetik, egyaránt rászedik, egyaránt túljárnak az eszükön. Minden béke, amit ugyanazok vagy ugyanolyan burzsoá kormányok kötnek, mint amelyek ezt a háborút megindították, szemléltetően megmutatja majd a népeknek, hogy az imperializmus milyen alázatos lakájainak szerepét játszották mind az előbbi, mind pedig az utóbbi fajta szocialisták.

Bárhogyan végződjék is a mostani háború, azoknak lesz igazuk, akik azt mondták, hogy ebből a háborúból az egyetlen lehetséges szocialista kivezető út — a proletariátus polgárháborúja a szocializmusért. Azoknak az orosz szociáldemokratáknak lesz igazuk, akik azt mondták, hogy „minden esetben" a cárizmus veresége, teljes katonai összeomlása a kisebb rossz. Mert a történelem sohasem áll egy helyben, a történelem a mostani háború folyamán

is halad előre; és ha Európa proletariátusa most nem tud előretörni a szocializmus felé, ha az első nagy imperialista háború idején nem tudja lerázni magáról a szociálsovinisztiák és kautskysták jármát, akkor Kelet-Európa és Ázsia csak abban az esetben haladhat előre mérföldes léptekkel a demokrácia felé, ha a cárizmust katonailag teljesen szétverik és megfosztják *minden* lehetőségtől, hogy félfeudális típusú imperialista politikát folytathasson.

A háború mindent megöl és elpusztít, ami gyenge, így a szociálsovinizmust és a kautskyzmust is. Az imperialista béke még kirívóbbá, még gyalázatosabbá, még visszataszítóbbá teszi majd *ezeket* a gyengeségeket.

„Szocial-Demokrat" 56. sz.
1916 november 6.

TÍZEN VANNAK MÁR A „SZOCIALISTA“ MINISZTEREK

Huysmans, a Nemzetközi Szociálsoviniszta Iroda[60] titkára üdvözlőtáviratot intézett Stauning dán tárcanélküli miniszterhez, a dán, állítólagos „szociáldemokrata“ párt vezéréhez: „Az ujságokból látom, hogy önt miniszterré nevezték ki. Szívből gratulálok. Tehát már tíz szocialista miniszterünk van szerte a világon. Haladnak a dolgok! Szívélyes üdvözlettel.“

Szó se róla, haladnak a dolgok. A Második Internacionále gyorsan halad — a nemzeti-liberális politikával való teljes egybeolvadás elé. A német szélső opportunisták és szociálsoviniszták harcos lapja, a chemnitzi „Népszava“[61], amikor ezt a sürgönyt közli, nem minden rosszmájúság nélkül jegyzi meg: „A Nemzetközi Szocialista Iroda titkára fenntartás nélkül üdvözli azt, hogy egy szociáldemokrata elfogadta a miniszteri tisztséget. Bezzeg még csak kevéssel a háború előtt is a pártkongresszusok és a nemzetközi kongresszusok egytől-egyig élesen állást foglaltak ez ellen! Változnak az idők, változnak a nézetek — ebben a kérdésben is.“

A Heilmannoknak, Davidoknak és Südekumoknak minden joguk megvan arra, hogy lenézően vállon veregessék a Huysmansokat, Plehanovokat és Vanderveldéket . . .

Stauning nemrégiben tette közzé Vanderveldének írt levelét, amelyet átitat a németbarát szociálsoviniszta maró gúnyja a francia szociálsovinisztával szemben. Stauning ebben a levélben, többek között, azzal büszkélkedik, hogy „mi (a dán párt) élesen és határozottan megtagadtuk azt a szervezetileg káros szakadár tevékenységet, amelyet

az olasz és a svájci párt kezdeményezésére az úgynevezett zimmerwaldi mozgalom folytat". Szószerint ezt írja!

Dániában a nemzeti állam kialakulása a XVI. századra esik. A dán néptömegek már régen dűlőre vitték a burzsoá- elszabadító mozgalmat. Dániában a lakosság több mint 96%-a Dániában született dán. Németországban még kétszázezer dán sem él. (Dánia lakossága 2,9 millió.) Ebből megítélhetjük, milyen durva burzsoá népámítás az, amikor a dán burzsoázia az „önálló nemzeti államról", mint napirenden levő feladatról beszél! A XX. században azok a dán burzsoák és monarchisták beszélnek erről, akik olyan *gyarmatokkal rendelkeznek*, amelyek lakosságának száma majdnem akkora, mint a németországi dánoké és amelyeket most a dán kormány *áruba bocsát*.

Ki meri azt mondani, hogy napjainkban már nem kereskednek emberekkel? Nagyon is kereskednek. Dánia ennyi meg ennyi millióért (még nem alkudtak meg) elad Amerikának három — természetesen, lakott — szigetet.

A dán imperializmus jellegzetes vonása ezenkívül az, hogy extraprofitot húz a tej- és hústermékek piacának monopolisztikusan előnyös helyzete következtében: ezeket a termékeket a legolcsóbb tengeri úton keresztül Londonban, a világ legnagyobb piacán értékesíti. Ennek folytán a dán burzsoázia és a dán gazdagparasztok (akik az orosz narodnyikok dajkameséi ellenére a leghamisítatlanabb burzsoák) az angol imperialista burzsoázia „viruló" kitartottjaivá, az angol burzsoázia különösen nyugodalmasan bezsebelt és különösen zsíros profitjainak részeseivé váltak.

Ehhez a nemzetközi helyzethez teljesen alkalmazkodott a dán „szociáldemokrata" párt, amely szívvel-lélekkel a német szociáldemokrácia jobbszárnya, opportunistái mellett állt és áll. A dán szociáldemokraták megszavazták a burzsoá-monarchista kormánynak a hiteleket — „a semlegesség megőrzése érdekében", mint ezt olyan szépen mondják. Az 1916 szeptember 30-i kongresszuson $^{9}/_{10}$-es többség foglalt állást a kormányban való részvétel mellett, a kormánnyal való lepaktálás mellett. A berni szocialista lap tudósítójának közlése szerint a miniszterializmus

ellenzékét Dániában Gerson Trier és I. P. Sundbo szerkesztő képviselte. Trier ragyogó beszédet mondott a forradalmi marxista nézetek védelmében és amikor a párt elhatározta, hogy résztvesz a kormányban, kilépett mind a Központi Bizottságból, mind a pártból és kijelentette, hogy nem kíván *polgári* párt tagja lenni. Az utóbbi években a dán „szociáldemokrata“ párt miben sem különbözött a polgári radikálisoktól.

Üdvözöljük G. Trier elvtársat! Huysmansnak igaza van, „haladnak a dolgok“ — előre a határozott, világos, politikailag tisztességes, szocialista szempontból feltétlenül szükséges elkülönülés felé — a forradalmi marxisták, a forradalmi proletariátus *tömegeinek* képviselői és az imperialista burzsoázia olyan szövetségesei és ügynökei között, mint Plehanov, Potreszov és Huysmans, akik, bár a „*vezérek*“ többsége velük tart, nem az elnyomott tömegek érdekeit, hanem a burzsoázia oldalára átállt, kiváltságos munkásokból álló kisebbség érdekeit képviselik.

Van-e kedvük az öntudatos orosz munkásoknak, azoknak, akik a Szibériába száműzött képviselőket megválasztották, akik az imperialista háború támogatását szolgáló hadiipari bizottságokban való részvétel ellen szavaztak — van-e kedvük ezeknek a munkásoknak a *tíz* miniszter „internacionáléjához“ tartozni? A *Stauningok* Internacionáléjához? Ahhoz az Internacionáléhoz, amelyből a *Trierek* kilépnek?

„Szocial-Demokrat“ 56. sz.
1916 november 6.

A BALOLDALI ZIMMERWALDISTÁK FELADATAI A SVÁJCI SZOCIÁLDEMOKRATA PÁRTBAN[62]

A svájci szociáldemokrata párt zürichi kongresszusa (1916 november 4—5.) végérvényesen bebizonyította, hogy ennek a pártnak a határozata Zimmerwaldhoz való csatlakozásáról és a *forradalmi tömegharc* elismeréséről (az 1915-ös aaraui kongresszus határozata) papíron maradt, és hogy a párton belül már teljesen kialakult a „centrum", vagyis az az irányzat, amelynek Németországban Kautsky—Haase és az „Arbeitsgemeinschaft"* irányzata, Franciaországban Longuet—Pressemane és Társaik irányzata felel meg. Ez a „centrum", amelynek élén R. Grimm áll, a „baloldali" kijelentéseket „jobboldali", vagyis opportunista gyakorlattal köti össze.

Ezért a baloldali zimmerwaldisták feladata a svájci szociáldemokrata pártban az, hogy haladéktalanul és feltétlenül tömörítsék erejüket a párt olyan szellemben való rendszeres befolyásolása érdekében, hogy az aaraui kongresszus határozatai ne maradjanak holt betűk. A baloldali zimmerwaldisták erejének ilyen tömörítése sürgősen szükséges, annál is inkább, mert az aaraui és a zürichi pártkongresszus egy szikrányi kétséget sem hagy afelől, hogy a svájci proletariátus rokonszenvez a forradalommal és az internacionalizmussal. Nem elég határozatot hozni arról, hogy rokonszenvezünk Liebknechttel; komolyan kell venni azt a jelszavát, hogy a mostani szociáldemokrata pártoknak *megújhodásra* (Regeneration)[63] van szükségük.

A baloldali zimmerwaldisták platformjának a svájci

* — „Munkaközösség". — *Szerk.*

szociáldemokrata pártban körülbelül a következőnek kell lennie:

I. ÁLLÁSFOGLALÁS ÁLTALÁBAN A HÁBORÚ ÉS A BURZSOÁ KORMÁNY KÉRDÉSÉBEN

1. A „haza védelme" Svájc részéről, mind a jelenlegi imperialista háborúban, mind a készülőben levő újabb imperialista háborúkban, nem más, mint burzsoá népámítás, mivel valójában Svájc részvétele a mostani háborúban és más hasonló háborúkban csupán rabló és reakciós háborúban való részvétel lenne, az *egyik* imperialista koalíció oldalán, és egyáltalán nem a „szabadságért", a „demokráciáért", a „függetlenségért" stb. viselt háború.

2. A svájci szociáldemokrata pártnak a svájci burzsoá kormány és Svájc minden burzsoá pártja irányában a legteljesebb bizalmatlansággal kell viseltetnie. Hiszen ez a kormány (a) a legszorosabb gazdasági és pénzügyi kapcsolatban van az imperialista „nagyhatalmak" burzsoáziájával és teljesen függ tőle; (b) már régen és az egész vonalon a politikai reakció felé fordult a nemzetközi és a belső ügyekben (politikai rendőrség; szolgai megalázkodás az európai reakció és az európai monarchiák előtt stb.); (c) sok éven át folytatott politikájával (a hadseregreform 1907-ben stb.; az Egli, a de Loys „ügy"[61] stb. stb.) bebizonyította, hogy mindinkább bábbá válik a szélső reakciós svájci háborús párt és katonai klikk kezében.

3. Ennek folytán a svájci szociáldemokrata párt legsürgősebb feladata az, hogy leleplezze az imperialista burzsoázia és a katonai klikk előtt szolgaian megalázkodó kormány igazi jellegét, lerántsa a leplet a demokratikus frázisokkal űzött népámításról, rávilágítson annak teljes lehetőségére, hogy ez a kormány (a Svájcot kormányzó egész burzsoázia beleegyezésével) eladja a svájci nép érdekeit az egyik vagy a másik imperialista koalíciónak.

4. Ezért abban az esetben, ha Svájcot bevonják a jelenlegi háborúba, a szociáldemokratáknak az a köteles-

ségük, hogy feltétlenül elvessék a „haza védelmét" és leleplezzék az ezzel a jelszóval űzött népámítást. A munkások és a parasztok ebben a háborúban nem a saját érdekeikért és nem a demokráciáért halnának meg, hanem az imperialista burzsoázia érdekeiért. Svájc és ugyanígy más előrehaladott országok szocialistái, a haza fegyveres védelmét *csakis* akkor ismerhetik el és kell hogy elismerjék, amikor ezt a hazát már szocialista módra átalakították, azaz csakis a proletár, szocialista forradalomnak a burzsoáziával szemben való védelmét ismerhetik el.

5. A szociáldemokrata párt és képviselői sem béke idején, sem háborús időkben semmiképpen sem szavazhatják meg a hadihiteleket, a „semlegesség védelméről" stb. szóló bármilyen hazug beszédekkel igazolják is ezt a szavazást.

6. A proletariátusnak a háborúra forradalmi tömegakciók propagálásával, előkészítésével és végrehajtásával kell válaszolnia, abból a célból, hogy megdöntse a burzsoázia uralmát, meghódítsa a politikai hatalmat és megvalósítsa a szocialista rendet, mert csak ez szabadíthatja meg az emberiséget a háborúktól, és mert ennek a megvalósítása *minden* ország munkásainak tudatában azelőtt hallatlan gyorsasággal érlelődő elhatározássá válik.

7. A forradalmi akciók közt legyenek tüntetések és tömegsztrájkok, de semmiesetre se legyen köztük a katonai szolgálat megtagadása. Ellenkezőleg, nem a fegyver kézbevételének megtagadása, hanem csakis a fegyvernek a *saját* burzsoázia ellen fordítása felelhet meg a proletariátus feladatainak és állhat összhangban az internacionalizmus legjobb képviselőinek, például K. Liebknechtnek jelszavaival.

8. A kormány által a háború előtt vagy a háború idején a politikai szabadságjogok hatályon kívül helyezése vagy korlátozása felé tett legkisebb lépésnek is azt kell maga után vonnia, hogy a szociáldemokrata munkások illegális szervezeteket alakítanak, abból a célból, hogy rendszeresen, kitartóan, semilyen áldozattól vissza nem riadva propagálják a háború elleni háborút és megmagyarázzák a tömegeknek a háború igazi jellegét.

II. A DRÁGASÁG ÉS A TÖMEGEK ELVISELHETETLEN GAZDASÁGI HELYZETE

9. A háború nemcsak a hadviselő országokban, hanem Svájcban is a gazdagok maroknyi csoportjának hallatlan, botrányos meggazdagodására és a tömegek hihetetlen nyomorára vezetett a drágaság és az élelmiszerkészletek elégtelensége következtében. A szociáldemokrata párt legfőbb feladatának abban kell állnia, hogy ne re ormista, hanem orradalmi harcot folytasson ez ellen a baj ellen, hogy rendszeresen és kitartóan, az elkerülhetetlen ideiglenes nehézségektől és vereségektől vissza nem riadva propagálja és előkészítse ezt a harcot.

10. A szociáldemokrata párt legfőbb feladatának, válaszképpen a nagyszámú burzsoá pénzügyi reformtervezetre, abban kell állania, hogy leleplezze a burzsoázia arra irányuló kísérleteit, hogy a mozgósítás és a háború terheit a munkások és szegényparasztok vállaira hárítsa át.

A szociáldemokráciának semmiesetre és semmiféle ürüggyel sem szabad hozzájárulnia a közvetett adókhoz. Hatályon kívül kell helyezni mind az aaraui kongresszus (1915) határozatát, mind a zürichi kongresszus (1916) Huber—Grimm határozatát, amelyek megengedik, hogy a szociáldemokraták hozzájáruljanak a közvetett adókhoz. Minden szociáldemokrata szervezetnek haladéktalanul meg kell kezdenie a legerélyesebb felkészülést az 1917 februári berni pártkongresszusra és csakis olyan küldötteket szabad a kongresszusra megválasztaniok, akik egyetértenek azzal, hogy ezeket a határozatokat hatályon kívül kell helyezni.

Liberális hivatalnokok, de semmiesetre sem a forradalmi szociáldemokraták feladata az, hogy segítsenek a burzsoá kormánynak kievickélni a mostani nehézségekből, a kapitalista rend fennmaradása, vagyis a tömegek nyomorának örökössé tétele mellett.

11. A szociáldemokratáknak minél szélesebb körben kell propagálniok a tömegek között, hogy sürgősen szükséges az egységes szövetségi vagyon- és jövedelemadó

bevezetése, magas és progresszív adókulccsal, amely *nem alacsonyabb* a következőknél:

Vagyon		Jövedelem		Adókulcs
20 000 fr	—	5 000 fr	—	adómentes
50 000 fr	—	10 000 fr	—	10% adó
100 000 fr	—	25 000 fr	—	40% «
200 000 fr	—	60 000 fr	—	60% «

és így tovább.

A járadékosok adója:

napi	4	fr-ig	—	adómentes
«	5	«	—	1%
«	10	«	—	20%
«	20	«	—	25% és így tovább.

12. A szociáldemokratáknak kíméletlen harcot kell folytatniok az ellen a burzsoá hazugság ellen, amelyet sok opportunista is terjeszt a szociáldemokrata párton belül, hogy állítólag „nem gyakorlatias dolog" a orradalmian magas vagyon- és jövedelemadó-kulcsok propagálása. Ellenkezőleg, ez az egyetlen gyakorlatias és az egyetlen szociáldemokrata politika, mert hiszen először is, nem ahhoz kell alkalmazkodnunk, ami a gazdagok számára „elfogadható", hanem a szegények és vagyontalanok széles tömegei felé kell fordulnunk, akik jelentős mértékben éppen a szociáldemokrata párt re ormista és opportunista jellege miatt közönyösek vagy bizalmatlanok a párttal szemben. Másodszor, az egyetlen módja annak, hogy engedményeket harcoljunk ki a burzsoáziától, nem az, hogy „megegyezéseket" kötünk vele, nem az, hogy érdekeihez vagy előítéleteihez „alkalmazkodunk", hanem az, hogy előkészítjük a tömegek forradalmi *erőit* a burzsoázia *ellen*. És a nép minél nagyobb részét győzzük meg arról, hogy a forradalmian magas adókulcsok igazságosak és hogy harccal kell azokat kivívni, annál hamarabb tesz engedményeket a burzsoázia, mi pedig még a legkisebb engedményt is a burzsoázia teljes kisajátításáért folytatott tántoríthatatlan harcra fogjuk kihasználni.

13. Kivétel nélkül minden tisztviselő és hivatalnok, Bundesräte* stb. számára évi 5—6 ezer frankban kell

---

* — szövetségi tanácsosok. — *Szerk.*

megállapítani a fizetés felső határát, a családtagok számától függően. Más jövedelmek bármily halmozását, börtönbüntetés és jövedelemelkobzás terhe alatt, meg kell tiltani.

14. A gyárak és üzemek — elsősorban a lakosság létszükségleti cikkekkel való ellátásához szükséges üzemek —, valamint a 15 hektáron (40 „Jucharten"-en) felüli mezőgazdasági üzemek kényszerkisajátítása (az ilyen üzemek száma Svájcban 252 000-ből mindössze 22 000, azaz kevesebb, mint a mezőgazdasági üzemek $^{1}/_{10}$-e). Ezeknek a reformoknak alapján rendszeres intézkedések az élelmiszertermelés növelése és a lakosság olcsó termékekkel való ellátása érdekében.

15. Svájc vízierőinek haladéktalan kényszerkisajátítása az állam javára, azzal, hogy erre, mint a többi kisajátításra is, a fent megjelölt vagyon- és jövedelemadókulcsokat kell alkalmazni.

III. KÜLÖNÖSEN SÜRGŐS DEMOKRATIKUS REFORMOK ÉS A POLITIKAI HARC ÉS A PARLAMENTARIZMUS KIHASZNÁLÁSA

16. A parlamenti szószéket, továbbá a kezdeményezés és népszavazás jogát nem reformista módra, vagyis nem a burzsoázia számára „elfogadható" és ezért a tömegek fő és lényegbevágó bajait megszüntetni nem képes reformok védelme érdekében kell kihasználni, hanem annak érdekében, hogy propagálják Svájc szocialista átalakítását, ami gazdaságilag teljes mértékben megvalósítható, s egyre égetőbben szükségessé válik, mind az elviselhetetlen drágaság és a finánctőke nyomása következtében, mind pedig a háború előidézte nemzetközi viszonyok folytán, amelyek egész Európa proletariátusát a forradalom útjára terelik.

17. Hatályon kívül kell helyezni a nők politikai jogainak kivétel nélkül *minden* korlátozását a férfiak jogaihoz képest. Meg kell magyarázni a tömegeknek, hogy ez a reform különösen fontos olyan időkben, amikor a háború és a drágaság a nagy néptömegeket izgalomban tartja,

és különösen a nők érdeklődését és figyelmét kelti fel a politika iránt.

18. Be kell vezetni a svájci állampolgárság kényszerű felvételét a külföldiek részére (Zwangseinbürgerung), teljesen ingyenesen. Háromhónapos svájci tartózkodás után minden külföldi svájci állampolgárrá lesz, hacsak különösen nyomós okok miatt nem engedélyeznek neki legfeljebb háromhavi haladékot. Meg kell magyarázni a tömegeknek, hogy ez a reform Svájcban nem csupán általános demokratikus szempontból rendkívül sürgős, hanem azért is, mert Svájcot az imperialista államok közt elfoglalt helye olyan állammá tette, amelyben nagyobb a külföldiek százalékaránya mint bárhol Európában. Ezeknek a külföldieknek $^9/_{10}$-e beszéli Svájc három nyelvének valamelyikét. A külföldi munkások politikai jogfosztottsága és egymástól való elidegenítése fokozza az amúgy is növekvő politikai reakciót és gyengíti a proletariátus nemzetközi szolidaritását.

19. Haladéktalanul meg kell kezdeni az agitációt azért, hogy a szociáldemokrata párt jelöltjeit az 1917-es Nationalrat*-választásokra csakis a politikai platformnak, különösen a háborúval és a honvédelemmel kapcsolatos állásfoglalásnak és a drágaság elleni reformista vagy forradalmi harc kérdésének a választókkal való előzetes beható megvitatása alapján állítsák fel.

IV. A PÁRT SORONLEVŐ FELADATAI A PROPAGANDA, AZ AGITÁCIÓ ÉS A SZERVEZÉS TERÉN

20. Az aaraui kongresszusnak a forradalmi tömegharcról szóló határozatát csak úgy lehet valóban végrehajtani, ha rendszeresen és kitartóan dolgozunk a tömegekre gyakorolt szociáldemokrata befolyás kiszélesítése érdekében, ha a dolgozó és kizsákmányolt tömegek *újabb* rétegeit vonjuk be a mozgalomba. A szociális forradalom érdekében olytatott propagandát és agitációt konkrétabban, szemléltetőbben, közvetlenül gyakorlatiasan kell

* — Nemzeti Tanács. — *Szerk.*

végezni, úgy, hogy az ne csak a szervezett munkások számára legyen érthető, akik a tőkés társadalomban mindig a proletariátus és általában az elnyomott osztályok kisebbségét fogják képezni, hanem a kizsákmányoltak többsége számára is, amely a szörnyű tőkés elnyomás folytán nem képes a rendszeres szervezkedésre.

21. A pártnak, hogy szélesebb tömegeket befolyásolhasson, rendszeresebben kell kiadnia ingyenesen szétosztásra kerülő röplapokat, amelyek megmagyarázzák a tömegeknek, hogy a forradalmi proletariátus Svájc szocialista átalakításáért harcol, ami a lakosság $^{9}/_{10}$-e számára szükséges és érdekeinek megfelel. Nyilt versenyt kell szervezni a párt valamennyi szekciója, különösen pedig az ifjúsági szervezetek között az ilyen röplapok terjesztésére, továbbá utcai, házi és lakásagitációt kell folytatni; fokozott figyelmet és energiát kell fordítani a mezőgazdasági munkások, béresek és napszámosok közötti agitációra, valamint az agitációra a szegényparasztság körében, amely nem zsákmányol ki bérmunkásokat és amely nem tollasodik meg a drágaságon, hanem szenved tőle. Követelni kell a párt parlamenti képviselőitől (National-, Kantons-, Gross- és egyéb Räte), hogy különösen előnyös politikai helyzetüket reformista parlamenti fecsegés helyett, amit a munkások joggal unnak és ami joggal bizalmatlanságot vált ki, használják fel a szocialista orradalom hirdetésére a proletariátus és a félproletariátus *legelmaradottabb* rétegei között a városban és különösen a falun.

22. Határozottan szakítani kell a munkásosztály, az alkalmazottak stb. gazdasági szervezeteinek „semlegességét" hirdető elmélettel. Meg kell magyarázni a tömegeknek azt az igazságot, amelyet különösen szemléltetően igazolt a háború, nevezetesen, hogy az úgynevezett „semlegesség" — burzsoá ámítás vagy képmutatás, hogy az a valóságban *passzív* behódolás a burzsoáziának és a burzsoázia különösen aljas vállalkozásainak, mint például az imperialista háborúnak. Fokozni kell a szociáldemokrata tevékenységet a munkásosztály, továbbá a kispolgárság vagy az alkalmazottak legszegényebb rétegeinek minden néven nevezendő szervezeteiben, külön szociáldemokrata csoportokat kell alakítani ezeken a szervezeteken belül,

rendszeres munkával olyan helyzetet kell előkészíteni, hogy mindezekben a szervezetekben a forradalmi szociáldemokrácia legyen többségben és tartsa kezében a vezetést. Meg kell magyarázni a tömegeknek e feltétel különös fontosságát a forradalmi harc sikere szempontjából.

23. Ki kell terjeszteni és fokozni kell a szociáldemokrata tevékenységet a hadseregben, mind az ifjúság bevonulása előtt, mind a katonai szolgálat idején. Szociáldemokrata csoportokat kell alakítani minden katonai egységben. Meg kell magyarázni, hogy történelmileg elkerülhetetlen és a szocializmus szempontjából jogos a fegyverhasználat az egyetlen igazságos háborúban, mégpedig abban a háborúban, amelyet a proletariátus a burzsoázia ellen folytat azért, hogy felszabadítsa az emberiséget a bérrabszolgaság alól. Propagandát kell folytatni az elszigetelt *attentátok* (merényletek) ellen, annak érdekében, hogy a katonaság forradalmi részének harcát egybekapcsoljuk a proletariátus és általában a kizsákmányolt lakosság széleskörű mozgalmával. Fokozni kell az olteni határozat ama részének propagálását, amely a katonáknak azt javasolja, hogy tagadják meg az engedelmességet, ha a katonaságot sztrájkolók ellen akarják felhasználni, propagálni kell továbbá azt is, hogy semmiesetre sem szabad beérni az engedelmesség passzív megtagadásával[65].

24. Meg kell magyarázni a tömegeknek, hogy a fentebb kifejtett következetes forradalmi-szociáldemokrata irányban végzett gyakorlati munka elválaszthatatlanul összefügg a modern munkásmozgalom *minden* civilizált országban kialakult és Svájcban is (különösen az 1916-os zürichi kongresszuson) végérvényesen kibontakozott *három fő* irányzata között folyó rendszeres *elvi* harccal. Ez a három irányzat a következő: 1) a szociálpatrióták, vagyis, akik nyiltan elismerik a „haza védelmét" a mostani 1914—1916-os imperialista háborúban. Ez a burzsoázia munkásmozgalmon belüli ügynökeinek opportunista irányzata; 2) a baloldali zimmerwaldisták, akik elvi alapon elvetik a „haza védelmét" az imperialista háborúban és állást foglalnak a szociálpatriótákkal mint a burzsoázia ügynökeivel való szakítás, valamint a forradalmi tömegharc mellett, s ez utóbbival kapcsolatban amellett, hogy

a szociáldemokrata taktikát *teljesen* újjá kell szervezni a forradalmi tömegharc propagálásának és előkészítésének megfelelő módon; 3) az úgynevezett „centrum" (Kautsky—Haase, az „Arbeitsgemeinschaft" Németországban; Longuet—Pressemane Franciaországban)*, amely az első és második irányzat egysége mellett foglal állást. Ez az „egység" csak megköti a forradalmi szociáldemokrácia kezét, mivel lehetetlenné teszi tevékenységének kibontakozását és azzal, hogy a párt elvei és a párt gyakorlata között nincs elválaszthatatlan teljes kapcsolat, demoralizálja a tömegeket.

A svájci szociáldemokrata párt 1916-os zürichi kongresszusán, a Nationalratsfraktion** kérdéséről tartott három beszédben, nevezetesen Platten, Naine és Greulich beszédeiben különösen világosan kifejezésre jutott annak elismerése, hogy a szociáldemokrata politika különböző irányzatainak harca a svájci szociáldemokrata párton belül már *régen ténnyé vált.* A küldöttek többségének rokonszenve nyilvánvalóan Platten oldalán volt, amikor arról beszélt, hogy következetesen állást kell foglalni a forradalmi szociáldemokrácia szellemében folytatott tevékenység mellett. Naine nyiltan, szabatosan és határozottan kijelentette, hogy a Nationalratsfraktion-on belül állandóan két irányzat harcol egymással és hogy a munkásszervezeteknek maguknak kell gondoskodniok arról, hogy a forradalmi irányzat olyan híveit küldjék a Nationalrat-ba, akik valóban szolidárisak egymással. Amikor Greulich arról beszélt, hogy a párt elejtette régi „kedvenceit" (Lieblinge) és új „kedvenceket" talált magának, ugyancsak elismerte azt a tényt, hogy különböző irányzatok vannak és a különböző irányzatok harcban állanak egymással. De a „kedvenc-elmélettel" egyetlenegy öntudatos és gondolkodó munkás sem fog egyetérteni. Éppen azért, hogy az irányzatok elkerülhetetlen és szükségszerű harca ne fajulhasson a „kedvencek" versengésévé, személyi összetűzésekké, kicsinyes gyanusítgatásokká és botrá-

* — A német szociáldemokrata sajtóban a „centrumot" néha, teljesen jogosan, azonosítják a „zimmerwaldisták" *jobb*szárnyával,

** — Nemzeti-tanácsi frakció — *Szerk.*.

nyokká, éppen ezért a szociáldemokrata párt minden tagja köteles gondoskodni a szociáldemokrata politika különböző irányzatainak *nyilt* *e l v i* harcáról.

25. Fokozott harcot kell folytatni, *elvi* álláspontról, a Grütli-Verein[66] ellen, amely a *burzsoá* munkáspolitika irányzatainak, nevezetesen — az opportunizmusnak, a szociálpatriotizmusnak, a tömegek burzsoá-demokratikus illúziókkal való demoralizálásának kirívó megnyilvánulása svájci talajon. A Grütli-Verein konkrét tevékenységének példáján meg kell magyarázni a tömegeknek, mennyire hibás és káros a szociálpatriotizmus és a „centrum" politikája.

26. Haladéktalanul meg kell tenni az előkészületeket a februári (1917) berni pártkongresszus küldötteinek megválasztására, s ezeknek a választásoknak olyan alapon kell történniök, hogy minden egyes pártszervezetben megvitatják az elvi és a konkrét-politikai plat ormokat. A következetes forradalmi, internacionalista szociáldemokraták ilyen platformjául ennek a platformnak kell szolgálnia.

A funkcionáriusok megválasztása a párt valamennyi vezető tisztségébe, a Presskommission*-ba, minden képviseleti intézménybe, minden vezetőségbe stb. csakis a platformok ugyanilyen megvitatása alapján történhet.

Minden helyi pártszervezetnek gondosan ellenőriznie kell a helyi pártlapot abból a szempontból, hogy necsak általában a szociáldemokrácia, hanem a szociáldemokrata politika *pontosan meghatározott platformjának* a nézeteit és taktikáját képviselje.

V. A SVÁJCI SZOCIÁLDEMOKRATÁK NEMZETKÖZI FELADATAI

27. Ahhoz, hogy az internacionalizmus elismerése a svájci szociáldemokraták részéről ne maradjon üres, semmire sem kötelező szó — ugyanolyan üres szó, amilyennel a „centrum" hívei és általában a II. Internacionále korszakának szociáldemokratái mindig beérik —, ehhez

* — sajtóbizottság. — *Szerk.*

először is az szükséges, hogy következetesen és rendületlenül harcoljanak a külföldi munkások és a svájci munkások szervezeti közeledéséért és egybeolvadásáért egy és ugyanazon szövetségekben, és teljes (polgári és politikai) egyenjogúságukért. A svájci imperializmusnak éppen az a jellegzetes sajátossága, hogy a svájci burzsoázia, amely reményeit a munkások e két kategóriájának egymástól való elidegenítésére építi, növekvő mértékben zsákmányolja ki a jogfosztott külföldi munkásokat.

Másodszor, szükséges, hogy minden erejüket latbavessék egy olyan ténylegesen *egységes*, a munkásmozgalom egész *gyakorlatában* egységes *internacionalista* irányzatnak a svájci német, francia és olasz munkások közötti kialakítása érdekében, amely egyaránt határozottan és egyaránt elvi alapon harcol mind a francia (a latin svájci), mind a német, mind pedig az olasz szociálpatriotizmus ellen. A Svájcban élő *mindhárom* fő nemzethez vagy nyelvhez tartozó munkások közös és egységes platformjának alapját ennek a platformnak kell képeznie. A forradalmi szociáldemokrácia oldalán álló munkások Svájc minden nemzetiségét felölelő ilyen egybeolvadása nélkül az internacionalizmus üres szó.

Az ilyen egybeolvadás megvalósításának megkönnyítése érdekében el kell érni, hogy minden svájci szociáldemokrata ujsághoz (és a munkások, alkalmazottak stb. gazdasági szervezeteinek minden lapjához) mellékletet adjanak ki (ha eleinte csak hetenként (havonként) és csak két oldalon is), amely *három nyelven* jelenik meg s amely, a napi politikával kapcsolatosan, rendszeresen kifejti ezt a platformot.

28. A svájci szociáldemokraták minden más szocialista pártnak *csak* forradalmi-internacionalista, a Zimmerwaldi Baloldal alapján álló elemeit támogassák, de ez a támogatás ne legyen plátói támogatás. Különösen fontos, hogy újra kiadják Svájcban azokat a felhívásokat, amelyeket titkosan nyomattak ki a kormány ellen Németországban, Franciaországban és Olaszországban, különösen fontos ezeknek a felhívásoknak mindhárom nyelvre való lefordítása és terjesztése, mind a svájci proletariátus, mind pedig a szomszédos országok proletariátusa körében.

29. A svájci szociáldemokrata pártnak a berni kongresszuson (1917 február) nemcsak hogy keresztül kell vinnie a Kientali Konferencia határozataihoz való csatlakozást, mégpedig feltétlen csatlakozást, hanem azt is követelnie kell, hogy haladéktalanul, teljesen, szervezetileg szakítsanak a hágai ISB*-vel, amely a szocializmus érdekeivel szemben kibékíthetetlenül ellenséges opportunizmus és szociálpatriotizmus bástyája.

30. Svájc szociáldemokrata pártjának, amelynek viszonyai kivételesen kedvezőek az előrehaladott európai országok munkásmozgalmában végbemenő események megismerése és e munkásmozgalom forradalmi elemeinek egyesítése szempontjából, nem szabad passzívan kivárnia a mozgalomban folyó belső harc fejlődését, hanem *elől kell járnia* ebben a harcban. Nevezetesen: a pártnak a Zimmerwaldi Baloldal útján kell haladnia, amelynek helyességét napról-napra egyre szemléltetőbben mutatja az események menete Németország, Franciaország, Anglia, az Egyesült Államok és általában minden civilizált ország szocialista mozgalmában.

A megírás időpontja:
1916 október vége—november eleje.

Először 1918-ban, külön brosúra formájában, francia nyelven jelent meg.

Orosz nyelven először 1924-ben jelent meg, a „Proletarszkaja Revoljucija" című folyóirat 4. (27.) számában.

---

* — Internationalem Sozialistischen Bureau — Nemzetközi Szocialista Irodával. — *Szerk.*

TÉZISEK A SVÁJCI SZOCIÁLDEMOKRATA PÁRT ÁLLÁSFOGLALÁSÁRÓL A HÁBORÚVAL KAPCSOLATBAN[67]

1. A jelenlegi világháború imperialista háború, amelyet a világ politikai és gazdasági kizsákmányolásáért, az elhelyezési piacokért, a nyersanyagforrásokért és új tőkebefektetési területekért, a gyenge népek elnyomásáért stb. folytatnak.

Mindkét hadviselő koalíciónak a „haza védelméről" szóló frázisai nem jelentenek egyebet, mint burzsoá népámítást.

2. A svájci kormány ügyintézője a svájci burzsoáziának, amely teljes mértékben a nemzetközi finánctőkétől függ és a legszorosabb kapcsolatban van a nagyhatalmak imperialista burzsoáziájával.

Ezért egyáltalán nem véletlen, hanem ezeknek a gazdasági tényeknek szükségszerű következménye, hogy a svájci kormány napról napra — és ez már évtizedek óta így megy — egyre reakciósabb politikát folytat, titkos diplomáciát űz, korlátozza és megsérti a nép demokratikus szabadságjogait, hétrét görnyed a katonai klikk előtt, s a lakosság nagy tömegeinek érdekeit rendszeresen és szemérmetlenül feláldozza maroknyi pénzmágnás érdekeinek.

Svájc bevonása a jelenlegi háborúba, a svájci burzsoá kormánynak a fináncoligarchia érdekeitől való függése, továbbá az imperialista hatalmak egyik vagy másik koalíciójának erős nyomása következtében, most bármely pillanatban lehetséges.

3. Ezért a „haza védelmének" jelszava most Svájc tekintetében sem egyéb, mint képmutató frázis, mert valójában nem a demokrácia, a függetlenség és a nagy

néptömegek érdekeinek stb. védelméről van szó, hanem ellenkezőleg, a munkások és a kisparasztok lemészárlásának előkészítéséről a burzsoázia monopóliumainak és kiváltságainak megtartása érdekében, a tőkések uralmának és a politikai reakciónak fokozásáról.

4. Svájc szociáldemokrata pártja, ezekből a tényekből kiindulva, elvi alapon elutasítja a „haza védelmét", követeli a haladéktalan leszerelést és arra hívja fel a munkásosztályt, hogy a svájci burzsoázia háborús készülődéseire, s ugyanígy — ha kitörne — a háborúra, a proletárosztályharc legélesebb eszközeivel válaszoljon.

Mint ilyen eszközökre különösen a következőkre kell rámutatni:

(a) semmiféle osztálybéke; az elvi harc kiélezése minden burzsoá párt ellen, továbbá a Grütliszövetség mint a burzsoázia munkásmozgalmon belüli ügynökeinek szövetsége ellen, s ugyanígy a szocialista párton belüli grütlista törekvések ellen.

(b) A hadihitelek elutasítása békeidőben éppúgy, mint háború idején, bármilyen ürüggyel kérjék is azokat.

(c) A hadviselő országok munkásosztályának támogatása forradalmi mozgalmaiban, valamint a háború és saját kormánya ellen folytatott harcaiban.

(d) A forradalmi tömegharc, a sztrájkok, tüntetések, a burzsoázia elleni fegyveres felkelés előmozdítása magában Svájcban.

(e) Rendszeres propaganda a katonaság soraiban, ebből a célból külön szociáldemokrata csoportok teremtése a hadseregben, valamint a katonai előképzésben részesülő ifjúság soraiból.

(f) Illegális szervezetek létesítése, amelyeket magának a munkásosztálynak kell megteremtenie válaszképpen arra az esetre, ha a kormány a politikai szabadságjogokat bármilyen formában megnyirbálná vagy megszüntetné.

(g) A munkások tervszerű felvilágosítása útján rendszeres munkával olyan helyzet előkészítése, hogy kivétel nélkül valamennyi munkás- és alkalmazottszervezet vezetése olyan személyek kezébe menjen át, akik elismerik és képesek lesznek végigvinni a fentebb említett háborúellenes harcot.

5. A párt a már az 1915-ös aaraui pártkongresszuson elismert forradalmi tömegharc céljául a szocialista forradalmat tűzi ki Svájcban. Ez a forradalom gazdaságilag haladéktalanul megvalósítható. Ez az egyetlen hathatós eszköz ahhoz, hogy a tömegeket meg lehessen szabadítani a drágaság és az éhínség borzalmaitól. Ez közeledik a most egész Európát hatalmában tartó válság nyomában és feltétlenül szükséges a militarizmus és mindenféle háború teljes kiküszöbölése érdekében.

A párt kijelenti, hogy ennek a célnak és a hozzávezető forradalmi utaknak elismerése nélkül a militarizmus és a háborúk elleni mindenfajta burzsoá-pacifista és szociálpacifista frázis csak illúzió vagy hazugság, amely csak elvonja a munkásosztályt a kapitalizmus alapjai ellen irányuló bármely komoly harctól.

A párt, anélkül hogy abbahagyná a bérrabszolgák helyzetének megjavításáért folytatott harcát, felhívja a munkásosztályt és képviselőit, hogy tűzzék napirendre az azonnali svájci szocialista forradalom propagandáját, tömegagitáció, parlamenti beszédek, kezdeményező javaslatok stb. útján, bizonyítsák be, hogy a burzsoá kormányt elkerülhetetlenül proletárkormánynak kell felváltania, amely a vagyontalan lakosság tömegeire támaszkodik, és magyarázzák meg az olyan intézkedések sürgető szükségességét, mint a bankok és nagyüzemek kisajátítása, minden közvetett adó eltörlése, az egységes egyenesadó bevezetése a nagy jövedelmeknél forradalmian magas adókulcsokkal stb.

Lenin ezeket a téziseket 1916 december elején, német nyelven írta.

Először 1931-ben, a „Leninszkij Szbornyik" XVII. kötetében jelent meg.

ELVI TÉTELEK A HÁBORÚ KÉRDÉSÉRŐL

Svájc baloldali szociáldemokratái közt teljes az egyetértés abban a kérdésben, hogy éppen a jelenlegi háborúval kapcsolatban el kell vetni a haza védelmének elvét. A proletariátus, vagy legalábbis legjobb elemei ugyancsak a honvédelem ellen vannak.

Ilymódon, általában napjaink szocialista mozgalma, különösen pedig a svájci szocialista párt eme legégetőbb kérdése tekintetében úgylátszik megvan a szükséges egység. De ha közelebbről megnézzük a dolgot, feltétlenül arra a megállapitásra jutunk, hogy ez az egység csak *látszat*.

Valójában egyáltalán nincs világosan kialakult álláspont — véleményegységről nem is beszélve — abban a kérdésben, hogy a haza védelmének elutasitásával kapcsolatban tett nyilatkozat már önmagában véve olyan dolog, amely *rendkívül nagy követelményeket* támaszt a forradalmi öntudattal szemben, s ugyanígy annak a pártnak forradalmi tettrekészségével szemben, amely proklamálta — feltéve persze, hogy ez a nyilatkozat nem marad üres frázis. Ha viszont egyszerűen proklamáljuk az ország védelmének megtagadását, anélkül, hogy világosan számot vetnénk magunkkal, vagyis anélkül, hogy megértenénk, milyen követelményeket von ez maga után, anélkül, hogy tisztáznánk magunk előtt, hogy az *egész propagandának*, *agitációnak* és *szervezésnek*, egyszóval, a párt egész tevékenységének gyökeresen meg kell változnia (Karl Liebknecht kifejezésével élve): „meg kell újhodnia" és a *magasabbrendű* forradalmi feladatokhoz kell alkalmazkodnia — akkor ez a nyilatkozat üres frázissá válik.

Gondoljuk csak meg kellőképpen, mit jelent tulaj-

donképpen a haza védelmének megtagadása, ha olyan politikai jelszóként fogjuk fel, amelyet *komolyan kell venni* és amelyet valóban *meg kell valósítani*.

Először. Minden hadviselő és a háború veszélyének kitett ország proletárjainak és kizsákmányoltjainak azt javasoljuk, hogy vessék el a haza védelmének jelszavát. Több hadviselő ország tapasztalataiból most már teljes határozottsággal tudjuk, mit jelent a *valóságban* az, ha elvetjük a haza védelmének jelszavát a mostani háborúban. Ez azt jelenti, hogy tagadjuk a jelenlegi burzsoá társadalom alapjait és aláássuk a jelenlegi társadalmi rend gyökereit — nemcsak elméletben, nemcsak „általánosságban", hanem a gyakorlatban, közvetlenül, most mindjárt. Vajjon nem világos-e, hogy ezt *csakis* azzal a feltétellel tehetjük, ha az, hogy a kapitalizmus már teljességgel megérett arra, hogy átadja a helyét a szocializmusnak, nem egyszerűen megingathatatlan elméleti meggyőződésünk, hanem ha ezt a szocialista átalakulást, vagyis a szocialista forradalmat, a gyakorlatban, közvetlenül, haladéktalanul megvalósíthatónak tartjuk?

Ezt azonban majdnem mindig szem elől tévesztik, amikor a haza védelmének megtagadásáról beszélnek. A legjobb esetben „elméletileg" hajlandók elismerni, hogy a kapitalizmus már megérett arra, hogy átadja helyét a szocializmusnak, de a párt egész tevékenységének a *közvetlenül küszöbön álló szocialista forradalom szellemében való haladéktalan, gyökeres megváltoztatásáról — hallani sem akarnak!*

A nép állítólag még nincs felkészülve erre!

De ez szinte nevetségesen következetlen állítás. Vagy — vagy. Vagy ne hirdessük az ország védelmének haladéktalan megtagadását — vagypedig *haladéktalanul* fektessük szélesebb alapokra, illetőleg kezdjük el a szocialista forradalom közvetlen véghezvitelének rendszeres propagálását. Persze, a „nép" bizonyos értelemben „nincs felkészülve" *sem* a haza védelmének megtagadására, *sem* a szocialista forradalomra, de ebből nem az következik, hogy jogunk van immár két esztendeje — — — két esztendeje! — — halogatni ennek a rendszeres előkészítésnek megkezdését!

Másodszor. Mit állítunk szembe a haza védelmének és az osztálybékének politikájával? A háború elleni forradalmi harcot, a „forradalmi tömegmegmozdulásokat“, amint azt az 1915-ös aaraui pártkongresszus határozata hangoztatta. Ez, kétségkívül, gyönyörű határozat, de... de a pártnak a fenti pártkongresszus óta eltelt története, a párt valóságos politikája azt bizonyítja, hogy ez a határozat *papíron* maradt!

Mi a forradalmi tömegharc *célja?* A párt erről hivatalosan semmit sem mondott, sőt erről általában nem is igen beszélnek. Vagy magától értetődőnek tartják, vagy kertelés nélkül elismerik, hogy ez a cél — a *„szocializmus“*. A kapitalizmussal (illetve az imperializmussal) a szocializmust állítják szembe.

De éppen ez az, ami (elméletileg) a legnagyobb mértékben logikátlan, gyakorlatilag pedig tartalmatlan. Logikátlan azért, mert *túlságosan* általános, túlságosan semmitmondó. A „szocializmust“ általában, mint célt, a kapitalizmussal (illetve az imperializmussal) szembeállítva, most nemcsak a kautskysták és a szociálsoviniszták ismerik el, hanem sok polgári szociálpolitikus is elismeri. De most nem két társadalmi rendszer általános szembeállításáról van szó, hanem a *konkrét* baj, nevezetesen a *mostani* drágaság, a *mostani* háborús veszély, illetőleg a *jelenlegi* háború elleni *konkrét* „forradalmi tömegharc“ *konkrét* céljáról.

Az egész 1889—1914-es II. Internacionále a szocializmust általában állította szembe a kapitalizmussal és *éppen* e miatt a túlságosan általános „általánosítás“ miatt jutott csődbe. Éppen saját korának jellegzetes bajáról nem vett tudomást, amit Engels csaknem 30 évvel ezelőtt, 1887 január 10-én, a következő szavakkal jellemzett:

„...Magában a szociáldemokrata pártban, egészen a birodalmi gyűlési frakcióig, szóhoz jut bizonyos kispolgári szocializmus. Éspedig olymódon, hogy a modern szocializmus alapvető nézeteit és azt a követelést, hogy az összes termelési eszközöket társadalmi tulajdonná kell változtatni, jogosnak ismerik el ugyan, *de kijelentik, hogy ennek megvalósítása csak egy távoli, gyakorlatilag meghatározhatatlan időpontban lehetséges.* Így

azután a jelenben puszta társadalmi foltozómunkára volnánk utalva..." („A lakáskérdéshez". Előszó)[68].

A „forradalmi tömegharc" konkrét célját csakis a szocialista *forradalom* érdekében tett *konkrét* rendszabályok alkothatják, *nem* pedig általában a „szocializmus". Amikor azonban azt javasolják, hogy pontosan meg kell határozni ezeket a konkrét rendszabályokat — ahogy azt a holland elvtársak tették a „Nemzetközi Szocialista Bizottság Közleményei"-nek 3. számában (Bern, 1916 február 29) megjelent programjukban: az államadósságok törlése, a bankok kisajátítása, minden nagyüzem kisajátítása —, ha azt javasolják, hogy ezeket a teljesen konkrét rendszabályokat vegyék be a párt hivatalos határozatába és a legnépszerűbb formában, a mindennapi pártpropaganda és agitáció útján, gyűléseken, parlamenti beszédekben, kezdeményező javaslatokban rendszeresen magyarázzák meg, akkor megint csak ugyanazt a halogató, vagy kitérő, minden ízében szofista választ kapjuk, hogy a nép erre még nincs felkészülve stb.!

De hiszen a lényeg éppen az, hogy ezt az előkészítést nyomban megkezdjük és következetesen végigvigyük!

Harmadszor. A párt „elismerte" a forradalmi tömegharcot. Nagyszerű. De *képes-e* a párt ilyesmit végrehajtani? Készül-e erre? Tanulmányozza-e *ezeket* a kérdéseket, gyüjt-e megfelelő anyagot, létrehozza-e a *megfelelő* szerveket és szervezeteket, megvitatja-e a nép előtt, a néppel együtt a megfelelő kérdéseket?

Szó sincs róla! A párt teljes egészében csökönyösen megmarad régi, kizárólag parlamenti, kizárólag trade-unionista, kizárólag reformista, kizárólag legális kerékvágásában. Közismert dolog, hogy a párt továbbra is *képtelen* a forradalmi tömegharc előmozdítására és vezetésére, közismert dolog, hogy egyáltalán nem készül fel rá. A korábbi begyepesedettség uralkodik, az „új" szavak pedig (a haza védelmének megtagadása, a forradalmi tömegharc) *csak szavak* maradnak! A baloldaliak viszont ennek nem ébrednek tudatára és nem gyüjtik össze rendszeresen, állhatatosan a mögöttük álló erőket, mindenütt, a pártmunka

minden területén, annak érdekében, hogy ez ellen a baj ellen harcoljanak.

Csak a fejünket csóválhatjuk, amikor például Grimmnek a háború kérdéséről szóló téziseiben a következő (az utolsó) mondatot olvassuk:

„A párt szerveinek, az ország szakszervezeteivel együtt, ebben az esetben (vagyis, ha a háborús veszély esetén a vasúti tisztviselőket tömegsztrájkra szólítják fel stb.) minden szükséges intézkedést meg kell tenniök."

Ezeket a téziseket ez év nyarán tették közzé, 1916 szeptember 16-án pedig a „Schweizerische Metallarbeiter-zeitung"-ban[69], amelyen szerkesztőkként O. Schneeberger és K. Dürr szerepelnek, a következő mondatot olvashattuk (majdnem azt mondtam: a következő *hivatalos választ* Grimm téziseire vagy jámbor óhajaira):

„... Igen rossz ízlésre vall ... «a munkásnak nincs hazája» mondat olyan pillanatban, amikor Európa munkásainak túlnyomó többsége már két esztendeje vállvetve küzd a burzsoáziával a csatatéren, hazájának «ellenségeivel» szemben, azok pedig, akik otthon maradtak, a nyomor és a nélkülözések ellenére, «ki akarnak tartani». *Külső támadás esetén kétségtelenül Svájcban is ugyanezt a képet látnánk!!!*"

Vajjon nem „kautskysta" politika, az erőtlen frázisok, a baloldali szónoklatok és az opportunista gyakorlat politikája-e az, amikor, egyfelől, olyan határozatot javasolnak, hogy a pártnak, „a szakszervezetekkel együtt" forradalmi tömegsztrájkokra szólító felhívásokat kell kiadnia, másfelől viszont semmiféle harcot nem folytatnak a *grütlista*, azaz szociálpatrióta, reformista, kizárólag legalista *irányzat* és ennek a párton és a szakszervezeteken belüli hívei ellen?

A tömegek „nevelését", vagypedig a tömegek bomlasztását és demoralizálását jelenti-e az, ha nem mondják és nem bizonyítják be nekik *nap nap után*, hogy a „vezető" elvtársak, O. Schneeberger, K. Dürr, P. Pflüger, H. Greulich, Huber és *sokan* mások *pontosan ugyanolyan* szociálpatrióta nézeteket vallanak és *pontosan ugyanolyan* szociálpatrióta politikát folytatnak, mint az a politika, amelyet

Grimm olyan „férfiasan“ leleplez és ostoroz... amikor *Németország németjeiről* van szó és nem svájciakról? A külföldieket — szidni, „saját“ „honfitársait“ — fedezni... „internacionalizmus“ ez? „demokratikus eljárás“ ez?

Hermann Greulich a következő szavakkal vázolta a svájci munkások helyzetét, a svájci szocializmus válságát, továbbá a szocialista párton *belüli* grütlista politika *lényegét:*

„... Az életszínvonal igen kevéssé emelkedett és csakis a proletariátus felső rétegei számára (figyeljenek, jól figyeljenek!). A munkások zöme éppúgy, mint eddig, nyomor, gondok és nélkülözések közepette él. Ezért időről-időre felmerül a kétely, hogy helyes-e az az út, amelyen mostanáig haladtunk. A bírálók új utakat keresnek és különösen az erélyesebb fellépéshez fűznek reményeket. Ebben az irányban történnek kísérletek, amelyek rendszerint (?) nem sikerülnek (??) és új erővel követelik a régi taktikához való visszatérést“ (nem arról van-e szó itt is, hogy az óhaj a gondolat szülőanyja?)... „És ekkor bekövetkezett a világháború... Az életszínvonal rendkívüli süllyedése, amely egészen a nyomorig megy olyan rétegeknél, amelyek azelőtt elviselhetően éltek — erősíti a forradalmi hangulatot“ (hallgassák csak, hallgassák csak!)... „Valóban, a pártvezetőség nem állott a reá váró feladatok magaslatán és túlságosan engedett a hevesvérűek befolyásának“ (úgy? úgy?)... „A Grütliszövetség központi bizottsága vállalja «a gyakorlati nemzeti politika» végrehajtását, amit a párton kívül kíván folytatni?... Miért nem tette ezt a párton belül?“ (hallgassák csak! hallgassák csak!) „Miért engedte át csaknem mindig nekem az ultra-radikálisok elleni harcot?“ („Nyilt levél Gottingen Grütliszövetségéhez“, 1916 szeptember 26).

Így beszél Greulich. Eszerint egyáltalán nem úgy áll a dolog, hogy néhány „rosszindulatú külföldi“ akar (ahogyan a párton belüli grütlisták titokban gondolják, vagy a sajtóban célozgatnak rá, a párton kívüli grütlisták pedig nyiltan kimondják), egyéni türelmetlensége hevében, forradalmiságot bevinni a munkásmozgalomba, melyet ők „külföldi szemüvegen“ keresztül néznek. Nem. Nem más, mint Hermann Greulich — akinek politikai szerepe gyakorlatilag egyenlő egy kis demokratikus köztársaság burzsoá munkaügyi miniszterének szerepével — közli

velünk, hogy csakis a munkások legfelső rétegeinek javult meg némileg a helyzete, a *tömeg* pedig továbbra is nyomorog, és hogy „a forradalmi hangulat erősödése“ nem az átkozott külföldi „bujtogatóktól“ indul ki, hanem „az életszínvonal rendkívüli süllyedésének“ következménye.

Tehát?

Tehát, feltétlenül helyes, ha azt mondjuk:

Vagy éhezni fog a svájci nép, mégpedig hétről hétre egyre borzalmasabban, és nap nap után ki lesz téve annak a veszélynek, hogy belesodorják az imperialista háborúba, azaz legyilkolják a tőkések érdekeiért, *vagy* követi proletariátusa legjobb részének tanácsát, összeszedi minden erejét és véghezviszi a szocialista forradalmat.

Szocialista forradalom? Utópia! „Távoli, gyakorlatilag meghatározhatatlan“ lehetőség!..

Pedig ez egyáltalán nem nagyobb mértékben utópia, mint a haza védelmének elutasítása ebben a háborúban, vagy a forradalmi tömegharc ez ellen a háború ellen. Ne engedjük magunkat elkábítani szavakkal és ne engedjük szavakkal megijeszteni magunkat. Csaknem mindenki kész elismerni a háború elleni forradalmi harcot, de gondoljanak arra is, hogy milyen óriási feladat az, ha forradalommal akarunk végetvetni ennek a háborúnak! Nem, ez nem utópia. A forradalom az egész világon *növekszik* és a kérdés *most* nem úgy áll, hogy továbbra is nyugodtan és elviselhetően éljünk-e, vagy kalandokba bocsátkozzunk. Ellenkezőleg, a kérdés most úgy áll, hogy vagy éhezni és a vágóhidra menni *mások érdekeiért*, vagy pedig nagy áldozatokat hozni a szocializmusért, az emberiség $^9/_{10}$ részének érdekeiért.

Szóval, a szocialista forradalom utópia! De a svájci népnek, hálistennek, nincs „önálló“, vagy „független“ nyelve, hanem azt a három világnyelvet beszéli, amelyet a határos hadviselő államokban beszélnek. Ilymódon semmi csodálatos sincs abban, hogy a svájci nép jól tudja, mi történik ezekben az államokban. Németországban odáig jutottak, hogy *66 millió ember* gazdasági életét

egyetlen központból irányítják, hogy 66 millió ember nemzetgazdaságát egyetlen központ szervezi meg, a nép túlnyomó többségének hatalmas áldozatokat kell hoznia, és mindezt azért, hogy a „felső 30 000" óriási milliárdos hadinyereséget vághasson zsebre és hogy milliók pusztuljanak el a vágóhídon a nemzet eme „legnemesebb és legkiválóbb" képviselőinek érdekében. És ilyen *tények*, ilyen *tapasztalatok* láttán aligha lehet „utópiának" tekinteni azt, hogy egy kis nép, amelynek sem monarchiája nincs, sem junkerei nincsenek, amely a kapitalizmus igen magas fokán áll, amely talán jobban meg van szervezve különböző szövetségekben, mint valamennyi más tőkés országban — hogy az ilyen nép az *éhségtől és a háborús veszélytől való menekvés érdekében ugyanazt* teszi, amit a gyakorlatban már kipróbáltak Németországban, persze, azzal a különbséggel, hogy Németországban az emberek millióit gyilkolják le és teszik nyomorékká azért, hogy keveseket gazdagítsanak, biztosítsák maguknak Bagdadot, meghódítsák a Balkánt, míg ugyanakkor Svájcban legfeljebb 30 000 burzsoát kell kisajátítani, vagyis nem kell őket elpusztítani, hanem csupán arra a „rettenetes" sorsra kell kárhoztatni őket, hogy „*csak*" 6—10 000 frank jövedelemhez jussanak majd, a többit pedig kötelesek lesznek átadni a szocialista munkáskormánynak, hogy az megoltalmazhassa a népet az éhínségtől és a háborús veszélytől.

De hiszen a nagyhatalmak sohasem fogják eltűrni a szocialista Svájcot, és a svájci szocialista forradalom legelső csiráit is el fogja taposni ezeknek a hatalmaknak kolosszális túlereje!

Ez kétségkívül így lenne, ha, először, a forradalom csírái Svájcban lehetségesek volnának anélkül, hogy szolidáris osztálymozgalmat hívnának létre a szomszédos országokban; — másodszor, ha ezek a nagyhatalmak nem volnának a „végkimerülésig folytatott háború" zsákutcájában, amely háború már csaknem kimerítette a legtürelmesebb népek türelmét is. Most viszont a katonai beavatkozás az egymással ellenségesen szembenálló nagyhatalmak részéről csak előjátéka lenne a forradalom fellángolásának egész Európában.

Önök engem talán olyan naívnak gondolnak, hogy azt

hiszem, „rábeszéléssel“ meg lehet oldani olyan kérdéseket, mint a szocialista forradalom kérdése?

Nem. Én csak egy *szemléltető példát* akarok felhozni arra az egy *részletkérdésre* vonatkozóan, hogy milyen *változásnak* kell végbemennie az egész pártpropagandában, ha valóban komolyan akarják venni azt a kérdést, hogy *meg kell tagadni a haza védelmét!* Ez *csak* szemléltető példa *csak* egy részletkérdésre — messzebbmenő szándékom nem volt.

Teljesen helytelen volna azt feltételezni, hogy ahhoz, hogy közvetlenül harcoljunk a szocialista forradalomért, elvethetjük, vagy el kell vetnünk a reformokért folytatott harcot. A legcsekélyebb mértékben sem. Nem tudhatjuk, milyen gyorsan sikerül majd eredményt elérnünk, milyen gyorsan teszik lehetővé az objektív feltételek *ennek* a forradalomnak bekövetkezését. Támogatnunk kell minden olyan reformot, amely javít, valóban javít a tömegek gazdasági és politikai helyzetén. Köztünk és a reformisták (vagyis Svájcban a grütlisták) között nem az a különbség, hogy mi a reformok ellen vagyunk, ők pedig a reformok mellett. Szó sincs róla. Ők beérik a reformokkal, s ennek következtében, a „Schweizerische Metallarbeiterzeitung“ (40. sz.) egyik forradalmi munkatársának (kevés ilyen van!) találó kifejezése szerint, „a kapitalizmus egyszerű betegápolónőinek“ szerepéig süllyednek le. Mi azt mondjuk a munkásoknak: szavazzatok az arányos stb. választásokra, de ne korlátozzátok tevékenységeteket erre, hanem a haladéktalan szocialista forradalom eszméjének rendszeres terjesztését állítsátok az első helyre, készüljetek fel rá és az egész vonalon vigyétek véghez a megfelelő gyökeres változtatásokat az egész pártmunkában. A polgári demokrácia viszonyai igen gyakran kényszerítenek bennünket ilyen vagy olyan állásfoglalásra egész sereg aprócseprő reformmal kapcsolatban, de tudni kell, vagy meg kell tanulni *úgy* (olymódon) foglalni állást a reformok mellett, hogy — a világosság kedvéért némileg leegyszerűsítve fejezzük ki magunkat — minden félórás beszédből 5 percet beszéljünk a reformokról és 25 percet a közelgő forradalomról.

A szocialista forradalom súlyos, sok áldozattal járó

forradalmi tömegharc nélkül lehetetlen. De következetlenség volna, ha elismernők a forradalmi tömegharcot és azt, hogy törekedni kell a háború haladéktalan befejezésére — és ugyanakkor elvetnők a haladéktalan szocialista forradalmat! Az első a második nélkül — semmi, üres szó.

Nem megy a dolog a *párton belüli* súlyos *harc* nélkül sem. De csak szenvelgés, képmutatás, kispolgári struccpolitika volna, ha azt képzelnénk, hogy a svájci szociáldemokrata pártban egyáltalán *lehetséges* a „belső béke" uralma. A kérdés nem úgy áll, hogy vagy „belső béke" vagy „párton belüli harc". Elég elolvasni Hermann Greulich fentemlített levelét, és alaposan szemügyre venni a pártban az utóbbi évek során lezajlott eseményeket ahhoz, hogy belássuk, hogy az ilyen feltevés teljesen helytelen. A valóságban a kérdés az: *vagy* a párton belüli harcnak *jelenlegi* burkolt, a tömegekre demoralizálólag ható *formái*, *vagy pedig* nyilt, elvi harc az internacionalista-forradalmi irányzat és a párton belüli és kívüli grütlista irányzat között.

Az olyan „belső harc", amikor H. Greulich száront az „ultraradikálisokra", vagy a „hevesvérűekre", anélkül, hogy pontosan megnevezné ezeket a szörnyetegeket és pontosan meghatározná politikájukat, R. Grimm pedig a „Berner Tagwacht"-ban* az olvasók $^{99}/_{100}$-a számára érthetetlen cikkeket tesz közzé, amelyek tele vannak célzásokkal, amelyekben szitkokat szór a „külföldiek szemüvegére" vagy a Grimm számára kellemetlen határozati javaslatok „tényleges bűnöseire" — az ilyen belső harc *demoralizálja* a tömegeket, amelyek ebben a „vezérek közti civódásnak" egy fajtáját látják vagy találgatják, de *nem értik, hogy miről is van szó tulajdonképpen.*

De az olyan harc, amikor a párton *belüli* grütlista irányzat — és ez sokkal fontosabb és sokkal veszélyesebb, mint a párton kívüli — kénytelen lesz *nyiltan* harcolni a baloldaliak ellen és mindkét *irányzat* mindenütt saját, önálló nézeteivel és saját politikájával fog fellépni, *elvi* harcot fog folytatni egymással, és *valóban* a párttagok

---

* — „Berni Őrszem". — *Szerk.*

tömegeire bizza a fontos elvi kérdések eldöntését, nem pedig csupán a „vezérekre“ — az ilyen harc szükséges és hasznos, önállóságra *neveli* a *tömegeket* és arra, hogy képesek legyenek teljesíteni világtörténelmi forradalmi feladatukat.

Lenin ezt a cikket
1916 decemberében, német nyelven írta.
Először 1931-ben, a „Leninszkij Szbornyik“ XVII. kötetében jelent meg.

A HAZA VÉDELME KÉRDÉSÉNEK FELTEVÉSÉRŐL

A burzsoázia és a munkásmozgalomban levő hívei, a grütlisták, rendszerint a következőképpen vetik fel a kérdést:

Vagy elismerjük elvileg, hogy a haza védelme kötelesség, vagy pedig védtelenül hagyjuk országunkat.

Ez a kérdésfeltevés gyökerében helytelen.

A valóságban a kérdés az:

vagy hagyjuk magunkat leméşzároltatni az imperialista burzsoázia érdekében, vagy rendszeresen előkészítjük a kizsákmányoltak többségét és sajátmagunkat is arra, hogy kisebb áldozatok árán kézbevegyük a bankokat, kisajátítsuk a burzsoáziát, hogy általában véget-vessünk a drágaságnak is, a háborúknak is.

* *
*

Az első kérdésfeltevés ízig-vérig burzsoá, nem pedig szocialista kérdésfeltevés. Ez a kérdésfeltevés nem veszi számításba, hogy az imperializmus korszakában élünk, hogy a mostani háború imperialista háború, hogy Svájc ebben a háborúban semmi körülmények között sem fog az imperializmus *ellen* harcolni, hanem az imperialista hatalmak egyik vagy másik koalíciójának *oldalán* fog állani, vagyis ténylegesen valamelyik rabló nagyhatalom csatlósa lesz, hogy a svájci burzsoáziát már régóta ezernyi szál köti az imperialista érdekekhez, mellékes, hogy ez a nagybankok közti kapcsolatok és „kölcsönös részesedések" hálózata útján valósul meg, vagy a tőkekivitel, vagy a turistákkal kapcsolatos ipar útján, amely a kül-

földi milliomosokból él, vagy a jogfosztott külföldi munkások szemérmetlen kizsákmányolása útján stb.

Egyszóval, a szocializmus alapvető tételei, a szocialista eszmék feledésbe merültek, az imperialista rablóháborút szépítgetik, „saját“ burzsoáziájukat ártatlan báránykának, a mai Svájc hétpróbás bankigazgatóit pedig hősies Tell Vilmosoknak festik le, s ugyanakkor szemet húnynak a hazai meg a külföldi bankok és diplomaták közti titkos egyezmények fölött, és a burzsoá hazugságnak ezt az egész hihetetlen halmazát a „haza védelmével“, ezzel a szép, „népszerű“ és népámító frázissal takargatják!

Lenin ezt a cikket
1916 decemberében, német nyelven írta.
Először 1929 augusztus 1-én,
a „Pravda“ 174. számában jelent meg.

AZ IFJÚSÁGI INTERNACIONÁLE

(MEGJEGYZÉS)

Ezzel a címmel jelenik meg 1915 szeptember 1. óta Svájcban német nyelven „A Szocialista Ifjúsági Szervezetek Nemzetközi Szövetségének Harci és Propaganda Orgánuma". Összesen már hat száma jelent meg ennek a kiadványnak, amelyre általában fel kell hívni a figyelmet, amelyet továbbá nyomatékosan pártunk mindazon tagjainak figyelmébe kell ajánlanunk, akiknek módjukban áll érintkezést fenntartani külföldi szociáldemokrata pártokkal és ifjúsági szervezetekkel.

Európa hivatalos szociáldemokrata pártjainak többsége most a legaljasabb és legbecstelenebb szociálsovinizmus és opportunizmus álláspontját vallja. Ilyen a német és a francia párt, Angliában a fábiánus párt[70] és a „munkáspárt"[71], a svéd párt, a holland párt (Troelstra pártja), a dán párt, az osztrák párt stb. A svájci pártban, noha a szélsőséges opportunisták (a munkásmozgalom nagy szerencséjére) kiváltak belőle és a párton *kívüli* „Grütli-szövetségben" tömörültek, magán a szociáldemokrata párton belül nagyszámú opportunista, szociálsoviniszta és kautskysta irányzatú vezér maradt akiknek *óriási* befolyásuk van a párt ügyeire.

Amikor Európában ilyen a helyzet, a szocialista ifjúsági szervezetek szövetségére az az óriási, hálás — de egyúttal nehéz — feladat hárul, hogy harcoljon a forradalmi internacionalizmus, az igazi szocializmus *ügyéért*, az uralkodó opportunizmus ellen, amely átállt az imperialista burzsoázia oldalára. Az „Ifjúsági Internacionále" számos jó cikket közöl, amelyekben a forradalmi internacionalizmus mellett száll síkra, s az egész folyóiratot a szocia-

lizmusnak a mostani háborúban a „hazát védő" árulóival szemben érzett lángoló gyűlölet nagyszerű szelleme és az a legőszintébb törekvés hatja át, hogy a nemzetközi munkásmozgalom megtisztuljon a sorait bomlasztó sovinizmustól és opportunizmustól.

Elméleti tisztánlátás és határozottság az ifjúság orgánumában természetesen *még* nincs és talán soha nem is lesz, mégpedig éppen azért, mert ez — a forrongó, háborgó, kutató ifjúság orgánuma. De az *ilyen* emberek elméleti tisztánlátásának fogyatékosságával szemben egészen más magatartást kell tanusítanunk, mint amilyet azzal a fejekben fészkelő elméleti zűrzavarral és a forradalmi következetességnek azzal a szívekben mutatkozó hiányával szemben tanusítunk — és kell is tanusítanunk —, amelyet „szervezőbizottságiainknál", „szociálforradalmárainknál", tolsztojistáinknál, anarchistáinknál, egész Európa kautskystáinál (a „centrumnál") stb. tapasztalunk. Más az, ha felnőtt emberek, akik igényt tartanak arra, hogy másokat vezessenek és tanítsanak, megzavarják a proletariátust: ezek ellen *kíméletlen* harcot kell folytatnunk. És megint más dolog az, ha az *ifjúság* szervezeteiről van szó, amelyek nyiltan kijelentik, hogy még tanulnak, hogy fő feladatuk az, hogy a szocialista pártok számára funkcionáriusokat neveljenek. Az ilyen embereknek mindenképpen segíteni kell, a lehető legtürelmesebb magatartást kell tanusítani hibáikkal szemben, igyekezni kell ezeket a hibákat fokozatosan, mégpedig főképpen a *meggyőzés*, és nem harc útján kijavítani. Nem ritkán megesik, hogy az éltesebbek és öregek nemzedékének képviselői *nem tudnak* megfelelő módon bánni az ifjúsággal, amely szükségszerűen *másképpen* kénytelen a szocializmushoz közeledni, *nem* azon az úton, *nem abban a formában*, *nem olyan* viszonyok között, mint apái. Többek között ezért kell feltétlenül az ifjúsági szövetség *szervezeti önállósága mellett* állást foglalnunk, *mégpedig nemcsak azért*, mert az opportunisták félnek ettől az önállóságtól, hanem a dolog lényegénél fogva is. Mert hiszen az ifjúság teljes önállóság nélkül sem jó szocialistákat *nem képes* soraiból kinevelni, sem arra *nem képes* felkészülni, hogy a szocializmust *előbbre*vigye.

Az ifjúsági szövetség teljes önállósága, de egyúttal hibáik elvtársi bírálatának teljes szabadsága mellett foglalunk állást! Hizelegnünk az ifjúságnak nem szabad.

Az említett kiváló orgánumnak elsősorban a következő három hiba róható fel:

1) A leszerelés (illetőleg „lefegyverezés“) kérdésében helytelen álláspontot foglal el, amelyet fentebb külön cikkben bírálunk*. Okunk van azt hinni, hogy a hibát kizárólag azért követték el, mert nagyon helyesen hangsúlyozni igyekeztek annak szükségességét, hogy a „militarizmus teljes megsemmisítésére“ kell törekedni (ami tökéletesen igaz), de közben megfeledkeztek a polgárháborúk szerepéről a szocialista forradalomban.

2) A szocialisták és az anarchisták között az államhoz való viszonyukat illetőleg fennálló különbség kérdésében Nota-Bene elvtárs[72] cikkében (6. szám) igen nagy hiba van (mint néhány más kérdésben is, például a „haza védelme“ jelszó elleni harcunk *indokolásának* kérdésében). A szerző „világos fogalmat“ akar nyujtani „az államról általában“ (azonkívül, hogy fogalmat akar nyujtani az imperialista rablóállamról). Marx és Engels néhány kijelentését idézi. Többek között az alábbi két következtetésre jut:

a) „...Teljesen téves, ha abban keresik a szocialisták és az anarchisták közti különbséget, hogy az előbbiek az állam hívei, az utóbbiak pedig az állam ellenségei. A különbség valójában az, hogy a forradalmi szociáldemokrácia az új társadalmi termelést, mint központosított, vagyis mint technikailag leghaladottabb termelést akarja megszervezni, míg a decentralizált anarchikus termelés csak visszaesést jelentene a régi technika, a régi üzemi forma felé.“ Ez helytelen. A szerző azt a kérdést veti fel, miben különbözik a szocialistáknak az *államhoz* való viszonya az anarchistákétól, de *nem* erre, hanem egy *másik* kérdésre felel, arra, hogy miben különbözik a jövendő társadalom gazdasági alapjához való viszonyuk. Ez természetesen igen fontos és szükséges kérdés. Ebből azonban nem következik, hogy meg szabad feledkezni a

---

* Lásd ebben a kötetben 95—106. old. — *Szerk.*

legfontosabbról, ami megkülönbözteti a szocialistáknak és az anarchistáknak az államhoz való viszonyát. A szocialisták amellett vannak, hogy a modern államot és intézményeit ki kell használni a munkásosztály felszabadításáért folyó harcban, éppígy amellett vannak, hogy az államot ki kell használni, mint a kapitalizmusból a szocializmusba vezető átmenet sajátos formáját. Ilyen átmeneti forma, amely *szintén* állam, a proletárdiktatúra.

Az anarchisták el akarják „törölni“, fel akarják „robbantani“ („sprengen“) az államot, mint Nota-Bene elvtárs egyik helyen írja, tévesen a szocialistáknak tulajdonítva ezt a nézetet. A szocialisták — a szerző sajnos nagyon hiányosan idézte Engels idevágó szavait — elismerik az állam „elhalását“, fokozatos „elhúnyását“ a burzsoázia kisajátítása *után*.

b) „A szociáldemokráciának, amely a tömegek nevelője — legalábbis annak kellene lennie —, most jobban, mint valaha, hangsúlyoznia kell, hogy elvileg ellensége az államnak ... A jelenlegi háború megmutatta, hogy az államiság milyen mély gyökereket vert a munkásság lelkében.“ Ezt írja Nota-Bene elvtárs. Ha valaki „hangsúlyozni“ akarja, hogy „elvi ellensége“ az államnak, akkor ezt valóban „világosan“ meg kell értenie, a szerzőnél pedig éppen ez a világosság hiányzik. Az „államiság gyökereiről“ szóló mondat pedig már teljesen zavaros, nem marxista és nem szocialista. Nem az „államiság“ ütközött össze az államiság tagadásával, hanem az opportunista politika (vagyis az államhoz való opportunista, reformista, burzsoá viszony) ütközött össze a forradalmi szociáldemokrata politikával (azaz a burzsoá államhoz való forradalmi szociáldemokrata viszonnyal és azzal az állásponttal, hogy az államot a burzsoázia ellen, annak megdöntésére fel kell használni). Ezek egészen, teljesen különböző dolgok. Reméljük, hogy erre a rendkívül fontos kérdésre külön cikkben még vissza fogunk térni[73].

3) „A Szocialista Ifjúsági Szervezetek Nemzetközi Szövetségének elvi nyilatkozatában“, amely a 6. számban, mint „a titkárság tervezete“ jelent meg, jócskán vannak egyes pontatlanságok és egyáltalán nincs meg a *legfontosabb* dolog: annak a *három* alapvető irányzatnak (szo-

ciálsovinizmus, „centrum", baloldaliak) egymással való világos szembeállítása, amelyek most az egész világ szocialista mozgalmában küzdenek egymás ellen.

Ismételjük: ezeket a hibákat meg kell cáfolni és meg kell magyarázni, és teljes erővel keresni kell az érintkezést az ifjúság szervezeteivel, mindenképpen segíteni kell őket, de *hozzáértéssel* kell bánni velük.

Megjelent 1916 decemberében,
a „Szbornyik Szocial-Demokrata" 2. számában.
Aláírás: N. Lenin.

MEDDŐ ERŐLKÖDÉS AZ OPPORTUNIZMUS FEHÉRRE MOSÁSÁRA

A cárizmus kedvében járó francia kormány által nemrégiben betiltott párizsi „Nase Szlovo“[74] (a betiltás oka: a Marseille-ben fellázadt orosz katonáknál a „Nase Szlovo“ példányait találták!) felháborodott Csheidze képviselő „siralmas“ szerepén. Csheidze a Kaukázusban a hatóságok engedélyével nyilvános gyűléseken olyan felhívásokat intézett a lakossághoz, hogy ne rendezzenek „zavargásokat“ (üzletek rombolása stb.), hanem szervezzenek szövetkezeteket és így tovább. Szép dolog, úgymond, az *állítólagos* szociáldemokratának ez az utazása, amelyet „a kormányzó, az ezredes, a pópa és a rendőrfőnök védnöksége alatt rendeztek meg“ („Nase Szlovo“, 203. sz.).

L. Martov azonnal sietett a bundisták „Bulletin“-jében nemes felháborodással tiltakozni az ellen, hogy „Csheidzét az ébredező forradalmi szellem valamiféle“ (?? nem „valamiféle“, hanem „minden likvidátorral egyenrangú“) „gyilkosának tünteti fel“. Martov két vonalon védelmezi Csheidzét: ténybeli és elvi vonalon.

A ténybeli ellenvetés az, hogy a „Nase Szlovo“ egy kaukázusi feketeszázas ujságot idéz, és hogy azok közül, akik Csheidzével együtt beszédet tartottak, Mikoladze — nyugalmazott tiszt, „a kerületében közismert radikális közéleti férfiú“, Hundadze lelkészt pedig „1905-ben felelősségre vonták a szociáldemokrata mozgalomban való részvétele miatt“ („a grúz szociáldemokrata mozgalomban; mint tudjuk — fűzi hozzá Martov —, a falusi papok részvétele eléggé megszokott jelenség“).

Így „védelmezi“ Martov Csheidzét. Csapnivaló védelem. Ha arról, hogy Csheidze a pópával együtt beszédet

mondott, egy feketeszázas ujság írt, ez a *tényt* semmiképpen sem cáfolja meg, és Martov maga is beismeri, hogy a beszédek elhangzottak.

Az, hogy Hundadzet „1905-ben felelősségre vonták“, az égvilágon semmit sem mond, hiszen akkor Gapont is, Alekszinszkijt is „felelősségre vonták“. Milyen párthoz tartozik, vagy milyen párttal rokonszenvez *most* Hundadze és Mikoladze, nem „*honvédők*“-e, ez az, amit Martovnak meg kellett volna tudakolni, ha az igazságot akarta volna keresni, nem pedig „prókátorkodni“ akart volna. „A kerületében jól ismert radikális közéleti férfiú“ — ez a frázis nálunk, sajtónkban, lépten-nyomon egyszerűen liberális földbirtokost jelent.

Martov, mikor amiatt kiabál, hogy a „Nase Szlovo“ „teljesen hamis képet“ festett, kiabálásával el akarja takarni az *igazságot*, amelyet a legkevésbbé sem cáfolt meg.

De a legfontosabb nem is ez. Ezek csak a virágok, a gyümölcsök most következnek. Martov, miután ténybeli cáfolatával nem cáfolta meg Csheidze viselkedésének „siralmas“ voltát, *elvi* védelmével *megerősítette* azt.

„Továbbra is kétségtelen — írja Martov —, hogy Csheidze elvtárs“ (?? Potreszovnak és Társainak az elvtársa?) „szükségesnek tartotta, hogy fellépjen nemcsak az ellen a reakciós irány ellen, amelybe a kaukázusi zavargások kanyarodtak, mivel a feketeszázasok befolyása alá került“ (? kerültek?), „hanem azok ellen a romboló formák ellen is (üzletek rombolása, erőszakoskodás a kereskedőkkel), amelyekben, általában szólva, a népi elégedetlenség a reakciós befolyásoktól függetlenül is kitörhet.“ Jól jegyezzék meg: „továbbra is kétségtelen“!

És Martov csalogányként csattog, éppen olyan jól, mint V. Maklakov: tehetetlenség, szétforgácsoltság, „fejvesztettség, s hozzá még“ a tömegek „kevéssé öntudatos volta . . .“ „az effajta «lázadások» útja nem vezet célra és végeredményben ártalmas a proletariátus érdekeinek szempontjából . . .“ Egyrészt, „rossz az a forradalmi párt, amely hátat fordítana a meginduló mozgalomnak azért, mert azt ösztönös és célszerűtlen kilengések kísérik“, másrészt, „rossz lenne az a párt, amely forradalmi köteles-

ségének tartaná, hogy lemondjon a harcról ezek ellen a kilengések, mint célszerűtlen megmozdulások ellen...“ „Minthogy nálunk, Oroszországban... a háború elleni harc szervezett kampánya eddig még nem indult meg (?), minthogy a proletariátus öntudatos elemeinek szétforgácsoltsága nem engedi meg, hogy helyzetünket összehasonlítsuk nemhogy az 1904—1905-ös, hanem akár az 1914—1915-ös helyzettel (?) — a drágaság stb. talaján fellángoló népi zavargások, noha igen fontos *tünetek*, nem válhatnak (?) *közvetlenül* (?) annak a mozgalomnak forrásává, amely a mi feladatunk. Célszerű «kihasználásuk» csakis az lehet, hogy a bennük feltörő elégedetlenséget valamilyen szervezett harc medrébe tereljük, mert enélkül szó sem lehet arról, hogy a tömegek forradalmi feladatokat tűzzenek ki. Ezért még (!!) az a felhívás is, hogy szervezzenek szövetkezeteket, gyakoroljanak nyomást a városi dumákra az ármegállapítás és hasonló csillapítószerek érdekében, a tömegek öntevékenységének fejlesztése alapján — még ez is forradalmibb (ha-ha-ha!) és termékenyebb dolog, mint a kacérkodás... a könnyelmű spekulációk egyenesen bűnösek“ és így tovább.

Nehéz az embernek megőrizni nyugalmát, amikor ezeket a felháborító szavakat olvassa. Úgylátszik, még a bundista szerkesztőség is megérezte, hogy Martov szélhámoskodik, s cikkéhez azt a kétértelmű ígéretet fűzte, hogy „még visszatérnek rá“...

A kérdés a napnál is világosabb. Tegyük fel, hogy Csheidzének a zavargások olyan formájával volt dolga, amelyet nem tartott célszerűnek. Világos, hogy mint forradalmárnak az lett volna a joga és kötelessége, hogy harcoljon a *célszerűtlen* forma ellen... minek az érdekében? a célszerű *forradalmi* megmozdulások érdekében? vagy a célszerű *liberális* harc érdekében?

Ezen fordul meg a dolog! Márpedig Martov éppen ezt zavarja össze!

Csheidze úr a „tömegek“ forradalmi módon megnyilvánuló „elégedetlenségét“ a *liberális* harc „*medrébe* terelte“ (csakis békés szövetkezetek, csakis legális, a kormányzó által jóváhagyott nyomás a városi dumákra stb.), nem pedig a célszerű *forradalmi* harc medrébe. Ez

itt a lényeg, Martov viszont a liberális politika malmára hajtja a vizet és azt védi!

A forradalmi szociáldemokrata azt mondaná: a boltokat rombolni célszerűtlen dolog, rendezzünk komolyabban tüntetést, akár a bakui, akár a tifliszi vagy a pétervári munkásokkal egyidejűleg, fordítsuk gyűlöletünket a kormány ellen, állítsuk a magunk oldalára a katonaságnak azt a részét, amely békét kíván. *Így* beszélt-e Csheidze úr? Nem, ő olyan „harcra" szólított fel, amely *elfogadható a liberálisok számára!*

Martov aláfirkantotta azt a „platformot", amely „forradalmi tömegakciókat" javasol — hisz forradalmárnak kellett mutatkoznia a munkások előtt! —, amikor azonban ott helyben, Oroszországban, a dolog eljut ezeknek az akcióknak első nekiindulásáig, akkor Martov minden eszközzel védelmezni kezdi a „baloldali"-*liberális* Csheidzét.

„Oroszországban a háború elleni harc szervezett kampánya eddig még nem indult meg..." Először is, ez nem igaz. Megindult, hacsak Péterváron is, felhívásokkal, gyűlésekkel, sztrájkokkal, tüntetésekkel. Másodszor, *ha* valahol vidéken ez a kampány nem indult meg, akkor *meg kell indítani*, Martov viszont a Csheidze úr által „megindított" liberális kampányt „forradalmibbnak" tünteti fel.

Hát nem az opportunista hitványság fehérre mosása ez?

Megjelent 1916 decemberében,
a „Szbornyik Szocial-Demokrata" 2. számában.
Aláírás: N. Lenin.

A CSHEIDZE-FRAKCIÓ ÉS SZEREPE

Mi mindig rámutattunk arra, hogy Csheidze úrék és Társaik *nem* képviselik a szociáldemokrata proletariátust és hogy egy valóban szociáldemokrata munkáspárt sohasem fog megbékélni és egyesülni ezzel a frakcióval. Érveinkben a következő vitathatatlan tényekre hivatkoztunk: 1) „az ország megmentésének" formulája, amelyet Csheidze használ, lényegét tekintve, semmiben sem különbözik a „honvédő" állásponttól; 2) a Csheidze-frakció sohasem lépett fel Potreszov úr és Társai ellen, még akkor sem, amikor Martov fellépett ellenük; 3) a hadiipari bizottságokban való részvétel ellen — s ez döntő tény — ez a frakció nem lépett fel.

Ezeknek a tényeknek kétségbevonására még csak kísérletet sem tett senki. Csheidze hívei egyszerűen hallgatnak róluk.

A „Nase Szlovo" és Trockij, ugyanakkor, amikor „frakciózásunk" miatt szidalmaz bennünket, a tények súlya alatt egyre jobban áttért a Szervező Bizottság és a Csheidze elleni harcra; de a „Nase Szlovo" hívei csakis valaminek a „súlya alatt" (a kritikának és a tények kritikájának súlya alatt) hátráltak állásról állásra, s a döntő szót *mindeddig nem mondták ki*. Egység vagy szakítás a Csheidze-frakcióval? — ezt még mindig félnek végiggondolni!

„A Bund Külföldi Bizottsága Bulletinjének" 1. száma (1916 szeptember) egy 1916 február 26-i keltezésű, Pétervárról írt levelet közöl. Ez a levél értékes okmány, amely teljesen igazolja értékelésünket. A levélíró kertelés nélkül beismeri „a kétségbevonhatatlan válságot magának a

mensevizmusnak táborában", s ugyanakkor — és ez különösen jellemző — *egyáltalán nem is beszél* olyan *mensevikekről*, akik *ellenezték* a hadiipari bizottságokban való részvételt! Ilyeneket Oroszországban nem látott és nem is hallott róluk!

Kijelenti, hogy a Csheidze-frakció öt tagja közül hárman „a honvédelem álláspontja" ellen vannak (s ugyanígy a Szervező Bizottság is), *ketten — mellette.*

„A frakció irányítóinak — írja — nem sikerül a frakció többségét letéríteniök az általuk elfoglalt álláspontról. A frakció többségének segítségére siet a helyi «kezdeményező csoport»[75], amely elveti a «honvédelem» álláspontját."

Az irányítók — a Potreszov, Maszlov, Ortodox[76] és társai fajtájából való, magukat szociáldemokratáknak nevező liberális intellektuel urak. Ismételt utalásainkat arra, hogy az *intellektueleknek* ez a csoportja az opportunizmus és a liberális munkáspolitika „melegágya", *most egy bundista megerősítette.*

A továbbiakban azt írja: „az élet (nem Puriskevics és Gucskov?)... új szervet, olyan munkáscsoportot hívott létre, amely egyre inkább a munkásmozgalom középpontjává válik." (A levélíró a gucskovi, vagy — régebbi kifejezéssel élve — sztolipini munkásmozgalomról beszél: másfélét nem ismer el!) „*Ennek választásánál kompromisszumra léptek: nem «honvédelem» és önvédelem, hanem az ország megmentése, amin valami átfogóbbat értettek.*"

Így leplezi le egy *bundista* Csheidzét és Martov vele kapcsolatos hazugságát! Csheidze és a Szervező Bizottság a Gucskov-féle fenegyerekeknek (Gvozgyevnek, Breidonak és társaiknak) a hadiipari bizottságokba való *megválasztásánál kompromisszumot kötött.* A Csheidze által használt formula — *kompromisszum* Potreszovékkal meg Gvozgyevékkel!

Martov ezt takargatta és takargatja.

A kompromisszum ezzel még nem ért véget. A nyilatkozatot szintén kompromisszum útján dolgozták ki, amelyet a *bundista* a következőképpen jellemez:

„*Eltünt a határozottság.*" „A frakció többségének és a «kezdeményező csoportnak» képviselői továbbra is elé-

gedetlenek voltak, mert hiszen ez a nyilatkozat mégis csak nagy lépést jelent előre, a «honvédelem» álláspontjának megfogalmazása értelmében." *„A kompromisszum — lényegében a német szociáldemokrácia álláspontja, de Oroszországra alkalmazva."*

Ezt írja a bundista.

Nemde, világos a dolog? Az egyik párt — a szervezőbizottságiak, Csheidze és Potreszov pártja. Ebben két szárny küzd és *megegyezésre lép*, kompromisszumot köt, egy pártban marad. A kompromisszumot a hadiipari bizottságokban való részvétel *alapján* kötik. Csupán az „indokok" megfogalmazásán (azaz a munkások becsapásának módján) vitatkoznak. A kompromisszum eredménye „lényegében a német szociáldemokrácia álláspontja".

Nos? Nem volt-e igazunk, amikor azt mondtuk, hogy a Szervező Bizottság pártja szociálsoviniszta párt? Hogy a Szervező Bizottság és Csheidze, mint párt, ugyanazt jelenti, amit Südekumék Németországban?

Südekumékkal való azonosságukat még a bundista is kénytelen beismerni!

Sem Csheidze és Társai, sem a Szervező Bizottság, noha „elégedetlenek" a kompromisszummal, soha és sehol nem léptek fel ellene.

Így álltak a dolgok 1916 februárjában, 1916 áprilisában pedig Martov megjelenik Kientalban, a „kezdeményező csoport" mandátumával és az *egész* Szervező Bizottságot, a Szervező Bizottságot *általában* képviseli.

Nem az Internacionále becsapása ez?

Nézzék csak, mi történik most! Potreszov, Maszlov és Ortodox megalapítják *saját* lapjukat, a „Gyeló"-t[77], amely nyiltan „honvédő", *meghívják munkatársnak* Plehanovot, maguk köré csoportosítják Dmitrijev, Cserevanyin, Majevszkij, Gr. Petrovics stb. úrékat, az intellektueleknek, a likvidátorság volt támaszainak egész társaságát. Az, amit a bolsevikok nevében *1910 májusában* mondtam („Diszkusszionnij Lisztok"[78]) a *független legalisták* csoportjának* végérvényes kialakulásáról, most teljesen beigazolódik.

---

* *Lenin* Művei. 4. kiad. 16. köt. 215—226. old. (oroszul). — *Szerk.*

A „Gyelo“ arcátlanul soviniszta és reformista álláspontra helyezkedik. Csak egy pillantást kell vetni arra, hogyan hamisítja meg Ortodox úrhölgy Marxot, olyanformán, hogy egyes helyeket elhallgat és így szövetségre lépteti Hindenburggal („filozófiai“ megokolásokkal, ez nem tréfa!), hogyan védelmezi Maszlov úr (különösen a „Gyelo“ 2. számában) a reformizmust minden vonalon, hogyan vádolja Potreszov úr Akszelrodot és Martovot „maximalizmussal“ és anarcho-szindikalizmussal, hogyan tünteti fel az egész lap a „honvédelem“ kötelességét a „demokrácia“ ügyének, szerényen megkerülve azt a kellemetlen kérdést, vajjon nem a cárizmus folytatja-e ezt a reakciós rablóháborút azért, hogy megfojthassa Galíciát, Örményországot stb.

A Csheidze-frakció és a Szervező Bizottság hallgat. Szkobelev üdvözletét küldi „a világ Liebknechtjeinek“, jóllehet az *igazi* Liebknecht kíméletlenül leleplezte és megbélyegezte *saját* Scheidemannjait és saját kautskystáit, Szkobelev viszont állandó egységben és barátságban van az orosz Scheidemannokkal (Potreszov és Társai, Cshenkeli stb.), s ugyanígy az orosz kautskystákkal (Akszelrod stb.).

Martov a „Golosz“[79] 2. számában (Szamára, 1916 szeptember 20) a maga és külföldi barátai nevében kijelenti, hogy nem hajlandó a „Gyeló“-nál dolgozni és *ugyanakkor* igyekszik Csheidzét fehérre mosni, *ugyanakkor* („Izvesztyija“, 6. sz. 1916 szeptember 12) biztosítja a közönséget arról, hogy ő szakított Trockijjal és a „Nase Szlovó“-val a miatt a „trockista“ eszme miatt, amely tagadja az oroszországi burzsoá forradalmat, holott mindenki tudja, hogy ez hazugság, hogy Martov azért hagyta ott a „Nase Szlovó“-t, mert az utóbbi nem tűrhette el, hogy Martov *fehérre mossa* a Szervező Bizottságot! Ugyanebben az „Izvesztyijá“-ban Martov azt a még Roland-Holstot is felháborító tettét *védelmezi*, hogy becsapta a német publikumot, olyanformán, hogy egy német nyelvű brosúrát adott ki, amelyből kihagyta a pétervári meg a moszkvai mensevikek nyilatkozatának *éppen azt a részét*, ahol *arról van szó*, hogy *hozzájárulnak* a hadiipari bizottságokban való *részvételhez!*

Emlékezzenek vissza Trockij és Martov vitájára, a

„Nase Szlovó"-ban, az utóbbinak a szerkesztőségből való kiválása előtt. Martov azt vetette Trockij szemére, hogy Trockij még mindig nem tudja, vajjon Kautsky mellé áll-e a döntő pillanatban. Trockij azt mondta Martovnak, hogy Martov a „csalétek", a „mágnes" szerepét játssza, aki a forradalmi munkásokat a Potreszovok, továbbá a Szervező Bizottság stb. opportunista és soviniszta pártja felé vonzza.

Mind a két vitatkozó fél a mi *érveinket* ismételte meg. És mindkettőjüknek igaza volt.

Akárhogy is takargatják az igazságot Csheidzéről és Társairól, az igazság felszínre tör. Csheidzének az a szerepe, hogy kompromisszumokat kössön Potreszovékkal és semmitmondó vagy majdnem „baloldali" szavakkal leplezze az opportunista és soviniszta politikát. Martov szerepe pedig az, hogy fehérre mossa Csheidzét.

Megjelent 1916 decemberében,
a „Szbornyik Szocial-Demokrata" 2. számában.
Aláírás: N. Lenin.

BURZSOÁ PACIFIZMUS ÉS SZOCIALISTA PACIFIZMUS[80]

Először 1924-ben,
a „Leninszkij Szbornyik"
II. kötetében jelent meg.
Aláírás: N. L.

I. CIKK (VAGY FEJEZET)
FORDULAT A VILÁGPOLITIKÁBAN

Vannak jelek, amelyek azt mutatják, hogy ez a fordulat bekövetkezett, vagy bekövetkezőben van. Nevezetesen — fordulat az imperialista háborútól az imperialista békéhez.

Az, hogy mindkét imperialista koalíció kétségtelenül erősen kimerült; hogy nehéz a háborút továbbfolytatni; hogy általában a kapitalisták számára és különösen a finánctőke számára nehéz a népekről még valamit lenyúzni azon a két és még több bőrön kívül, amit a botrányos „háborús" nyereségek formájában már lenyúztak; hogy a semleges országok, az Egyesült Államok, Hollandia, Svájc stb. finánctőkéje, amely a háborún óriási mértékben megszedte magát és amelynek a nyersanyag- és élelmiszerhiány következtében nem könnyű ezt az „előnyös" gazdálkodást továbbfolytatnia, túlontúl jóllakott; hogy Németország fokozott mértékben igyekszik legfőbb imperialista versenytársától, Angliától, annak egyik vagy másik szövetségesét elszakítani; a német kormánynak és utána több semleges ország kormányának pacifista fellépései — ezek a legfontosabb ilyen jelek.

Van-e esély a háború gyors befejezésére, vagy nincs?

Erre a kérdésre nagyon nehéz igennel válaszolni. Véleményünk szerint két lehetőség rajzolódik ki eléggé határozott körvonalakban:

Az első: a különbékét Németország és Oroszország között megkötötték, bár nem a szabályszerű írásos szerződés szokott formájában. A második: nem kötöttek ilyen békét, Anglia és szövetségesei tényleg még egy, két stb. évig is tudják magukat tartani. Az első esetben

a háború, ha nem most, akkor a legközelebbi jövőben feltétlenül megszűnik s a háború menetében komoly változásokat nem lehet várni. A második esetben lehetséges, hogy bizonytalanul hosszú ideig elhúzódik.

Vegyük szemügyre az első esetet.

Hogy egy Németország és Oroszország közötti különbékéről a legutóbbi időben folytak tárgyalások, hogy maga II. Miklós, vagy egy igen befolyásos udvari klikk, híve az ilyen békének, hogy a világpolitikában kirajzolódnak az Oroszország és Anglia Németország elleni imperialista szövetségétől Oroszország és Németország Anglia elleni nem kevésbbé imperialista szövetsége irányában történő fordulat körvonalai, mindez nem lehet kétséges.

Az, hogy Stjurmert Trepovval váltották fel, a cárizmusnak az a nyilvánosság előtt tett kijelentése, hogy a szövetségesek mind elismerték Oroszország „jogát" Konstantinápolyra, az, hogy Németország külön lengyel államot teremtett — ezek a jelek mintha azt mutatnák, hogy a különbékéről folytatott tárgyalások kudarccal végződtek. Lehet, hogy a cárizmus ezeket a tárgyalásokat *csak* azért folytatta, hogy megzsarolja Angliát, hogy elérje nála Véres Miklós Konstantinápolyra való „jogainak" szabályszerű és minden kétértelműséget kizáró elismerését és e jog ilyen vagy amolyan „komoly" biztosítékait?

Minthogy a mostani imperialista háború legfőbb, alapvető tartalma a zsákmánynak a három fő imperialista versenytárs, a három rabló, Oroszország, Németország és Anglia közötti felosztása, ebben a feltevésben nincs semmi valószínűtlen.

Másfelől, minél nyilvánvalóbbá válik, hogy a cárizmus ténylegesen, katonailag nem képes visszaszerezni Lengyelországot, meghódítani Konstantinápolyt, szétzúzni a vasszilárdságú német frontot, amelyet Németország Romániában legutóbb kivívott győzelmeivel nagyszerűen kiegyenesít, megrövidít és megerősít, annál inkább *rákényszerül* a cárizmus arra, hogy különbékét kössön Németországgal, *vagyis* hogy az Angliával való és Németország ellen irányuló imperialista szövetségről áttérjen a Németországgal való és Anglia ellen irányuló imperialista szövetségre. Miért is ne? Hiszen Oroszország már volt úgy,

hogy egy hajszál választotta el az Anglia elleni háborútól, a két államnak a középázsiai zsákmány felosztása körül folyó imperialista versengése miatt! Hiszen 1898-ban Anglia meg Németország között már folytak tárgyalások egy Oroszország *elleni* szövetségről, és Anglia meg Németország akkor titokban megegyeztek, hogy felosztják egymás között Portugália gyarmatait „abban az esetben", ha az nem tesz eleget pénzügyi kötelezettségeinek!

Németország vezető imperialista köreinek az a fokozott törekvése, hogy szövetséget hozzanak létre Oroszországgal Anglia ellen, már néhány hónappal ezelőtt határozottan megnyilvánult. A szövetség alapja nyilvánvalóan Galícia (a cárizmusnak igen fontos, hogy megfojtsa az ukrán agitáció és az ukrán szabadság központját), Örményország és *talán Románia* felosztása! Hiszen egy német ujságban már felbukkant egy „célzás" arra, hogy Romániát fel lehetne osztani Ausztria, Bulgária és Oroszország közt! Németország beleegyezhetne abba, hogy egyben-másban további „apró engedményeket" tesz a cárizmusnak, csak hogy megvalósíthassa a szövetséget Oroszországgal, és talán Japánnal is, Anglia ellen.

A különbékét II. Miklós és II. Vilmos titokban is megköthetné. A diplomácia történetében vannak példák olyan titkos szerződésekre, amelyekről senki sem tudott, még a miniszterek sem, 2—3 ember kivételével. A diplomácia történetében vannak olyan esetek, amikor a „nagyhatalmak" úgy mentek egy „általános európai" kongresszusra, hogy a fődologban előzetesen titkos megegyezés jött létre a fő versenytársak között (ilyen volt például Oroszország és Anglia titkos megegyezése Törökország kifosztására vonatkozólag az 1878-as berlini kongresszus előtt). Egyáltalán nem volna meglepő, ha a cárizmus a kormányok közötti szabályszerű különbékét elvetné, többek között annak a meggondolásnak alapján, hogy Oroszország jelenlegi helyzetében akkor Miljukov és Gucskov vagy Miljukov és Kerenszkij kerülhetne kormányra, egyúttal azonban titkos, nem szabályszerű, de nem kevésbbé „tartós" szerződést kötne Németországgal arra vonatkozólag, hogy mindkét „magas szerződő fél"

együttesen *ilyen meg ilyen* vonalat fog követni az eljövendő békekongresszuson!

Helyes-e ez a feltevés, vagy sem, nem lehet eldönteni. De mindenesetre ezerszerte több benne az *igazság*, a *való helyzet* jellemzése, mint azokban a végnélküli émelyítő frázisokban, amelyek a mostani és általában a burzsoá kormányok között az annexiók elvetése stb. alapján kötendő békéről szólnak. Ezek a frázisok vagy jámbor óhajok, vagy pedig szemforgatások és hazugságok, s az igazság leplezésére szolgálnak. A mostani idők, a mostani háború, a békekötési kísérletek mostani állásának igazsága — *az imperialista zsákmány felosztása*. Ez a dolog lényege s ezt az igazságot megérteni, kimondani, „kimondani azt, ami van" — ez a szocialista politika legfőbb feladata, a burzsoá politikától eltérőleg, amelynek az a legfontosabb, hogy ezt az igazságot elleplezze, elhomályosítsa.

Mindkét imperialista koalíció összeharácsolt bizonyos mennyiségű zsákmányt, de a legtöbbet éppen Németország és Anglia, a két legfőbb és legerősebb rabló harácsolta össze. Anglia talpalatnyit sem veszített a területéből és gyarmataiból, s ugyanakkor „megszerezte" a német gyarmatokat és Törökország egy részét (Mezopotámiát). Németország elvesztette majdnem minden gyarmatát, de hasonlíthatatlanul értékesebb területeket szerzett Európában, hatalmába kerítette Belgiumot, Szerbiát, Romániát, Franciaország egy részét, Oroszország egy részét stb. Arról van szó, hogy ezt a zsákmányt felosszák s minden egyes rablóbanda „atamánjának", azaz mind Angliának, mind Németországnak kisebb-nagyobb mértékben kárpótolnia kell szövetségeseit, amelyek Bulgária és kisebb mértékben Olaszország kivételével, különösen sokat vesztettek. A leggyengébb szövetségesek vesztették a legtöbbet, az angol koalícióban Belgium, Szerbia, Montenegró és Románia meg van semmisítve, a német koalícióban Törökország elvesztette Örményországot és Mezopotámia egy részét.

Ezideig Németország zsákmánya kétségkívül és igen jelentős mértékben nagyobb Anglia zsákmányánál. Ezideig Németország győzött és hasonlíthatatlanul erősebb-

nek bizonyult, mint ahogy a háború előtt bárki is feltételezte. Érthető tehát, hogy Németország számára előnyös volna minél hamarább békét kötni, mert versenytársa a számára elképzelhető legelőnyösebb (bár nem nagyon valószínű) esetben nagyobb újonctartalékot stb. vethetne be.

Ez az *objektív* helyzet. Ez az imperialista zsákmány felosztásáért folyó harc jelenlegi állása. Egészen természetes, hogy *ez* a helyzet, főképpen a német koalició, továbbá a semleges országok burzsoáziája és kormányai körében pacifista törekvéseket, kijelentéseket és akciókat hozott létre. Éppoly természetes, hogy a burzsoázia és a *burzsoázia* kormányai kénytelenek minden erejükkel arra törekedni, hogy a népeket rászedjék, az imperialista béke visszataszító meztelenségét, a zsákmány felosztását frázisokkal, a demokratikus békéről, a kis népek szabadságáról, a fegyverkezés csökkentéséről stb. szóló velejéig hazug frázisokkal leplezzék.

De ha a burzsoázia számára természetes az a törekvés, hogy rászedje a népeket, vajjon miképpen teljesitik kötelességüket a szocialisták? Erről a következő cikkben (vagy fejezetben).

II. CIKK (VAGY FEJEZET)
KAUTSKY ÉS TURATI PACIFIZMUSA

Kautsky — a II. Internacionále legtekintélyesebb teoretikusa, a németországi úgynevezett „marxista centrum" legjelentékenyebb vezére, annak az ellenzéknek a képviselője, amely a Reichstagban külön frakciót teremtett: a „Szociáldemokrata Munkaközösséget" (Haase, Ledebour és mások). Több németországi szociáldemokrata ujságban most megjelentek Kautskynak a békefeltételekről szóló cikkei, amelyek a „Szociáldemokrata Munkaközösség" hivatalos nyilatkozatának tartalmát mondják el más szavakkal; ezt a nyilatkozatot ez a csoport a német kormány béketárgyalásokat javasló ismert jegyzékével kapcsolatban tette közzé. Ez a nyilatkozat követeli, hogy a kormány határozott békefeltételeket terjesszen elő és többek között a következő jellemző mondatot tartalmazza:

„... Ahhoz, hogy ez a jegyzék (a német kormány jegyzéke) békére vezessen, az szükséges, hogy az egész világon félreérthetetlenül elvessék még a gondolatát is annak, hogy idegen területeket annektáljanak, és bármely népet más államhatalomnak politikailag, gazdaságilag, vagy katonailag alárendeljenek..."

Kautsky, amikor ezt a tételt cikkeiben saját szavaival újra elmondja és konkretizálja, körülményesen „bizonygatja", hogy Konstantinápoly nem juthat Oroszországnak s hogy Törökország nem lehet senkinek vazallus állama.

Vegyük figyelmesebben szemügyre Kautskynak és elvbarátainak ezeket a politikai jelszavait és érveit.

Amikor Oroszországról, azaz Németország imperialista versenytársáról van szó, akkor Kautsky nem elvont, nem „általános", hanem egészen konkrét, pontos, határozott követelést állít fel: Oroszország nem kaphatja meg Konstantinápolyt. Ezzel *leleplezi*... Oroszország *igazi* imperialista szándékait. Amikor Németországról van szó, azaz arról az országról, amelyben a Kautskyt tagjának tekintő (és Kautskyt legfőbb, vezető elméleti orgánumának, a „Neue Zeit"-nak* szerkesztőjévé kinevező) párt többsége segít a burzsoáziának és a kormánynak az imperialista háború folytatásában, akkor Kautsky *nem* leplezi le a *saját* kormányának *konkrét* imperialista szándékait, hanem arra az „általános" óhajra, vagy tételre szorítkozik, hogy Törökország nem lehet senkinek vazallus állama!!

Ugyan miben különbözik, tényleges tartalmát tekintve, Kautsky politikája Franciaország és Anglia, hogy úgy mondjuk, harcos szociálsovinisztáinak (azaz a szavakban szocialistáknak, a valóságban sovinisztáknak) politikájától, akik nyiltan leleplezik Németország konkrét imperialista lépéseit, ugyanakkor pedig azokra az országokra, vagy népekre vonatkozólag, amelyeket Anglia és Oroszország meghódít, „általános" óhajokra, vagy tételekre szorítkoznak, akik rablót kiáltanak, amikor Belgiumról és

* — „Új Kor". — *Szerk.*

Szerbiáról van szó, de hallgatnak Galicia, Örményország és az afrikai gyarmatok elrablásáról?

A valóságban Kautsky és Sembat—Henderson politikája egyformán *saját* imperialista kormányuknak segít, azzal, hogy a fő figyelmet a versenytárs és ellenség ármányosságára tereli, míg „*saját*" burzsoáziájának *ugyanolyan* imperialista lépéseire ködös, általános frázisok és jámbor óhajok fátylát borítja. És nem volnánk többé marxisták, általában nem volnánk többé szocialisták, ha beérnénk azzal, hogy úgyszólván keresztény módra szemléljük a jámbor, általános frázisok jóságos voltát s nem tárnánk fel azok *igazi* politikai jelentőségét. Vajjon nem látjuk-e állandóan, hogy minden imperialista állam diplomáciája a legnemesebb érzületű „általános" frázisokkal és „demokratikus" kijelentésekkel kérkedik, s a kis népek kifosztását, erőszakos elnyomását és fojtogatását *álcázza* velük?

„Törökország nem lehet senkinek vazallus állama . . ." Ha csak ezt mondom, akkor a dolog úgy fest, mintha Törökország teljes szabadságának híve volnék. A valóságban azonban csak olyan frázist ismételgetek, amelyet rendszerint a német diplomaták is elmondanak, akik *tudatosan* hazudnak és képmutatóskodnak s ezzel a frázissal azt a *tényt* leplezik, hogy Németország Törökországot *máris* vazallusává tette, *mind* pénzügyi, *mind* katonai téren! S ha német szocialista vagyok, akkor „általános" frázisaim csak *előnyösek* a német diplomácia számára, mert igazi jelentőségük az, hogy *szépítgetik* a német imperializmust.

„. . .Az egész világon el kell vetni még a gondolatát is annak, hogy idegen területeket annektáljanak . . . bármely népet gazdaságilag alárendeljenek . . ." Mily nemeslelkűség! Az imperialisták ezerszer is „elvetik" az annexiók és a gyenge népek financiális fojtogatásának „gondolatát", de vajjon nem kell-e ezzel szembeállítani azokat a *tényeket*, amelyek azt mutatják, hogy Németország, Anglia, Franciaország és az Egyesült Államok bármely nagybankja „*alárendeltségben*" tart kis népeket? Elvetheti-e valamely gazdag ország mostani burzsoá kormánya a *valóságban* az annexiókat és idegen népek

gazdasági alárendelését, amikor milliárdokat meg milliárdokat fektettek be gyenge népek vasutaiba és egyéb vállalataiba?

Ki küzd igazán az annexiók stb. ellen? az-e, aki nemeslelkű frázisokat kürtöl világgá, amelyek objektíve ugyanannyit érnek, mint a keresztények szenteltvize, amellyel a koronázott és kapitalista rablókat behintik, vagy pedig az, aki megmagyarázza a munkásoknak, hogy az annexiókat és a pénzügyi fojtogatást nem lehet megszüntetni az imperialista burzsoázia és kormányainak megdöntése nélkül?

Itt van továbbá egy olasz illusztráció ahhoz a pacifizmushoz, amelyet Kautsky hirdet.

Az olasz szocialista párt központi lapjának, az „Avanti!"-nak („Előre!") 1916 december 25-i számában Filippo Turati, az ismert reformista, cikket tett közzé „Abrakadabra" címmel. 1916 november 22-én — írja — Olaszország szocialista parlamenti frakciója békejavaslatot terjesztett a parlament elé. Ebben a javaslatban „megállapította, hogy az Anglia és Németország képviselői által hirdetett elvek, azok az elvek, amelyeknek az esetleges béke alapját kell képezniök, megegyeznek egymással, és felszólította a kormányt, hogy az Egyesült Államok és más semleges országok közvetítésével kezdjen béketárgyalásokat". Így mondja el a szocialista javaslat tartalmát maga Turati.

1916 december 6-án a képviselőház „eltemeti" a szocialista javaslatot, „elhalasztja" annak tárgyalását. December 12-én a Reichstagban a német kancellár magától javasolja ugyanazt, amit Olaszország szocialistái akartak. December 22-én lép fel jegyzékével Wilson, aki — mint F. Turati mondja — „a szocialista javaslat eszméit és indokait mondja el és ismétli meg más szavakkal". December 23-án más semleges államok lépnek a színre, és Wilson jegyzékének tartalmát mondják el saját szavaikkal.

Azzal vádolnak bennünket, hogy eladtuk magunkat Németországnak, kiált fel Turati. Csak nem adta el magát Wilson is, csak nem adták el magukat a semleges államok is Németországnak?

December 17-én Turati a parlamentben beszédet

mondott, amelynek egy helye szokatlan — mégpedig megérdemelt — szenzációt keltett. Az „Avanti!" beszámolója szerint ez a hely így szól:

„...Tegyük fel, hogy az olyan megbeszélés, amilyet Németország javasol nekünk, főbb vonásokban megoldhatja az olyan kérdéseket, mint Belgium és Franciaország kiürítése, Románia, Szerbia és, ha úgy tetszik, Montenegró visszaállítása; hozzáteszem még az olasz határok kiigazítását a kétségtelenül olaszok lakta területeknek és stratégiai jellegű biztosítékoknak megfelelően..." Itt a burzsoá és soviniszta képviselőház félbeszakítja Turatit; minden oldalról kiáltások hangzanak fel: „Nagyszerű! Szóval ön is akarja mindezt! Éljen Turati! Éljen Turati..."

Turati, aki úgy látszik, megérezte, hogy a burzsoáziának e körül az ujjongása körül valami baj van, megpróbál „helyreigazítani", illetve „magyarázkodni":

„...Uraim — mondja —, hagyjuk a nem helyénvaló tréfákat. Más az, ha valaki helyénvalónak és jogosnak tartja a nemzeti egységet, amelyet mi mindig elismertünk, és ismét más az, ha ennek a célnak érdekében háborút idéznek elő, vagy igazolják az ilyen háborút."

Sem Turatinak ez a „magyarázkodása", sem az „Avanti!" Turati védelmében írt cikkei, sem Turatinak december 21-i levele, sem egy bizonyos „*v v*"-nek a zürichi „Volksrecht"-ben* megjelent cikke nem „igazítja helyre" a legkevésbbé sem a dolgot és nem teszi meg nem történtté azt a tényt, hogy *Turati lépre ment!*.. Helyesebben szólva: nem Turati ment lépre, hanem lépre ment az egész szocialista pacifizmus, amelyet Kautsky is, meg — mint az alábbiakban látni fogjuk — a francia „kautskysták" is képviselnek. Az olasz polgári sajtónak igaza volt, amikor Turati beszédének ezt a részét felkapta és ujjongott rajta.

Az említett „*v v*" azzal próbálja védeni Turatit, hogy hiszen ő csak „a nemzetek önrendelkezési jogáról" beszélt.

Rossz védelem! Mi köze ehhez „a nemzetek önren-

* — „Népjog". — *Szerk.*

delkezési jogának", amely, mint mindenki tudja; a marxisták programjában az *elnyomott* népek védelmére vonatkozik — s a nemzetközi demokrácia programjában mindig is arra vonatkozott? Vagy talán az imperialista háborúra, azaz a gyarmatok felosztásáért, idegen országok *elnyomásáért* folyó háborúra vonatkoznék, arra a háborúra, amely a rabló, elnyomó államok *között* azért folyik, hogy *melyik* nyomjon el *több* idegen népet?

Ha valaki imperialista, nem pedig nemzeti háború igazolása céljából hivatkozik a nemzetek önrendelkezésére — vajjon miben különbözik ez Alekszinszkij, Hervé és Hyndman beszédeitől, akik a franciaországi *köztársaságra* hivatkoznak, amely szembenáll a németországi monarchiával, bár mindenki tudja, hogy a szóbanforgó háború nem a köztársasági és a monarchista elv összeütközése, hanem a gyarmatok stb. két imperialista koalíció közötti felosztása miatt folyik?

Turati magyarázkodott és azzal mentegetőzött, hogy ő *egyáltalán nem* „igazolja" a háborút.

Higgyük el Turatinak, a reformistának, Turatinak, Kautsky hívének, hogy nem volt *szándékában* igazolni a háborút. De ki ne tudná, hogy a politikában nem a szándékokat veszik figyelembe, hanem a tetteket, nem a jámbor óhajokat, hanem a tényeket, nem az elképzelést, hanem a valóságot?

Tegyük fel, hogy Turati nem akarta a háborút igazolni, tegyük fel, hogy Kautsky nem akarta igazolni azt, hogy Németország Törökországot a német imperializmussal szemben vazallusi helyzetbe hozza. A *valóságban* azonban az *eredmény* mindkét derék pacifistánál éppen a *háború igazolása!* Ez a dolog lényege. Ha Kautsky nem egy folyóiratban, amely olyan unalmas, hogy senki sem olvassa, hanem a parlament szószékéről, az eleven, benyomásokra élénken reagáló, déli vérmérsékletű burzsoá közönség előtt tett volna afféle kijelentést, hogy „Konstantinápoly nem juthat Oroszországnak, Törökország nem lehet senkinek vazallus állama", akkor semmi csodálatos sem volna abban, ha szellemes burzsoák felkiáltanának: „Nagyszerű! Úgy van! Éljen Kautsky!"

Turati ténylegesen — akár akarta, akár nem, akár

tudatában volt ennek, akár nem — a burzsoá közvetítő ügynök álláspontjára helyezkedett, aki az imperialista rablók közötti békés megegyezést ajánlja. Az Ausztriához tartozó olasz területek „felszabadítása“ *valójában* az olasz burzsoáziának egy óriási imperialista koalíció imperialista háborújában való részvételért adott jutalom leplezése, lényegtelen ráadás volna az afrikai gyarmatok, a dalmáciai és albániai befolyási területek felosztásához. A reformista Turatinál talán természetes, hogy burzsoá álláspontra helyezkedik, de Kautsky ténylegesen az égvilágon semmiben sem különbözött Turatitól.

Ahhoz, hogy ne szépítgessék az imperialista háborút, ne segítsenek a burzsoáziának abban, hogy az ilyen háborút hazugul nemzeti, népeket felszabadító háborúnak tüntesse fel, ahhoz, hogy ne kerüljenek a burzsoá reformizmus álláspontjára, nem úgy kellett volna beszélni, ahogy Kautsky és Turati beszél, hanem úgy, ahogy Karl Liebknecht beszélt, ki kellett volna jelenteniök *saját* burzsoáziájuknak, hogy képmutatóskodik, amikor nemzeti felszabadításról beszél, hogy a demokratikus béke lehetetlen a mostani háborúval kapcsolatban, hacsak a proletariátus nem „fordítja a fegyvert“ *saját* kormányai ellen.

Ilyen és csak ilyen lehetett volna az álláspontja annak, aki igazi marxista, igazi szocialista, nem pedig burzsoá-reformista. Nem az dolgozik valóban a demokratikus béke érdekében, aki a pacifizmus általános, semmitmondó, semmire sem kötelező, jámbor óhajait hajtogatja, hanem az, aki leleplezi mind a jelenlegi háború, mind az általa előkészített béke imperialista jellegét, aki a népeket a bűnös kormányok elleni forradalomra szólítja fel.

Egyesek azzal próbálják védeni Kaustkyt és Turatit, hogy legálisan nem lehetett továbbmenni a kormány elleni „célzásnál“, márpedig ilyen „célzásról“ van szó az efféle pacifistáknál. Erre azonban az a válasz, először, hogy ha nem lehet az igazságot legálisan megmondani, ez nem érv amellett, hogy az igazságot elleplezzék, hanem amellett szól, hogy illegális, azaz a rendőrségtől és a cenzúrától mentes szervezetre, illetőleg sajtóra van szükség; másodszor, hogy vannak történelmi pillanatok, amelyek a szocialistáktól *megkövetelik*, hogy szakítsanak minden lega-

litással; harmadszor, hogy Dobroljubov és Csernisevszkij még a feudális Oroszországban is meg tudták mondani az igazat, hol úgy, hogy hallgattak az 1861. (február 19-i) kiáltványról, hol úgy, hogy kigúnyolták és kipellengérezték az akkori liberálisokat, akik pontosan ugyanúgy beszéltek, mint Turati és Kautsky.

A következő cikkben áttérünk a francia pacifizmusra, amely Franciaország munkás- és szocialista szervezetei két, nemrégiben lezajlott kongresszusának határozataiban jutott kifejezésre.

III. CIKK (VAGY FEJEZET)
A FRANCIA SZOCIALISTÁK ÉS SZINDIKALISTÁK PACIFIZMUSA

Nemrégiben ért véget a francia CGT (Confédération Générale du Travail — Általános Szakszervezeti Szövetség)[81] és a Francia Szocialista Párt[82] kongresszusa. A szocialista pacifizmus mostani igazi jelentősége és igazi szerepe itt különösen világosan megnyilvánult.

A szakszervezeti kongresszus határozata, amelyet *egyhangúlag* elfogadtak valamennyien, mind a vad sovinisztákból álló többség, a szomorú hírnévre szert tett Jouhaux-val az élén, mind az anarchista Broutchoux, mindpedig a... „zimmerwaldista" Merrheim, így szól:

„Az országos szakmai föderációk, a szakszervezeti szövetségek és a munkaközvetítő hivatalok konferenciája, miután tudomást szerzett az Egyesült Államok elnökének jegyzékéről, «aki a jelenleg egymás ellen hadat viselő valamennyi nemzetet felszólítja, hogy nyilvánosan fejtsék ki nézeteiket azokra a feltételekre vonatkozólag, amelyek alapján a háborút be lehetne fejezni» —

kéri a francia kormányt, hogy adja beleegyezését ehhez a javaslathoz;

felszólítja a kormányt, hogy kezdeményezzen ugyanilyen lépést szövetségesei felé, s ezzel gyorsítsa meg a béke eljövetelének óráját;

kijelenti, hogy a nemzetek föderációját, ami a végleges béke egyik záloga, csak valamennyi nemzet, mind a

nagy, mind pedig a kis nemzetek függetlensége, területi sérthetetlensége és politikai, valamint gazdasági szabadsága útján lehet biztosítani.

A konferencián képviselt szervezetek kötelezik magukat arra, hogy a munkások tömegei között támogatni és terjeszteni fogják ezt az eszmét, hogy megszűnjön az a határozatlan, felemás helyzet, amely csak a titkos diplomáciának előnyös, ez ellen pedig a munkásosztály mindig tiltakozott."

Mintaképe ez a teljesen Kautsky szájaíze szerint való „tiszta" pacifizmusnak, amelyet helyesel egy olyan hivatalos munkásszervezet, melynek semmi köze a marxizmushoz és amely többségében sovinisztákból áll. Kimagasló jelentőségű, a legkomolyabb figyelmet érdemlő okmánnyal van itt dolgunk, amely azt mutatja, hogyan *fogtak össze politikailag* a soviniszták és a „kautskysták", üres pacifista frázisok alapján. Az előző cikkben azt igyekeztünk kimutatni, hogy mi a soviniszták és a pacifisták, a burzsoá és a szocialista reformisták nézetei közötti egység *elméleti* alapja, most pedig azt látjuk, hogy ez az egység egy másik imperialista országban *gyakorlatilag* megvalósult.

A Zimmerwaldi Konferencián (1915 szeptember 5—8) Merrheim kijelentette: „Le parti, les Jouhaux, le gouvernement, ce ne sont que trois têtes sous un bonnet" („A párt, a Jouhaux-k, a kormány — három fej egy sapka alatt", azaz egyet jelentenek). A CGT konferenciáján, 1916 december 26-án, Merrheim *Jouhaux-val együtt* a pacifista határozati javaslatra szavaz. 1916 december 23-án a német szociálimperialisták egyik legnyiltabb és legszélsőségesebb lapja, a chemnitzi „Volksstimme"* szerkesztőségi cikket közöl „A polgári pártok felbomlása és a szociáldemokrata egység helyreállítása" címmel. Ez a cikk természetesen Südekumnak, Legiennek, Scheidemannnak és társaiknak, a német szociáldemokrata párt egész többségének, valamint a német kormánynak békeszeretetét magasztalja és kijelenti, hogy „az első pártkongresszuson, amelyet majd a háború után egybehívnak, vissza kell állítani a párt egységét, annak a kevés fanatikusnak

* — „Népszava". — *Szerk.*

kivételével, akik megtagadják a párttagsági díj fizetését" (azaz Karl Liebknecht és hívei kivételével!) „— a párt egységét, a pártvezetőség, a szociáldemokrata Reichstag-frakció és a szakszervezetek politikájának alapján."

Itt napnál világosabban fejezik ki a németországi nyilt szociálsoviniszták Kautskyval és Társaival, a „Szociáldemokrata Munkaközösséggel" való „egységének" eszméjét és hirdetik annak az „egységnek" a politikáját — pacifista frázisok alapján való egységét —, amely Franciaországban 1916 december 26-án Jouhaux és Merrheim között megvalósult!

Az olasz szocialista párt központi lapja, az „Avanti!", egy 1916 december 28-i rövid szerkesztőségi cikkben a következőket írja:

„Bissolati és Südekum, Bonomi és Scheidemann, Sembat és David, Jouhaux és Legien a burzsoá nacionalizmus táborába mentek át és elárulták (hanno tradito) az internacionalisták eszmei egységét, bár megfogadták, hogy becsülettel fogják azt szolgálni, mi viszont együtt maradunk német elvtársainkkal, az olyanokkal, mint Liebknecht, Ledebour, Hcffmann, Meyer, francia elvtársainkkal, az olyanokkal, mint Merrheim, Blanc, Brizon, Raffin-Dugens, akik nem változtak meg és nem inogtak meg."

Szép kis kavarodás:

Bissolatit és Bonomit, mint reformistát és sovinisztát, már a háború előtt *kizárták* az olasz szocialista pártból. Az „Avanti!" Südekummal és Legiennel egy sorba helyezi őket, mégpedig természetesen egészen helyesen, csakhogy Südekum, David és Legien a német, állítólag szociáldemokrata, valójában azonban szociálsoviniszta párt élén áll és ugyanaz az „Avanti!" tiltakozik kizárásuk ellen, a velük való szakítás ellen, a III. Internacionále megalakítása ellen. Az „Avanti!", egészen helyesen, kijelenti, hogy Legien és Jouhaux a burzsoá-nacionalizmus táborába ment át és Liebknechtet meg Ledebourt, Merrheimet meg Brizont állítja velük szembe. De azt látjuk, hogy Merrheim *Jouhaux-val együtt szavaz*, Legien pedig — a chemnitzi „Volksstimme" útján — kijelenti, hogy meg van győződve a párt egységének helyreállításáról *csakis* Lieb-

knecht híveinek kivételével, vagyis meg van győződve róla, hogy helyreáll az „egység“, a „Szociáldemokrata Munkaközösségi Csoport“ (Kautskyt is beleértve) *bevonásával*, amelynek Ledebour is tagja!!

Ezt a kavarodást az idézte elő, hogy az „Avanti!“ a burzsoá pacifizmust összekeveri a forradalmi szociáldemokrata internacionalizmussal, viszont az olyan tapasztalt politikai rókák, mint Legien és Jouhaux, nagyszerűen megértették a szocialista és a burzsoá pacifizmus *azonosságát*.

Hogyne ujjongana Jouhaux úr és lapja, a soviniszta „La Bataille“[80], Jouhaux és Merrheim „egyetértésének“ láttán, amikor az egyhangúlag elfogadott határozatban, melyet teljes szövegében közöltünk, *valójában* az égvilágon semmi sincs burzsoá-pacifista frázisokon kívül, *nyoma sincs* a forradalmi öntudatnak, *nincs egyetlen* szocialista gondolat sem!

Nem nevetséges-e, ha valaki „valamennyi nemzet, mind a kis, mind pedig a nagy nemzetek gazdasági szabadságáról“ beszél, de elhallgatja, hogy amíg nem döntötték meg a burzsoá kormányokat és nem sajátították ki a burzsoáziát, addig ez a „gazdasági szabadság“ éppen olyan nép*ámítás*, mint azok a frázisok, amelyek *általában* beszélnek az állampolgároknak — a kisparasztoknak és a gazdag parasztoknak, a munkásoknak és a tőkéseknek a mai társadalomban élvezett „gazdasági szabadságáról“.

Azt a határozati javaslatot, amelyre Jouhaux és Merrheim egyhangúlag szavaztak, elejétől végig és keresztül-kasul annak a „burzsoá-nacionalizmusnak“ eszméi hatják át, melyet az „Avanti!“ helyesen állapít meg Jouhauxnál, amelyet azonban Merrheimnél az „Avanti!“ sajátságos módon *nem* lát meg.

A burzsoá-nacionalisták mindig és mindenütt *általában* a „nemzetek szövetségéről“, a „valamennyi nemzet, a nagy és a kis nemzetek, gazdasági szabadságáról“ szóló „általános“ frázisokat hangoztatták. A szocialisták, a burzsoá-nacionalistákkal szemben, azt mondták és most is azt mondják: „a nagy és kis nemzetek gazdasági szabadságáról“ szónokolni visszataszító képmutatás, amíg *egyes* nemzetek (például Anglia és Franciaország) *tíz- meg tíz-*

milliárd franknyi tőkét helyeznek el külföldön, azaz adnak kölcsön a kis és elmaradott nemzeteknek uzsorakamat fejében, s ezzel a kis és gyenge nemzeteket leigázzák.

Szocialisták *egyetlenegy mondatot sem* hagyhattak volna erélyes tiltakozás nélkül abban a határozati javaslatban, amelyre Jouhaux és Merrheim egyhangúlag szavaztak. Szocialisták ezzel a határozati javaslattal szöges ellentétben kijelentették volna, hogy Wilson fellépése nyilvánvaló hazugság és képmutatás, hiszen Wilson a háborúban milliárdokat nyert burzsoázia képviselője, olyan kormány feje, amely nyilvánvalóan egy *második* nagy imperialista háború céljából eszeveszettül fokozta az Egyesült Államok fegyverkezését; — hogy a francia burzsoá kormány, melyet a finánctőke, amelynek rabja, és az Angliával, Oroszországgal stb. kötött, izig-vérig rabló és reakciós jellegű titkos imperialista szerződések kezén-lábán megkötöttek, nem mondhat semmi egyebet, mint ugyanolyan hazugságot, nem tehet mást, mint hogy ugyanúgy hazudik a demokratikus és „igazságos" béke kérdésében; — hogy az ilyen békéért folytatott harc nem általános, üres, semmitmondó, semmire sem kötelező, valójában csak az imperialista gyalázatosságot szépítgető, jámbor és émelyítő pacifista rázisok hajtogatásából áll, hanem abból, hogy megmondják a népeknek az *igazat*, nevezetesen, hogy megmondják a népeknek: ahhoz, hogy demokratikus és igazságos békéhez jussanak, meg kell dönteni minden hadviselő ország burzsoá kormányát és ennek érdekében ki kell használni azt a körülményt, hogy a munkások milliói fel vannak fegyverezve, és azt is, hogy a lakosság tömegei a drágaság és az imperialista háború borzalmai miatt mindenütt el vannak keseredve.

Ezt kellett volna a szocialistáknak mondaniok Jouhaux és Merrheim határozatai helyett.

A francia szocialista párt, a Párizsban, a CGT kongresszusával egyidejűleg lezajlott kongresszusán, nemcsak hogy ezt nem mondta meg, hanem egy *még rosszabb* határozati javaslatot fogadott el, 2 838 szavazattal 109 ellenében — 20-an tartózkodtak a szavazástól —, azaz a szociálsoviniszták (Renaudel és Társai, az ú. n. „majoritaires" — a többség hívei) és a *longuetisták* (Longuet hívei, a

francia kautskysták) blokkban egyesültek!! Ám a zimmerwaldista Bourderon és a kientalista (kienthalien, a kientali konferencia résztvevője) Raffin-Dugens erre a határozati javaslatra szavazott!!

Nem fogjuk idézni ennek a határozati javaslatnak a szövegét, mert szerfölött hosszú és egyáltalán nem érdekes: a békéről szóló jámbor, émelygős frázisokat *egysorba állították* benne azzal a kijelentéssel, hogy készek továbbra is támogatni Franciaországban az ú. n. „honvédelmet", azaz támogatni az imperialista háborút, amelyet Franciaország olyan még nagyobb és erősebb rablókkal való szövetségben folytat, mint Anglia és Oroszország.

A francia szociálsovinisztáknak a pacifistákkal (illetve a kautskystákkal) és a zimmerwaldisták egy részével való egyesülése tehát nemcsak a CGT-ben, hanem a szocialista pártban is befejezett tény.

IV. CIKK (VAGY FEJEZET)
ZIMMERWALD VÁLASZÚTON

December 28-án érkeztek meg Bernbe a CGT kongresszusáról beszámoló francia ujságok, december 30-án pedig a berni és zürichi szocialista ujságokban megjelent a berni ISK-nak („Internationale Sozialistische Kommission"), a Nemzetközi Szocialista Bizottságnak, a zimmerwaldi egyesülés végrehajtó szervének újabb felhívása. Ebben a felhívásban, amelyet 1916 december végéről keltezték, Németország, valamint Wilson és más semleges országok békejavaslatáról van szó és mindezeket a kormányakciókat — természetesen teljes joggal — „békekomédiának", a szóbanforgó kormányok „saját népeik elbolondítására irányuló játékának", a „diplomaták képmutató pacifista handabandázásának" nevezik.

Ezzel a komédiával és hazugsággal, mint „egyetlen erőt", amely a békét stb. meg tudja valósitani, a nemzetközi proletariátusnak azt a „szilárd akaratát" állítják szembe, hogy „a harci fegyvert ne testvérei, hanem a saját országában levő ellenség ellen fordítsa".

A közölt idézetek szemléltető módon tárnak elénk két, egymástól gyökerében különböző politikát, amelyek ez-

ideig mintegy megfértek egymással a zimmerwaldi egyesülésen belül, most azonban végleg elváltak egymástól.

Egyrészt Turati határozottan azt mondja, mégpedig teljes joggal, hogy Németország, Wilson stb. javaslata csak az olasz „szocialista" pacifizmus „*más szavakkal való megismétlése*" volt; a német szociálsoviniszták nyilatkozata és a francia szociálsoviniszták szavazása azt mutatja, hogy ezek is, amazok is, nagyszerűen felbecsülték, hogy mennyire hasznos *saját* politikájuk pacifista álcázása.

Másrészt a Nemzetközi Szocialista Bizottság felhívása valamennyi hadviselő és semleges kormány pacifizmusát komédiának és képmutatásnak nevezi.

Egyrészt Jouhaux egyesül Merrheimmel, Bourderon, Longuet, Raffin-Dugens Renaudellel, Sembat-val és Thomas-val, a német szociálsoviniszták, Südekum, David és Scheidemann pedig azt hirdetik, hogy küszöbön áll „a szociáldemokrata egység" helyreállítása, Kautsky és a „Szociáldemokrata Munkaközösség" bevonásával.

Másrészt a Nemzetközi Szocialista Bizottság felhívása arra szólítja fel a „szocialista kisebbségeket", hogy harcoljanak erélyesen „saját kormányaik" és „azok szociálpatrióta zsoldosai" (Söldlinge) ellen.

Vagy — vagy.

Leleplezni a burzsoá pacifizmus tartalmatlanságát, képtelenségét és képmutatását, *vagy* „más szavakkal megismételve" „szocialista" pacifizmussá költeni azt át? Harcolni a Jouhaux-k és Renaudelek, a Legienek és Davidok, mint a kormányok „zsoldosai" ellen, *vagy* egyesülni velük a francia vagy német mintájú üres pacifista szónoklatok alapján?

Ezen a vonalon húzódik most a vízválasztó a zimmerwaldi jobboldal között, amely mindig, minden erejével fellépett a szociálsovinisztákkal való szakítás ellen, és a Zimmerwaldi Baloldal között, amely már Zimmerwaldban nem hiába gondoskodott arról, hogy nyilvánosan elhatárolja magát a jobboldaltól és mind a konferencián, mind utána, a sajtóban külön platformmal lépjen fel. Az, hogy a béke közeledik, vagy hogy legalábbis bizonyos burzsoá elemek fokozottan foglalkoznak a béke kérdésével, nem véletlenül, hanem szükségszerűen a két politika külö-

nösen szembetűnő szétválására vezetett. Mert a burzsoá pacifisták és „szocialista" kóristáik vagy majmolóik, a békét mindig olyan dolognak tüntették és tüntetik fel, mint ami elvileg más, abban az értelemben, hogy az a gondolat, hogy „a háború a békés politika folytatása, a béke a háborús politika folytatása", mindkét árnyalatú pacifisták számára mindig érthetetlen volt. Azt, hogy az 1914—1917-es imperialista háború az 1898—1914-es évek, ha ugyan nem egy még korábbi időszak imperialista politikájának folytatása, sem a burzsoák, sem a szociálsoviniszták nem akarták és nem akarják látni. Azt, hogy a béke *most*, ha a burzsoá kormányokat nem döntik meg forradalmi módon, csakis imperialista béke lehet, amely az imperialista háborút folytatja, nem látják sem a burzsoá, sem a szocialista pacifisták.

Ahogy a jelenlegi háború megítélésénél a támadásról vagy a védekezésről szóló általános, értelmetlen, vulgáris, nyárspolgári frázisokból indultak ki, úgy a béke megítélésénél is ugyanolyan filiszteri közhelyekből indulnak ki, megfeledkezve a konkrét történelmi helyzetről, az imperialista államok közötti harc konkrét valóságáról. A szociálsovinisztáknál, vagyis a kormányoknak és a burzsoáziának a munkáspártokon belüli ügynökeinél pedig természetes volt az, hogy kapva kaptak a béke közeledésén, sőt még a békéről folyó szóbeszéden is, hogy *elleplezzék* reformizmusuknak, opportunizmusuknak a háború által feltárt mélységét, hogy helyreállítsák megrendült tömegbefolyásukat. Ezért a szociálsoviniszták, mint láttuk, mind Németországban, mind Franciaországban fokozott mértékben törekszenek arra, hogy „egyesüljenek" az „ellenzék" ingatag, elvtelen, pacifista részével.

A zimmerwaldi egyesülésen belül is bizonyára tesznek majd kísérleteket arra, hogy a két egymással össze nem egyeztethető politikai vonal szétválását elkendőzzék. Kétféle ilyen kísérletre lehet számítani. A „gyakorlati" összeegyeztetés egyszerűen az lesz, hogy a hangzatos forradalmi frázisokat (mint például a Nemzetközi Szocialista Bizottság felhívásában található frázisokat) gépiesen opportunista és pacifista gyakorlattal fogják egyesíteni. Így volt ez a II. Internacionáléban. A Huys-

mans és Vandervelde felhívásaiban, valamint a kongresszusok egyik másik határozatában található fölötte forradalmi frázisok csak leplezték az európai pártok többségének teljességgel opportunista politikáját, de nem igyekeztek azt megváltoztatni, nem ásták azt alá, nem harcoltak ellene. Kétséges, hogy a zimmerwaldi egyesülésen belül ez a taktika újból sikerülhet-e.

Az „elvi békítgetők“ megpróbálják majd a marxizmus ilyen vagy olyan meghamisítását feltálalni, például annak az elgondolásnak szellemében, hogy a reformok nem zárják ki a forradalmat, hogy az imperialista béke, a nemzetiségek határainak vagy a nemzetközi jognak, a fegyverkezési költségvetésnek stb. bizonyos „megjavításával“ összeegyeztethető a forradalmi mozgalommal mint e mozgalom „továbbfejlesztésének egyik mozzanata“ stb. stb.

Ez a marxizmus meghamisítása volna. Persze, a reformok nem zárják ki a forradalmat. Most azonban nem erről van szó, hanem arról, hogy a forradalmárok ne zárják ki *magukat* a reformisták kedvéért, vagyis, hogy a szocialisták ne váltsák fel forradalmi munkájukat reformista munkával. Európában forradalmi helyzet van. A háború és a drágaság ezt a helyzetet kiélezi. A háborúról a békére való áttérés egyáltalán nem szünteti meg feltétlenül ezt a helyzetet, mert hiszen semmi ok nincs arra a feltevésre, hogy a munkások milliói, akiknek most nagyszerű fegyverek vannak a kezükben, mindenképpen és feltétlenül „békésen lefegyvereztetik“ majd magukat a burzsoázia által, ahelyett, hogy Karl Liebknecht tanácsát követnék, azaz a fegyvert a *saját* burzsoáziájuk ellen fordítanák.

A kérdés nem úgy van feltéve, ahogy a pacifisták, a kautskysták beállítják: vagy reformista politikai kampány, vagy lemondás a reformokról. Ez a kérdésnek burzsoá módon való feltevése. A valóságban az a kérdés: vagy forradalmi harc, amelynek a reformok, a harc nem teljes sikere esetén, melléktermékei szoktak lenni (ezt bebizonyította a világ forradalmainak története), vagy pedig fecsegés a reformokról és reformígéretek, s ezen kívül semmi egyéb.

Kautsky, Turati és Bourderon reformizmusa, amely most pacifizmus formájában lép fel, nemcsak hogy figyelmen kívül hagyja a forradalom kérdését (ez *máris* a szocializmus elárulása), nemcsak hogy lemond a gyakorlatban minden rendszeres és következetes forradalmi munkáról, hanem odáig megy, hogy kijelenti, hogy az utcai tüntetések kalandok (Kautsky a „Neue Zeit" 1915 november 26-i számában), odáig megy, hogy hangoztatja és valóra váltja az egységet a forradalmi harc nyilt és határozott ellenfeleivel, a Südekumokkal, Legienekkel, Renaudelekkel, Thomas-kkal stb. stb.

Ez a reformizmus teljesen összeegyeztethetetlen a forradalmi marxizmussal, amelynek az a kötelessége, hogy a jelenlegi európai forradalmi helyzetet minden tekintetben kihasználja a forradalom közvetlen hirdetésére, a burzsoá kormányok megdöntésére, a hatalomnak a felfegyverzett proletariátus által való meghódítására, anélkül hogy akár a legkisebb mértékben is elvetné és elutasitaná a reformok kihasználását a forradalomért való harc fejlesztése érdekében és ennek a harcnak a folyamán.

A legközelebbi jövő megmutatja majd, hogyan bontakozik ki általában az európai események menete, különösen pedig a reformizmus és pacifizmus harca a forradalmi marxizmus ellen, a zimmerwaldi egyesülés két részének harcát is beleértve.

Zürich, 1917 január 1.

NYILT LEVÉL BORIS SOUVARINE-NAK[84]

Souvarine polgártárs kijelenti, hogy levele nekem is szól. Annál is nagyobb örömmel válaszolok neki, mert cikke a nemzetközi szocialista mozgalom legfontosabb kérdéseivel foglalkozik.

Souvarine „hazafiatlannak" tartja azoknak az álláspontját, akik szerint a „haza védelme" összeegyeztethetetlen a szocializmussal. Ő maga pedig Turati, Ledebour és Brizon álláspontját „védelmezi", akik, amikor a hadihitelek ellen szavaznak, kijelentik, hogy ők a „haza védelmének" hívei, vagyis a „centrum" (én inkább „mocsarat" mondanék) vagy — az ennek az irányzatnak legfőbb elméleti és irodalmi képviselőjéről, Karl Kautskyról — kautskyzmusnak nevezett irányzat álláspontját. Mellesleg megjegyzem, hogy Souvarine-nak nincs igaza, amikor azt állítja, hogy „ők (vagyis azok az orosz elvtársak, akik a II. Internacionále csődjéről beszélnek) az olyan embereket, mint Kautsky, Longuet stb. azonosítják... a Scheidemann és Renaudel típusú nacionalistákkal." Sem én, sem a párt, amelyhez tartozom (az OSzDMP Központi Bizottsága), soha nem azonosítottuk a szociálsoviniszták álláspontját a „centrum" álláspontjával. Mi, pártunk hivatalos nyilatkozataiban, a Központi Bizottság 1914 november 1-én közzétett kiáltványában* és az 1915 márciusában elfogadott határozatokban** (mindezeket az okmányokat *in extenso**** közöljük „*A szocializmus és a háború*"**** című brosúránkban, ame-

* *Lenin* Művei. 21. köt. 1951. 11—21. old. — *Ford.*
** *Lenin* Művei. 21. köt. 1951. 150—156. old. — *Ford.*
*** — egész terjedelmében. — *Szerk.*
**** *Lenin* Művei. 21. köt. 1951. 297—342. old. — *Ford.*

lyet Souvarine ismer), mindig különbséget tettünk a szociálsoviniszták és a „centrum" között. Az előbbiek, véleményünk szerint átálltak a burzsoázia oldalára. Velük szemben nemcsak harcot követelünk, hanem szakítást is. Az utóbbiak viszont — határozatlanok, ingadozók, akik a proletariátusnak a legnagyobb kárt okozzák azzal az igyekezetükkel, hogy a szocialista tömegeket egyesítsék a soviniszta vezérekkel.

Souvarine azt mondja, hogy „marxista szempontból akarja megvizsgálni a tényeket".

De marxista szempontból egyáltalán semmi értéke sincs az olyan általános és elvont meghatározásoknak, mint a „haza iatlanság". A haza, a nemzet — történelmi kategória. Ha a háborúban a demokrácia védelméről, vagy a nemzetre nehezedő járom elleni harcról van szó, én egyáltalán nem vagyok az ilyen háború ellen és nem félek a „haza védelme" szavaktól, ha ilyenfajta háborúra vagy felkelésre vonatkoznak. A szocialisták mindig az elnyomottak oldalára állnak, tehát nem ellenezhetik az olyan háborúkat, amelyek célja az elnyomás elleni demokratikus vagy szocialista harc. Eszerint valósággal nevetséges dolog volna tagadni az 1793-as háborúk jogosságát, azoknak a háborúknak jogosságát, amelyeket Franciaország a reakciós európai monarchiák ellen viselt, vagy a Garibaldi-háborúk jogosságát stb. ... Ugyanilyen nevetséges dolog volna, ha vonakodnánk elismerni az elnyomott népek elnyomóik ellen viselt háborúinak jogosságát, amelyek napjainkban is kitörhetnek, például, az írek felkelése Anglia ellen, vagy Marokkó felkelése Franciaország ellen, Ukrajna felkelése Oroszország ellen stb...

Marxista szempontból minden egyes esetben, minden egyes háborúra nézve külön kell meghatározni a háború politikai tartalmát.

De hogyan határozzuk meg a háború politikai tartalmát?

Minden háború csupán a politika folytatása. Miféle politika folytatása a jelenlegi háború? A proletariátus politikájának folytatása-e, amely 1871-től 1914-ig a szocializmus és a demokrácia egyetlen képviselője volt Fran-

ciaországban, Angliában és Németországban? Vagypedig inkább az imperialista politika, a gyarmati rablást szolgáló és a gyenge népeknek a reakciós, hanyatló és haldokló burzsoázia által való elnyomására irányuló politika folytatása?

Csak határozottan és helyesen kell feltenni a kérdést ahhoz, hogy teljesen világos választ kapjunk: a jelenlegi háború — imperialista háború, a rabszolgatartók háborúja, akik összevesztek igavonó barmaikon, s meg akarják szilárdítani és örökössé akarják tenni a rabszolgaságot. Ez a háború — az a „kapitalista útonállás", amelyről Jules Guesde beszélt 1899-ben, előre elítélve ezzel saját jövendő árulását. Guesde akkor azt mondta:

„Vannak másfajta háborúk ... amelyek naponta keletkeznek — ezek az elhelyezési piacokért folyó háborúk. Erről az oldalról a háború nemhogy nem tűnik el, hanem azzal fenyeget, hogy állandóvá válik. Ez főképpen kapitalista háború, háború a világ kapitalistái között a profitért, a világpiacnak a mi vérünk árán való megszerzéséért. Nos, képzeljék el, hogy a rablás érdekében folyó ilyen kölcsönös mészárlás élén minden európai tőkés országban egy szocialista áll! Képzeljenek el a francia Millerand mellett ráadásul egy angol Millerandot, egy olasz Millerandot, egy német Millerandot, akik a proletárokat egymás ellen beléráncigálják ebbe a kapitalista útonállásba! Mi maradna a nemzetközi szolidaritásból, kérdezlek benneteket, elvtársak? Azon a napon, amikor a millerandizmus általános jelenséggé válna, «istenhozzádot» kellene mondani mindenfajta internacionalizmusnak és nacionalistává kellene válni, márpedig nacionalisták sem ti nem vagytok hajlandók lenni, sem én nem vagyok hajlandó lenni soha" (lásd Jules Guesde, „A vártán!" („En Garde!"), Párizs 1911. 175—176. old.).

Nem igaz az, hogy Franciaország ebben az 1914—1917-es háborúban a szabadságért, nemzeti függetlenségért, demokráciáért stb. harcol... Franciaország saját gyarmatainak megtartásáért és Anglia gyarmatainak megtartásáért harcol, amelyekre Németországnak sokkal több joga lett volna — persze, a polgári jog szemszögéből. Franciaország azért harcol, hogy Oroszországnak juttassa Konstantinápolyt stb.... Tehát ezt a háborút nem a demokratikus és forradalmi Franciaország viseli, nem 1792 Franciaországa, nem 1848 Franciaországa és nem a

Komműn Franciaországa. Ezt a háborút a burzsoá Franciaország, a reakciós Franciaország, a cárizmus szövetségese és barátja, „az egész világ uzsorása" viseli (ez nem az én kifejezésem, hanem Lysis-é, a „L'Humanité"[85] munkatársáé), amely zsákmányát védelmezi, „szent jogát" a gyarmatokhoz, ahhoz a „szabadsághoz", hogy a gyenge vagy kevésbbé gazdag népeknek kölcsön adott milliárdjai segítségével az egész világot kizsákmányolja.

Ne mondják azt, hogy a forradalmi háborúkat nehéz megkülönböztetni a reakciós háborúktól. Akarják, hogy a tudományos kritérium mellett, amelyre már rámutattam, rámutassak a tisztán gyakorlati, mindenki számára érthető kritériumra is?

Ez a következő: minden, valamennyire is jelentős háborút jóelőre előkészítenek. Amikor forradalmi háború van készülőben, a demokraták és a szocialisták *nem félnek előre kijelenteni*, hogy az ilyen háborúban a „haza védelme" mellett foglalnak állást. Amikor pedig, fordítva, reakciós háború van készülőben, egyetlenegy szocialista *sem szánja rá magát* arra, hogy *előre*, vagyis a háború megüzenése előtt leszegezze, hogy az ilyen háborúban a „haza védelme" mellett lesz.

Marx és Engels nem félt attól, hogy 1848-ban és 1859-ben háborúra szólítsa fel a német népet Oroszország ellen.

Ezzel szemben Bázelben, 1912-ben, a szocialisták nem mertek a „haza védelméről" beszélni abban a háborúban, amelynek bekövetkeztét már előre látták és amely 1914-ben valóban be is következett.

A mi pártunk nem fél nyilvánosan kijelenteni, hogy rokonszenvvel fogadja az olyan háborúkat vagy felkeléseket, amilyeneket Írország indíthat Anglia ellen, Marokkó, Algeria és Tunisz — Franciaország ellen, Tripolisz — Olaszország ellen, Ukrajna, Perzsia meg Kína — Oroszország ellen, és így tovább.

Hát a szociálsoviniszták? Hát a „centristák"? Ki merik-e jelenteni nyiltan és hivatalosan, hogy a „haza védelme" mellett vannak vagy lesznek abban az esetben, ha például Japán és az Egyesült Államok között háború tör ki, merőben imperialista háború, amely sokszázmillió

embert fenyeget és amelyet évtizedeken át készítettek elő? Csak próbálják meg! Fogadni merek, hogy nem fogják megtenni, mivel nagyon is tisztában vannak azzal, hogy ha erre rászánnák magukat, a munkástömegek gúnyjának tárgyává válnának, a munkástömegek kifütyülnék őket és kiűznék őket a szocialista pártokból. Ezért fognak kerülni a szociálsoviniszták és a „centristák" bármiféle nyilt kijelentést ezzel a kérdéssel kapcsolatban, és fognak továbbra is hazudni, csűrni-csavarni, fogják összekuszálni a kérdést és beérni olyanfajta szofizmákkal, mint amilyet a francia párt legutóbbi, 1915-ös kongresszusa elfogadott: „Annak az országnak, amelyet megtámadnak, joga van védekezni."

Mintha az lenne a lényeg, hogy *ki támadott elsőnek*, nem pedig az, hogy *melyek a háború okai, mik a kitűzött céljai és milyen osztályok folytatják*. Feltehetjük-e például, hogy a szocialisták, józan ésszel, elismerhették volna 1796-ban Anglia jogát a „haza védelmére", amikor a francia forradalmi csapatok barátkozni kezdtek az írekkel? Pedig hát ebben a pillanatban éppen a franciák támadták meg Angliát, sőt a francia hadsereg készülődött is partraszállni Írországban. És el lehetne-e ismerni holnap Oroszország és Anglia jogát a „haza védelmére", ha ezeket — miután Németország megleckéztette őket — megtámadná Perzsia, Indiával, Kínával és Ázsia más forradalmi népeivel szövetségben, amelyek a maguk 1789-ét és 1793-át hajtanák végre?

Ez a válaszom arra az ellenünk felhozott valósággal nevetséges vádra, hogy mi osztjuk Tolsztoj eszméit. A mi pártunk elvetette a tolsztoji tanítást éppúgy, mint a pacifizmust, és kijelentette, hogy a szocialistáknak a jelenlegi háborúban arra kell törekedniök, hogy ezt a háborút a proletariátusnak a burzsoázia ellen, a szocializmusért folytatott polgárháborújává változtassák át.

Ha ön azt mondja nekem, hogy ez utópia, azt válaszolom önnek, hogy Franciaország, Anglia stb. burzsoáziája szemmelláthatólag nem osztja az ön véleményét, hiszen magától értetődőleg, nem vállalta volna ezt az ocsmány és nevetséges szerepet, nem ment volna el egészen a „pacifisták" bebörtönzéséig és bevonultatásáig, ha nem

érezte és nem látta volna meg előre a forradalom elháríthatatlan és szakadatlan érlelődését és közeli bekövetkezését.

Ez a szakítás kérdéséhez vezet, amelyet Souvarine is felvet. Szakítás! Ez az a mumus, amellyel a szocialista vezérek másokat akarnak ijesztgetni és amelytől ők maguk annyira félnek! „Mi haszna volna *most* az új Internacionále létrehozásának?" — mondja Souvarine. — „Működése meddő lenne, minthogy számbelileg igen gyenge volna."

De hiszen éppen Pressemane és Longuet tevékenysége Franciaországban, Kautsky és Ledebour tevékenysége Németországban az, ami meddő — ezt a tények mindennap megerősítik —, *éppen azért, mert félnek a szakítástól!* És éppen, mert K. Liebknecht és O. Rühle Németországban nem féltek a szakítástól, nyiltan kijelentették, hogy a *szakítás szükséges* (lásd Rühle levelét a „Vorwärts"* 1916 január 12-i számában) és nem haboztak megvalósitani azt — éppen ezért van az ő tevékenységüknek *számbeli gyengeségük ellenére* olyan nagy jelentősége a proletariátus szempontjából. Liebknecht és Rühle — csak 2 ember 108-cal szemben. De ez a kettő az emberek millióit, a kizsákmányolt tömegeket, a lakosság óriási többségét, az emberiség jövőjét képviseli, a forradalmat, amely napról napra nő és érlelődik. A 108 csupán a talpnyalás szellemét képviseli, a proletariátuson belüli néhány burzsoá-lakáj szellemét. Brizon tevékenysége, amikor osztozik a centrum vagy a mocsár gyengeségében — meddő. És fordítva, Brizon tevékenysége nem meddő többé, amikor szervezi a proletariátust, felébreszti, felrázza a proletariátust, amikor Brizon ténylegesen megbontja az „egységet" és amikor a parlamentben férfiasan odakiáltja: „le a háborúval!", vagy amikor nyilvánosan megmondja az igazságot és kijelenti, hogy a szövetségesek azért harcolnak, hogy Oroszországnak juttassák Konstantinápolyt.

Igazán gyengék számbelileg a valóban forradalmi internacionalisták? Mesebeszéd! Nézzük példaként az 1780-as Franciaországot és az 1900-as Oroszországot. Az öntudatos és elszánt forradalmárok, akik az első esetben a burzsoáziát — ama korszak forradalmi osztályát —

---

* — „Előre". — *Szerk.*

képviselték, a második esetben pedig korunk forradalmi osztályát, a proletariátust képviselték, számbelileg rendkívül gyengék voltak. Csak néhányan voltak s osztályuknak legfeljebb $^{1}/_{10\,000}$-ét, sőt $^{1}/_{100\,000}$-ét tették. Néhány évvel később viszont ugyanez a néhány ember, ugyanaz az állítólag oly elenyésző kisebbség, magával ragadta a tömegeket, az emberek millióit és tízmillióit. Miért? Azért, mert ez a kisebbség valóban ezeknek a tömegeknek érdekeit képviselte, azért, mert hitt a közeledő forradalomban, azért, mert kész volt önfeláldozóan szolgálni a forradalmat.

Számbeli gyengeség? De mióta teszik a forradalmárok politikájukat attól a ténytől függővé, hogy többségben vannak-e vagy kisebbségben? Amikor pártunk 1914 novemberében az opportunistákkal való szakítást szükségesnek nyilvánította* és kijelentette, hogy ez a szakítás lesz az egyetlen helyes és méltó válasz 1914 augusztusában elkövetett árulásukra, akkor sokan úgy vélték, hogy ez a kijelentés csupán az élettől és a valóságtól véglegesen elszakadt emberek szektás különcködése. Eltelt két év és — nézzék csak meg, mi megy végbe. Angliában a szakadás — befejezett tény; a szociálsoviniszta Hyndmannek el kellett hagynia a pártot. Németországban mindenki szeme láttára bontakozik ki a szakadás. Berlin, Bréma és Stuttgart szervezeteit még az a megtiszteltetés is érte, hogy kizárták őket a pártból... a császár lakájainak pártjából, a német Renaudelek, Sembat-k, Thomas-k, Guesde-ek és társaik pártjából. Hát Franciaországban? Egyfelől, ezeknek az uraknak a pártja kijelenti, hogy továbbra is a „haza védelmének" híve; másfelől, a zimmerwaldisták „Zimmerwald szocialistái és a háború" című brosúrájukban kijelentik, hogy a „haza védelme" nem szocialista ügy. Ez talán nem szakadás?

És hogyan dolgozhatnának nyugodt lelkiismerettel, vállvetve egy pártban olyan emberek, akik e hatalmas világválság két esztendeje után a proletariátus jelenlegi taktikájának legfontosabb kérdésére homlokegyenest ellenkező választ adnak?

---

* *Lenin* Művei. 21. köt. 1951. 11—21. old. — *Ford.*

Vessen egy pillantást Amerikára is — amely méghozzá semleges ország. Nem kezdődött-e meg ott is a szakadás?; egyrészt Eugen Debs, ez az „amerikai Bebel“ a szocialista sajtóban kijelenti, hogy a háborúnak csak egy fajtáját ismeri el, a szocializmus győzelméért vívott polgárháborút, és hogy inkább agyonlövetné magát, semhogy akár egyetlen centet is megszavazzon Amerika hadikiadásaira (lásd „Appeal to Reason“[86] 1032. sz., 1915 szeptember 11), másrészt viszont az amerikai Renaudelek és Sembat-k a „haza védelmét“ és a „háborúra való felkészülést“ hirdetik. Az amerikai Longuet-k és Pressemane-ok pedig — szegénykék! — igyekeznek a forradalmi internacionalistákat a szociálsovinisztákkal kibékíteni.

A két Internacionále már megvan. Az egyik — Sembat—Südekum—Hyndman—Plehanov és Társaik Internacionáléja, a másik — K. Liebknechtnek, MacLeannek (skóciai tanító, akit az angol burzsoázia kényszermunkára ítélt, mert támogatta a munkások osztályharcát), Höglundnak (svéd képviselő, akit háborúellenes forradalmi agitációja miatt kényszermunkára ítéltek és aki Zimmerwaldban egyik megalapítója volt a „Zimmerwaldi Baloldalnak“), az Állami Duma háborúellenes agitáció miatt örökös szibériai száműzetésre ítélt öt képviselőjének stb. az Internacionáléja. A két Internacionále — egyrészt azoknak az Internacionáléja, akik segítenek kormányaiknak abban, hogy *az imperialista háborút folytathassák*, másrészt azoknak az Internacionáléja, *akik forradalmi harcot folytatnak ez ellen a háború ellen*. És sem a parlamenti fecsegők ékesszólása, sem a szocializmus „államférfiainak“ „diplomáciája“ nem tudja egyesíteni ezt a két Internacionálét. A második Internacionále kora lejárt. A harmadik Internacionále már megszületett. És ha a II. Internacionále főpapjai és pápái még nem adták is rá áldásukat, hanem ellenkezőleg, megátkozták (lásd Vandervelde és Stauning beszédét), ez sem fogja megakadályozni abban, hogy ereje napról napra gyarapodjon. A III. Internacionále teszi lehetővé a proletariátusnak, hogy megszabaduljon az opportunistáktól és ugyancsak a III. Internacionále fogja győzelemre vezetni a

tömegeket a szociális forradalomban, amely érlelődik és közeledik.

Mielőtt befejezném, néhány szóval felelnem kell Souvarine személyes polémiájára. Arra kéri (a Svájcban tartózkodó szocialistákat), hogy mérsékeljék Bernstein, Longuet, Kautsky stb. ellen irányuló személyi bírálatukat... Részemről meg kell mondanom, hogy nem érthetek egyet ezzel a kéréssel. És mindenekelőtt felhívom Souvarine figyelmét arra, hogy én a „centristák" fölött nem személyi, hanem politikai bírálatot gyakorolok. Südekum, Plehanov stb. uréknak a tömegekre gyakorolt befolyását már nem lehet megmenteni: tekintélyük már annyira megrendült, hogy mindenütt a rendőrségnek kell őket megvédelmeznie. De a „centristák" az „egységnek" és a „haza védelmének" propagálásával, a megegyzésre való törekvésükkel, azokkal az erőfeszitéseikkel, hogy szavakkal takargassák a legmélyrehatóbb különbségeket, roppant kárt okoznak a munkásmozgalomnak, mert feltartóztatják a szociálsoviniszták erkölcsi tekintélyének végleges összeomlását, s ilymódon alátámasztják a tömegekre gyakorolt befolyásukat, felélesztik a II. Internacionále opportunistáinak hulláját. Mindezeknek a meggondolásoknak alapján a Kautsky és a „centrum" többi képviselője elleni harcot szocialista kötelességemnek tartom.

Souvarine, többek között „Guilbeaux-hoz, Leninhez és mindazokhoz fordul, akiknek megvan az az előnyük, hogy «távol vannak a tusa színhelyétől», ami gyakran lehetővé teszi, hogy józanul itéljenek a szocializmus embereiről és dolgairól, ami azonban talán bizonyos hátrányokat is rejt magában."

A célzás átlátszó. Zimmerwaldban Ledebour kertelés nélkül kimondta ezt a gondolatot, amikor azzal vádolt bennünket, „baloldali zimmerwaldistákat", hogy mi külföldről dobunk be a tömegek közé forradalmi jelszavakat. Megismétlem Souvarine polgártársnak ugyanazt, amit Ledebournak mondtam Zimmerwaldban. 29 év telt el azóta, hogy Oroszországban letartóztattak. Ez alatt a 29 esztendő alatt egy pillanatra sem hagytam fel azzal, hogy forradalmi jelszavakat dobjak a tömegek közé.

Megtettem ezt börtönömből, Szibériából, majd később — külföldről. És gyakran találkoztam a forradalmi sajtóban ugyanolyan „célzásokkal", amilyenekkel a cári ügyészek beszédeiben is, „célzásokkal", amelyek azzal vádoltak, hogy nincs bennem elég becsület, mert külföldön élve, forradalmi jelszavakkal fordulok Oroszország tömegeihez. A cári ügyészek e „célzásain" senki sem csodálkozik. De bevallom, hogy Ledebourtól más érveket vártam. Ledebour valószínűleg elfelejtette, hogy Marx és Engels, amikor 1847-ben megírták híres „Kommunista Kiáltvány"-ukat, szintén külföldről dobtak forradalmi jelszavakat a német munkások közé! Gyakran előfordul, hogy a forradalmi harc nem lehetséges a forradalmárok emigrációja nélkül. Franciaország nem egyszer tapasztalhatta ezt. És Souvarine polgártárs jobban tette volna, ha nem követi Ledebour és ... a cári ügyészek rossz példáját.

Souvarine továbbá azt mondja, hogy Trockijt, „akit mi (a francia kisebbség) az Internacionále szélső balszárnya egyik legszélsőségesebb elemének tartunk, Lenin se szó, se beszéd, sovinisztának bélyegzi. Meg kell állapítani, hogy ebben van némi túlzás."

No persze, „ebben van némi túlzás", csakhogy nem az én részemről, hanem Souvarine részéről. Mert hiszen én soha nem bélyegeztem Trockij álláspontját szociálsovinisztának. Amit én a szemére vetettem, az az, hogy Trockij túlságosan gyakran képviselte Oroszországban a „centrum" politikáját. Íme, a tények. 1912 januárja óta az OSzDMP-ban formailag is fennáll a szakadás[87]. A mi pártunk (amely a Központi Bizottság köré csoportosul) opportunizmussal vádolja a másik csoportot, a Szervező Bizottságot, amelynek legismertebb vezérei — Martov és Akszelrod. Trockij Martov pártjához tartozott és csak 1914-ben fordított neki hátat. Ebben az időben tört ki a háború. A mi irányzatunk duma-frakcióját, amely öt tagból állt (Muranov, Petrovszkij, Sagov, Badajev és Szamojlov) Szibériába száműzték. Munkásaink Pétervárott a hadiipari bizottságokban való részvétel *ellen* szavaznak (ez számunkra a legfontosabb gyakorlati kérdés; Oroszországban ez éppen olyan fontos, mint Franciaországban a kormányban való részvétel kérdése).

Másrészt, a Szervező Bizottság legismertebb és legbefolyásosabb irodalmárai — Potreszov, Vera Zaszulics, Levickij és mások — a „haza védelme“ és a hadiipari bizottságokban való részvétel mellett nyilatkoznak. Martov és Akszelrod tiltakoznak és a hadiipari bizottságokban való részvétel ellen nyilatkoznak, de nem szakítanak pártjukkal, amelynek egyik sovinisztává lett frakciója beleegyezik a részvételbe. Ezért is vetettük Kientalban Martov szemére, hogy ő az egész Szervező Bizottság képviselője akart lenni, holott a valóságban csupán ezen irányzat egyik frakciójának képviselője lehet. Ennek a pártnak duma-képviselete (Csheidze, Szkobelev stb.) megoszlott. Ezeknek a képviselőknek egy része a „haza védelme“ mellett van, a másik része — ellene. Valamennyien a hadiipari bizottságokban való részvétel mellett vannak, és a „haza megmentésének“ szükségességét hangoztató kétértelmű formulát használják, amely valójában csak más szavakkal fejezi ki Südekum és Renaudel jelszavát, a „haza védelmét“. Mi több, egyáltalán nem tiltakoznak Potreszov álláspontja ellen (a valóságban ez utóbbi nagymértékben megegyezik Plehanov álláspontjával; Martov nyilvánosan tiltakozott Potreszov ellen és megtagadta a lapjában való közreműködést, mert Potreszov felkérte Plehanovot, hogy legyen a lap munkatársa).

Hát Trockij? Miután szakított Martov pártjával, továbbra is azt veti szemünkre, hogy szakadárok vagyunk. Egy kevéssé balfelé tolódik, sőt azt javasolja, hogy szakítsunk az orosz szociálsoviniszták vezéreivel, de nem mondja meg nekünk végérvényesen, hogy egységet vagy szakítást kíván-e Csheidze frakciójával. Márpedig éppen ez az egyik legfontosabb kérdés. Valóban, ha holnap itt a béke, holnapután új duma-választások lesznek nálunk. És haladéktalanul felmerül a kérdés, hogy együtt megyünk-e Csheidzével, vagy ellene. Mi ellene vagyunk ennek a szövetségnek, Martov — mellette van. Hát Trockij? Nem tudni. A Párizsban megjelenő orosz ujság, a „Nase Szlovo“ — amelynek egyik szerkesztője Trockij — ötszáz számában nem mondták ki a döntő szót. Ezért nem értünk egyet Trockijjal.

De nemcsak rólunk van szó. Trockij Zimmerwaldban nem akart csatlakozni a „Zimmerwaldi Baloldalhoz". Trockij H. Roland-Holst elvtárssal együtt a „centrumot" képviselte. És nézzük csak, mit ír most Roland-Holst elvtárs a „Tribuna"[88] című holland szocialista lapban (159. sz. 1916 augusztus 23): „Azoknak, akik Trockijhoz és csoportjához hasonlóan, forradalmi harcot akarnak folytatni az imperializmus ellen, le kell küzdeniök azoknak az emigrációs nézeteltéréseknek maradványait, amelyek nagyobbrészt meglehetősen személyi jellegűek és megbontják a szélsőbaloldal sorait, s csatlakozniok kell a leninistákhoz. «Forradalmi centrum» — nem lehetséges."

Bocsásson meg, hogy annyit beszéltem Trockijhoz és Martovhoz való viszonyunkról, de a francia szocialista sajtó elég gyakran beszél erről és gyakran nagyon pontatlanul tájékoztatja olvasóit. Szükséges, hogy a francia elvtársak jobban értesüljenek az oroszországi szociáldemokrata mozgalomra vonatkozó tényekről.

Lenin

A megírás ideje: 1916 decemberének második fele.

Először, kihagyásokkal, 1918 január 27-én, a „La Vérité" c. ujság 48. számában jelent meg.

Orosz nyelven a teljes szöveg először 1929-ben, a „Proletarszkaja Revoljucija" 7. (90.) számában jelent meg.

A NEMZETKÖZI SZOCIALISTA BIZOTTSÁGHOZ ÉS A VILÁG VALAMENNYI SZOCIALISTA PÁRTJÁHOZ INTÉZETT FELHÍVÁS TÉZISEINEK FOGALMAZVÁNYA[89]

1. A világpolitikában bekövetkezett fordulat, mely abban áll, hogy több burzsoá kormány az imperialista háború helyett nyiltan állást foglal az imperialista béke mellett, egybeesik most a szocialista világmozgalom fejlődésében bekövetkezett fordulattal.

2. Az első fordulat a pacifista, jámbor és szentimentális frázisok, ígéretek, ígérgetések özönére vezet, amelyekkel az imperialista burzsoázia és az imperialista kormányok igyekeznek elbolondítani a népeket és „békésen" rávenni őket arra, hogy engedelmesen fizessenek a rablóháborúért, igyekeznek békésen lefegyverezni a proletárok millióit, igyekeznek apró félengedményekkel elleplezni a készülőben levő megegyezést a gyarmatok felosztásáról és a gyenge nemzetek pénzügyi (alkalomadtán politikai) elnyomásáról — azt a megegyezést, amely a közeledő imperialista béke tartalmát és a *mindkét* hadviselő imperialista koalíció *valamennyi* hatalma között jelenleg is fennálló, különösen pedig a háború alatt kötött titkos rablószerződések közvetlen folytatását képezi.

3*. A második fordulat — a szocializmust eláruló és a burzsoá-nacionalizmus vagy imperializmus oldalára átállt szociálsovinisztáknak, mint irányzatnak a *zimmerwaldisták jobboldali szárnyával* való „megbékélése", amely utóbbit Németországban Kautsky és Társai, Olaszországban Turati és Társai, Franciaországban Longuet—Pressemane—Merrheim képviselik stb. Ez a két irányzat, amely üres, semmitmondó, semmire sem

* Egyesíteni a 4. §-sal.

kötelező pacifista frázisok alapján egyesült, melyek valójában *takargatják*, *szépítgetik* az imperialista politikát és az imperialista békét ahelyett, hogy lelepleznék — ez a két irányzat határozott lépést tesz előre a munkások hallatlan becsapása felé, afelé, hogy megerősítsék a szocialista frázisokkal leplezett burzsoá munkáspolitika uralmát a munkásmozgalomban, azoknak a vezéreknek és a munkásosztály azon kiváltságos rétegeinek uralmát, amelyek segítettek a kormányoknak és a burzsoáziának a rabló imperialista háború folytatásában, azáltal, hogy ezt a háborút a „haza védelmének" nevezték.

4. A szociálpacifista politika, vagy a szociálpacifista frázisok politikája, amely most túlsúlyra jutott Európa legfontosabb országainak szocialista pártjaiban (lásd Kautsky öt pacifista cikkét a német szociáldemokrata sajtóban és a szociálimperializmus vezéreinek ezzel egyidejű nyilatkozatát a Chemnitzer „Volksstimmé"-ben*, amely szerint őszintén hajlandók a békére és egységre a kautskystákkal pacifista frázisok alapján; a német kautskysta ellenzék 1917 január 7-i pacifista kiáltványát; a longuetistáknak meg Renaudelnek és Társainak együttszavazását a franciaországi szocialista párt kongresszusán; Jouhaux és Merrheim, valamint Broutchoux szavazását a Confédération Générale du Travail** kongresszusán a népámító pacifista frázisokból összetákolt határozati javaslat *mellett*; Turati ugyanilyen jellegű pacifista felszólalását 1916 december 17-én és azt, hogy az egész olasz szocialista párt az ő álláspontját védelmezi) — ez a politika a *mindkét* imperialista koalíció jelenlegi, vagyis *burzsoá* kormányai között most készülőben levő béke *minden lehetséges* feltétele esetén, azt jelenti, hogy a szocialista szervezetek és a szakszervezetek (Jouhaux és Merrheim) a kormányok közti intrikák és az imperialista titkos diplomácia *eszközévé* válnak.

5. A mindkét imperialista koalíció burzsoá kormányai által most előkészített béke lehetséges feltételeit a valóságban azok a *változások* szabják meg, amelyeket a háború

* — chemnitzi „Népszava". — *Szerk.*
** — Általános Szakszervezeti Szövetség. — *Szerk.*

az *erő*viszonyokban előidézett és előidézhet. Ezek a változások nagyjában és fő vonásaikban a következők: (a) a német imperialista koalíció mostanáig sokkal erősebbnek bizonyult, mint versenytársa, s a német és a velük szövetséges csapatok által elfoglalt területek *zálogot* jelentenek kezükben a világ (a gyarmatok, a gyenge országok, a finánctőke befolyási övezetei stb.) újabb imperialista felosztásánál, amelynek a béke csak formai megerősítése lesz; (b) az angol imperialista koalíció abban reménykedik, hogy tavasszal megjavítja hadihelyzetét; de (c) a háborúokozta kimerültség, és *főként* az, hogy a fináncoligarchiának nehéz *még* jobban kirabolni a népeket, mint ahogy ezt eddig tette a hallatlan „háborús nyereségek" révén, a proletárforradalomtól való félelemmel párosulva, egyes burzsoá körökben azt a törekvést hozza létre, hogy a háborút az imperialista rablók két csoportja közti megegyezéssel minél előbb befejezzék; (d) a világpolitikában fordulat észlelhető a Németország elleni angol-orosz szövetségtől egy Anglia elleni német-orosz (ugyanolyan imperialista jellegű) szövetség felé, amely azon alapul, hogy a cárizmusnak nincs ereje a Franciaországgal, Angliával, Olaszországgal stb. kötött titkos szerződésekben neki igért Konstantinápoly meghódítására és arra törekszik, hogy a veszteségért Galícia, Örményország és esetleg Románia stb. felosztásával, valamint a Németországgal Anglia ellen, Ázsia kirablására kötött szövetséggel kárpótolja magát; (e) a másik nagy fordulat a világpolitikában abban áll, hogy Európa rovására óriási mértékben meggazdagodott a finánctőke az Amerikai Egyesült Államokban, amely a legutóbbi időkben hallatlan méretekben fokozta fegyverkezését (akárcsak a japán imperializmus, bár ez sokkal gyengébb), és amely igen örül annak, hogy az ... *Európával kapcsolatban* hangoztatott olcsó pacifista frázisokkal elterelheti „saját" munkásainak figyelmét erről a fegyverkezésről!

6. A burzsoázia, a proletárforradalomtól való félelmében, arra kényszerül, hogy megpróbálja minden módon takargatni és szépítgetni ezt az objektív politikai helyzetet, ezt az imperialista valóságot, elterelni róla a munkások figyelmét, elbolondítani őket, s ezt a célt legjobban a

„demokratikus“ békét, a kis népek szabadságát „általában“, a „fegyverkezés csökkentését“ stb. hangoztató, semmire sem kötelező, képmutató, a velejéig hazudozóvá vált diplomáciában szokásos frázisok szolgálják. Az imperialista burzsoáziának ez a népbolondítás annál is könnyebben megy, mert amikor például „az annexiók nélküli békéről“ beszél, *mindegyik* burzsoázia *vetélytársának* annexióira gondol és „szerényen hallgat“ azokról az annexiókról, amelyeket *ő maga már* véghez vitt. A németek „megfeledkeznek“ arról, hogy már *ténylegesen* annektálták nemcsak Konstantinápolyt, Belgrádot, Bukarestet és Brüsszelt, hanem Elzász-Lotaringiát, Schleswig egy részét, a porosz Lengyelországot is stb. A cárizmus és lakájai, Oroszország imperialista burzsoái (köztük Plehanov, Potreszov és Társai, vagyis a Szervező Bizottság pártjának többsége Oroszországban) „megfeledkeznek“ arról, hogy Oroszország annektálta nemcsak Erzerumot és Galícia egy részét, hanem Finnországot, Ukrajnát stb. is. A francia burzsoák „megfeledkeznek“ arról, hogy az angolokkal együtt elrabolták Németország gyarmatait. Az olasz burzsoák „megfeledkeznek“ arról, hogy szakadatlanul fosztogatják Tripoliszt, Dalmáciát, Albániát stb.

7. A dolgok ilyen objektív állása mellett minden őszintén szocialista, minden tisztességes proletárpolitika (a tudatosan marxista politikáról nem is szólva) nyilvánvaló és feltétlen feladata legelsősorban és mindenekelőtt az, hogy következetesen, rendszeresen, bátran, fenntartás nélkül *leleplezze saját kormányának és saját burzsoáziájának pacifista és demokratikus képmutatását.* Enélkül a szocializmussal, a szindikalizmussal és az internacionalizmussal kapcsolatban hangoztatott minden frázis — nem egyéb merő népámításnál, mert hiszen az imperialista vetélytársak annexióinak leleplezése (akár nyiltan megmondják, kik ezek a vetélytársak, akár az annexiók elleni „általános“ frázisok és gondolataik álcázásának más efféle „diplomáciai“ fogásai révén csak hallgatólagosan fejezik ki) — egyenesen érdeke és egyenesen üzlete *minden* korrupt ujságírónak, minden imperialistának, az olyanokat is beleértve, akik szocialista álruhát

öltenek, mint Scheidemann és Társai, Sembat és Társai, Plehanov és Társai stb.

8. Ezt a közvetlen kötelességüket egyáltalán nem értették meg Turati és Társai, Kautsky és Társai, Longuet, Merrheim és Társaik, akik egész irányzatot képviselnek a nemzetközi szocialista mozgalomban és akik a *valóságban, objektíve* — bármilyen erényesek is szándékaik — egytől-egyig egyszerűen segítik a „saját" burzsoáziájukat imperialista céljaik *álcázásában*, a népek *becsapásában*. Ezek a szociálpacifisták, vagyis szavakban szocialisták, a valóságban pedig a burzsoá-pacifista képmutatás közvetítői, tökéletesen olyan szerepet játszanak most, mint amilyet évszázadokon át a keresztény papok játszottak, akik a felebaráti szeretetről és Krisztus tanításairól szóló frázisokkal szépítgették az elnyomó osztályok, a rabszolgatartók, a feudális urak, a kapitalisták politikáját, hogy *megbékítsék* uralmukkal az elnyomott osztályokat.

9. Az olyan politikának, amely nem csapja be a munkásokat, hanem kinyitja szemüket, a következőből kell állania:

(a) Minden egyes ország szocialistáinak éppen most, amikor napirendre került a béke kérdése, erélyesebben, mint általában, okvetlenül le kell lelezniök *saját* kormányukat és *saját* burzsoáziájukat, le kell leplezniök azokat a titkos szerződéseket, amelyeket az utóbbiak *saját* imperialista szövetségeseikkel kötöttek és kötni fognak a gyarmatok felosztásáról, a befolyási övezetek felosztásáról, az együttes pénzügyi vállalkozásokról más országokban, a részvények felvásárlásáról, a monopóliumokról, a koncessziókról stb.

Mert hiszen ez és *csakis* ez a készülőben levő imperialista béke reális, valóságos, nem hazug *alapja*, lényege, minden egyéb — népámítás. Nem az a demokratikus, annexiók nélküli stb. béke híve, aki égre-földre esküdözve hajtogatja ezeket a szavakat, hanem az, aki *valóban* leleplezi *éppen a saját* burzsoáziáját, amely *tetteivel* meghiúsítja az igazi szocializmusnak és az igazi demokráciának e nagy elveit.

Hiszen bármelyik parlamenti képviselő, szerkesztő,

munkásszövetségi titkár, ujságíró, politikus *bármikor* össze *tudja* szedni a kormány és a pénzemberek által eltitkolt anyagot, amely az *igazságot* tartalmazza az imperialista megegyezések valóságos alapjairól, és ha a szocialisták *elmulasztják* ezt a kötelességüket, *árulást* követnek el a szocializmussal szemben. Nem kétséges, hogy *egyetlenegy* kormány sem fogja megengedni, hogy éppen most szabadon kinyomtassák azt az anyagot, amely leleplezi valóságos politikáját, szerződéseit és pénzügyi megegyezéseit. Ez nem érv arra, hogy lemondjunk a leleplezésekről. Ez arra érv, hogy a cenzúra előtti szolgai behódolásról át kell térni a szabad, vagyis cenzúramentes, vagyis illegális kiadói tevékenységre.

Hiszen egy *másik* ország szocialistája nem leplezheti le az „ő" nemzete ellen harcoló állam kormányát és burzsoáziáját, nemcsak azért, mert nem ismeri a nép nyelvét, történelmét, sajátosságait stb., hanem azért sem, mert az *ilyen* leleplezés *imperialista* intrika, nem pedig *internacionalista* kötelesség.

Nem az az internacionalista, aki égre-földre esküdözik, hogy *ő* internacionalista, hanem csakis az, aki valóban internacionalista módon harcol *saját* burzsoáziája ellen, *saját* szociálsovinisztái ellen, *saját* kautskystái ellen.

(b) Most minden egyes ország szocialistáinak azt kell legjobban hangsúlyozniok agitációjukban, hogy teljes bizalmatlanságot kell tanusítani nemcsak *saját* kormányuk minden politikai frázisával szemben, hanem *saját* szociálsovinisztáiknak — akik *ténylegesen* ezt a kormányt szolgálják — minden politikai frázisával szemben is.

(c) Minden egyes ország szocialistáinak leginkább azt a vitathatatlan igazságot kell megmagyarázniok a tömegeknek, hogy valóban tartós, valóban demokratikus (annexiók stb. nélküli) békét most *csakis* azzal a feltétellel lehet kötni, ha ezt a békét *nem* a jelenlegi és általában *nem a burzsoá* kormányok fogják megkötni, hanem *proletár*kormányok, amelyek megdöntötték a burzsoázia uralmát és hozzákezdtek a burzsoázia kisajátításához.

A háború különösen szemléltetően és amellett gyakorlatilag bizonyította be azt az igazságot, amelyet a háború előtt a ma már a burzsoázia oldalára átállt szocia-

lista vezérek egytől-egyig hajtogattak, nevezetesen, hogy a jelenlegi tőkés társadalom, legalábbis az előrehaladott országokban, teljesen megérett arra, hogy átadja helyét a szocializmusnak. Ha például Németországnak ahhoz, hogy a nép minden erejét megfeszíthesse a rablóháború folytatásához, egy 66 milliós nép egész gazdasági életét *egyetlen központi intézményből* kellett irányítania, néhány száz fináncmágnás vagy nemes, a monarchia és kompániája érdekében, akkor *ugyanezt* a nincstelen tömegek, a lakosság $^{9}/_{10}$-ének érdekében, minden tekintetben megtehetik, ha harcukat a szociálimperialisták és szociálpacifisták befolyása alól felszabadult öntudatos munkások fogják vezetni.

A szocializmusért folytatott agitációt elvont és általános agitációból konkrét és közvetlenül gyakorlati agitációvá kell átalakitani: tegyétek meg, a bankok kisajátításával, a tömegekre támaszkodva és a tömegek érdekében, *ugyanazt*, amit a WUMBA* tesz Németországban!

(d) Minden egyes ország szocialistáinak meg kell magyarázniok a tömegeknek azt a vitathatatlan igazságot, hogy ha a „demokratikus béke" szavakat komolyan, őszintén és becsületesen fogjuk fel, nem pedig hazug, *keresztényi* frázisként használjuk, amely az *imperialista* békét leplezi, akkor a munkások *csakis* egy úton valósíthatják meg ténylegesen és valóban *már most* ezt a békét, nevezetesen: *ha saját kormányuk ellen fordítják fegyverüket* (vagyis azt teszik, amit Karl Liebknecht tanácsol, akit ezért kényszermunkára itéltek és aki más szavakkal ugyanazt mondta, amit pártunk 1914 november 1-i kiáltványában** úgy fejezett ki, hogy az imperialista háborút át kell változtatni a proletariátusnak a burzsoázia ellen a szocializmusért folytatott polgárháborújává).

Amikor az 1912 november 24-i Bázeli Kiáltvány, amelyet *valamennyi* szocialista párt aláírt és amelyben *éppen arról a háborúról volt szó*, amely be is következett — amikor ez a kiáltvány a kormányokat *„proletárfor-*

---

* — Waffen und Munitionbeschaffungsamt — Fegyver- és Lőszerellátó Hivatal. — *Szerk.*

** *Lenin* Művei. 21. köt. 1951. 11—21. old. — *Ford.*

radalommal" fenyegette meg a közeledő háborúval kapcsolatban, amikor a Párizsi Kommünre hivatkozott, akkor igazat mondott, és ezt most a szocializmus árulói gyáván megtagadják. Mert hiszen, ha a párizsi munkások 1871-ben arra tudták felhasználni azt a kitűnő fegyverzetet, amit III. Napoleon adott a kezükbe, cézári céljai érdekében, hogy kísérletet, hősies és az egész világ szocialistáinak tiszteletét kivívó kísérletet tegyenek a burzsoázia megdöntésére és a hatalom megragadására a szocializmus megvalósítása érdekében — akkor ezerszer inkább megvalósítható, lehetséges és sikerrel kecsegtető az ilyen kísérlet most, amikor több ország sokkal nagyobbszámú, szervezettebb és öntudatosabb munkásának sokkal jobb fegyverzet van a kezében és amikor a tömegeket a háború menete napról napra egyre jobban felvilágosítja és forradalmasítja. És az ebben a szellemben folytatott rendszeres propaganda és agitáció minden országban való megkezdésének most egyáltalán nem „a tömegek fáradtsága" a fő akadálya, amire Scheidemannék, plusz Kautsky stb. hazugul hivatkoznak — a „tömegek" még nem fáradtak bele a lövöldözésekbe és lövöldözni fognak még tavasszal is nagy méretekben, ha osztályellenségeik nem jutnak megegyezésre Törökország, Románia, Örményország, Afrika stb. felosztásának kérdésében —, a fő akadály az, hogy az öntudatos munkások egy része *bízik* a szociálimperialistákban és szociálpacifistákban, s napjaink főfeladatának annak kell lennie, hogy az ezen irányzatok, *eszmék*, és az ilyen *politika* irányában megnyilvánuló bizalmat megdöntsük.

Hogy az ilyen kísérlet a legszélesebb tömegek *hangulatának* szempontjából mennyire megvalósítható, azt csakis az *bizonyíthatja be*, ha a leghatározottabban, a legerélyesebben mindenütt hozzákezdünk ehhez az agitációhoz és propagandához, a legőszintébben és a legodaadóbban támogatjuk a tömegek növekvő felháborodásának minden forradalmi megnyilvánulását, azokat a sztrájkokat és tüntetéseket, amelyek a burzsoázia képviselőit Oroszországban annak nyilt beismerésére kényszerítik, hogy közeledik a forradalom s amelyek arra kényszerítették Helfferichet, hogy a Reichstagban azt mondja:

„Jobb börtönben tartani a baloldali szociáldemokratákat, mint holttesteket látni a Potsdami-téren", vagyis annak beismerésére, hogy a baloldaliak agitációjának *van* talaja a tömegekben.

*Minden*esetre, a szocialistáknak világosan a következő választás elé kell állítaniok a tömegeket: vagy tovább gyilkolják egymást a tőkések profitja kedvéért, továbbra is tűrik a drágaságot, éhínséget, a milliárdos adósságok jármát és a demokratikus meg reformista ígéretekkel kendőzött imperialista *fegyverszünet* komédiáját, vagy — felkelnek a burzsoázia ellen.

Az a forradalmi párt, amely az egész világ színe előtt nyiltan „proletárforradalommal" fenyegette meg a kormányokat arra az esetre, ha bekövetkezik pontosan *az* a háború, amely bekövetkezett, ez a forradalmi párt erkölcsileg megöli magát, ha nem azt a tanácsot adja a munkásoknak és a tömegeknek, hogy minden gondolatukat és minden erejüket a felkelésre összpontosítsák, amikor a tömegek nagyszerűen fel vannak fegyverezve, kitűnően megtanulták a fegyverforgatást és gyötri őket az a tudat, hogy az az imperialista mészárlás, amelyben mostanáig segédkeznek, ostoba és bűnös dolog.

(e) A szocialistáknak munkájuk középpontjába kell állítaniok a harcot a reformizmus ellen, amely a forradalmi munkásmozgalmat mindig demoralizálta burzsoá eszmékkel s most némileg különleges formát öltött. Nevezetesen: azokra a reformokra „támaszkodik", amelyeket a burzsoáziának a háború után kell majd véghezvinnie! Úgy veti fel a kérdést, mintha mi, amikor a proletariátus szocialista forradalmát hirdetjük, propagáljuk és előkészítjük, „szem elől tévesztenők" a „gyakorlatot", „elveszítenénk" az esélyeket a reformokra.

A kérdésnek ez a szociálsovinisztáknál és Kautsky híveinél — aki képes volt „kalandnak" nevezni az utcai tüntetéseket — egyaránt mindennapos beállítása — merőben tudománytalan, hamis, burzsoá módra hazug.

A világkapitalizmus a háború idején nemcsak általában a koncentráció felé tett előre egy lépést, hanem afelé is, hogy általában a monopóliumokról áttérjen az *államkapitalizmusra*, még átfogóbb méretekben, mint eddig.

Ebben az irányban elkerülhetetlenek a gazdasági reformok.

A politika terén az imperialista háború bebizonyította, hogy éppen az imperialisták szempontjából *néha* sokkal előnyösebb, ha valamely politikailag önálló, pénzügyileg függő kis nemzet a szövetségesük, semmint írországi vagy cseh „incidenseket" (vagyis felkeléseket, illetőleg egész ezredek átállását az ellenség oldalára) kockáztatni háború idején. Ezért könnyen lehetséges, hogy az imperializmus a kis nemzetek közvetlen megfojtásának politikája mellett — amelyről az imperializmus soha nem mondhat le teljesen —, egyes esetekben új kis nemzeti államokkal vagy a Lengyelországhoz hasonló korcsállamokkal kötött „önkéntes" (azaz csupán a pénzügyi fojtogatás által létrehívott) szövetség politikáját fogja folytatni.

Ebből egyáltalán nem az következik, hogy a szocialisták az imperialisták ilyen „reformjai" mellett „szavazhatnak" vagy csatlakozhatnak hozzájuk anélkül, hogy árulást követnének el sajátmagukkal szemben.

Csakis burzsoá reformisták — akiknek álláspontjára Kautsky, Turati és Merrheim *lényegében* áttértek — vethetik fel a kérdést olyanformán, hogy *vagy* lemondás a forradalomról és akkor reformok, *vagy* semmiféle reform.

A világtörténelem tapasztalatai, s ugyanúgy az 1905-ös orosz forradalom tapasztalatai ennek az ellenkezőjére tanítanak bennünket: *vagy* forradalmi osztályharc, amelynek a reformok (a forradalom nem teljes győzelme esetén) *mindig* melléktermékei szoktak lenni, *vagy* pedig semmiféle reform.

Hiszen az *egyetlen valóságos* erő, amely a változást kikényszerítheti, csakis a tömegek forradalmi ereje, mégpedig nem az az erő, amely csak papiron marad, amint ez a II. Internacionálénál volt, hanem amely sokoldalú forradalmi propagandára, agitációra és a tömegek megszervezésére vezet olyan pártok által, amelyek nem a forradalom uszályában kullognak, hanem a forradalom élén haladnak.

A szociáldemokrácia a világtörténelem olyan „*kritikus*" korszakaiban, mint a mostani, csak akkor biztosíthatja a tömegeknek vagy ügyük teljes sikerét — abban az

esetben, ha a forradalmat igen nagy tömegek támogatják —, vagy a reformokat, vagyis a burzsoázia engedményeit — a forradalom nem teljes sikere esetén —, ha nyíltan hirdeti a forradalmat, eltávolítja a munkáspártokból a forradalom minden ellenfelét, illetve azokat, akik „szkeptikus“ álláspontra helyezkednek a forradalom tekintetében, s ha a pártok *egész* munkáját forradalmivá teszi.

Máskülönben, Scheidemannék és Kautskyék politikája mellett, nincs *semmi* biztosíték arra nézve, hogy a reformokat nem teszik semmivé, vagy pedig nem olyan rendőri és reakciós korlátozásokkal valósítják meg, amelyek *kizárják* annak lehetőségét, hogy a proletariátus a továbbiakban, a forradalomért folytatott újabb harcában rájuk támaszkodjék.

(f) A szocialistáknak komolyan hozzá kell látniok Karl Liebknecht jelszavának megvalósításához. Az, hogy a *tömegek* rokonszenveznek ezzel a névvel — a forradalmi munka lehetőségének és sikereinek egyik *biztosítéka*. Az a magatartás, amelyet Scheidemann és Társai, Kautsky és Társai ezzel a névvel szemben tanusítanak, a képmutatás mintaképe; *szavakban* köszöntik „a világ Liebknechtjeit“, a *valóságban* harcolnak Liebknecht taktikája ellen.

Liebknecht nemcsak a Scheidemannokkal (Renaudelekkel, Plehanovokkal, Bissolatikkal) szakított, hanem Kautsky (Longuet, Akszelrod, Turati) *irányzatával* is.

Liebknecht már a Parteivorstand-nak* írt *1914 október 2-i* levelében hangoztatta:

„Ich habe erkl rt, dass die deutsche Partei, nach meiner innersten Ueberzeugung, von der Haut bis zum Mark **regeneriert** werden muss, wenn sie das Recht nicht verwirken will, sich sozialdemokratisch zu nennen, wenn sie sich die jetzt gründlich verscherzte Achtung der Welt wiedererwerben will“ („Klassenkampf gegen den Krieg! Material zum «Fall Liebknecht»“. Seite 22). (Geheim gedruckt in Deutschland. „Als Manuskript gedruckt“.)**

---

* — pártvezetőség. — *Szerk.*

** — „Kijelentettem, hogy mély meggyőződésem szerint, a német pártnak tetőtől talpig ***meg*** kell ***újhodnia,*** ha nem akarja elveszteni a jogát arra, hogy szociáldemokrata pártnak

Minden pártnak el kell fogadnia Liebknechtnek ezt a jelszavát és persze, nevetséges volna azt hinni, hogy ezt a jelszót végre lehet hajtani anélkül, hogy kizárnánk a pártból a Scheidemannokat, Legieneket, Sembat-kat, Plehanovokat, Vanderveldéket és társaikat, vagy anélkül, hogy szakítanánk a Kautsky, Turati, Longuet, Merrheim irányzatának tett engedmények politikájával.

* * *

10. Ezért a zimmerwaldisták konferenciájának összehívását javasoljuk és a következő javaslatokat terjesztjük ez elé a konferencia elé:

(1) Mint burzsoá reformizmust határozottan, fenntartás nélkül el kell vetni (a fentebb kifejtett tézisek alapján) egy meghatározott irányzat — Longuet—Merrheim, Kautsky, Turati stb. irányzatának — szocialista pacifizmusát, amelyet elvileg már Kientalban elvetették és amelyet el kell vetni abban a formájában is, ahogyan azt ezeknek az *irányzatoknak* fentnevezett képviselői konkrétan hirdetik.

(2) Ugyanilyen határozottan ki kell mondani a szakítást a szociálsovinizmussal szervezeti téren is.

(3) Rá kell mutatni a munkásosztály közvetlen és halaszthatatlan forradalmi feladataira, éppen azzal kapcsolatban, hogy a háború és a burzsoázia érzelgős frázisainak hazugsága végetvetett a tömegek türelmének.

(4) Nyiltan meg kell állapitani és el kell ítélni azt, hogy — teljesen szakított Zimmerwald és Kiental egész szellemével és minden határozatával mind az olasz szocialista párt politikája, amely a pacifizmus útjára lépett, mind a svájci szociáldemokrata párt politikája, amely párt 1916 november 4-én arra szavazott, hogy a közvetett adók megengedhetők, amely 1917 január 7-én, a „centrista" R. Grimmnek a szociálpatriótákkal, Greulich-hel, G. Mül-

nevezhesse magát, ha helyre akarja állítani a világ szemében jelenleg alapjában megrendült tekintélyét" („Osztályharc a háború ellen! Adalékok a «Liebknecht-ügyhöz»" 22. old.). (Illegális németországi kiadás. „Kézirat gyanánt".) — *Szerk.*

lerrel és Társaikkal való szövetkezése következtében, keresztülvitte a háború kérdésének megvitatása céljából 1917 február 11-re kitűzött külön pártkongresszus elhalasztását bizonytalan időre, s amely most szó nélkül tűri ugyanezeknek a szociálpatrióta vezéreknek egyenes ultimátumát, akik nyiltan fenyegetőznek azzal, hogy lemondanak mandátumukról, ha a párt elveti a „haza védelmét".

A II. Internacionále gyászos tapasztalata kellőképpen megmutatta, milyen nagy mértékben ártalmas az a gyakorlat, amikor az „általános", általános frázisokban megfogalmazott forradalmi határozatokkal a *valóságban* reformista gyakorlat jár együtt, amikor az internacionalizmus hirdetésével egyidejűleg visszautasítják azt, hogy egy nemzetközi egyesülés részét képező minden egyes párt taktikájának lényegbevágó kérdéseit valóban nemzetközileg, *együttesen* vitassák meg.

Pártunk már Zimmerwald előtt és a Zimmerwaldi Konferencián is kötelességének tartotta tudomására hozni az elvtársaknak, hogy mint burzsoá csalást visszavonhatatlanul elítéljük a pacifizmust, a béke elvont hirdetését (pártunk határozata, amelyet Zimmerwaldban német nyelven „A szocializmus és a háború"* című brosúrával együtt, francia nyelven pedig a határozat fordítását tartalmazó röpirat formájában osztottunk ki). A *Zimmerwaldi Baloldal*, amelynek megalakításában résztvettünk, éppen azért szervezkedett külön Zimmerwaldon belül, mert meg akartuk mutatni, hogy támogatjuk a zimmerwaldi egyesülést, *amennyiben* az harcol a szociálsovinizmus ellen.

Mély meggyőződésünk szerint, éppen most tűnt ki véglegesen, hogy a zimmerwaldi többség, vagyis a zimmerwaldi jobboldal nem a szociálsovinizmus elleni harc felé, hanem *teljesen* valamennyi állás feladása, a szociálsovinizmussal az üres pacifista frázisok platformján történő egybeolvadás felé fordult. És kötelességünknek tartjuk nyiltan kijelenteni, hogy ilyen körülmények között a Zimmerwald egységét és a III. Internacionáléért folytatott harcát illetően táplált illúziók támogatása hatalmas kárt okoz

---

* *Lenin* Művei. 21. köt. 1951. 297—342. old. — *Ford.*

a munkásmozgalomnak. Nem „fenyegetésként“ és nem „ultimátumképpen“, hanem elhatározásunk nyilt közléseként kijelentjük, hogy ha ez a helyzet nem változik meg, nem maradunk tagjai a Zimmerwaldi Egyesülésnek.

A megírás ideje: 1916 december 25 (1917 január 7) előtt.

Először 1931-ben, a „Leninszkij Szbornyik“ XVII. kötetében jelent meg.

V. A. KARPINSZKIJNEK[90]

Kedves Elvtársak!

Az alábbi közlés *igen fontos.*

Vitassák meg először önök, azután pedig értesítsék róla Brilliantot és Guilbeaux-t: itt dől el a kérdés, *ki* mellett állnak ők és *kicsodák*: gyávák-e vagy képesek harcolni.

Most az *egész* harc ide fog áthelyeződni.

Írják meg röviden, mit szóltak hozzá és van-e esély tiltakozás vagy nyilt levél kiadására.

Ki kell használni azt, hogy *Naine* — vitathatatlan tekintély francia Svájcban.

Szivélyes üdvözlettel

Vasárnap, 1917 január 7-én tartották meg Zürichben a Svájci Szocialista Párt vezetőségének (Parteivorstand) ülését.

Azt a gyalázatos határozatot fogadták el, hogy a háború kérdésének megvitatása céljából Bernbe, 1917 február 11-re kitűzött külön pártkongresszust bizonytalan időre elhalasztják. Az indokok: a drágaság ellen kell harcolni; a munkások még nem készültek fel; a bizottságban nem alakult ki egységes vélemény, és ehhez hasonló, a pártból egyenesen gúnyt űző indokok. (A bizottságban már elkészítettek és *bizalmasan kinyomtattak* két tervezetet: Affolter, Nobs, Schmid, Naine és Graber tervezetét a haza védelme *ellen*; G. Müller, Pflüger, Huber és Klöti tervezetét a haza védelme *mellett.*)

A január 7-i ülés igen viharos volt. *Grimm* a jobbolda-

liak, vagyis az opportunisták, vagyis a nacionalisták élén haladt, nagy hangon a legaljasabb frázisokat pufogtatta a „külföldiek“ ellen, a *fiatalok* ellen, „szakadársággal“ (!!!) stb. vádolta őket. A kongresszus elhalasztása ellen *határozottan* felszólalt Naine, Platten, Nobs és Münzenberg. Naine kereken kijelentette Grimmnek, hogy mint „nemzetközi titkár“ maga alatt vágja a fát!

Az elfogadott határozat Grimm részéről teljes árulást jelent, az opportunista vezérek, a szociálnacionalisták részéről pedig azt jelenti, hogy *gúnyt űznek a pártból*. Az *egész* zimmerwaldi-kientali egyesülést és akciót *gyakorlatilag* frázissá változtatta át a vezérek maroknyi csoportja (Grimmet is beleértve), akik azzal fenyegetőznek, hogy lemondanak mandátumukról (Sic!!*), ha keresztülmegy a haza védelmének megtagadása és elhatározták, hogy a háború végéig *nem engedik* odáig jutni a dolgot, hogy ezt a kérdést a párt „csőcseléke“ megvitassa. A „Grütlianer“[91] (I. 4. és I. 8.) *igazat* beszél, amikor ostorozza az *ilyen* pártot.

A baloldaliak egész harca, Zimmerwald *mellett* és Kiental *mellett* folytatott egész harca most más talajra helyeződött át: harc a pártot bemocskoló vezérek e bandája ellen. Mindenütt össze kell gyüjteni a baloldaliakat és meg kell vitatni a harci módszereket. Siessenek!

Nem az lesz-e a legjobb harci módszer (egy pillanatot sem szabad vesztegetni), ha La Chaux-de-Fonds-ban és Genfben haladéktalanul tiltakozó határozatot fogadtatunk el s ezen felül nyilt leveleket írunk Naine-nek, s ezeket azonnal kiadjuk. Nem kétséges, hogy a „vezérek“ minden követ megmozgatnak majd, hogy a tiltakozás ne jelenjen meg az ujságokban.

A nyilt levélben kerülgetés nélkül el kell mondani mindazt, amit itt elmondtam és kereken fel kell tenni a kérdést: (1) cáfolja-e Naine ezeket a tényeket? (2) szerinte *tűrhető-e* szocialisták demokratikus pártjában az, hogy a vezetőség határozata hatályon kívül helyezze a kongresszus határozatát? (3) *tűrhető-e*, hogy eltitkolják a párt elől, hogy az 1917 január 7-i ülésen a szocializ-

* — Így!! — *Szerk.*

mus árulói mire szavaztak és milyen *beszédeket* mondottak? (4) *tűrhető-e* a megbékélés az Internationale Sozialistische Kommission* olyan elnökével (Grimmel), aki baloldali rázisokat hangoztat, ugyanakkor pedig *segít* a svájci nacionalistáknak, Zimmerwald ellenfeleinek, a „haza védelmezőinek“, Pflügernek, *Huber*nak és kompániájuknak a zimmerwaldi határozatok tényleges *meghiúsításában*? — (5) tűrhető-e az, hogy a „Berner Tagwacht“-ban** szidja a német szociálpatriótákat, s ugyanakkor *titokban* segíti a svájci szociálpatriótákat? és így tovább.

Ismétlem: nem fogják engedni, hogy megjelenjen az ujságokban. Ez világos. A legjobb módszer a Naine-nek szóló nyilt levél kinyomatása, valamilyen csoport nevében. Ha ez lehetséges, siessenek és válaszoljanak haladéktalanul.

A megírás ideje: 1916 december 26 (1917 január 8).
Először 1929-ben, a „Leninszkij Szbornyik“ XI. kötetében jelent meg.

---

* — Nemzetközi Szocialista Bizottság. — *Szerk.*
** — „Berni Őrszem“. — *Szerk.*

NYILT LEVÉL CHARLES NAINE-HEZ, A BERNI NEMZETKÖZI SZOCIALISTA BIZOTTSÁG TAGJÁHOZ

Tisztelt elvtárs! Azzal, hogy Robert Grimm nemzeti tanácsos úr a pártvezetőség folyó év január 7-i ülésén, valamennyi szociálnacionalistával együtt és jelentős mértékben azok élén, a pártkongresszus elhalasztásáról szóló határozat *mellett* lépett fel — csordultig telt a türelem pohara és R. Grimm nemzeti tanácsos úr véglegesen leleplezte magát.

A Zimmerwaldban megválasztott Nemzetközi Szocialista Bizottság elnöke, a Zimmerwaldi és Kientali Konferencia elnöke, a Zimmerwaldi Egyesülésnek a világ szemében „legtekintélyesebb" képviselője, a szociálpatriótákkal együtt és azok élén lép fel, mint Zimmerwald nyilt árulója, annak a pártkongresszusnak meghiúsítására irányuló javaslattal lép fel, amelyet már régen és külön azért tűztek ki, hogy döntsön a haza védelmének kérdésében az imperialista háborúban — s ezt Európa legszabadabb s a hely és az idő feltételeiből kifolyólag nemzetközileg legbefolyásosabb országában teszi!!

Lehet-e hallgatni? megőrizheti-e az ember nyugalmát egy ilyen tény láttán, amely örökre meggyalázná, örökre komédiává változtatná az egész zimmerwaldi mozgalmat, ha R. Grimm nemzeti tanácsos úrról le nem rántanánk az álarcot?

A svájci szocialista párt az egyetlen olyan európai szocialista párt, amely nyiltan és hivatalosan, nyilt kongresszuson, a katonai cenzúra és a katonai hatóságok gáncsoskodásától mentesen csatlakozott Zimmerwaldhoz, amely támogatta Zimmerwaldot, amelyből a Nemzetközi Szocialista Bizottság két tagja került ki, amely az egész

világ előtt a zimmerwaldi mozgalom fő képviselőjeként lépett fel, ha nem számítjuk az olasz pártot, amely a hadiállapot ránehezedő nyomása folytán hasonlíthatatlanul nehezebb körülmények között van. És a svájci szocialista pártban, amely 1916 november 4—5-én, Zürichben tartott kongresszusán véglegesen elhatározta — hosszú huzavona után, amit, egyebek közt, a nyilt szociálpatrióták elleni harc idézett elő, akik csak 1916 őszén szakadtak el a párttól és tömörültek külön a Grütli-Verein-ben* — elhatározta, hogy 1917 februárjára Bernbe külön pártkongresszust hív egybe a háború és a haza védelme kérdésének eldöntésére, — ebben a pártban akadtak emberek, akik elhatározták, hogy megakadályozzák, meghiúsítják ezt a kongresszust, nem engedik, hogy *maguk* a munkások, még hozzá éppen a háború idején vitassák meg és döntsék el, hogy milyen álláspontra helyezkedjenek a militarizmus és a haza védelme kérdésében.

S ezeknek az embereknek, akiknek politikája az egész zimmerwaldi mozgalom arculcsapását jelenti, ezeknek az embereknek élére a Nemzetközi Szocialista Bizottság elnöke állt!

Hát nem Zimmerwald teljes elárulása ez? Hát nem valamennyi zimmerwaldi határozat *meggyalázása* ez?

Ahhoz, hogy ennek a lépésnek egész jelentőségét megértsük, elég egy pillantást vetni akár csak néhány indokolásra, amelyekkel a kongresszus elhalasztását hivatalosan magyarázzák.

„A munkások, ugyebár, még nem készültek fel“ ennek a kérdésnek eldöntésére!

Zimmerwald és Kiental minden kiáltványa, minden határozata sokat és sokszor beszél arról, hogy a haza védelme az imperialista háborúban, a két imperialista koalíció között folyó háborúban, a gyarmatok kifosztása és a gyenge nemzetek elnyomása céljából viselt háborúban — a szocializmus elárulása, függetlenül attól, hogy „nagyhatalmakról“ vagy olyan kis nemzetekről van-e szó, amelyek mostanáig megőrizték semlegességüket. A legkülönbözőbb változatban ismétlődik ez a gondolat Zimmerwald és

* Grütliszövetség. — *Szerk.*

Kiental minden hivatalos okmányában. Svájc minden szocialista lapja, különösen pedig a „Berner Tagwacht"*, amelyet R. Grimm nemzeti tanácsos úr szerkeszt, a hosszabb-rövidebb cikkek százaiban kérődzött ezen a gondolaton. A K. Liebknechtnek, Höglundnak, MacLeannak stb. szóló rokonszenvnyilatkozatokban százszor is hangsúlyozták azt a minden zimmerwaldistánál közös meggyőződést, hogy ezek az emberek *helyesen* értették meg a *tömegek* helyzetét és érdekeit, hogy éppen a *tömegeknek*, vagyis az elnyomottak és kizsákmányoltak többségének rokonszenve az *ő* oldalukon van, hogy a proletárok osztályösztönükkel — mindenütt, a hadviselő „nagy" Németországban éppúgy, mint a kis semleges Svájcban — felfogják azt az igazságot, hogy az imperialista háborúban a haza védelme a *szocializmus elárulása*.

És most a svájci szocialista párton belül a szociálpatriotizmus valamennyi *kétségtelen* képviselőjének, H. Greulichnek, P. Pflügernek, Hubernak, Manz-Schäppinek stb. stb. újjongó helyeslése és lelkes támogatása közepette, a Nemzetközi Szocialista Bizottság elnöke áll ki azzal a képmutató és hazug érvvel, hogy a pártkongresszust azért halasztják el, mert állítólag a „munkások még nem készültek fel".

Ez felháborító, kibírhatatlan képmutatás és hazugság. Mindenki tudja — és a „*Grütlianer*"** című ujság nyiltan meg is írja azt a szomorú igazságot —, hogy a kongresszust azért halasztják el, mert a fentnevezett szociálpatrióták *félnek* a munkásoktól, *félnek* a munkásoknak a haza védelme ellen hozott határozatától, azzal *fenyegetőznek*, hogy lemondanak nemzetgyűlési mandátumukról, ha keresztülmegy az a határozat, amely kimondja a haza védelmének megtagadását. A svájci szocialista párt szociálpatrióta „vezérei", akik még most, két és fél évvel a háború kitörése után is a „haza védelme" mellett, vagyis az egyik vagy a másik koalíció imperialista burzsoáziájának *védelme* mellett vannak, ezek a vezérek elhatározták, hogy *meghiúsítják a kongresszust*, meghiúsítják a svájci

* „Berni Őrszem". — *Szerk.*
** — Grütlista. — *Szerk.*

szocialista munkások akaratát, nem engedik meg, hogy azok a háború folyamán megvitassák, meghatározzák, hogy milyen álláspontot foglalnak el a háború és a „honvédők“, azaz az imperialista burzsoázia lakájai tekintetében.

Ez a kongresszus elhalasztásának igazi, mindenki előtt kitűnően ismert oka, ezzel árulta el Zimmerwaldot a Nemzetközi Szocialista Bizottság elnöke, aki az öntudatos svájci munkásokkal *szemben* átállt a svájci szocialista párt szociálpatriótáinak oldalára!

Ez a szomorú igazság, s ezt már nyiltan ki is mondta a szociálpatrióta „Grütlianer“, amelynek egyébként mindig a legjobb értesülései vannak arról, mit gondolnak és mit tesznek a szocialista párton *belüli grütlista* vezérek: Greulich, Pflüger, Huber, Manz-Schäppi és Társaik, s amely *három nappal* az 1917 január 7-i ülés *előtt* többek között a következőket írta*:

A kongresszus elhalasztásának egy másik „hivatalos“ indokolása: abban a bizottságban, amelyet 1916 decemberében, sőt talán novemberében választottak meg külön a háború kérdésére vonatkozó határozati javaslat összeállítására, „nem alakult ki egységes vélemény“!!

Mintha Grimm és Társai nem tudták volna előzőleg, hogy ilyen kérdésben *lehetetlen* az egységes vélemény a svájci szocialista pártban, ha benne maradnak, nem mennek át a szociálpatrióta grütli-pártba az olyan „vezérek“, mint Greulich, Pflüger, G. Müller, Huber, Manz-Sch ppi, Otto Lang és a többiek, akik *teljesen* osztják a „Grütliszövetség“ szociálpatrióta álláspontját és csupán félrevezetik a szocialista munkásokat a *szocialista* pártban való részvételükkel!

Mintha Grimm és Társai nem látták volna világosan 1916 nyarán, hogy a haza védelmének kérdésében nincs és nem is lehet egységes vélemény, amikor 1916 nyarán jelentek meg Pflüger, G. Müller és mások *szociálpatrióta* tézisei, Grimmnek pedig magától értetődően *ezerszer látnia kellett* a *National-Rath*-ban** Greulichnek és Társainak, ha ugyan nem a szociáldemokrata nemzeti-tanácsi frakció legtöbb tagjának szociálpatrióta nézeteit!

* Itt kihagyás van a kéziratban. — *Szerk.*
** — Nemzeti Tanács. — *Szerk.*

Grimm és Társai félre akarják vezetni Svájc szocialista munkásait. Ezért, amikor a bizottságot kinevezték, *nem hozták nyilvánosságra* tagjainak nevét. A „Grütlianer“ viszont *igazat* mondott, amikor nyilvánosságra hozta ezeket a neveket és hozzátette, mint magától értetődő igazságot, hogy *ilyen* bizottság egyhangú határozatot nem hozhat!

Grimm és Társai, hogy félrevezessék a munkásokat, *nem* fogadták el azt a határozatot, amely szerint *haladéktalanul* közzé kell tenni a bizottság határozati javaslatait, s ezzel *eltitkolják* a munkások elől az igazságot. Pedig a határozati javaslatok már régóta készen vannak, *sőt bizalmasan ki is nyomtatták azokat!!*

Amint az várható is volt, Huber, Pflüger, Klöti és G. Müller neve az alatt a határozati javaslat alatt szerepel, amely *elismeri* a „haza védelmét“, azaz igazolja a *szocializmus elárulását* egy olyan háború idején, amelynek imperialista jellegét már ezerszer leleplezték!! Nobs, Affolter, Schmid, Naine és Graber neve a „haza védelmét“ *elvető* határozati javaslat alatt szerepel.

Nézzék csak, milyen szemérmetlen, lelkiismeretlen játékot űznek Grimm és a szociálpatrióták a szocialista munkásokkal:

Azt harsogják, hogy a munkások nincsenek felkészülve — és éppen akkor harsogják ezt, amikor ezek a vezérek *maguk titkolnak el* a munkások előtt *már kész határozati javaslatokat*, amelyek határozottan két eszmekört állítanak a munkások elé, *két* egymással kibékíthetetlen politikát, a szociálpatrióta politikát és a zimmerwaldi politikát!!

Grimm és a szociálpatrióták — lekiismeretlen munkásámítók, hiszen éppen ők voltak azok, akik elhatározták, hogy meghiúsítják a kongresszust, akik elhatározták, hogy nem hozzák nyilvánosságra a határozati javaslatokat és nem engedik meg, hogy a munkások nyiltan mérlegeljék és megvitassák mindkét politikát s ugyanők harsogják azt, hogy a munkások „nincsenek felkészülve“!

Egyéb „hivatalos“ érvek a kongresszus elhalasztására:

a drágaság ellen kell harcolni, választási kampányt kell folytatni stb.

Ezek olyan érvek, amelyek egyszerűen gúnyt űznek a munkásokból. Hiszen ki ne tudná, hogy mi szociáldemokraták *nem* vagyunk a reformokért folytatott harc ellen, de a szociálpatriótáktól eltérően, az opportunistáktól és a reformistáktól eltérően, *mi nem érjük be* a reformokért folytatott harccal, hanem *alárendeljük* azt a forradalomért folytatott harcnak! Ki ne tudná, hogy éppen ezt a politikát fejtettük ki ismételten a zimmerwaldi és a kientali kiáltványokban? Mi nem ellenezzük a választásokat és a drágaság csökkentését célzó reformokat, de *mindennél fontosabbnak* tartjuk, hogy a tömegeknek nyiltan megmondják az *igazságot*, nevezetesen azt, hogy a drágaságot *nem lehet* másként leküzdeni, mint a bankok és a nagyüzemek kisajátításával, vagyis a szociális forradalom végrehajtásával.

És mire hivja fel a proletariátust a Zimmerwaldi Egyesülés *minden egyes* kiáltványa, *válaszképpen* a háborúra? a háborúval *kapcsolatban*?

Forradalmi tömegharcra, arra, hogy fegyvereit a saját országában levő ellenség ellen fordítsa (lásd az Internationale Sozialistische Kommission legutóbbi felhívását „an die Arbeiterklasse"*, 1916 december végén), vagyis *arra, hogy* a fegyvereket *saját* burzsoáziája, *saját* kormánya ellen fordítsa.

Vajjon nem világos-e ebből minden, csak némileg is gondolkozni tudó ember előtt, hogy éppen a haza védelmének *megtagadása* az a politika, amely *összefügg* a drágaság elleni valóban forradalmi, valóban szocialista harccal? a választási kampány valóban szocialista, nem pedig burzsoá-reformista kihasználásával?

Vajjon nem világos-e, hogy éppen a szociálpatrióta politika, a „haza védelmének" politikája az imperialista háborúban — éppen ez a *reformizmus* politikája, vagyis a drágaság elleni és egy választási kampány idején folytatott burzsoá-reformista, *nem pedig* szocialista harc politikája.

---

* A Nemzetközi Szocialista Bizottság, „a munkásosztályhoz". — *Szerk.*

Hogyan lehet azt a kongresszust, amely a „haza védelmének“ (vagyis a szociálpatrióta és szocialista politika *közötti* választásnak) kérdését dönti majd el, a drágaság elleni harc stb. „ürügyén“ „*elhalasztani*“?? Grimm és a szociálpatrióták ezzel a hamis, hazug érvvel azt az igazságot akarják *elpalástolni* a munkások elől, hogy ők a drágaság elleni harcot, a választásokat stb. egyaránt burzsoá-reformista, nem pedig zimmerwaldi szellemben akarják lefolytatni?

1916 augusztus 6-án Grimm Zürichben beszédet mondott 115 Arbeitervertrauensleute aus der ganzen Schweiz* előtt, s éppen a drágaság elleni burzsoá-reformista és csakis reformista harcot fejtette ki előttük! Grimm „kemény léptekkel“ halad a *maga célja* felé: a szociálpatriótákhoz való közeledés felé, a szocialista munkásokkal *szemben*, Zimmerwalddal *szemben*.

Ami azonban mindebben különösen visszataszító, az az, hogy Grimm a szociálpatrióták oldalára való átállását azzal *leplezi*, hogy a *nem-svájci* szociálpatriótákat *fokozott* mértékben szidja. Ez az egyik legfőbb körülmény, amelyben Grimm árulása gyökerezik, ez egyik legmélyebb forrása annak a megtévesztő politikának, amelyet 1917 január 7-e tárt fel.

Nézzék meg a „*Berner Tagwacht*“-ot: mennyi szitkot szór ez a lap az orosz, francia, angol, német és osztrák szociálpatriótákra, egyszóval mindenkire... a svájci szociálpatrióták kivételével! Grimm odáig ment, hogy Ebert német szociálpatriótát, a német szociáldemokrata Parteivorstand** tagját „einen Rausschmeisser in einem Bordell“-nek*** nevezte („Berner Tagwacht“, ... -i ... sz.).

Ugye vitéz ember ez a Grimm? Hát nem rettenthetetlen lovag ez a Grimm? Milyen férfiasan támad rá Bernből a ... berlini szociálpatriótákra! Milyen nemesen *hallgat* ez a lovag a ... *berni meg zürichi* szociálpatriótákról!

De ugyan miben különbözik a berlini Ebert a zürichi

* — munkásbizalmiak egész Svájcból. — *Szerk.*

** — pártvezetőség. — *Szerk.*

*** — „nyilvánosház kidobó emberének“. — *Szerk.*

Greulichtől, Manz-Schäppitől és Pflügertől? a berni Gustav Müllertől, Schneebergertől meg Dürrtől? *Egyáltalán semmiben sem* különbözik. *Mindannyian szociálpatrióták.* Mindannyian tökéletesen azonos elvi álláspontot foglalnak el. Mindannyian *nem* szocialista *hanem* „grütlista", azaz reformista, nacionalista, burzsoá eszméket visznek a tömegek közé.

Amikor Grimm 1916 nyarán összeállította téziseit a háború kérdéséről, mégpedig szándékosan hosszadalmasan és homályosan, azt remélve, hogy ezzel félrevezeti mind a baloldaliakat, mind a jobboldaliakat, azt remélve, hogy „spekulálhat" az előbbiek meg az utóbbiak közötti ellentétekre, ezeket a téziseket a következő mondattal fejezte be:

„A párt és a szakszervezetek szerveinek megegyezésre kell lépniök" (nevezetesen a háborús veszély és a forradalmi tömegakciók szükségessége esetére).

De ki áll a svájci szakszervezetek élén? Többek között éppen Schneeberger és Dürr, akik 1916 nyarán mindketten a „Schweizerische Metallarbeiterzeitung"* szerkesztői voltak, akik ezt az ujságot reakciós, reformista, szociálpatrióta szellemben vezették és *nyiltan* kijelentették, hogy a „haza védelme" *mellett* vannak, *nyiltan* szembeszálltak Zimmerwald *egész* politikájával?

A svájci szocialista párt élén pedig, mint azt 1917 január 7-e ismét bebizonyította, a szociálpatrióta Greulich, Pflüger, Manz-Schäppi, Huber stb. stb. áll.

Tehát milyen eredményre jutunk?

Arra az eredményre, hogy Grimm téziseiben azt javasolta a pártnak, hogy a *háború elleni* tömegakciók vezetését bízza rá *éppen* a szociálpatriótákra, a Schneebergerekre, Dürrökre, Greulichekre, Pflügerekre és kompániájukra! Éppen ezeknek az akcióknak *ellenzőire*, éppen a *reformistákra!!*

Most, 1917 január 7-e után, Grimm egész „taktikája" az egész vonalon leleplezödött.

Grimm azt akarja, hogy a baloldaliak vezérének, a Nemzetközi Szocialista Bizottság elnökének, a zimmer-

* — „Svájci Fémmunkások Lapja". — *Szerk.*

waldisták képviselőjének és vezetőjének tartsák, s hogy a munkásokat félrevezethesse, nem vet meg semmiféle „rettenetesen forradalmi“ frázist sem, amivel a *valóságban* a párt régi, szociálpatrióta, burzsoá-reformista taktikáját *takargatja*.

Grimm égre-földre esküdözik, hogy rokonszenvez K. Liebknechttel, Höglunddal stb., hogy az *ő* hívük, az *ő* politikájukat folytatja.

De K. Liebknecht Németországban, Höglund a kis semleges Svédországban, *nem a külföldi* szociálpatrióták ellen harcolt, *hanem* saját szociálpatriótái ellen, saját berlini és stockholmi reformistáit támadta, nem pedig más országok reformistáit. A szociálpatrióták kíméletlen leleplezésével kivívták maguknak a *berlini* meg *stockholmi* Greulichek, Pflügerek, Schneebergerek és Dürrök megtisztelő gyűlöletét.

Talán olyan nehéz megérteni, hogy amikor a francia soviniszták a német Liebknechtet, a német soviniszták pedig az angol MacLeant magasztalják, akkor szélhámosként járnak el, *mások* internacionalizmusának magasztalásával kapcsolatban pufogtatott „internacionalista“ frázisokkal kívánják leplezni *saját* nacionalizmusukat? Talán olyan nehéz megérteni, hogy pontosan ugyanígy jár el Grimm, amikor szidja valamennyi ország szociálpatriótáit, a svájciak *kivételével*, s ezt éppen azért teszi, hogy leplezze vele átállását a svájci szociálpatrióták oldalára?

Grimm a szociálpatrióta Ebertet szidalmazta és „Rausschmeisser in einem Bordell“-nek nevezte *azért*, mert az ellopta a német munkásoktól a „Vorwärts“-et*, — mert az „szakadárok“ csatakiáltással *kidobta* és kidobja a pártból a baloldaliakat.

No, és mit művel Grimm otthon, Svájcban, a gyászos 1917 január 7-e gyászos hőseivel együtt?

Hát Grimm nem lopta el a svájci munkásoktól a nekik ünnepélyesen megígért külön kongresszust, amely a haza védelme kérdésének megtárgyalására lett volna hivatva? Hát Grimm nem készíti elő „szakadárok“ csatakiáltással a zimmerwaldisták kizárását a pártból?

---

* — „Előre“. — *Szerk.*

Ne legyünk hát gyermekesen naivak, nézzünk szembe az igazsággal!

Grimm új barátai és pártfogói, a szociálpatrióták, az 1917 január 7-i gyűlésen, Grimmel együtt, a szakadás ellen lármáztak, s különösen az ifjúság szervezetét vádolták szakadár tevékenységgel, valaki pedig azt kiáltotta oda Plattennek, a párt titkárának, hogy Platten „er sei kein Parteisekretär, er sei Parteiverräter“*.

Hát lehet hallgatni, amikor ilyen dolgokat mondanak és amikor a „vezérek“ el akarják ezeket titkolni a párt elől? Talán a svájci szocialista munkások nem háborodnak fel az ilyen módszereken?

Mi a bűne az ifjúsági szövetségnek és Plattennek? Csupán az, hogy őszinte hívei Zimmerwaldnak, őszinte zimmerwaldisták, nem pedig karrieristák. Csupán az, hogy *ellenzik* a kongresszus elhalasztását. És ha a pletykafészkek azt karattyolják, hogy a kongresszus elhalasztása ellen, s általában „Grimm őfensége ellen“, csupán a zimmerwaldi baloldaliak lépnek fel mint külön frakció, vajjon nem bizonyította-e be 1917 január 7-e, hogy ez — pletyka? Vajjon nem lépett-e fel Grimm ellen ön is, Ch. Naine elvtárs, aki sohasem csatlakozott, sem közvetlenül, sem közvetve, sem formailag, sem ténylegesen, a zimmerwaldi baloldaliakhoz?

A szakadártevékenység vádja! Ez az az igazán elcsépelt vád, amelyet most éppen a szociálpatrióták hangoztatnak minden országban annak leplezésére, hogy *ők* dobják ki a pártból a Liebknechteket és Höglundokat.

A megírás ideje: 1916 december 26—27 (1917 január 8—9).

Először 1924-ben, a „Proletarszkaja Revoljucija" c. folyóirat 4. (27.) számában jelent meg.

---

* — „nem párttitkár, hanem a párt árulója". — *Szerk.*

AZOKHOZ A MUNKÁSOKHOZ, AKIK TÁMOGATJÁK A HARCOT A HÁBORÚ ELLEN ÉS A SAJÁT KORMÁNYUK OLDALÁRA ÁTÁLLT SZOCIALISTÁK ELLEN

A nemzetközi helyzet egyre világosabbá és egyre fenyegetőbbé válik. A háború imperialista jellege mindkét hadviselő koalíció részéről különösen szemléltetően mutatkozott meg a legutóbbi időkben. A pacifista frázisok a demokratikus békéről, az annexiók nélküli békéről stb. szóló frázisok üressége és hazugsága annál gyorsabban leplezödik le, minél buzgóbban hangoztatják azokat a tőkés országok kormányai, a burzsoá és a szocialista pacifisták. Németország több kis nemzetet fojtogat, s azzal a teljesen nyilvánvaló elhatározással tartja őket vaspata alatt, hogy a zsákmányt csak úgy engedi ki markából, ha egy részükért cserébe hatalmas gyarmati birtokokat kap, és azt, hogy hajlandó haladéktalanul imperialista békét kötni, képmutató pacifista frázisokkal takargatja.

Anglia és szövetségesei éppily erősen tartják markukban az általuk elfoglalt német gyarmatokat, Törökország egy részét stb., s ugyanakkor a Konstantinápoly megkaparintásáért, Galícia megfojtásáért, Ausztria felosztásáért és Németország tönkretételeért folyó mészárlás végnélküli folytatását az „igazságos" békéért vívott harcnak nevezik.

Az az igazság, amely a háború elején kevesek elméleti meggyőződése volt, egyre növekvő számú öntudatos munkás előtt válik szinte kézzelfoghatóan nyilvánvalóvá, nevezetesen: hogy szó sem lehet a háború elleni komoly harcról, a háborúk megszüntetéséért és a tartós békéért folytatott harcról anélkül, hogy minden egyes országnak a proletariátus által vezetett tömegei forradalmi harcot ne

folytatnának saját kormányuk ellen, a burzsoá uralom megdöntése, szocialista forradalom nélkül. És maga a háború, amely a népek erejének hallatlan megfeszítését idézte elő, ebből a zsákutcából elvezeti az emberiséget ehhez az egyetlen megoldáshoz, azzal, hogy rákényszerítette, hogy óriási lépéseket tegyen az államkapitalizmus útján, hogy gyakorlatilag megmutatta, hogyan kell és hogyan lehet tervszerű közgazdaságot folytatni, nem a kapitalisták érdekében, hanem a kapitalisták kisajátítása útján, a jelenleg az éhinségtől és a háború egyéb csapásaitól pusztuló tömegek érdekében, a forradalmi proletariátus vezetésével.

Minél kézzelfoghatóbbá válik ez az igazság, annál mélyebben feltárul a szakadék a szocialista tevékenység két kibékíthetetlen áramlata, két politikája, két irányzata között, amelyekre már Zimmerwaldban felhívtuk a figyelmet, amikor mint Zimmerwaldi Baloldal külön léptünk fel, s ennek a baloldalnak nevében nyomban Zimmerwald után kiáltványt intéztünk a világ szocialista pártjaihoz és öntudatos munkásaihoz. Ez a szakadék egyrészt a között a kísérlet között van, hogy elleplezzék a hivatalos szocialista mozgalom nyilvánvalóvá vált csődjét, képviselőinek átállását a burzsoázia és a kormányok oldalára, hogy megbékéltessék a tömegeket a szocializmusnak ezzel az elárulásával, másrészt a között a törekvés között, hogy felfedjék ennek a csődnek egész mélységét, leleplezzék a proletariátustól a burzsoáziához átállt „szociálpatrióták" burzsoá politikáját, kiragadják befolyásuk alól a tömegeket, megteremtsék a háború elleni igazi harc lehetőségét és szervezeti alapját.

A zimmerwaldi jobboldal, amely többségben volt Zimmerwaldban, teljes erejével harcolt a szociálpatriótákkal való szakításnak, a III. Internacionále megalapításának gondolata ellen. Azóta ez a szakadás Angliában befejezett ténnyé vált, Németországban pedig az „ellenzék" legutóbbi, 1917 január 7-i konferenciája, mindenkinek, aki szándékosan be nem húnyja a szemét, megmutatta, hogy a valóságban ebben az országban is két, egymással szemben engesztelhetetlenül ellenséges munkáspárt dolgozik, homlokegyenest ellentétes irányban, az egyik szo-

cialista pártot, amely jelentős mértékben illegálisan működik és amelynek vezérei közé tartozik K. Liebknecht, a másik velejéig burzsoá, szociálpatrióta pártot, amely megbékéltetni igyekszik a munkásokat a háborúval és a kormánynyal. Egyetlenegy ország sincs a világon, ahol ugyanilyen megoszlás ne mutatkozna.

Kientalban a zimmerwaldi jobboldalnak már nem volt olyan többsége, hogy tovább folytathatta volna *saját* politikáját; ez a jobboldal megszavazta a szociálpatrióta Nemzetközi Szocialista Iroda elleni határozatot, azt a határozatot, amely a Nemzetközi Szocialista Irodát a legélesebben elítélte, és a szociálpacifizmus elleni határozatot, amely óvta a munkásokat a pacifista frázisok hazugságaitól, bármennyire szocialista színekben díszelegjenek is ezek. A szocialista pacifizmus, amely nem magyarázza meg a munkásoknak, hogy a béke tekintetében táplált remények a burzsoázia megdöntése és a szocializmus megszervezése nélkül illuzóriusak, csupán a burzsoá pacifizmus szajkózása, amely a munkásokban bizalmat kelt a burzsoázia iránt, szépítgeti az imperialista kormányokat és egymásközti megegyezéseiket, elvonja a tömegeket a már megérett, az események által napirendre tűzött szocialista forradalomtól.

És mi derült ki? A zimmerwaldi jobboldal számos nagy országban, Franciaországban, Németországban, Olaszországban, teljesen és tökéletesen lesüllyedt erre a Kientalban elítélt és elvetett szociálpacifista álláspontra! Olaszországban a szocialista párt hallgatólagosan megbékélt parlamenti frakciójának és fő szónokának, Turatinak pacifista frázisaival, noha éppen most, amikor szakasztott ilyen frázisokkal lépnek fel mind Németország, mind az Antant, mind pedig több olyan semleges ország burzsoá kormányának képviselői, ahol a burzsoázia hallatlanul megszedte és megszedi magát a háborún — éppen most ez a pacifista frázisokkal való egész szédelgés nyilvánvalóan leleplezõdött. A pacifista frázisokról kiderült, hogy a valóságban az imperialista zsákmány felosztásáért folyó harc új fordulatának elpalástolását szolgálják!

Németországban a zimmerwaldi jobboldal feje, Kautsky, ugyanilyen semmitmondó, semmire sem köte-

lező pacifista kiáltvánnyal lépett fel, amely valójában csak azt sugallja a munkásoknak, hogy reménykedjenek a burzsoáziában és higgyenek az illúziókban, olyan pacifista kiáltvánnyal, amelyet formálisan meg kellett tagadniok Németország igazi szocialistáinak, igazi internacionalistáinak, az „Internacionále“ csoportnak és a „Németország Internacionalista Szocialistái“ csoportnak, amelyek gyakorlatilag Karl Liebknecht taktikáját folytatják.

Franciaországban a Zimmerwaldi Konferencián résztvett Merrheim és Bourderon, meg a Kientali Konferencián résztvett Raffin-Dugens teljesen üres és objektív jelentőségüket tekintve, az első betűtől az utolsóig hazug, pacifista határozatok *mellett* szavaznak, amelyek a dolgok jelenlegi állása mellett annyira *előnyösek* az imperialista burzsoázia számára, hogy ezek mellett a határozatok mellett szavazott Jouhaux is meg Renaudel is, akiket Zimmerwald és Kiental minden nyilatkozatukban a szocializmus elárulásával vádolnak!

Az, hogy Merrheim együtt szavazott Jouhaux-val, Bourderon és Raffin-Dugens együtt szavazott Renaudellel, nem véletlen, nem egyedülálló epizód, hanem fölöttébb szemléletes jelképe a szociálpatrióták és a szociálpacifisták már mindenütt előkészített *egybeolvadásának* az internacionalista szocialisták *ellen*.

Pacifista frázisok az imperialista kormányok hosszú sorának jegyzékeiben, ugyanilyen pacifista frázisok Kautskynál, Turatinál, Bourderonnál és Merrheimnél — Renaudel baráti jobbját nyujtja ezeknek is, amazoknak is —, így lepleződik le a pacifizmus a *valóságos* politikában, mint a népek *vigasztalgatása*, mint olyan eszköz, amely *megkönnyíti* a kormányoknak a tömegek alávetését a további imperialista mészárlás során!

És a zimmerwaldi jobboldalnak ez a teljes csődje még nagyobb erővel mutatkozott meg Svájcban, Európa egyetlen olyan országában, ahol a zimmerwaldisták szabadon összegyűlhettek és ahol a bázisuk volt. Svájc szocialista pártja, amely a háború idején megtartotta kongresszusait, anélkül hogy a kormány bármiféle akadályt gördített volna eléjük, amelynek a legtöbb lehetősége volt arra, hogy segítse a német, francia és olasz munkások nemzet-

közi összefogását a háború ellen, szabályszerűen csatlakozott Zimmerwaldhoz.

Csakhogy ennek a pártnak egyik vezére, a Zimmerwaldi és Kientali Konferencia elnöke, a berni Nemzetközi Szocialista Bizottság egyik legtekintélyesebb tagja és képviselője, R. Grimm nemzeti tanácsos, egy, a proletárpárt szempontjából döntő kérdésben *átállt saját országa* szociálpatriótáinak *oldalára*, amikor a svájci szocialista párt Partei-Vorstand-jának* 1917 január 7-i ülésén keresztülvitte azt a határozatot, hogy bizonytalan időre *elhalasztják* a pártkongresszust, amelyet külön azért hívtak össze, hogy döntsön a haza védelmének és a szociálpacifizmust elítélő kientali határozatokkal kapcsolatos állásfoglalásnak kérdésében!

Grimm az Internationale Sozialistische Kommission által aláírt, 1916 decemberéről keltezett felhívásban képmutatóknak nevezi a kormányok pacifista frázisait, de egyetlen szót sem szól a szocialista pacifizmusról, amely egyesíti Merrheimet Jouhaux-val, Raffin-Dugens-t Renaudellel. Grimm ebben a kiáltványban a szocialista kisebbségeket a kormányok és szociálpatrióta bérenceik elleni harcra hívja fel, ugyanakkor azonban a svájci párton belüli „szociálpatrióta bérencekkel" együtt *eltemeti* a pártkongresszust, amely eljáráson joggal háborodik fel Svájc minden öntudatos és valóban internacionalista munkása.

Semmiféle kibúvó nem takarhatja el azt a tényt, hogy a Partei-Vorstand 1917 január 7-i határozata igenis azt jelenti, hogy a svájci szociálpatrióták teljes győzelmet arattak a svájci szocialista *munkásokon* és Zimmerwald svájci ellenfelei teljes győzelmet *Zimmerwaldon*.

A burzsoáziát a munkásmozgalmon belül következetesen és nyiltan kiszolgálók lapja, a „Grütlianer"**, a mindenki előtt ismert igazságot mondta meg, amikor kijelentette, hogy a Greulich és Pflüger fajtájából való szociálpatrióták, akikhez Seidelt, Hubert, Langot, Schneebergert, Dürrt stb. is hozzá lehet és kell számítani, nem akarják megengedni a kongresszust, nem akarják megengedni,

* — pártvezetőség. — *Szerk.*
** — „Grütlista". — *Szerk.*

hogy a munkások döntsenek a haza védelmének kérdésében, mandátumukról való *lemondással* fenyegetőznek arra az esetre, ha a kongresszust összehívják és az Zimmerwald szellemében hoz határozatot.

Grimm felháborítóan, tűrhetetlenül hazudott, mind a Partei-Vorstand ülésén, mind pedig lapjának, a „Berner Tagwacht"-nak* 1917 január 8-i számában, amikor a kongresszus elhalasztását azzal akarta igazolni, hogy a munkások nincsenek felkészülve, kampányt kell folytatni a drágaság ellen, a „legbaloldalibbak" hozzájárultak az elhalasztáshoz stb.

A valóságban éppen a baloldaliak, vagyis az őszinte zimmerwaldisták, akik egyrészt a kisebb rosszra törekedtek, másrészt pedig le akarták leplezni a szociálpatriótáknak és új barátjuknak, Grimmnek valódi szándékait, éppen ők javasolták a kongresszus elhalasztását *márciusra*, megszavazták a *májusra* való elhalasztást, azt javasolták a kantonális pártvezetőségeknek, hogy tűzzék ki az időpontot *júliusra*, de a „honvédők", élükön Grimmel, a Zimmerwaldi és a Kientali Konferencia elnökével, *mindezeket* a javaslatokat elvetették!!

A valóságban a kérdés az volt: vagy eltűrni, hogy a berni Internationale Sozialistische Kommission és Grimm lapja szidalmakkal halmozza el a *külföldi* szociálpatriótákat és előbb hallgatással, majd pedig R. Grimm átállásával *fedezze* a *svájci* szociálpatriótákat, vagy becsületes, internacionalista politikát folytatni és elsősorban *saját* országunk szociálpatriótái ellen harcolni.

A valóságban a kérdés az volt: vagy forradalmi frázisokkal leplezgetni a szociálpatrióták és reformisták uralmát a svájci párton belül, vagy *forradalmi* programmal és taktikával lépni fel ellenük, a drágaság elleni harc kérdésében éppúgy, mint a háború elleni harc és a szocialista forradalomért való harc napirendre tűzése kérdésében.

A valóságban a kérdés az volt: vagy eltűrni, hogy Zimmerwaldban felelevenítsék a gyalázatos csődbe jutott II. Internacionále *legrosszabb* hagyományait, hogy a munkástömegek elől eltitkolják, mit határoznak és mit

* — „Berni Őrszem". — *Szerk.*

beszélnek vezéreik a Partei-Vorstandban, hogy a forradalmi frázisok szociálpatrióta és reformista ocsmányságot takarjanak, vagy *valóban* internacionalistáknak lenni.

A valóságban a kérdés az volt: *vagy* megvédeni Svájcban is, amelynek pártja elsőrendű jelentőségű az egész zimmerwaldi egyesülés szempontjából, a világos, elvi, politikailag tisztességes elkülönülést a szociálpatrióták és az internacionalisták, a burzsoá-reformisták és a forradalmárok között, a proletariátus tanácsadói között — akik segítenek neki a szocialista forradalom véghezvitelében — és a burzsoázia ügynökei, vagy „bérencei" között — akik reformokkal és ígéretekkel el akarják vonni a munkásokat a forradalomtól — a grütlisták és a szocialista párt között —, *vagy* zavart és züllést vinni be a munkások tudatába, azzal, hogy a szocialista párton belül éppen a szocialista párt soraiban levő grütlisták, szociálpatrióták „grütlista" politikáját folytatják.

Hadd szidalmazzák a külföldieket a svájci szociálpatrióták, ezek a grütlisták, akik belülről, a pártból akarják Grütli politikáját, azaz saját nemzeti burzsoáziájuk politikáját folytatni, hadd védjék a svájci párt „érinthetetlenségét" más pártok kritikájával szemben, hadd védelmezzék a régi, burzsoá-reformista politikát, pontosan azt a politikát, amely a német és más pártok 1914 augusztus 4-i csődjéhez vezetett — mi, akik Zimmerwaldnak nem szavakban, hanem a valóságban vagyunk hívei, mást értünk internacionalizmuson.

Mi nem vagyunk hajlandók szó nélkül nézni az olyan — most már végérvényesen napvilágra került s maga a Zimmerwaldi és Kientali Konferencia elnöke által szentesített törekvéseket, hogy mindent a régiben hagyjanak a korhadt európai szocialista mozgalomban és a K. Liebknechttel való képmutató szolidarizálás útján *megkerüljék* az internacionalista munkások e vezérének igazi jelszavát, felhívását arra, hogy a régi pártok „tetőtől-talpig való megújhodásán" kell munkálkodni. Mi bizonyosak vagyunk abban, hogy a mi oldalunkon van minden öntudatos munkás, akik az egész világon elragadtatással üdvözölték K. Liebknechtet és taktikáját.

Mi nyiltan leleplezzük a zimmerwaldi jobbol-

dalt, amely átállt a burzsoá-reformista pacifizmus oldalára.

Mi nyiltan leleplezzük, hogyan árulta el R. Grimm Zimmerwaldot és követeljük, hogy hívjanak össze konferenciát Grimmnek az Internationale Sozialistische Kommission tagságából való elmozdítására.

A Zimmerwald szó az internacionalista szocializmus és a forradalmi harc jelszava. Ennek a szónak nem szabad a szociálpatriotizmus és a burzsoá-reformizmus leplezésére szolgálnia.

Előre az igazi internacionalizmusért, amely *mindenekelőtt* a saját országunk szociálpatriótái elleni harcot követeli meg! Előre az igazi forradalmi taktikáért, amely lehetetlen, ha megegyeznek a szociálpatriótákkal a szocialista és forradalmi munkások *ellen!*

A megírás ideje: 1916 december vége (régi naptár szerint).

Először 1924-ben, a „Proletarszkaja Revoljucija“ c. folyóirat 5. (28.) számában jelent meg.

ELŐADÁS AZ 1905-ÖS FORRADALOMRÓL[92]

Ifjú barátaim és elvtársaim!

Ma van tizenkettedik évfordulója a „Véres Vasárnapnak", amelyet joggal tekintenek az orosz forradalom kezdetének.

A munkások ezrei, mégpedig nem szociáldemokraták, hanem hívő emberek, hűséges alattvalók, özönlenek Gapon pópa vezetésével a város minden részéből a főváros központja felé, a Téli Palota előtti tér felé, hogy a cárnak átadjanak egy petíciót. A munkások szentképekkel vonulnak, s akkori vezérük, Gapon, írásban biztosította a cárt, hogy kezeskedik személyi biztonságáért, és kéri, jelenjen meg a nép előtt.

Katonaságot rendelnek ki. Ulánusok és kozákok kivont karddal a tömegre vetik magukat, a fegyvertelen munkások közé lőnek, akik térdrehullva könyörögtek a kozákoknak, hogy engedjék őket a cárhoz. Rendőri jelentések szerint a halottak száma több mint ezerre, a sebesülteké több mint kétezerre ment. A munkások felháborodása leírhatatlan volt.

Nagy vonásokban így zajlott le 1905 január 22-e — a „Véres Vasárnap".

Hogy ennek az eseménynek történelmi jelentőségét szemléletesebbé tegyem önök előtt, felolvasok néhány részletet a munkások petíciójából. A petíció a következőképpen kezdődik:

„Mi, munkások, pétervári lakosok, eljöttünk Hozzád. Szerencsétlen, megalázott rabszolgák vagyunk, despotizmus és önkény fojtogat. Amikor csordultig telt a türelem pohara, abbahagytuk a munkát és arra kértük gazdáinkat,

hogy legalább azt adják meg nekünk, ami nélkül az élet csak gyötrelem. De mindezt elutasították, mindez törvénytelen volt a gyárosok szemében. Mi, akik itt vagyunk, sokezren, semmiféle emberi joggal nem rendelkezünk, akárcsak az egész orosz nép. Hivatalnokaid rabszolgákká tettek bennünket."

A petició a következő követeléseket sorolja fel: amnesztia, szabadságjogok, rendes munkabér, a föld fokozatos átadása a népnek, alkotmányozó gyűlés összehívása az általános és egyenlő választójog alapján, és ezekkel a szavakkal végződik: „Uralkodónk! Ne tagadd meg a segítséget a Te népedtől! Döntsd le a Te közéd és a Te néped közé emelt válaszfalat! Adj parancsot és esküdj meg, hogy teljesülni fognak kéréseink — és boldoggá teszed Oroszországot; ha nem, akkor inkább itt halunk meg ezen a helyen. Csak két utunk van: szabadság és boldogság, vagy a sír."

Különös érzés vesz erőt az emberen, amikor *most* elolvassa az iskolázatlan, írástudatlan munkásoknak ezt a petícióját, akiket egy patriarchális pap vezetett. Önkéntelenül is párhuzamot von az ember e naív petíció és a szociálpacifistáknak, vagyis azoknak az embereknek jelenlegi béke-határozatai között, akik szocialisták akarnak lenni, de a valóságban csupán burzsoá frázishősök. A forradalomelőtti Oroszország öntudatlan munkásai nem tudták, hogy a cár az *uralkodó osztálynak*, nevezetesen, a nagybirtokosok osztályának feje, akiket már ezer szál fűz a nagyburzsoáziához és akik készek a legerőszakosabb eszközökkel is megvédeni monopóliumukat, kiváltságaikat és hasznukat. A jelenlegi szociálpacifisták, akik — ennek fele se tréfa! — „nagyműveltségű" embereknek akarnak feltűnni, nem tudják, hogy „demokratikus" békét várni az imperialista rablóháborút folytató burzsoá kormányoktól ugyanolyan ostoba dolog, mint amilyen ostoba az a gondolat, hogy a véres cárt békés petíciókkal rá lehet venni demokratikus reformokra.

De mindezek mellett fennáll köztük az a nagy különbség, hogy a jelenlegi szociálpacifisták nagymértékben képmutatók, akik szelíd intelmekkel igyekeznek elvonni a népet a forradalmi harctól, ezzel szemben a forradalom-

előtti Oroszországban az iskolázatlan orosz munkások tettekkel bizonyították be, hogy egyenes emberek, akik először ébredtek politikai tudatra.

És éppen ebben, a hatalmas néptömegek politikai tudatra és forradalmi harcra ébredésében rejlik 1905 január 22-ének történelmi jelentősége.

„Oroszországban még nincs forradalmi nép" — ezt írta *két nappal* a „Véres Vasárnap" előtt Pjotr Sztruve úr, az orosz liberálisok akkori vezére, aki abban az időben illegális, szabad, külföldi lapot adott ki. A burzsoá reformistáknak ez a „nagyműveltségű", dölyfös és rendkívül ostoba vezére ilyen képtelennek látta azt az eszmét, hogy egy írástudatlan paraszti ország forradalmi népet szülhet! Ilyen mélyen meg voltak győződve az akkori reformisták — akárcsak a maiak — arról, hogy igazi forradalom lehetetlen!

1905 január 22-e (a régi naptár szerint 9-e) előtt a forradalmi párt Oroszországban maroknyi kis csoport volt; az akkori reformisták (hajszálnyira úgy, mint a mostaniak) gúnyolódva „szektának" neveztek bennünket. Néhányszáz forradalmi szervező, néhányezer tag a helyi szervezetekben, féltucat, legfeljebb havonta egyszer megjelenő forradalmi röpirat, amelyet túlnyomórészt külföldön állítottak elő és csempészúton, hihetetlen nehézségekkel, sok áldozat árán szállítottak Oroszországba — így festettek Oroszországban a forradalmi pártok és elsősorban a forradalmi szociáldemokrácia 1905 január 22-e előtt. Ez a körülmény látszólag jogot adott a korlátolt és fennhéjázó reformistáknak arra az állításra, hogy Oroszországban még nincs forradalmi nép.

Néhány hónap leforgása alatt azonban tökéletesen megváltozott a kép. A forradalmi szociáldemokraták százai „hirtelen" ezrekre nőttek, az ezrek két-három millió proletár vezéreivé lettek. A proletárharc nagy erjedést, helyenként forradalmi mozgalmat indított meg az 50—100 milliós paraszti tömeg mélyében, a parasztmozgalom visszhangra lelt a hadseregben és katonafelkelésekre, a hadsereg egyik részének a másikkal való fegyveres összetűzésére vezetett. Ilymódon a 130 milliós óriási ország megkezdte a forradalmat, a szendergő Oroszország ily-

módon a forradalmi proletariátus és a forradalmi nép Oroszországává vált.

Ezt az átmenetet tanulmányozni kell, meg kell érteni, miért vált lehetővé, meg kell érteni, hogy úgy mondjuk, ennek az átmenetnek módszereit és útjait.

Ennek az átmenetnek legfontosabb eszköze a *tömegsztrájk* volt. Az orosz forradalom sajátossága éppen az, hogy társadalmi tartalmát tekintve, *burzsoá-demokratikus* forradalom, de a harci eszközöket tekintve, *proletár* forradalom volt. Burzsoá-demokratikus forradalom volt, mert a cél, amelyre közvetlenül törekedett és amelyet közvetlenül a maga erejéből elérhetett, a demokratikus köztársaság, a 8 órás munkanap, az óriási nemesi nagybirtokok elkobzása volt — mind olyan rendszabályok, amelyeket a franciaországi polgári forradalom 1792-ben és 1793-ban csaknem teljes egészében megvalósított.

Az orosz forradalom ugyanakkor proletár forradalom is volt, nemcsak abban az értelemben, hogy a proletariátus volt a mozgalom vezetőereje, élcsapata, hanem abban az értelemben is, hogy egy sajátosan proletár harci eszköz, nevezetesen: a sztrájk volt a tömegek felrázásának fő eszköze és a legjellegzetesebb jelenség a döntő események hullámszerű tornyosulásában.

Az orosz forradalom a világtörténelemben az *első* olyan nagy forradalom — de kétségkívül, nem lesz az utolsó —, amelyben a politikai tömegsztrájk rendkívül nagy szerepet játszott. Sőt nyugodtan állíthatjuk, hogy az orosz forradalom eseményeit és politikai formáinak váltakozását nem lehet megérteni, ha a *sztrájkstatisztika* alapján nem tanulmányozzuk ezeknek az eseményeknek és a formák e váltakozásának *alapjait*.

Nagyon jól tudom, mennyire nem helyénvalók egy előadásban a száraz statisztikai adatok, mennyire elriaszthatják a hallgatókat. Mégis kénytelen vagyok ismertetni néhány kikerekített számadatot, hogy módjukban legyen a mozgalom valóságos, objektív alapjának értékelése. Oroszországban a forradalmat megelőző tíz év folyamán a sztrájkolók évi átlagos száma 43 000 volt. Vagyis a forradalomelőtti tíz évben összesen 430 000-en sztrájkoltak. 1905 januárjában, a forradalom első hónapjában,

a sztrájkolók száma 440 000-re rúgott. Tehát *egyetlen* hónap alatt *több* mint azt megelőzőleg egy egész évtizedben!

A világ egyetlen kapitalista országában, még az Angliához, az Amerikai Egyesült Államokhoz és Németországhoz hasonló igen előrehaladott országokban sem látott a világ olyan hatalmas sztrájkmozgalmat, mint Oroszországban 1905-ben. A sztrájkolók száma összesen 2 millió 800 000 volt, kétszer annyi, mint a gyárimunkások száma együttesen véve! Ez, persze, nem azt bizonyítja, hogy a városi gyárimunkások Oroszországban képzettebbek, vagy erősebbek, vagy harcképesebbek voltak, mint nyugateurópai testvéreik. Ennek éppen az ellenkezője igaz.

De megmutatja, milyen nagy lehet a proletariátus szunnyadó energiája. Arról tanuskodik, hogy forradalmi korszakban — minden túlzás nélkül állítom ezt, az orosz történelem legpontosabb adatainak alapján — a proletariátus *százszorta* nagyobb harci energiát *fejthet ki*, mint a megszokott nyugodt időkben. Arról tanuskodik, hogy az emberiség egészen 1905-ig még nem tudta, milyen hatalmas, milyen nagyszabású lehet és lesz a proletariátus erőfeszítése, ha arról van szó, hogy valóban nagy célokért kell harcolnia, valóban forradalmian kell harcolnia!

Az orosz forradalom története azt mutatja, hogy éppen az élcsapat, a bérmunkások színe-java harcolt roppant kitartóan és roppant önfeláldozóan. Minél nagyobbak voltak a gyárak, annál szívósabban folytak a sztrájkok, annál gyakrabban ismétlődtek meg ugyanabban az évben. Minél nagyobb volt a város, annál nagyobb volt a proletariátus szerepe a harcban. Abban a három nagy városban, amelyben a legöntudatosabb és a legnagyobbszámú munkásság él, Pétervárott, Rigában és Varsóban, hasonlíthatatlanul több munkás sztrájkolt az egész munkáslétszámhoz viszonyítva, mint valamennyi többi városban, a falvakról nem is szólva.

A vasmunkásság Oroszországban — mint valószínűleg más tőkés országokban is — a proletariátus élenjáró osztaga. És itt a következő tanulságos tényt figyelhetjük meg: 1905-ben Oroszország minden 100 gyárimunkására

általában 160 sztrájkoló jutott. Ugyanakkor minden 100 *vasmunkásra* ugyanebben az évben 320 sztrájkoló esett! Kiszámították, hogy 1905-ben minden egyes orosz gyárimunkás a sztrájkok következtében átlag 10 rubelt — a háború előtti árfolyamon mintegy 26 frankot — vesztett, hogy úgy mondjuk, ennyit áldozott a harcra. Ha viszont csak a vasmunkásokat vesszük, akkor az eredmény ennél *háromszorta nagyobb* összeg! A munkásosztály legjobb elemei haladtak legelől, s magukkal vitték az ingadozókat, felébresztették az alvókat és bátorították a gyengéket.

Rendkívül sajátos volt a gazdasági és politikai sztrájkok összefonódása a forradalom idején. Nem kétséges, hogy csakis a sztrájkok e két formájának legszorosabb egybekapcsolódása biztosította a mozgalom nagy erejét. A kizsákmányoltak nagy tömegeit semmiképpen sem lehetett volna bevonni a forradalmi mozgalomba, ha nem láttak volna naponta maguk előtt olyan példákat, hogy a különböző iparágak bérmunkásai a tőkéseket helyzetük közvetlen, haladéktalan megjavítására kényszerítették. Ennek a harcnak eredményeképpen új szellem kezdett behatolni az orosz nép egész tömegébe. A téli álmát alvó, patriarchális, istenfélő és alázatos jobbágyi Oroszország csak ekkor vetkőzte le vízözönelőtti elmaradottságát; az orosz nép csak ekkor kapott valóban demokratikus, valóban forradalmi nevelést.

Amikor a burzsoá urak és kritikátlan uszályhordozóik, a szocialista reformisták olyan gőgösen beszélnek a tömegek „neveléséről“, akkor nevelésen rendszerint valami iskolás, pedáns dolgot értenek, ami demoralizálja a tömegeket, burzsoá előítéleteket olt beléjük.

A tömegek valóságos nevelése sohasem választható el maguknak a tömegeknek önálló politikai és különösen forradalmi harcától. Csakis a harc neveli a kizsákmányolt osztályt, csakis a harc tárja fel előtte erejének nagyságát, bővíti látókörét, fokozza képességeit, világosítja meg elméjét, kovácsolja ki akaratát. És ezért még a reakciósok is kénytelenek voltak beismerni, hogy 1905, a harc éve, az „eszeveszett év“, végérvényesen sírba vitte a patriarchális Oroszországot.

Vegyük közelebbről szemügyre, hogy milyen magatartást tanusítottak az oroszországi vasmunkások és milyen magatartást tanusítottak az oroszországi textilmunkások az 1905-ös sztrájkharcok idején. A vasmunkások: a legjobban fizetett, legöntudatosabb, legkulturáltabb proletárok. A textilmunkások, akiknek száma Oroszországban 1905-ben több mint két és félszeresen felülmúlta a vasmunkások számát, a legelmaradottabb, legrosszabbul fizetett tömeg, amely gyakran még nem szakította meg véglegesen kapcsolatait falun élő paraszti családjával. És itt a következő, igen fontos tényt látjuk.

A vasmunkások sztrájkjainál 1905-ben végig a politikai sztrájk van túlsúlyban a gazdasági sztrájkkal szemben, bár az év elején ez a túlsúly még korántsem olyan nagy, mint az év végén. Ezzel ellentétben a textilmunkásoknál 1905 elején a *gazdasági* sztrájkok hatalmas túlsúlyát figyelhetjük meg, amit csak az év végén vált fel a politikai sztrájk túlsúlya. Ebből teljesen világosan következik, hogy csakis a gazdasági harc, csakis a helyzetük haladéktalan, közvetlen megjavításáért folytatott harc képes felrázni a kizsákmányolt tömeg legelmaradottabb rétegeit, csakis ez nyujt nekik valódi nevelést és teszi őket — forradalmi korszakban — néhány hónap leforgása alatt a politikai harcosok hadseregévé.

Persze, ehhez az is szükséges volt, hogy a munkások élcsapata osztályharcon ne a vékony felső réteg érdekeiért folyó harcot értse, mint ezt a reformisták túlontúl gyakran igyekeztek bebeszélni a munkásoknak, hanem hogy a proletariátus valóban a kizsákmányoltak többségének élcsapataként lépjen fel, bevonja ezt a többséget a harcba, ahogyan 1905-ben Oroszországban történt, és ahogyan történnie kell és minden kétséget kizáróan történni is fog a közelgő európai proletárforradalomban.

1905 eleje az egész országban meghozta a sztrájkmozgalom első nagy hullámát. Már ez év tavaszán észleljük, hogy ébredezőben van Oroszország olyan első nagy *parasztmozgalma*, amely nemcsak gazdasági, hanem politikai mozgalom is. Hogy milyen korszakalkotó jelentőségű ez a fordulat, azt csak az értheti meg, aki figyelembe veszi, hogy Oroszországban a parasztság csak 1861-ben szabadult

fel a legsúlyosabb jobbágyi függőség alól, hogy a parasztok többsége írástudatlan, leírhatatlan nyomorban él, a földesurak elnyomják, a papok butítják őket, az óriási távolságok és az utak csaknem teljes hiánya folytán el vannak szigetelve egymástól.

Oroszország először 1825-ben látott forradalmi mozgalmat a cárizmus ellen, s ebben a mozgalomban csaknem kizárólag nemesek vettek részt. Ettől a perctől kezdve egészen 1881-ig, amikor II. Sándort a terroristák meggyilkolták, a középső rendből származó értelmiségiek állottak a mozgalom élén. Roppant önfeláldozásról tettek tanubizonyságot s hősies terrorista harci módszereikkel bámulatba ejtették az egész világot. Kétségtelen, hogy ezek az áldozatok nem voltak hiábavalók, kétségtelen, hogy — közvetlenül vagy közvetve — hozzájárultak az orosz nép későbbi forradalmi neveléséhez. De közvetlen céljukat, egy népi forradalom kirobbantását, nem érték és nem is érhették el.

Ez csak a proletariátus forradalmi harcának sikerült. Csakis az egész országon végighömpölygő tömegsztrájkok hullámai, az orosz—japán imperialista háború kemény leckéivel párosulva, rázták fel a parasztság nagy tömegeit letargikus álmukból. A „sztrájkos“ szó egészen új jelentőségre tett szert a parasztok körében: valami lázadó, forradalmár-félét jelentett, mint régebben a „diák“ szó. De mivel a „diák“ a középső rendhez, a „tanultakhoz“, az „urakhoz“ tartozott, idegen volt a nép szemében. A „sztrájkos“ viszont a népből került ki, maga is a kizsákmányoltak közé tartozott; ha kiutasították Pétervárról, igen gyakran visszatért falujába és beszélt falusi társainak arról a tűzvészről, amely elborította a városokat s amelynek mind a kapitalistákat, mind a nemeseket meg kell semmisítenie. Az orosz faluban új embertípus jelent meg: az öntudatos fiatal paraszt. Érintkezésben állt a „sztrájkosokkal“, ujságot olvasott, beszélt a parasztoknak a városi eseményekről, megmagyarázta falusi társainak a politikai követelések jelentőségét, harcra buzdította őket a nagy nemesi földbirtokosok, a papok és a hivatalnokok ellen.

A parasztok csoportosan gyülekeztek, megvitatták

helyzetüket és lassanként bekapcsolódtak a harcba: tömegesen vonultak a nagy földbirtokosok ellen, felgyujtották kastélyaikat és majorjaikat vagy elvették készleteiket, elvitték gabonájukat és más élelmiszereiket, rendőröket öltek meg és követelték, hogy adják át a népnek a nemesek óriási latifundiumait.

1905 tavaszán a parasztmozgalom csak csírájában volt meg, a kerületeknek csak elenyésző részét, körülbelül egyhetedét ragadta magával.

De a városok proletár tömegsztrájkjainak és a falvak parasztmozgalmainak egyesülése elég volt ahhoz, hogy megingassa a cárizmus „legszilárdabb“ és utolsó támaszát. A *hadseregre* gondolok.

Megkezdődik a hajóhadban és a hadseregben a *katonai felkelések* időszaka. A forradalom idején a sztrájkmozgalom és a parasztmozgalom minden felcsapó hullámát Oroszország minden sarkában katonai felkelések kisérik. A legismertebb ezek közül a „Potyomkin herceg“ nevű feketetengeri páncéloshajón lezajlott felkelés; ez a hajó, miután a felkelők kezére jutott, Odesszában résztvett a forradalomban s a forradalom veresége és más kikötők (például Feodoszija, a Krim-félszigeten) elfoglalásának kudarcba fulladt kisérletei után, Konstanzában megadta magát a román hatóságoknak.

Engedjék meg, hogy részletesen elmondjak egy kis történetet a feketetengeri flottának ebből a felkeléséből, hogy konkrét képet nyerjenek az eseményekről kibontakozásuk tetőfokán:

„A forradalmi munkások és matrózok gyűléseket rendeztek; ezek a gyűlések egyre gyakoribbakká lettek. Mivel a katonákat nem engedték munkásgyűlésekre, a munkások tömegesen kezdték látogatni a katonagyűléseket. Többezren gyűltek össze. A közös megmozdulások eszméje élénk visszhangra talált. Az öntudatosabb századokban küldötteket választottak.

A katonai parancsnokság ekkor elhatározta, hogy közbelép. Egyes tisztek kisérletei, hogy «hazafias» beszédeket mondjanak a gyűléseken, a legsiralmasabb eredménnyel jártak: a vitákhoz szokott matrózok szégyenletesen megfutamították parancsnokaikat. E kudarcok láttán elhatározták, hogy általában betiltják a nyilvános gyűléseket. 1905 november 24-én

reggel a haditengerészeti laktanyák kapujába harci századot állítottak, teljes harci felszerelésben. Piszarevszkij ellentengernagy nagy hangon megparancsolta: «Senkit sem szabad kiengedni a laktanyákból! Engedetlenség esetén lőni!» Abból a századból, amelynek ezt a parancsot kiadták, előlépett Petrov tengerész, mindenki szemeláttára megtöltötte puskáját, egy lövéssel leterítette Stejnt, a bjelosztoki ezred főhadnagyát, egy második lövéssel pedig megsebesítette Piszarevszkij ellentengernagyot. Felhangzott egy tiszt parancsa: «Tartóztassátok le!» Senki sem mozdult a helyéről. Petrov földre dobta puskáját. «Miért álltok?» «Fogjatok el!» Letartóztatták. A mindenfelől odasereglő matrózok viharosan követelték szabadonbocsátását és kijelentették, hogy kezességet vállalnak érte. Az izgalom csúcspontjára hágott.

— Petrov, ugyebár a lövés véletlen volt? — kérdezte a tiszt, hogy kivezető utat találjon.

— Hogy lehetett volna véletlen! Előreléptem, töltöttem és céloztam, hol itt a véletlenség?

— Szabadonbocsátásodat követelik ...

És Petrovot szabadon engedték. De a matrózok nem elégedtek meg ezzel, valamennyi napostisztet letartóztatták, lefegyverezték és az irodába vitték ... A matrózok küldöttei, körülbelül negyvenen, egész éjjel tanácskoztak. Elhatározták, hogy a tiszteket szabadon bocsátják, de nem engedik be őket többé a kaszárnyákba ..."

Ez a kis jelenet szemléltetően mutatja, hogyan játszódtak le az események a legtöbb katonai felkelésben. A nép forradalmi forrongásának szükségképpen ki kellett terjednie a hadseregre is. Jellemző, hogy a mozgalom vezéreit a hajóhadnak és a hadseregnek *olyan elemei* adták, akik főként az ipari munkások közül kerültek ki és akiktől a legnagyobb technikai felkészültséget követelték meg, például az *utászok*. De a nagy tömegek még túlságosan naivak voltak, túlságosan el voltak telve békés szándékokkal, jóindulattal, keresztényi érzésekkel. Elég könnyen fellobbantak; bármilyen igazságtalanság, a tisztek durva bánásmódja, a rossz élelmezés stb. felháborodást tudott kiváltani. De nem volt bennük kitartás, hiányzott a feladat tiszta felismerése: nem értették meg eléggé, hogy csakis a fegyveres harc legerőteljesebb folytatása, csakis valamennyi katonai és polgári hatóság legyőzése, csakis a kormány megdöntése és az egész államhatalom

megragadása lehet a forradalom sikerének egyetlen biztosítéka.

A matrózok és katonák nagy tömegei igen könnyen kezdtek lázadást. De ugyanilyen könnyen követték el azt a naiv ostobaságot, hogy szabadon bocsátották a letartóztatott tiszteket; hagyták magukat megnyugtatni a parancsnokság ígéreteivel és rábeszéléseivel; ilymódon a parancsnokság értékes időt nyert, erősítést kapott, megosztotta a felkelők erőit, s ezután a felkelés legkegyetlenebb elfojtása és a vezetők kivégzése következett.

Különösen érdekes az 1905-ös oroszországi katonai felkeléseket összehasonlítani a dekabristák 1825-ös katonai felkelésével. Akkoriban a politikai mozgalom vezetése csaknem kizárólag tisztek, mégpedig nemesi tisztek kezében volt; ezeket „megfertőzte“ az európai demokratikus eszmékkel való érintkezés a napoleoni háborúk idején. A katonák tömege, amely akkor még jobbágyparasztokból állt, passzívan viselkedett.

1905 története ezzel teljesen ellentétes képet mutat. A tisztek, kevés kivétellel, vagy burzsoá-liberális, reformista, vagy éppenséggel ellenforradalmi beállítottságúak voltak. Az egyenruhába bujtatott munkások és parasztok voltak a forradalom lelke; a mozgalom népi mozgalommá lett. Oroszország történetében először fogta át a mozgalom a kizsákmányoltak többségét. Ami hiányzott belőle, az egyrészt a tömegek állhatatossága, határozottsága volt, amelyeken túlságosan erőt vett a hiszékenység betegsége, másrészt, hiányzott az egyenruhába bujtatott forradalmi szociáldemokrata munkások szervezete: ezek nem voltak képesek a vezetést a kezükbe venni, a forradalmi hadsereg élére állni és a kormányhatalom ellen támadásba átmenni.

Mellesleg szólva, ezt a két hiányosságot — talán lassabban, mint szeretnők, de biztosan — nemcsak a kapitalizmus általános fejlődése fogja kiküszöbölni, hanem a mostani háború is . . .

Mindenesetre, az orosz forradalom története, akárcsak az 1871-es Párizsi Kommün története, azt a vitathatatlan tanulságot szolgáltatja, hogy a militarizmust soha és semmiképpen sem lehet legyőzni és megsemmisíteni másként, mint az általános hadkötelezettségen alapuló hadsereg

egyik részének a másik része elleni győzelmes harcával. Nem elég csak mennydörögni, átkozódni, „elvetni“ a militarizmust, bírálni és ártalmasságát bebizonyítani, ostoba dolog békésen megtagadni a katonai szolgálatot; a feladat az, hogy ébren tartsuk a proletariátus forradalmi tudatát, mégpedig nemcsak általánosságban, hanem úgy is, hogy legjobb elemeit konkrétan előkészítjük arra, hogy a népben végbemenő erjedés tetőfokának pillanatában a forradalmi hadsereg élére álljanak.

Ugyanerre tanít bennünket akármelyik tőkés állam mindennapos tapasztalata. Az ilyen államban lejátszódó minden egyes „kis“ válság kicsiben megmutatja nekünk azoknak a harcoknak elemeit és csíráit, amelyeknek egy nagy válság idején elkerülhetetlenül nagy méretekben kell megismétlődniök. És mi mást jelent, például, bármely sztrájk, mint a tőkés társadalom kis válságát? Vajjon nem volt-e igaza von Puttkamer úrnak a porosz belügyminiszternek, amikor híres nyilatkozatát megtette: „Minden egyes sztrájkban a forradalom hidrája rejtőzik“. Nem mutatja-e meg nekünk az, hogy sztrájkok idején minden tőkés országban, még a — tisztesség ne essék szólván — legbékésebb, „legdemokratikusabb“ tőkés országokban is katonaságot rendelnek ki, *milyen* lesz a helyzet a valóban *nagy* válságok idején?

De visszatérek az orosz forradalom történetére.

Megpróbáltam felvázolni önöknek, hogyan rázták fel a munkássztrájkok az egész országot és a kizsákmányoltak legszélesebb, legelmaradottabb rétegeit, hogyan indult meg a parasztmozgalom, hogyan kísérték azt katonai felkelések.

1905 őszén a mozgalom elérte csúcspontját. Augusztus 19 (6)-én cári kiáltvány jelent meg egy képviseleti intézmény létesítéséről. Az úgynevezett Buligin-dumát olyan választási törvény alapján kellett megválasztani, amely nevetségesen kevés választót vett alapul és semmiféle törvényhozói jogot sem adott ennek a sajátságos „parlamentnek“, hanem csupán *tanácskozási*, véleményező jogot biztosított számára!

A burzsoázia, a liberálisok és az opportunisták hajlottak arra, hogy két kézzel kapjanak a megrémült cárnak

ezen az „ajándékán". Mint minden reformista, a mi 1905-ös reformistáink sem tudták megérteni, hogy vannak olyan történelmi helyzetek, amikor a reformoknak, különösen pedig a reformok ígérgetésének, *kizárólag* egy a célja: megállítani a nép forrongását, kényszeríteni a forradalmi osztályt arra, hogy abbahagyja vagy legalább mérsékelje a harcot.

Az oroszországi forradalmi szociáldemokrácia jól megértette, hogy mi volt az igazi jellege ennek az engedménynek, annak, hogy 1905 augusztusában látszatalkotmányt ajándékoztak. Ezért, percnyi késlekedés nélkül kiadta a jelszót: le a tanácskozó dumával! Bojkottáljuk a dumát! Le a cári kormánnyal! Folytassuk a forradalmi harcot a cári kormány megdöntéséért! Nem a cárnak, hanem az ideiglenes forradalmi kormánynak kell egybehívnia Oroszország első igazi népképviseletét!

A történelem bebizonyította, hogy a forradalmi szociáldemokratáknak igazuk volt: *a Buligin-dumát* sohasem hívták egybe. Elsöpörte a forradalmi vihar, még mielőtt egybehívhatták volna; ez a vihar arra kényszerítette a cárt, hogy a választók számát jelentősen megnövelő új választási törvényt adjon ki, és elismerje a duma törvényhozó jellegét.

1905 októbere és decembere az oroszországi forradalom felfelé ívelő vonalának legmagasabb pontja. A nép forradalmi erejének minden forrása még bővebben buzogott, mint korábban. A sztrájkolók száma, amely 1905 januárjában, mint már közöltem önökkel, 440 000-re rúgott, 1905 októberében meghaladta a félmilliót (figyeljék meg, egyetlen hónap alatt!). De ehhez a számhoz, amely *csak* a gyárimunkásokat öleli fel, hozzá kell még adni néhány százezer vasúti munkást, postaalkalmazottat stb.

Az oroszországi általános vasutassztrájk megállította a vasúti közlekedést és tökéletesen megbénította a kormány erejét. Megnyíltak az egyetemek kapui, s az előadótermek, amelyek a békeidőben kizárólag azt a célt szolgálták, hogy ott a professzori katedrabölcseséggel butítsák a fiatal fejeket és a burzsoázia meg a cárizmus hűséges szolgáivá változtassák az ifjúságot, most gyűléstermekké let-

tek száz- meg százezer munkás, kisiparos és alkalmazott számára, akik nyiltan és szabadon megvitatták a politikai kérdéseket.

Kivívták a sajtószabadságot. A cenzúrát egyszerűen félredobták. Egyetlen kiadó sem merészelte bemutatni a hatóságoknak a kötelező példányt, a hatóságok pedig semmit sem mertek tenni ez ellen. Az orosz történelem során először jelentek meg nyiltan Pétervárott és más városokban forradalmi ujságok. Csak Pétervárott három szociáldemokrata napilap jelent meg, 50—100 000-es példányszámban.

A proletariátus a mozgalom élén haladt. Feladatául tűzte ki, hogy forradalmi úton kivívja a nyolcórás munkanapot. A pétervári proletariátus harci jelszava akkor ez volt: *„nyolcórás munkanapot és fegyvert!“* Egyre nagyobb munkástömegek előtt vált nyilvánvalóvá, hogy a forradalom sorsát csak fegyveres harc döntheti és dönti el.

A harc tüzében sajátos tömegszervezet alakult ki: a nevezetes *Munkásküldöttek Szovjetjei* — az egyes gyárak küldötteinek gyűlései. A *Munkásküldöttek Szovjetjei* Oroszország néhány városában egyre inkább az ideiglenes forradalmi kormánynak, a felkelés szervének és vezetőjének szerepét kezdték betölteni. Kisérletek történtek, hogy megszervezzék a Katona- és Matrózküldöttek Szovjetjeit és egyesitsék azokat a Munkásküldöttek Szovjetjeivel.

Oroszország néhány városa ezekben a napokban a különböző kis helyi „köztársaságok“ időszakát élte át, amikor elmozditották a kormányhatalmat s a Munkásküldöttek Szovjetje ténylegesen új államhatalomként működött. Sajnos, ezek az időszakok túlságosan rövidek, a „győzelmek“ túlságosan kisméretűek, túlságosan elszigeteltek voltak.

A parasztmozgalom 1905 őszén még nagyobb méreteket öltött. Az ország kerületeinek *több mint harmadrészére* terjedtek ki akkor az úgynevezett „parasztzavargások“ és igazi parasztfelkelések. A parasztok vagy 2000 majort gyujtottak fel és szétosztották maguk között az élelmiszereket, amit a nemesi ragadozók a néptől raboltak el.

Sajnos, ez a munka nem volt eléggé alapos! Sajnos, a parasztok a nemesi majoroknak akkor csak tizenötöd

részét semmisítették meg, csak tizenötöd részét annak, amit meg *kellett* volna semmisíteniök, hogy teljesen elsöpörjék az orosz föld színéről a feudális nagybirtok gyalázatát. Sajnos, a parasztok túlságosan szétforgácsoltan, szervezetlenül, nem eléggé támadóan léptek fel, és ez volt a forradalom vereségének egyik fő oka.

Oroszország elnyomott népei között fellángolt a nemzeti szabadságmozgalom. Oroszországban a lakosságnak *több mint a fele, csaknem háromötöde (pontosan: 57%-a)* nemzetileg el van nyomva, még anyanyelvüket sem használhatják szabadon, erőszakosan oroszosítják őket. A muzulmánok például, akiknek a száma Oroszországban tízmilliókra rúg, csodálatos gyorsasággal szervezték meg akkor — ez a kor általában a különböző szervezetek óriási arányú növekedésének kora volt — a muzulmán szövetséget.

Hogy e gyűlés részvevőinek, különösen az ifjúságnak, egy példát hozzak fel arra, hogyan lendült fel az akkori Oroszországban a munkásmozgalommal kapcsolatban a nemzeti szabadságmozgalom, elmondok önöknek egy kis esetet.

1905 decemberében a lengyel iskolások többszáz iskolában elégették az orosz könyveket, képeket és cári arcképeket, megverték és „Takarodjatok Oroszországba!" kiáltásokkal kikergették az iskolából az orosz tanítókat és orosz iskolatársaikat. A lengyel középiskolai diákok követelései többek között a következők voltak: „1) valamennyi középiskolát a Munkásküldöttek Szovjetjének kell alárendelni; 2) az iskolai tantermekben közös diák- és munkásgyűléseket kell egybehívni; 3) meg kell engedni, hogy a gimnáziumokban vörös blúzt viseljenek annak jeléül, hogy a közelgő proletárköztársasághoz tartoznak" stb.

Minél magasabbra csaptak a mozgalom hullámai, annál nagyobb erővel és elszántabban fegyverkezett a reakció a forradalom elleni harcra. 1905-ben az oroszországi szociáldemokrata mozgalomban beigazolódott az, amit K. Kautsky 1902-ben, „A szociális forradalom" c. könyvében írt (mellesleg szólva, Kautsky akkor még forradalmi marxista volt, nem pedig a szociálpatrióták és opportunisták védelmezője, mint ma). A következőket írta:

„. . . A közelgő forradalom nem annyira a kormány elleni hirtelen felkeléshez, mint inkább elhúzódó *polgárháborúhoz* fog hasonlítani.“

Így is történt! Kétségkívül, így lesz ez a közelgő európai forradalomban is!

A cárizmus gyűlölete különösen a zsidók ellen irányult. Egyrészt, a zsidók közül különösen nagy százalékban kerültek ki (a zsidó lakosság összlétszámához képest) a forradalmi mozgalom vezetői. És, mellesleg megjegyezve, a zsidóknak most is megvan az az érdemük, hogy más népekhez képest az internacionalista irányzat híveinek viszonylag magas százaléka kerül ki közülük. Másrészt, a cárizmus kitűnően ki tudta használni a lakosság legtudatlanabb rétegeinek a zsidók elleni legvisszataszitóbb előítéleteit *pogromok* rendezésére, ha ugyan nem közvetlen vezetésére — ez alatt az idő alatt 100 városban több mint 4000 embert gyilkoltak meg és több mint 10 000-et tettek nyomorékká; a békés zsidóknak, feleségeiknek és gyermekeiknek ez a szörnyű mészárlása az egész civilizált világban gyűlöletet váltott ki. Persze, a civilizált világ valóban demokratikus elemeinek gyűlöletére gondolok, márpedig ilyeneknek *kizárólag* a szocialista munkásokat, proletárokat lehet tekinteni.

A nyugateurópai burzsoázia, még a legszabadabb, még a köztársasági országok burzsoáziája is, az „orosz szörnyűségekről“ szóló képmutató frázisokat nagyszerűen össze tudja egyeztetni a leggyalázatosabb pénzüzletekkel, különösen a cárizmus pénzügyi támogatásával és Oroszországnak a tőkekivitel stb. útján történő imperialista kizsákmányolásával.

Az 1905-ös forradalom a moszkvai decemberi felkelésben érte el tetőpontját. A felkelő, szervezett és felfegyverzett munkások maroknyi csapata — nem voltak többen, mint *nyolcezren* — kilenc napig állt ellen a cári kormánynak, amely nem bízhatott meg a moszkvai helyőrségben, sőt kénytelen volt azt lakat alatt tartani s csak a pétervári Szemjonov ezred megérkezésének köszönhette, hogy el tudta fojtani a felkelést.

A burzsoázia szívesen nevezi „mesterséges“ dolognak a moszkvai felkelést és szeret gúnyt űzni belőle. A német,

úgynevezett „tudományos“ irodalomban például Max Weber professzor, Oroszország politikai fejlődéséről írt terjedelmes munkájában, „puccsnak“ nevezte a moszkvai felkelést. „Lenin csoportja — írja ez a „nagytudományú“ professzor úr — meg az eszerek egy része már hosszabb idő óta *előkészítette* ezt az *esztelen* felkelést . . .“

Ahhoz, hogy a burzsoá gyávaságnak ezt a professzori bölcseségét érdeme szerint értékelhessük, elég felfrissíteni emlékezetünkben a sztrájkstatisztika száraz adatait. 1905 januárban Oroszországban a tisztán politikai sztrájkok részvevőinek száma csak 123 000 volt, októberben — 330 000, *decemberben elérte a maximumot*, nevezetesen ebben az egy hónapban *370 000* volt a tisztán politikai sztrájkok részvevőinek száma! Gondoljunk a forradalom növekedésére, a parasztok és katonák felkeléseire, s nyomban arra a meggyőződésre jutunk, hogy a burzsoá „tudomány“ ítélete a decemberi felkelésről nemcsak ostobaság, hanem egyben mellébeszélés a gyáva burzsoázia részéről, amely a proletariátusban legveszélyesebb osztályellenségét látja.

Valójában az orosz forradalom egész fejlődése elkerülhetetlenné tette a cári kormány és az osztálytudatos proletariátus élcsapata közti fegyveres, döntő összecsapást.

A fentebb elmondottakban már rámutattam arra, miben rejlett az orosz forradalom gyengesége, amely átmeneti vereségét előidézte.

A decemberi felkelés elfojtásával megkezdődik a forradalom lefelé menő vonala. Ebben az időszakban is találunk rendkívül érdekes mozzanatokat; gondoljunk arra, hogy a munkásosztály legharcosabb elemei kétszer is kisérletet tettek a forradalom visszavonulásának megszakitására és egy újabb támadás előkészítésére.

De időm már csaknem teljesen lejárt, s nem akarok visszaélni hallgatóim türelmével. Az orosz forradalom megértéséhez a legfontosabbat: osztályjellegét és hajtóerőit, harci eszközeit — azt hiszem — már felvázoltam, amennyire egy ilyen hatalmas témát egy rövid előadásban egyáltalán ki lehet meríteni.

Még néhány rövid megjegyzést az orosz forradalom világjelentőségéről.

Oroszország földrajzilag, gazdaságilag és történelmileg nemcsak Európához tartozik, hanem Ázsiához is. És ezzel magyarázható, hogy az oroszországi forradalom nemcsak azt érte el, hogy végérvényesen felébresztette álmából Európa legnagyobb és legelmaradottabb országát, és megteremtette a forradalmi proletariátus vezette forradalmi népet.

Nemcsak ezt érte el. Az orosz forradalom egész Ázsiát megmozgatta. A törökországi, perzsiai és kínai forradalom azt bizonyítja, hogy az 1905-ös hatalmas felkelés mély nyomokat hagyott, és hogy hatását, amely *száz-* és *száz*milliók előrehaladó mozgalmában nyilvánul meg, nem lehet megsemmisíteni.

Az orosz forradalom közvetve a nyugati országokra is hatással volt. Nem szabad megfeledkezni arról, hogy mihelyt 1905 október 30-án megérkezett Bécsbe a cár alkotmány-kiáltványát hírül adó távirat, ennek a hírnek döntő szerepe volt abban, hogy az általános választójog véglegesen győzött Ausztriában.

Az osztrák szociáldemokrácia kongresszusának ülésén, mialatt Ellenbogen elvtárs — akkor még nem volt szociálpatrióta, akkor még elvtárs volt — beszédet mondott a politikai sztrájkról, letették eléje az asztalra ezt a táviratot. A kongresszus tárgyalását azonnal félbeszakították. Az utcán a helyünk! — ez a kiáltás hömpölygött végig az osztrák szociáldemokrácia küldötteinek üléstermén. És a rákövetkező napok Bécsben óriási utcai tüntetéseknek, Prágában pedig barikádoknak lettek a tanui. Az általános választójog győzelme Ausztriában eldőlt.

Igen gyakran akadnak olyan nyugateurópaiak, akik az orosz forradalomról úgy vélekednek, hogy ennek az elmaradott országnak eseményei, viszonyai és harci eszközei igen kevéssé hasonlíthatók össze a nyugateurópai viszonyokkal és ezért aligha lehet bármiféle gyakorlati jelentőségük.

Nincs tévesebb ennél a véleménynél.

Kétségtelen, hogy a közelgő európai forradalom közelgő harcainak formái és indítóokai sok tekintetben különbözni fognak az orosz forradalom formáitól.

Mindamellett az orosz forradalom — éppen azért, mert proletár jellege volt a szónak abban a sajátos értel-

méhen, amelyről már beszéltem — a közelgő európai forradalom *bevezetése*. Kétségtelen, hogy ez a közelgő forradalom csakis proletárforradalom lehet, mégpedig ennek a szónak még mélyebb értelmében: tartalmát tekintve is proletár, szocialista forradalom. Ez a közelgő forradalom még nagyobb mértékben fogja megmutatni egyrészt azt, hogy csak kemény harccal, vagyis polgárháborúval szabadíthatjuk fel az emberiséget a tőkés iga alól, másrészt pedig azt, hogy csak az osztálytudatos proletariátus léphet és lép fel a kizsákmányoltak óriási többségének vezéreként.

Ne tévesszen meg bennünket az a halotti csend, amely most Európában uralkodik. Európa forradalommal terhes. Az imperialista háború szörnyű borzalmai, a drágaság által előidézett szenvedések mindenütt forradalmi hangulatot keltenek, s az uralkodó osztályok, a burzsoázia és lakájai — a kormányok, egyre inkább zsákutcába kerülnek, amelyből óriási megrázkódtatások nélkül egyáltalán nem találhatnak kivezető utat.

Ahogyan Oroszországban 1905-ben a proletariátus vezetésével népi felkelés kezdődött a cári kormány ellen a demokratikus köztársaság kivívása céljából, ugyanúgy a legközelebbi évek Európában, éppen ezzel a rablóháborúval kapcsolatban, meghozzák majd a proletariátus vezette népi felkelést a finánctőke uralma, a nagybankok, a tőkések ellen, s ezek a megrázkódtatások csak a burzsoázia kisajátításával, a szocializmus győzelmével végződhetnek.

Mi öregek, talán nem érjük meg ennek a közelgő forradalomnak döntő ütközeteit. De, azt hiszem, mély meggyőződéssel fejezhetem ki azt a reményemet, hogy az ifjúságnak, amely olyan nagyszerű munkát végez Svájc és az egész világ szocialista mozgalmában, megadatik majd az a szerencse, hogy nemcsak harcolni, hanem győzni is fog a közelgő proletárforradalomban.

Lenin ezt az előadást német nyelven,
1917 január 9. (22.) előtt írta.
Először 1925 január 22-én,
a „Pravda" 18. számában jelent meg.
Aláírás: N. Lenin.

TIZENKÉT RÖVID TÉZIS A HAZA VÉDELMÉNEK GREULICH-FÉLE VÉDELMÉRŐL[93]

1. H. Greulich első cikke elején kijelenti, hogy most vannak olyan „szocialisták" (valószínűleg az *ál*szocialistákról beszél), akik „bíznak a junker és burzsoá kormányokban".

A mai „szocialista mozgalom" *egyik* irányzatának, nevezetesen a szociálpatriotizmusnak ez a megvádolása természetesen helyes. De mi egyebet bizonyít H. Greulich elvtársnak mind a négy cikke, ha nem azt, hogy ő szintén *vakon* „bízik" Svájc „burzsoá kormányában"?? Még arról is megfeledkezik, hogy Svájc „burzsoá kormánya", a svájci banktőke, nagyszámú összeköttetései folytán, nemcsak hogy „burzsoá kormány", hanem *imperialista* burzsoá kormány is.

2. H. Greulich az első cikkben elismeri, hogy a nemzetközi szociáldemokrata mozgalomban *két* fő irányzat van. Az egyiket (természetesen a *szociálpatrióta* irányzatot), egészen helyesen határozza meg, amikor megbélyegzi híveit, mint a burzsoá kormányok „ügynökeit".

De, Greulich furcsa módon megfeledkezik arról, hogy először, a svájci szociálpatrióták szintén a svájci burzsoá kormány ügynökei; másodszor, hogy amint általában Svájcot nem lehet kiszakítani a világpiaci kapcsolatok hálózatából, ugyanúgy a modern, igen fejlett, és a legnagyobb mértékben gazdag burzsoá Svájcot sem lehet kiszakítani az egész világot átfogó imperialista kapcsolatok hálózatából; harmadszor, hogy jó lett volna megvizsgálni a haza védelme mellett és ellen az egész nemzetközi szociáldemokrata mozgalomban felhozott érveket, mégpedig különösen ezekkel az egész világot átfogó, minden

tekintetben imperialista, finánctőkés nemzetközi kapcsolatokkal összefüggésben; negyedszer, hogy a nemzetközi szociáldemokrata mozgalomnak ezt a két irányzatát nem lehet egymással kibékíteni és hogy ezért a svájci pártnak *választania kell*, melyik irányzattal akar együtthaladni.

3. H. Greulich a második cikkben kijelenti: „Svájc nem viselhet támadó háborút."

Greulich furcsa módon megfeledkezik arról a vitathatatlan és nyilvánvaló tényről, hogy Svájc *mindkét* lehetséges esetben — nevezetesen, Svájc Németországgal Anglia ellen kötött szövetsége esetén éppúgy, mint Angliával Németország ellen kötött szövetsége esetén —, *mind a két* esetben imperialista háborúban, rablóháborúban, támadó háborúban fog résztvenni.

A burzsoá Svájc semmiesetre sem változtathatja meg a mostani háború jellegét, és egyáltalában nem viselhet imperialistaellenes háborút.

Megengedhető-e, hogy Greulich elhagyja „a tények területét" (lásd negyedik cikkét) és ahelyett, hogy *erről* a háborúról beszélne, holmi képzeletbeli háborúról beszél?

4. H. Greulich a második cikkben kijelenti:

„A semlegesség és a haza védelme Svájc számára egyet jelent. Aki elveti a haza védelmét, az a semlegességet veszélyezteti. Ezzel tisztában kell lennünk."

Két szerény kérdést teszünk fel Greulich elvtársnak:

Először, nem kell-e tisztában lennünk azzal, hogy az a bizalom, amelyet a semlegesség hirdetésével kapcsolatban és azzal a szándékkal kapcsolatban táplálnak, hogy a semlegességet a jelenlegi háborúban be is tartják, nemcsak hogy vak bizalmat jelent *saját* „burzsoá kormányunk" és *más* „burzsoá kormányok" iránt, hanem egyenesen nevetséges?

Másodszor, nem kell-e tisztában lennünk azzal, hogy a valóságban a dolog a következőképpen áll:

Aki ebben a háborúban elismeri a haza védelmét, az cinkosává válik „*saját*" nemzeti burzsoáziájának, amely Svájcban is ízig-vérig imperialista, minthogy pénzügyi tekintetben szoros kapcsolatban van a nagyhatalmakkal és bekapcsolódott az imperialista világpolitikába.

Aki ebben a háborúban elveti a haza védelmét, az megdönti a proletariátus bizalmát a burzsoáziában és *segíti* a nemzetközi proletariátust a burzsoázia uralma *elleni* harcában.

5. H. Greulich a második cikk végén kijelenti:

„Ha a svájci milíciát megszüntetjük, ezzel még nem küszöböljük ki a nagyhatalmak közötti háborút."

Miért feledkezik meg Greulich elvtárs arról, hogy a szociáldemokraták *minden* hadsereg megszüntetésére (tehát a milícia megszüntetésére is) csak a győzelmes szociális forradalom *után* gondolnak? hogy éppen most *valamennyi* nagyhatalom internacionalista forradalmi kisebbségeivel szövetségben harcolni kell a szociális forradalomért?

Kitől várja Greulich a „nagyhatalmak közötti háborúk" megszüntetését? Csak nem egy négymilliós lakosságú kis burzsoá állam milíciájától?

Mi, szociáldemokraták, a „nagyhatalmak közötti háborúk" megszüntetését *valamennyi* nagy és *kis* állam proletariátusának forradalmi akcióitól várjuk.

6. Greulich a harmadik cikkben azt hangoztatja, hogy a svájci munkásoknak „meg kell védeniök" a „demokráciát"!!

Vajjon tényleg nem tudja Greulich elvtárs, hogy ebben a háborúban Európa *egyetlen* állama sem védelmezi és nem is védelmezheti a demokráciát? Fordítva, az imperialista háborúban való részvétel *minden* állam, a nagy és a kis államok számára egyaránt a demokrácia *megfojtását*, a reakciónak a demokrácián aratott győzelmét jelenti. Vajjon Greulich valóban nem ismer erre ezer példát Angliában, Németországban, Franciaországban stb.? Vagy Greulich elvtárs valóban olyan erősen „bízik" a svájci, azaz saját „burzsoá kormányában", hogy Svájc minden bankigazgatóját és milliomosát valóságos Tell Vilmosoknak tartja?

Nem az imperialista háborúban való részvétel, nem az állítólag a semlegesség védelmére történő mozgósításokban való részvétel, hanem a forradalmi harc *minden* burzsoá kormány ellen — ez és csakis ez vezethet el a szocializmushoz, márpedig szocializmus nélkül a demokráciának nincs semmiféle *biztosítéka!*

7. Greulich elvtárs a harmadik cikkben azt írja: „Csak nem várja el Svájc a proletariátustól, hogy «önmaga ellen fog harcolni az imperialista ütközetekben»?“

Ez a kérdés azt bizonyítja, hogy Greulich elvtárs mindkét lábával nemzeti talajon áll, csakhogy a jelenlegi háborúban ilyen talaj Svájc számára, sajnos, *nem létezik*. Nem Svájc „várja el ezt“ a proletariátustól, hanem a kapitalizmus, amely minden civilizált országban, Svájcban éppúgy, mint más országokban, *imperialista* kapitalizmussá vált. A burzsoá uralom „várja el most“ *minden* ország proletariátusától, hogy „önmaga ellen fog harcolni az imperialista ütközetekben“ — ez az, amiről Greulich megfeledkezik. Arra, hogy megvédjük magunkat az ilyen helyzet bekövetkezésétől, most nincs semmi más mód, mint a nemzetközi forradalmi osztályharc a burzsoázia ellen!

Miért feledkezik meg Greulich arról, hogy már az Internacionále 1912-es Bázeli Kiáltványa nyiltan elismerte, először, hogy az *imperialista* kapitalizmus határozza meg az eljövendő háború alapvető jellegét; másodszor, hogy ugyanott *proletárforradalomról* van szó, *é p p e n ezzel* a háborúval kapcsolatban?

8. Greulich a harmadik cikkben azt írja:

Forradalmi tömegharc „a demokratikus jogok kihasználása helyett“ — ez „fölöttébb határozatlan fogalom“.

Ez azt bizonyítja, hogy Greulich kizárólag a burzsoá-reformista utat ismeri el, a *forradalmat* viszont elveti, vagy figyelmen kívül hagyja. Ez grütlistához, de semmiesetre sem szociáldemokratához illő dolog.

Forradalmak „forradalmi tömegharc“ *nélkül* nem lehetségesek. Ilyen forradalmak soha nem voltak. A forradalmak Európában is elkerülhetetlenek a most megkezdődött imperialista korszakban.

9. Greulich elvtárs a negyedik cikkben kereken kijelenti, hogy „magától értetődően“ lemond nemzetitanácsi mandátumáról, ha a párt *elvileg* elutasítja a haza védelmét. Ehhez még hozzáteszi, hogy a „haza védelmének“ elutasítása „egységünk megbontását“ fogja jelenteni.

Ez a kijelentés nyilvánvaló és a Nemzeti Tanács szociálpatrióta tagjai részéről a párthoz intézett semmiféle magyarázgatással meg nem másítható ultimátum. *Vagy* ismerje el a párt a szociálpatrióta nézeteket, *vagy* „mi" (Greulich, Müller stb.) lemondunk mandátumunkról.

De, őszintén szólva, miféle „egységről" lehet itt beszélni? Természetesen semmi másról, mint egyesegyedül a szociálpatrióta vezérek „egységéről" *saját* nemzeti-tanácsi mandátumaikkal?!

Az elvi proletáregység egészen másvalamit jelent: a szociálpatriótáknak, vagyis a „honvédőknek" „egynek" kell lenniök a szociálpatrióta, ízig-vérig burzsoá Grütli-szövetséggel. A haza védelmét elvető szociáldemokratáknak „egynek" kell lenniök a szocialista proletariátussal. Ez teljesen világos.

Bízvást reméljük, hogy Greulich elvtárs nem akar csúfot vallani és nem fogja kétségbevonni (Anglia, Németország, Svédország stb. tapasztalatai ellenére), hogy a szociálpatriótáknak, a burzsoá kormányok „ügynökeinek" „egysége" a szocialista proletariátussal nem vezethet másra, mint nyilvánvaló dezorganizálásra, demoralizálásra, képmutatásra és hazugságra.

10. Greulich véleménye szerint a Nemzeti Tanács tagjainak az ország függetlenségének megvédelmezésére tett „esküje" „összeegyeztethetetlen" az ország védelmének megtagadásával.

Rendben van! De „összeegyeztethető"-e bármiféle forradalmi tevékenység a kapitalista államok törvényeinek megtartására tett „eskükkel"?? A grütlisták, vagyis a burzsoázia szolgái, elvileg csakis a törvényes utakat ismerik el. Eddig még egyetlen olyan szociáldemokrata sem volt, aki elvetette volna a forradalmakat, vagy csak olyanokat ismert volna el, amelyek „összeegyeztethetők" a burzsoá törvények megtartására tett „eskükkel".

11. Greulich tagadja, hogy Svájc „burzsoá osztályállam", „ennek a szónak abszolút értelmében". A szocializmust olymódon határozza meg (a negyedik cikk végén), hogy mind a szociális forradalom, mind pedig bármiféle forradalmi akció teljesen eltűnik nála. A szociális forradalom — „utópia", röviden ez Greulich

valamennyi hosszú beszédének vagy cikkének értelme. Rendben van! De hiszen ez a legnyilvánvalóbb grütlizmus, nem pedig szocializmus. Ez burzsoá-reformizmus, nem pedig szocializmus.

Miért nem nyujt be Greulich elvtárs mindjárt olyan javaslatot, hogy az 1912-es Bázeli Kiáltványból töröljék a „proletárforradalom“ szót? vagy az 1915-ös aaraui határozatokból a „forradalmi tömegakciók“ szavakat? vagy hogy vessék tűzre valamennyi zimmerwaldi és kientali határozatot?

12. Greulich elvtárs mindkét lábával nemzeti talajon — burzsoá-reformista, grütlista talajon áll.

Csökönyösen figyelmen kívül hagyja a mostani háború imperialista jellegét, s ugyanúgy a mai svájci burzsoázia imperialista kapcsolatait. Nem vesz tudomást arról, hogy a világ szocialistái szociálpatriótákra és forradalmi internacionalistákra szakadtak.

Megfeledkezik arról, hogy a svájci proletariátus előtt a valóságban *csak* két út van:

Az első út. Segíteni saját nemzeti burzsoáziájának a fegyverkezésben, támogatni az állítólag a semlegesség megvédése érdekében történő mozgósítást, és nap mint nap abban a veszélyben forogni, hogy belesodródnak az imperialista háborúba. Az ilyen háborúban aratott „győzelem“ esetén — éhezni, elkönyvelni 100 000 halottat, újabb milliókra menő hadinyereséget juttatni a svájci burzsoázia zsebébe, újabb jövedelmező külföldi tőkebefektetéseket biztosítani a burzsoázia számára és újabb pénzügyi függőségbe kerülni imperialista „szövetségeseikkel“ — a nagyhatalmakkal szemben.

A második út. Valamennyi nagyhatalom internacionalista forradalmi kisebbségével harcos szövetségben elszánt harcot folytatni minden „burzsoá kormány“ ellen, mindenekelőtt pedig — a *saját* „burzsoá kormány“ ellen, semmiféle „bizalmat“ nem táplálni sem általában a saját burzsoá kormány iránt, sem pedig a semlegesség védelmére vonatkozó kijelentései iránt, és udvariasan felkérni a szociálpatriótákat, hogy költözzenek át a Grütliszövetségbe.

Győzelem esetén egyszersmindenkorra megszabadulni a drágaságtól, az éhínségtől és a háborúktól, a francia,

német stb. munkásokkal együtt meginditani a szocialista forradalmat.

Mindkét út nehéz, mindkettő áldozatokat követel.

A svájci proletariátusnak választania kell: Svájc imperialista burzsoáziájáért és a nagyhatalmi koalíciók egyikéért akarja-e hozni ezeket az áldozatokat, vagy pedig az emberiségnek a kapitalizmustól, az éhínségtől és a háborúktól való megszabadításáért.

A proletariátusnak választania kell.

Lenin ezeket a tézlseket német nyelven,
1917 január 13. és 17. (26. és 30.) között írta.

Megjelent 1917 január 31-én
és február 1-én a „Volksrecht" c. ujság
26. és 27. számában.
Aláírás: — e —

Oroszul először 1931-ben, a „Leninszkij Szbornyik" XVII. kötetében jelent meg.

A SEMLEGESSÉG VÉDELME

Annak a tételnek elismerése, hogy a jelenlegi háború imperialista háború, azaz két nagy rabló között a világuralomért és a világ kifosztásáért folyó háború, még nem bizonyítja, hogy a svájci haza védelmét el kell vetni. Mi svájciak a semlegességünket védjük, éppen azért vonultattunk fel határainkra csapatokat, hogy elkerüljük a részvételt ebben a rablóháborúban!

Így beszélnek a szociálpatrióták, a grütlisták, a szocialista párton belül és kívül.

Ez az érv a következő, hallgatólagosan elfogadott, vagy észrevétlenül becsempészett tételeken alapszik:

Kritikátlan szajkózása annak, amit a burzsoázia mond és amit kell is hogy mondjon osztályuralmának fenntartása érdekében.

Teljes bizalom a burzsoázia iránt és teljes bizalmatlanság a proletariátus iránt.

Semmibevevése annak a valóságos, nem kiagyalt nemzetközi helyzetnek, amely az európai országok között fennálló imperialista kapcsolatok és a svájci tőkésosztály imperialista „kötöttségének" talaján alakult ki.

Vajjon a román és a bolgár burzsoázia nem bizonygatta-e hónapokon át a legünnepélyesebben, hogy háborús készülődéseiket „csupán" a semlegesség védelme írja elő?

Vannak-e komoly, tudományos indokok arra, hogy ebben a kérdésben *elvi* megkülönböztetést tegyünk az említett országok burzsoáziája és a svájci burzsoázia között?

Természetesen nincsenek! Amikor arra hivatkoznak, hogy Romániában és Bulgáriában a burzsoáziát a hódítá-

sok és annexiók iránti ismert szenvedély tartja fogva, s hogy a svájci burzsoázia tekintetében ezt nem lehet megállapitani, akkor ezt nyilván nem tarthatjuk *elvi* különbségnek. Az imperialista érdekek, mint mindenki tudja, nemcsak területi hódításokban nyilvánulnak meg, hanem *pénzügyiekben* is. Nem szabad szem elől téveszteni, hogy a svájci burzsoázia legalább három milliárd franknyi összegben exportál tőkét, azaz imperialista módon kizsákmányol más népeket. Ez tény. Tény az is, hogy a svájci banktőke a legszorosabb kapcsolatban van és a legszorosabban egybefonódik a nagyhatalmak banktőkéjével, hogy a svájci „Fremdenindustrie"* stb. az imperialista jövedelmeken való állandó *megosztozást* jelenti a nagyhatalmak és Svájc között. Ezenfelül Svájc a kapitalizmus fejlettségének sokkal magasabb fokán áll, mint Románia és Bulgária; valamiféle „nemzeti" népmozgalomról Svájcban egyáltalán még csak szó sem lehet: a történelmi fejlődésnek ez a korszaka Svájcban már sok évszázaddal ezelőtt lezárult, amit az emlitett balkáni államok egyikéről sem lehet elmondani.

Tehát burzsoához illő módon jár el az, aki arra törekszik, hogy a népben, a kizsákmányoltakban bizalmat keltsen a burzsoázia iránt és azon van, hogy megfelelő frázisokkal takargassa „saját" burzsoáziájának *valóságos* imperialista politikáját.

A szocialistához egészen más illik. Mégpedig az, hogy könyörtelenül, semmiféle illúziót nem tűrve leleplezze „saját" burzsoáziájának valóságos politikáját. A svájci burzsoázia valóságos politikájának olyan értelemben való folytatása, hogy *eladja* saját népét a nagyhatalmak egyik vagy másik imperialista koalíciójának, sokkal valószínűbb és sokkal „természetesebb" volna (azaz sokkal jobban megfelelne a svájci burzsoázia természetének), mint a demokrácia védelme, ennek a szónak igazi, a profit-érdekekkel ellentétes értelmében.

„Ki-ki a maga mesterségét folytassa": hadd ámítsák a grütlisták, a burzsoázia szolgái és ügynökei a népet a „semlegesség védelmét" hangoztató frázisokkal.

A szocialistáknak, a burzsoáziával szembenálló harco-

* — „Idegenforgalmi ipar". — *Szerk.*

soknak viszont fel kell nyitniok a nép szemét, hogy lássa azt az igen reális, a svájci burzsoá politika egész történetével bizonyítható veszélyt, hogy a „saját“ burzsoáziája *eladja!*

Lenin ezt a cikket 1917 januárjában, német nyelven írta.

Először 1931-ben, a „Leninszkij Szbornyik“ XVII. kötetében jelent meg.

FORDULAT A VILÁGPOLITIKÁBAN

A pacifisták utcájában valami ünnep-féle van. Ujjonganak a semleges országok erényes burzsoái: „eléggé megtollasodtunk már a hadinyereség és a drágaság révén; nem lesz már elég? több haszonra nyilván már úgysem tehetünk szert, de megtörténhet, hogy a nép nem tűi a végtelenségig . . ."

Hogyne ujjonganának, amikor „maga" Wilson ismétli el más szavakkal az olasz szocialista párt pacifista nyilatkozatát, amely páit csak az imént fogadott el Kientalban hivatalos és ünnepélyes határozatot a szociálpacifizmus teljes tarthatatlanságáról.

Lehet-e csodálkozni azon, ha Turati diadalünnepet ül az „Avanti!"-ban*, abból az alkalomból, hogy Wilson más szavakkal elismételte az *ő*, olasz, „szintén-szocialista" pacifista frázisaikat? Lehet-e csodálkozni azon, ha a francia szociálpacifisták és kautskysták „Le Populaire"-jükben[94] gyengéd szeretettel „egyesülnek" Turatival és Kautskyval, aki a német szociáldemokrata sajtóban öt különösen ostoba pacifista cikket tett közzé, amelyek persze szintén nem tesznek egyebet, mint „más szavakkal ismétlik" az események által napirendre tűzött fecsegést a jó, demokratikus békéről.

Csakhogy ez a mostani fecsegés valóban különbözik a megelőzőtől, mégpedig abban, hogy van bizonyos *objektív* talaja. Ezt a talajt az hozta létre, hogy a világpolitikában fordulat ment végbe az *imperialista háborútól*, amely a népeket roppant szenvedésekkel és Plehanov, Albert Thomas, Legien, Scheidemann stb. urék részéről a szocia-

* — „Előre!" — *Szerk.*

lizmussal szemben elkövetett óriási árulással ajándékozta meg, az *imperialista béke* felé, amely a népeket a jámbor frázisok, fél-reformok, apró-cseprő fél-engedmények stb. óriási ámításával van hivatva megajándékozni.

Ez a fordulat bekövetkezett.

Ebben a pillanatban még nem lehet tudni — és maguk az imperialista politika irányítói, a pénzkirályok és koronás rablók sem képesek pontosan meghatározni —, hogy mikor köszönt be ez az imperialista béke, milyen változások történnek addig a háború menetében, milyenek lesznek majd e béke részletei. De ez nem is fontos. Ami fontos, az a béke felé tett fordulat *ténye*, fontos ennek a békének *alapvető jellege*, ezt a két körülményt pedig már eléggé tisztázta az események eddigi fejlődése.

A háború huszonkilenc hónapja alatt már eléggé pontosan tisztázódott, hogy milyen tartalékokkal rendelkezik a két imperialista koalíció, a komoly tényezőt jelentő legközelebbi „szomszédok" közül azokat, amelyek mint szövetségesek számbajöhetnek, már mind, vagy majdnem mind berántották a mészárlásba, a hadseregek és a hajóhadak erejét már ismételten próbára tették és ismételten felmérték. A finánctőke milliárdokat harácsolt össze: a roppant méretű háborús adósságok megmutatják annak a sarcnak a nagyságát, amelyet most a proletariátusnak és a nincstelen osztályoknak „kell" majd évtizedeken át fizetniök a nemzetközi burzsoáziának, azért, mert az nagykegyesen megengedte nekik, hogy legyilkolják bérrabszolga testvéreik millióit az imperialista zsákmány elosztásáért folytatott háborúban.

A *jelenlegi* háború révén több bőrt nyilván már nem lehet lenyúzni a bérmunka igavonó barmairól — ez a világpolitikában most észlelhető fordulat egyik legkomolyabb gazdasági alapja. Azért nem lehet, mert a tartalékok általában kimerülőben vannak. Az amerikai milliárdosok és fiatalabb édestestvéreik Hollandiában, Svájcban, Dániában és más semleges országokban kezdik észrevenni, hogy az aranyforrás kiapadóban van — ez az alapja a semleges országokban észlelhető pacifizmus erősödésének, nem pedig a nemes, emberséges érzések, amint azt a naiv, szánalmas, nevetséges Turati, Kautsky és Társaik vélik.

Ráadásul nő a tömegek elégedetlensége és felháborodása. Az előző számban idéztük Gucskov és Helfferich tanuskodását[95], amely azt mutatja, hogy mindketten *félnek* a forradalomtól. Nem ideje-e már végetvetni az első imperialista mészárlásnak?

Ilyenformán a háború befejezését kikényszerítő objektív körülményekhez a magát hadinyereséggel telezabált burzsoázia osztályösztönének és osztály-számításának hatása is hozzájárul.

A politikai fordulat ennek a gazdasági fordulatnak talaján két fő vonalon halad: a győztes Németország fő ellenségétől, Angliától, *elszakítja* szövetségeseit, egyrészt azzal, hogy éppen nem Anglia, hanem ezek a szövetségesek szenvedték (és szenvedhetik még ezután is) a legsúlyosabb csapásokat, másrészt pedig azzal, hogy a német imperializmus, amely igen-igen sokat harácsolt össze, abban a helyzetben van, hogy félengedményeket tehet Anglia szövetségeseinek.

Lehetséges, hogy Németország és Oroszország között mégis *megkötötték* a különbékét. Ezzel az e két rabló közötti politikai megegyezésnek csak a *formája* változott. A cár ilyesmit mondhatott Vilmosnak: „ha nyiltan aláírom a különbékét, akkor neked, felséges szerződő felem, holnap talán Miljukov és Gucskov, ha ugyan nem Miljukov és Kerenszkij kormányával lesz dolgod. Mert a forradalom érlelődik és én nem kezeskedem azért a hadseregért, amelynek tábornokaival Gucskov levelezik, s amelynek tisztjei tegnap többnyire még gimnazisták voltak. Érdemes-e kockáztatnunk azt, hogy én elveszítsem trónomat, te pedig elveszíts egy jó szerződő félt?"

„Természetesen nem érdemes" — felelte nyilván Vilmos, ha közvetlenül, vagy közvetve ilyesmit mondtak neki. „Dehát mirevaló nekünk a nyilt különbéke, vagy egyáltalán, a papiron kötött különbéke? Hát nem lehet ugyanazt más. finomabb eszközökkel elérni? Nyiltan az egész emberiséghez fordulok majd, azzal a javaslattal, hogy a béke áldásaival boldogítom őket. Titokban kacsintok egyet a franciákra, hogy hajlandó vagyok visszaadni nekik egész, vagy majdnem az egész Franciaországot és Belgiumot afrikai gyarmataik «isten nevében» való átengedése

ellenében, — az olaszokra pedig, hogy számíthatnak Ausztria olasz területeinek egy «darabkájára», no meg egyes kis balkáni területekre. El tudom érni azt, hogy a népek tudomást szerezzenek javaslataimról és terveimről: képesek lesznek-e ebben az esetben az angolok arra, hogy továbbra is megtartsák nyugateurópai szövetségeseiket? Mi ketten pedig felosztjuk egymás közt Romániát, Galíciát meg Örményországot; Konstantinápolyt viszont, felséges atyámfia, akkor látod majd, amikor a hátad közepét! Lengyelországot, felséges atyámfia, akkor látod majd, amikor a hátad közepét!"

Elhangzott-e ilyen beszélgetés, azt nem tudhatjuk. De nem is ez a lényeg. A lényeg az, hogy a dolgok *pontosan* így történtek. Ha a cár nem értett egyet a német diplomaták érveivel, a romániai Mackensen-hadsereg *„érveinek"* kellett hatékonyabb befolyást gyakorolniok.

Arról a tervről pedig, hogy Romániát felosztják Oroszország és a „négyesszövetség" (vagyis Németország szövetségesei, Ausztria és Bulgária) között, a német imperialista sajtóban már *nyiltan* beszélnek! A szószátyár Hervé pedig már el is szólja magát: nem kényszeríthetjük majd további harcra a népet, ha megtudja, hogy *azonnal* visszakaphatjuk Franciaországot és Belgiumot. És a semleges burzsoázia pacifista fajankóit már mozgásba hozták: Vilmos megoldotta a nyelvüket! A szocialisták közül kikerülő pacifista... bölcsek pedig, Olaszországban Turati, Németországban Kautsky stb. stb., majd kibújnak bőrükből abban az igyekezetükben, hogy emberiességük, emberszeretetük, földöntúli erényességük (és fennkölt elméjük) segítségével *szépítgessék* a jövendő imperialista békét!

Általában milyen jól van elrendezve minden a világok e legjobbikában! Mi, pénzkirályok és koronás rablók, belegabalyodtunk az imperialista rablás politikájába, háborúskodásra került sor — mit tesz az? a háborún nem kevésbbé gazdagodunk meg, mint a békén, sőt, még sokkal jobban! A lakájhadból pedig, amely arra szolgál, hogy háborúnkat „felszabadító" háborúnak kiáltsa ki, mindezekből a Plehanovokból, Albert Thomas-kból, Legienekből, Scheidemannokból és Társaikból annyi van, amennyi csak kell! Elérkezik az imperialista béke megkötésének ideje? — mit

tesz az? Vagy talán a háborús adósságok nem olyan kötelezettségek, amelyek biztosítják szent jogunkat arra, hogy százszoros sarcot hajtsunk be a népeken? Ennek az imperialista békének *szépítgetésére*, a népeknek mézesmázos beszédekkel való rászedésére pedig annyi tökfilkónk van, amennyi csak kell, vegyük akár Turatit, Kautskyt és a világ szocialista mozgalmának más „vezéreit"!

Turati és Kautsky szereplésében éppen az a tragikomikus, hogy *nem értik meg azt a valóságos*, objektív, politikai szerepet, melyet játszanak, nem értik meg, hogy a népeket *vigasztalgató* papocskák szerepét játsszák, ahelyett, hogy forradalomra buzdítanák a népeket, a *burzsoá ügyvédek* szerepét, akik általában mindenféle jó dologról, különösen pedig a demokratikus békéről ékes frázisokat pufogtatnak és ezzel elkendőzik, takargatják, szépítgetik, leplezik a népek bőrén alkudozó és országokat feldaraboló imperialista béke visszataszító meztelenségét.

A szociálsoviniszták (Plehanovék és Scheidemannék) és a szociálpacifisták (Turati és Kautsky) *elvi egysége* éppen abban áll, hogy *objektíve* ezek is meg amazok is az imperializmus *kiszolgálói*: egyesek úgy „szolgálják" az imperializmust, hogy az imperialista háborút szépítgetik, alkalmazva rá a „haza védelmének" fogalmát, mások meg úgy szolgálják *ugyanezt* az imperializmust, hogy a demokratikus békéről szóló frázisokkal szépítgetik az érlelődő és készülőben levő imperialista békét.

Az imperialista burzsoáziának mindkét fajtájú vagy árnyalatú lakájokra szüksége van: a Plehanovokra azért, hogy „le a hódítókkal" csatakiáltással a mészárlás folytatására buzdítsák, a Kautskykra azért, hogy a béke émelyítő dicsőítésével csillapítsák és megnyugtassák a túlságosan elkeseredett tömegeket.

Ezért aztán a világ szociálsovinisztáinak általános összefogása a szociálpacifistákkal — az az általános „összeesküvés a szocializmus ellen", amelyről a berni Nemzetközi Szocialista Bizottság[96] egyik felhívásában van szó, az az „általános amnesztia", amelyről nem egyszer beszéltünk — nem lesz véletlen, hanem csak a világszerte meglevő szintén-„szocialista" mozgalom *e két* irányzata

közti elvi egység megnyilvánulása lesz. Nem véletlen, hogy Plehanov egy és ugyanabban az időben őrjöngve ágál a Scheidemannok „árulása“ ellen és célozgat a békére meg az egységre ezekkel az urakkal, majd ha annak ideje elérkezik.

De — hozza fel esetleg az olvasó ellenvetésképpen — megfeledkezhetünk-e arról, hogy az imperialista béke „mégis csak jobb“, mint az imperialista háború? hogy a demokratikus béke-programot, ha egészében nem is, de a „lehetőség szerint“, „részleteiben“ meg lehet valósítani? hogy a független Lengyelország jobb, mint az orosz Lengyelország? hogy az ausztriai olasz területek Olaszországhoz csatolása haladást jelent?

Éppen ilyen meggondolásokkal takaróznak Turati meg Kautsky védelmezői, és nem veszik észre, hogy ezzel forradalmi marxistákból burzsoá tucatreformistákká válnak.

Hát lehet-e ép ésszel tagadni, hogy a bismarcki Németország a maga szociális törvényeivel „jobb“, mint az 1848 előtti Németország? Hogy a sztolipini reformok Oroszországa „jobb“, mint az 1905 előtti Oroszország? Vajjon a német szociáldemokraták (akkor még szociáldemokraták voltak) megszavazták-e ezen az alapon a bismarcki reformokat? Vajjon az orosz szociáldemokraták szépítgették-e, vagy akárcsak támogatták-e a sztolipini reformokat, nem számítva persze Potreszov meg Maszlov úrékat és Társaikat, akiktől most még *saját pártjuk tagja*, Martov is megvetéssel fordul el?

A történelem az ellenforradalmak idején sem áll egy helyben. A történelem előrehaladt az 1914—1916-os imperialista mészárlás idején is, amely *folytatása* volt a megelőző évtizedek imperialista politikájának. A világkapitalizmus, amely a mult század 60—70-es éveiben, a szabadverseny idején, élenjáró és haladó erő volt, s amely a XX. század elején *monopol*kapitalizmusba, vagyis imperializmusba nőtt át, a háború idején jelentős lépést tett *előre*, nem csupán a finánctőke még nagyobbmérvű koncentrációja felé, hanem *államkapitalizmusba* való átcsapása felé is. A nemzeti összetartozás erejét, a nemzeti szimpátiák jelentőségét elárulta ebben a háborúban például az írek

magatartása az egyik imperialista koalícióban, a cseheké a másikban. Az imperializmus tudatos vezérei azt mondják magukban: persze, céljainkat nem tudjuk megvalósítani a kis népek elnyomása nélkül, dehát az elnyomásnak két módszere van. Vannak esetek, amikor biztonságosabb — és előnyösebb — az, ha az imperialista háborúban úgy jutunk őszinte, lelkiismeretes „honvédőkhöz", hogy *politikailag* független államokat hozunk létre, amelyek *pénzügyi* függőségéről azután „mi" már gondoskodunk! Egy független Bulgária szövetségesének lenni (az imperialista hatalmak komoly háborúja esetén) előnyösebb, mint egy függő Írország urának lenni! A befejezetlen nemzeti reformok véghezvitele néha belsőleg megszilárdíthatja az imperialista koalíciót — ezt helyesen veszi számításba Karl Renner, a német imperializmus egyik legaljasabb szolgája, aki persze minden erejével síkraszáll általában a szociáldemokrata pártok „egysége" mellett, különösen pedig a Scheidemannal és Kautskyval való egység mellett.

A dolgok objektív menete megteszi a magáét, s ahogyan az 1848-as és 1905-ös forradalmak eltiprói egyben, bizonyos értelemben, végrendeletének végrehajtói is voltak, ugyanúgy az imperialista mészárlás irányítói *kénytelenek* végrehajtani bizonyos államkapitalista, bizonyos nemzeti reformokat. Ezenfelül a háború és a drágaság által elkeserített tömegeket meg kell *nyugtatni* aprócseprő engedményekkel: miért ne ígérnők meg (és vinnők keresztül részben — hiszen ez semmire sem kötelez!) a „fegyverkezés csökkentését"? Hiszen akárhogy is vesszük, a háború olyan „iparág", amely hasonlít az erdőgazdaságra: évtizedek kellenek ahhoz, hogy elég nagy fák nőjenek fel... azaz hogy eléggé bőséges és felnőtt „ágyútöltelék" álljon rendelkezésre. Egy évtized elmultával pedig, reméljük, az „egységes" nemzetközi szociáldemokrata mozgalomban felnőnek az új Plehanovok, az új Scheidemannok és az új mézes-mázos, békülékeny Kautskyk...

A burzsoá-reformisták és pacifisták olyan emberek, akiket egy vagy más formában rendszerint *megfizetnek* azért, hogy a kapitalizmus toldozgatásával erősítsék a kapitalizmus uralmát, hogy a néptömegeket elaltassák és elvonják a forradalmi harctól. Amikor a szocialista

mozgalom olyan „vezérei“, mint Turati és Kautsky, akár nyilt kijelentésekkel (egy ilyen „elszólása“ volt Turatinak 1916 december 17-i hirhedt beszédében), akár bizonyos dolgok *elhallgatásával* (aminek Kautsky olyan nagy mestere), azt a gondolatot sugalmazzák a tömegeknek, hogy a mostani imperialista háború fejleményeképpen lehetséges a demokratikus béke, a burzsoá kormányok *egyidejű fennmaradásával*, az imperialista világkapcsolatok egész szövevénye elleni forradalmi felkelés nélkül — akkor kötelességünk kijelenteni, hogy az efféle prédikáció népámítás, hogy semmi köze a szocializmushoz, hogy ez végeredményben az *imperialista* béke kendőzése.

Mi a demokratikus béke *mellett* vagyunk. És éppen ezért nem akarunk hazudni a népeknek, mint Turati és Kautsky — persze, a legjobb szándékkal és a legnemesebb buzgalommal! — teszi. Mi megmondjuk az *igazságot:* hogy a demokratikus béke lehetetlen, ha Anglia, Franciaország, Németország és Oroszország forradalmi proletariátusa nem dönti meg a burzsoá kormányokat. Igen nagy ostobaságnak tartanánk, ha a forradalmi szociáldemokraták elvetnék a reformokért folytatott harcot általában, az „államrendszer“ reformjaiért folytatott harcot is beleértve. De Európában éppen most olyan a helyzet, amikor jobban, mint valaha, gondolnunk kell arra az igazságra, hogy *a reformok a forradalmi osztályharc melléktermékei.* Mert hiszen most — nem a mi akaratunkból, nem azért, mert bárki is valamiféle terveket dolgozott ki, hanem a dolgok objektív menete folytán — a nagy történelmi kérdések megoldása került napirendre az új alapokat létrehozó tömegek közvetlen erőszaka útján, nempedig a korhadt és pusztulóban levő régi talaján létrejövő egyezkedések útján.

Éppen most, amikor az uralkodó burzsoázia arra készül, hogy békés úton lefegyverezze a proletárok millióit és — valamilyen tetszetős ideológia leple alatt, s feltétlenül a mézes-mázos pacifista frázisok szenteltvizével hintve be őket! — veszélytelenül átvezesse a proletárok millióit a sáros, bűzös lövészárkokból, ahol gyilkolás volt a mesterségük, a kapitalista gyárak kényszermunkájára, ahol „becsületes munkával“ le kell majd dolgozniok a

százmilliárdos államadósságokat, éppen most még nagyobb jelentőségre tett szert mint a háború elején az a jelszó, amellyel pártunk 1914 őszén fordult a népekhez: az imperialista háború átváltoztatása a szocializmusért folytatott polgárháborúvá*! A kényszermunkára ítélt Karl Liebknecht csatlakozott ehhez a jelszóhoz, amikor a Reichstag szószékéről azt mondotta: fordítsátok a fegyvert az országon belüli osztályellenségeitek ellen! Hogy a jelenlegi társadalom mennyire megérett a szocializmusra való áttérésre, azt éppen a háború bizonyította be, amikor a nép erejének megfeszítése szükségessé tette az áttérést több mint félszázmillió ember egész gazdasági életének *egy* központból való szabályozására. Ha ez lehetséges a junker-nemesek maroknyi csoportja vezetésével, néhány fináncmágnás érdekében, bizonyára nem kevésbbé lehetséges az öntudatos munkások vezetésével, a lakosság éhínségtől és a háborútól elgyötört kilenctizedrészének érdekében.

De az öntudatos munkásoknak ahhoz, hogy a tömegeket vezethessék, meg kell érteniök, hogy a szocialista mozgalom olyan vezérei, mint Turati, Kautsky és Társaik, teljesen rohadtak. Ezek az urak forradalmi szociáldemokratáknak képzelik magukat és mélységesen felháborodnak, amikor azt mondják nekik, hogy Bissolati, Scheidemann meg Legien urék és kompániájuk pártjában van a helyük. De Turati és Kautsky egyáltalán nem értik meg, hogy csakis a tömegek forradalma képes megoldani a napirendre került nagy kérdéseket; egy cseppet sem hisznek a forradalomban, egy csepp figyelmet és érdeklődést sem tanusítanak aziránt, hogyan érlelődik ez a forradalom a tömegek tudatában és érzéseiben, éppen a háborúval összefüggésben. Figyelmüket teljesen lekötik a reformok és az uralkodó osztályok egyes részei közötti megegyezések, az uralkodóosztályokhoz fordulnak, azokat igyekeznek „rábeszélni", hozzájuk akarják idomítani a munkásmozgalmat.

Márpedig most minden azon mulik, hogy a proletariátus öntudatos élcsapata minden gondolatát és erejét

* *Lenin* Művei. 21. köt. 1951. 13—21. old. — *Ford.*

a saját kormánya megdöntéséért folytatott forradalmi harcra összpontositsa. Olyan forradalmak, amilyeneket Turati is, Kautsky is „kész" elismerni, olyanok, amelyeknél előre meg lehetne mondani, hogy mikor lángol fel a forradalom és milyen nagyok a győzelmi esélyei — nincsenek. A forradalmi helyzet adva van Európában. Adva van a tömegek óriási elégedetlensége, forrongása és elkeseredettsége. *Ennek* az áradatnak erősítésére kell összpontosítaniok a forradalmi szociáldemokratáknak minden erejüket. A forradalmi mozgalom erejétől függ majd az, hogy, kisebb sikere esetén, a „megigért" reformokból mennyi valósul meg ténylegesen és hogy legalább valamelyest használára válnak-e ezek a munkásosztály további harcának. A forradalmi mozgalom erejétől függ majd, sikere esetén, a szocializmus győzelme Európában és az, hogy ne imperialista fegyverszünet jöjjön létre Németországnak Oroszország és Anglia elleni harcában, és Oroszország meg Németország Anglia elleni harcában, vagy az Egyesült Államoknak Németország és Anglia elleni harcában stb., hanem valóban tartós és valóban demokratikus béke.

„Szocial-Demokrat" 58. sz.
1917 január 31.

STATISZTIKA ÉS SZOCIOLÓGIA[97]

ELŐSZÓ

Az olvasó figyelmébe ajánlott tanulmányok részben még nem jelentek meg a sajtóban, részben pedig a háború előtt különböző időszaki kiadványokban megjelent cikkek utánnyomásai. E tanulmányok tárgya: a nemzeti mozgalmak jelentőségének és szerepének, a nemzeti és a nemzetközi egymáshoz való viszonyának kérdése, most természetesen különös érdeklődésre tarthat számot. Ennek a kérdésnek fejtegetésénél a leggyakoribb és legnagyobb hiba a történeti nézőpont és a konkrétság hiánya. Igen gyakori dolog az, hogy mindenféle csempészárut tálalnak fel általános frázisok lobogója alatt. Ezért úgy véljük, hogy egyáltalán nem lesz fölösleges egy kis statisztika. Azt hisszük, hogy nem lesz haszontalan, ha azt, amit a háború előtt mondottunk, összehasonlítjuk a háború tanulságaival. A tanulmányokat az elmélet és a szempont egysége kapcsolja össze.

1917 január.

Szerző

A NEMZETI MOZGALMAK TÖRTÉNELMI KÖRÜLMÉNYEI

A tények makacs dolgok, mondja az angol közmondás. Ez a közmondás különösen gyakran jut eszünkbe akkor, mikor azt látjuk, hogy egyik-másik író csalogányként áradozik a „nemzeti elv“ magasztosságáról, annak különböző jelentéseiben és vonatkozásaiban, és emellett ezt az „elvet“ jobbára éppen olyan szerencsésen alkalmazza, mint amilyen szerencsés és helyénvaló volt a nép-

mese ismert hősének mondása, aki egy temetési menet láttán így kiáltott fel: „Soha el ne fogyjon a munkátok!"

A pontos, vitathatatlan tények különösen elviselhetetlenek az effajta írók számára, márpedig éppen az ilyen tények különösen nélkülözhetetlenek, ha komolyan el akarunk igazodni egy bonyolult és nehéz, gyakran tudatosan összezavart kérdésben. De hogyan gyüjtsük össze e tényeket? hogyan állapítsuk meg összefüggésüket és kölcsönös függőségüket?

A társadalmi jelenségek terén nincs elterjedtebb és tarthatatlanabb eljárás, mint az, hogy kiragadnak *egyes* tényecskéket, és példákkal játszadoznak. Példákat általánosságban felhozni semmi fáradságba sem kerül, de ennek nincs is semmi jelentősége vagy tisztán negatív jelentősége van, mert minden az egyes esetek történelmi, konkrét körülményein fordul meg. A tények, ha *egészükben*, *összefüggésükben* nézzük azokat, nemcsak „makacs", de kétségtelenül bizonyító erejű dolgok is. A tények, ha kiragadjuk őket az egészből, összefüggésükből, ha töredékesek és önkényesek, nem tekinthetők többnek, mint puszta játéknak, vagy még annál is rosszabbnak. Amikor például egy író, aki a multban komoly író volt és azt kívánja, hogy annak is tekintsék, kiragadja a mongol iga tényét és példaként hozza fel a XX. század Európájában lejátszódott egyes események magyarázatára, vajjon tarthatjuk-e ezt csupán játéknak, vagy pedig helyesebb-e az ilyen eljárást politikai szélhámosságnak minősíteni? A mongol iga történelmi tény, amely kétségkívül összefügg a nemzeti kérdéssel, mint ahogy a XX. század Európájában is számos olyan tény észlelhető, amely ugyancsak kétségtelenül összefügg a nemzeti kérdéssel. De kevés olyan ember van — az ilyenfajta embereket a franciák „nemzeti bohócoknak" nevezik —, aki elvárja, hogy komolyan vegyék, és ugyanakkor a XX. század Európájában lezajlott eseményeket a mongol iga „tényével" illusztrálja.

Az ebből adódó következtetés világos: kisérletet kell tennünk arra, hogy pontos és vitathatatlan tényekből olyan alapot teremtsünk, amelyre támaszkodni lehet és amellyel szembe lehet állítani bármelyiket azok közül az

„általános“ és „példálózó“ fejtegetések közül, amelyekkel napjainkban bizonyos országokban olyan mértéktelenül visszaélnek. Ahhoz, hogy ez tényleg alapul szolgálhasson, nem egyes tényekből, hanem a vizsgált kérdésre vonatkozó tények *összességéből* kell kiindulni, *egyetlen* kivétel *nélkül*, mert másképp elkerülhetetlenül felmerül az a gyanú, mégpedig teljes joggal, hogy a tények önkényesen vannak kiválasztva, illetve összeválogatva, hogy a maguk egészében vett történelmi jelenségek objektív összefüggése és kölcsönös függősége helyett „szubjektív“ kotyvalékot tálalnak elénk, talán valami piszkos dolog igazolására. Ez bizony előfordul ... gyakrabban, mint gondolnánk.

Ezekből a megfontolásokból kiindulva, elhatároztuk, hogy a statisztikával kezdjük, noha persze teljesen tudatában vagyunk annak, hogy milyen mély ellenszenvet kelt a statisztika bizonyos olvasókban, akik az „alantas igazságoknál“ többre tartják a „bennünket felemelő csalást“, és bizonyos írókban, akik az internacionalizmusról, a kozmopolitizmusról, a nacionalizmusról, a patriotizmusról stb. szóló „általános“ elmélkedések lobogója alatt politikai csempészárut terjesztenek.

I. FEJEZET

EGY KIS STATISZTIKA

I

Ahhoz, hogy a nemzeti mozgalmakra vonatkozó adatokat valóban *összességükben* áttekinthessük, a földkerekség *egész* lakosságából kell kiindulnunk. Itt két ismérvet kell minél pontosabban megállapítani és minél teljesebben megvizsgálni: először, az egyes államok nemzeti összetételének tisztaságát vagy tarkaságát; másodszor, az államoknak (vagy abban az esetben, ha kétség merül fel aziránt, hogy lehet-e tulajdonképpen államról beszélni, az államszerű alakulatoknak) politikailag önálló és politikailag függő államokra való megoszlását.

A legújabb, 1916-ban közzétett adatokat vesszük és két forrásra támaszkodunk: egy németre — Otto Hübner „Földrajzi-Statisztikai Táblázatai“-ra, és egy angolra —

a „Politikai Évkönyv"-re („The Statesman's Year-Book"). Az első forrást kell alapul vennünk, minthogy az a minket érdeklő kérdésre vonatkozólag sokkal teljesebb, a másodikat pedig ellenőrzésre és néhány, főként részletekre vonatkozó helyesbítésre fogjuk felhasználni.

Kezdjük az áttekintést a politikailag önálló és a nemzeti összetétel egyöntetűsége szempontjából leginkább „tiszta" államokkal. Itt egycsapásra a *nyugat*európai, vagyis az Oroszországtól és Ausztriától nyugatra fekvő államok csoportja kerül az első helyre.

Összesen 17 ilyen állam van, amelyek közül öt, bár a nemzeti összetétel szempontjából igen tiszta, jelentéktelen területe folytán valósággal játékállamocska. Ezek: Luxemburg, Monakó, San Marino, Lichtenstein és Andorra, melyeknek lakossága együttesen mindössze 310 000 fő. Kétségtelenül sokkal helyesebb lesz, ha ezeket egyáltalán nem soroljuk az államok közé. A többi 12 állam közül hét a nemzeti összetétel szempontjából teljesen tiszta: Olaszországban, Hollandiában, Portugáliában, Svédországban és Norvégiában a lakosság 99%-a, Spanyolországban és Dániában a lakosság 96%-a egy nemzetiséghez tartozik. Három állam — Franciaország, Anglia és Németország — nemzeti összetétele majdnem teljesen tiszta. Franciaország lakosságának összesen 1,3%-a olasz, akiket III. Napoleon, a nép akaratát lábbal tiporva és meghamisítva, csatolt Franciaországhoz. Angliában Írország annektált terület, amelynek 4,4 milliós lakossága alig $^1/_{10}$-e Anglia egész lakosságának (46,8 millió). Németország 64,9 milliós lakosságából nemzetileg idegenek és nemzetileg majdnem valamennyien ugyanannyira elnyomott elemek, mint az írek Angliában: a lengyelek (5,47%), a dánok (0,25%) és az elzászlotaringiaiak (1,87 millió), noha az utóbbiak egy része (pontosan nem tudni hányadrésze), nemcsak nyelvénél, hanem gazdasági érdekeinél és szimpátiáinál fogva is kétségtelenül Németországhoz húz. Németországban összesen mintegy 5 millió főnyi lakosság tartozik az idegen, nemteljesjogú, sőt elnyomott nemzetekhez.

Nyugat-Európában csak két kis ország vegyes nemzetiségi összetételű: Svájc, amelynek lakossága valamivel kevesebb a négy milliónál, s 69%-ban németekből, 21%-ban

franciákból és 8%-ban olaszokból áll, továbbá Belgium (valamivel kevesebb mint 8 millió lakossal; hozzávetőlegesen valószínűleg körülbelül 53%-a flamand és körülbelül 47%-a francia). Meg kell azonban jegyezni, hogy bármennyire tarka is ezeknek az országoknak a nemzeti összetétele, nemzeti elnyomásról itt nem beszélhetünk. Mindkét ország alkotmánya szerint valamennyi nemzet egyenjogú; Svájcban ezt az egyenjogúságot a valóságban is teljesen keresztülvitték; Belgiumban a flamandok nem egyenjogúak, bár ők alkotják a lakosság többségét, de az egyenlőtlenség elenyésző például ahhoz képest, ami a németországi lengyeleknek, vagy az angliai íreknek jutott osztályrészül, nem is szólva arról, ami mindennapos azokban az országokban, amelyek kívül esnek az államok általunk vizsgált csoportján. Egyébként a „nemzetiségi állam" kifejezés, amelyet különösen a nemzeti kérdés opportunistáinak, K. Renner és O. Bauer osztrák íróknak sikerült forgalomba hozniok, ugyanezért csak igen korlátozott értelemben tekinthető helyesnek, mégpedig csak az esetben, ha egyrészt nem feledkezünk meg az ilyen típusú államok többségének sajátos történelmi helyéről (erről alább még beszélni fogunk), másrészt pedig, ha nem engedjük meg, hogy ezzel a fogalommal álcázzák a nemzetek tényleges egyenjogúsága és a nemzetek elnyomása közötti alapvető különbséget.

A vizsgált országokat egybevéve egy 12 nyugateurópai államból álló csoportot kapunk összesen 242 millió lakossal. Ebből a 242 millióból csupán 9½ millió, azaz mindössze 4% az elnyomott nemzet (Angliában és Németországban). Ha ebben a 12 államban a lakosságnak mindama részeit összegezzük, amelyek nem tartoznak az államban vezető nemzethez, akkor az eredmény mintegy 15 millió, azaz 6%.

Tehát nagyjában és egészében az államok szóbanforgó csoportját a következő ismérvek jellemzik: ezek a legfejlettebb tőkés országok, a legfejlettebbek mind politikai, mind gazdasági tekintetben. Ugyanígy kulturális színvonaluk is a legmagasabb. Nemzeti tekintetben ezeknek az országoknak többsége teljesen vagy majdnem teljesen tiszta nemzetiségi összetételű. A nemzeti egyenjogúság

hiánya, mint sajátos politikai jelenség, egész jelentéktelen szerepet játszik. A „nemzeti államnak" azzal a típusával van dolgunk, amelyről olyan gyakran beszélnek, de a legtöbb esetben megfeledkeznek ennek a típusnak történelmileg meghatározott és átmeneti jellegéről az emberiség általános kapitalista fejlődésében. De erről részletesebben a maga helyén fogunk beszélni.

Az a kérdés, hogy vajjon a nyugateurópai államokra szorítkozik-e ez a típus? Nyilvánvalóan nem. Ennek a típusnak valamennyi fő ismérve, a gazdasági (a kapitalizmus nagyarányú és különösen gyors fejlődése), a politikai (képviseleti rendszer), a kulturális és a nemzeti ismérvek Amerika és Ázsia legelőrehaladottabb államaiban: az Egyesült Államokban és Japánban is megfigyelhetők. Az utóbbi nemzeti összetétele már régen kialakult és teljesen tiszta: a lakosság több mint 99%-a japán. Az Egyesült Államokban a lakosságnak csak 11,1%-át teszik a négerek (valamint a mulattok és indiánok), akiket az elnyomott nemzetek közé kell számítani, minthogy az 1861—1865-ös polgárháborúban kivívott és a köztársaság alkotmányában biztosított egyenlőséget a gyakorlatban a négerek főbb lakóhelyein (délen), mégpedig számos vonatkozásban egyre inkább korlátozták, azzal kapcsolatban, hogy az 1860—1870-es évek haladó, monopoliumelőtti kapitalizmusa a legújabb korszak reakciós, monopolkapitalizmusába (imperializmusba) ment át, amely korszaknak Amerikában különösen világos határvonala a spanyoloknak és az amerikaiaknak 1898-as imperialista (azaz két rablónak a zsákmányon való osztozkodása által előidézett) háborúja.

Az Egyesült Államok 88,7%-ot tevő fehérbőrű lakosságának 74,3%-a amerikai és csak 14,4%-a külföldi születésű, azaz más országokból bevándorolt. Mint tudjuk, az amerikai kapitalizmus fejlődésének különösen kedvező körülményei és ennek a fejlődésnek különös gyorsasága idézte elő azt, hogy az óriási nemzeti különbségek sehol a világon nem mosódnak el és olvadnak össze olyan gyorsan és olyan gyökeresen egy egységes, „amerikai" nemzetben, mint itt.

Ha az Egyesült Államokat és Japánt a fentebb fel-

sorolt országokhoz számítjuk, 14 államot kapunk, összesen 394 millió lakossal, akik közül körülbelül 26 millió, azaz 7%-uk, nemzeti szempontból nem egyenjogú. A kérdésnek elébe vágva, megjegyezzük, hogy a XIX. század végén és a XX. század elején, azaz éppen abban az időszakban, amikor a kapitalizmus imperializmusba csapott át, pontosan ennek a 14 előrehaladott államnak többsége tört előre különös erővel a gyarmati politika útján, aminek következtében ezek az államok most több mint félmilliárd lakossággal „rendelkeznek" a gyarmati és a függő országokban.

II

A keleteurópai államok csoportja — Oroszország, Ausztria, Törökország (ez utóbbit földrajzilag most helyesebb ázsiai államnak, gazdaságilag pedig „félgyarmatnak" tekinteni) és 6 kis balkáni állam: Románia, Bulgária, Görögország, Szerbia, Montenegró és Albánia — az államok előbbi csoportjától gyökeresen eltérő képet mutat. *Egyik* állam *sem* tiszta nemzeti összetételű! Csak a kis balkáni államokat lehet nemzeti államoknak nevezni, ugyanakkor azonban nem szabad megfeledkezni arról, hogy a lakosság 5—10%-a ezekben is más nemzetiségű, hogy (az illető nemzethez tartozók számához képest) nagyon sok román és szerb „saját" államának határain kívül él, hogy általában a Balkáhon az „államalakulás" burzsoá-nemzeti irányban nem fejeződött be, még a — hogy úgy mondjuk — „tegnapi", az 1911—1912-es háborúkban sem. Egyetlen *olyan* nemzeti állam sincs a kis balkáni államok között, mint Spanyolország, Svédország stb. A nagy keleteurópai államokban pedig, mind a háromban a „saját", s emellett vezető nemzetiséghez tartozó lakosság számaránya csupán 43%. Ennek a három államnak mindegyikében a lakosság több mint fele, 57%-a, a „másnemzetiségű" (hivatalos orosz nyelven szólva — idegen) lakossághoz tartozik. Az államok nyugateurópai es keleteurópai csoportja közötti különbség statisztikailag a következőképpen fejezhető ki:

Az első csoportban 10 tiszta vagy majdnem teljesen tiszta nemzeti állam van, 231 millió lakossal; és csak két,

nemzeti szempontból „tarka“ állam, de nemzeti elnyomás nélkül, alkotmányos és a gyakorlatban is keresztülvitt nemzeti egyenjogúsággal, 11½ millió lakossal.

A második csoportban 6 majdnem tiszta állam van, 23 millió lakossal, és *három* „tarka“ vagy „kevert“ állam, nemzeti egyenjogúság nélkül, 249 millió lakossal.

Nagyjában és egészében a más nemzetiségű (vagyis nem a vezető nemzethez* tartozó) lakosság számaránya Nyugat-Európában 6%, ha pedig az Egyesült Államokat és Japánt is hozzászámitjuk, akkor 7%. Kelet-Európában ez a számarány — 53%!

Először 1935-ben, a „Bolsevik“ című folyóirat 2. számában jelent meg.

---

* Oroszországban a nagyoroszok, Ausztriában a németek és a magyarok, Törökországban a törökök.

KÉPZELT VAGY VALÓSÁGOS MOCSÁR?

R. Grimm elvtárs a többségről és kisebbségről szóló cikkében („Berner Tagwacht"* és „Neues Leben"**) azt állítja, hogy „nálunk is kiagyaltak" „egy mocsárt, egy képzelt centrumot a párton belül".

Be fogjuk bizonyítani, hogy éppen az az álláspont, amelyre Grimm a fentemlített cikkben helyezkedett, tipikus centrista álláspont.

Grimm vitába száll a többséggel, és a következőket írja:

„A Zimmerwald és Kiental platformján álló pártok közül *egyetlenegy sem* adta ki a jelszót a katonai szolgálat megtagadására és nem kötelezte egyidejűleg tagjait, hogy ezt gyakorlatilag végrehajtsák. Maga Liebknecht is felöltötte az egyenruhát és belépett a hadseregbe. Az olasz párt beérte a hadihitelek és az osztálybéke elvetésével. A franciaországi kisebbség ugyanígy járt el."

Csodálkozva dörzsöljük a szemünket. Újra elolvassuk Grimm cikkének ezt a fontos bekezdését és azt tanácsoljuk az olvasónak, hogy alaposan gondolkozzék rajta.

Hihetetlen, de így van! Annak bizonyítása érdekében, hogy a centrumot nálunk csupán kiagyalták, Grimm, ennek a mi centrumunknak képviselője, egy kalap alá veszi a baloldali internacionalistákat (Liebknecht) a jobboldali zimmerwaldistákkal, vagy centrummal!!!

Hát valóban arra számít Grimm, hogy becsapja a svájci munkásokat és meggyőzi őket arról, hogy Liebknecht

---

* — „Berni Őrszem". — *Szerk.*
** — „Új Élet". — *Szerk.*

és az olasz párt ugyanahhoz az irányzathoz tartozik? hogy nincs meg köztük *éppen az a különbség*, amely a baloldaliakat és a centrumot egymástól elválasztja?

Lássuk a *mi* érveinket:

Először, hallgassunk meg egy tanut, aki nem tartozik sem a centrumhoz, sem a baloldaliakhoz. Ernst Heilmann német szociálimperialista a „Glocke"[98] 1916 augusztus 12-i számában, a 772. oldalon, a következőket írta: „. . . Die Arbeitsgemeinschaft"* vagyis a *zimmerwaldi jobboldal*, amelynek teoretikusa Kautsky, politikai vezérei pedig Haase és Ledebour . . ." Kétségbevonhatja-e Grimm, hogy Kautsky—Haase—Ledebour a centrum tipikus képviselői?

Másodszor. Lehetséges-e, hogy Grimm nem tud arról, hogy a zimmerwaldi jobboldal, vagy centrum a mai szocialista mozgalomban a NSzI-val, a hágai Nemzetközi Szocialista Irodával, a *szociálpatrióták irodájával* való haladéktalan szakítás *ellen* lép fel? hogy a baloldal e szakítás *mellett* van? hogy az „Internacionále" csoport képviselői — márpedig éppen ehhez tartozik Liebknecht is — Kientalban a NSzI összehívása ellen és a vele való szakításért harcoltak?

Harmadszor. Talán Grimm megfeledkezett arról, hogy a kientali határozatban nyiltan elitélt szociálpacifizmus éppen most a franciaországi, németországi és olaszországi centrum platformjává vált? hogy az egész olasz párt, amely sem saját parlamenti csoportjának nagyszámú szociálpacifista határozata és nyilatkozta ellen, sem Turati december 17-i gyalázatos beszéde ellen nem tiltakozott, a szociálpacifizmus platformján áll? hogy Németországban mindkét baloldali csoport, mind az ISD (Németország Internacionalista Szocialistái), mind pedig az „Internacionále" (vagy a „Spartacus" csoport, amelyhez Liebknecht is tartozik) *nyiltan elvetette* a centrum szociálpacifizmusát? Emellett ne feledjük, hogy Franciaország legveszedelmesebb szociálimperialistái és szociálpatriótái, élükön Sembat-val, Renaudellel és Jouhaux-val, *ugyancsak* a szociálpacifista határozatokra szavaztak és

* — munkaközösség. — *Szerk.*

hogy ilymódon különösen szemléletesen feltárult a szociálpacifizmus valóságos, objektív jelentősége.

Negyedszer ... de elég! Grimm pontosan a centrum felfogását vallja, amikor azt a tanácsot adja a svájci pártnak, hogy „elégedjék meg“ a hitelek és az osztálybéke elvetésével, amint ezt az olasz párt tette. Grimm a többség javaslatait éppen a centrum álláspontjáról bírálja, azért, mert ez a többség *Liebknecht* álláspontjához akar közeledni.

Grimm a világosság, nyiltság és becsületesség védelmében lép fel. Rendben van! Vajjon ezek a kiváló tulajdonságok nem írják elő, hogy világosan, nyiltan, becsületesen különbséget tegyünk Liebknecht és a centrum álláspontja és taktikája között, s ne vegyük őket egy kalap alá?

Liebknechttel lenni, a következőket jelenti: (1) támadni kell a saját országunkban levő fő ellenséget; (2) le kell leplezni saját országunk szociálpatriótáit (és nem csupán a *külföldieket*, engedelmével Grimm elvtárs!), harcolni kell ellenük, nem pedig egyesülni velük — engedelmével Grimm elvtárs! — a baloldali radikálisok ellen; (3) nyiltan bírálni kell és fel kell tárni nem csupán saját országunk szociálpatriótáinak, hanem szociálpacifistáinak és „centristáinak“ gyengeségeit is; (4) ki kell használni a parlamenti szószéket arra, hogy forradalmi harcra hívjuk fel a proletariátust, arra, hogy fordítsa visszafelé a fegyvert; (5) illegális irodalmat kell terjeszteni és illegális gyűléseket kell rendezni; (6) proletár-tüntetéseket kell szervezni, például olyanokat, mint a Potsdami-téren tartott berlini tüntetés, amelyen Liebknechtet letartóztatták; (7) sztrájkokra kell felszólítani a hadiipari munkásokat, mint az „Internacionále“ csoport tette illegális kiáltványaiban; (8) nyiltan rá kell mutatni a jelenlegi, reformista tevékenységre szorítkozó pártok teljes „megújhodásának“ szükségességére és úgy kell dolgozni, ahogyan Liebknecht dolgozott; (9) fenntartás nélkül el kell vetni a haza védelmét az imperialista háborúban; (10) az egész vonalon harcolni kell a szociáldemokrácián belül jelentkező reformizmus és opportunizmus ellen; (11) ugyanilyen engesztelhetetlenül kell fellépni a szakszervezeti vezérek ellen, akik minden országban, különösen Német-

országban, Angliában és Svájcban a szociálpatriotizmus, az opportunizmus stb. előhadát képezik.

Világos, hogy *ebből* a szempontból a többség határozati javaslatában sok bírálni való van. Erről azonban csak külön cikkben lehet beszélni. Itt csak azt kell hangsúlyozni, hogy a többség mindenesetre bizonyos lépéseket javasol *ebben* az irányban, Grimm viszont ezt a többséget nem balról, hanem *jobbról*, nem Liebknecht álláspontjáról, hanem a centrum álláspontjáról támadja.

Grimm cikkében minduntalan összekever két elvileg különböző kérdést: először, azt a kérdést, hogy *mikor*, melyik pillanatban kell megvalósítani az egyik vagy a másik forradalmi akciót. Értelmetlen dolog arra törekedni, hogy ezt a kérdést előre eldöntsük, és amikor Grimm ebből kifolyólag szemrehányást tesz a többségnek, egyszerűen port hint a munkások szemébe.

A második kérdés: *hogyan* változtassuk, alakítsuk át azt a pártot, amely most *nem képes* rendszeres, szívós és bármilyen konkrét körülmények között valóban forradalmi harcot folytatni, olyan párttá, amely *képes volna erre*.

Ez a legfontosabb kérdés! Itt a *g y ö k e r e* az egész vitának, az egész harcnak, mely az egyes irányzatok között a háború kérdésében, valamint az ország védelmének kérdésében folyik! És éppen ez az, amit Grimm elhallgat, elkendőz és elhomályosít. Mi több: Grimm magyarázatai végeredményben azt jelentik, hogy *tagadja* ezt a kérdést. *Minden marad a régiben* — ez vonul végig vörös fonálként Grimm egész cikkén; ez a legmélyebben fekvő alapja annak az állításnak, hogy ez a cikk a *centrumot* képviseli. Minden marad a régiben: *c s a k* a hadihiteleket és az osztálybékét kell elvetni! Minden okos burzsoának el kell ismernie, hogy végeredményben ez *nem elfogadhatatlan* a burzsoázia számára sem: ez még nem veszélyezteti a burzsoázia uralmát, nem akadályozza a háború folytatásában („alávetjük magunkat“, mint „kisebbség az államban“ — Grimm e szavainak igen-igen nagy a politikai jelentősége, sokkal nagyobb, mint az első pillantásra látszik!).

És talán nem nemzetközi tény az, hogy maga a burzsoázia és kormányai a hadviselő országokban, mindenek-

előtt Angliában és Németországban, *csakis* Liebknecht híveit *üldözik* és *megtűrik* a centrum képviselőit?

Előre, balra, még ha ez néhány szociálpatrióta vezér távozásával jár is együtt! — ez, röviden, a többség javaslatainak politikai értelme.

Vissza Zimmerwaldtól, jobbra, a szociálpacifizmushoz, a centrum álláspontjához, a szociálpatrióta vezérekkel való „békéhez", semmiféle tömegakció, a mozgalom semmiféle forradalmasítása, a párt semmiféle megújhodása! — ez Grimm álláspontja.

Reméljük, hogy ez végre felnyitja a svájci baloldali radikálisok szemét és rájönnek arra, hogy Grimm álláspontja centrista álláspont.

Lenin ezt a cikket német nyelven, 1917 január végén írta.

Először 1931-ben, a „Leninszkij Szbornyik" XVII. kötetében jelent meg.

MÓDOSÍTÓ JAVASLAT A HÁBORÚ KÉRDÉSÉRŐL HOZOTT HATÁROZATHOZ[99]

1. A párt parlamenti képviselőinek kötelezettsége arra nézve, hogy elvi megindokolással elutasítsanak minden hadikövetelést és hitelt. A leszerelés követelése.

2. Semmiféle osztálybéke; az elvi harc kiélezése valamennyi burzsoá párt ellen, valamint a munkásmozgalomban és a pártban jelentkező nacionalista, grütlista eszmék ellen.

3. Rendszeres forradalmi propaganda a hadseregben.

4. Minden, a háború és a „saját" kormány ellen irányuló forradalmi mozgalom és harc támogatása a hadviselő országokban.

5. Magában Svájcban mindenféle forradalmi tömegharc, sztrájkok, tüntetések elősegítése és azok nyilt fegyveres harccá változtatása.

6. A párt a forradalmi tömegharc céljának, amit már az 1915-ös aaraui pártkongresszus elismert, Svájc szocialista átalakítását nyilvánítja. Ez a forradalmi átalakulás az egyetlen és leghatékonyabb módja annak, hogy a munkásosztály megszabaduljon a drágaság és az éhínség borzalmaitól, és feltétlenül szükséges a militarizmus és a háború teljes kiküszöbölése érdekében.

A megírás ideje: 1917 január 27. és 29. (február 9. és 11.) között.

Először 1931-ben, a „Leninszkij Szbornyik" XVII. kötetében jelent meg

EGY RÖVID IDŐSZAK TÖRTÉNETE EGY SZOCIALISTA PÁRT ÉLETÉBEN

1917 január 7. A svájci szocialista párt vezetőségének ülése. R. Grimm, a „centrum" vezére, csatlakozik a szociálpatrióta vezérekhez és bizonytalan időre elhalasztja a pártkongresszust (amelyen a háború kérdését kellett volna megvitatni és amely 1917 február 11-re volt kitűzve).

Nobs, Platten, Naine és mások tiltakoznak és ellene szavaznak.

Hatalmas felháborodás az elhalasztás miatt az öntudatos munkások körében.

1917 január 9. A többség és a kisebbség határozati javaslatának nyilvánosságra hozatala. A többség határozati javaslatából *teljesen* hiányzik az a világos kijelentés, hogy a haza védelme *ellen* vannak (ezt Affolter és Schmid ellenezték), de a 3. §-ban mégiscsak benne van a követelés: „A párt parlamenti képviselőinek kötelezettsége arra nézve, hogy elvi megindokolással elutasítsanak minden hadikövetelést és hitelt." Ezt jól véssük emlékezetünkbe.

1917 január 23. A zürichi „Volksrecht"* közli a referendum[100] indokolását. Ebben az indokolásban az elhalasztást élesen, de teljesen jogosan, a grütlistáknak a szocializmuson aratott győzelmeként jellemzik.

A vezérek viharos felháborodása ez ellen a referendum ellen. *Grimm* a „Berner Tagwacht"-ban**, *Jacques Schmid* (Olten) a „Neue Freie Zeitung"-ban, *F. Schneider* a „Basler Vorwärts"-ben[101], továbbá, e „centristákon" kívül, a

---

* — „Népjog". — *Szerk.*
** — „Berni Őrszem". — *Szerk.*

szociálpatrióta *Huber* a st.-galleni „Volksstimme“-ben* — valamennyien szitkokkal és fenyegetésekkel halmozzák el a referendum kezdeményezőit.

R. Grimm e szégyenteljes hadjáratnak élén áll, különösen azon igyekszik, hogy megijessze „az ifjúság szervezetét“ és kilátásba helyezi, hogy fellép ellene a legközelebbi pártkongresszuson.

Német- és francia-Svájcban a munkások százai és százai írják alá buzgón a referendumot követelő íveket. Naine azt táviratozza Münzenbergnek, hogy a kantonális titkárság, minden valószínűség szerint, támogatni fogja a referendumot.

1917 január 22. A „Berner Tagwacht“ és a „Volksrecht“ közli *Gustav Müllernek*, a Nemzeti Tanács tagjának nyilatkozatát. Müller szabályszerű ultimátumot intéz a párthoz; csoportja nevében (így írja: „csoportunk“) kijelenti, hogy le fog mondani nemzeti-tanácsi mandátumáról, minthogy számára *elfogadhatatlan* „a hadihitelek elvi elutasítása“.

1917 január 26. *Greulich* a „Volksrecht“-ben megjelent negyedik cikkében ugyanilyen ultimátumot intéz a párthoz és kijelenti, hogy „magától értetődően“, lemond mandátumáról, ha a pártkongresszus elfogadja a *többség határozati javaslatának 3. paragrafusát.*

1917 január 27. E. Nobs szerkesztőségi megjegyzésben („A referendumról“) kijelenti, hogy *semmiesetre sem* ért egyet a referendum indokolásával.

Platten hallgat.

1917 január 31-én a titkárság elhatározza, hogy 1917 június 2-ra és 3-ra összehívja a pártkongresszust (ne feledjük, hogy a titkárság egyszer már elhatározta, hogy 1917 február 11-re tűzi ki a pártkongresszust, ezt a határozatot azonban a pártvezetőség megváltoztatta!).

1917 február 1-én Oltenben nem teljes létszámban összeül a Zimmerwaldi Konferencia. Résztvesznek rajta azoknak a szervezeteknek képviselői, amelyeket meghívtak az Antant szocialistáinak (1917 márciusi) konferenciájára.

---

* — „Népszava“. — *Szerk.*

Radek, Zinovjev és Münzenberg, az „Internacionále" (a németországi „Spartacus" csoport, amelynek K. Liebknecht tagja volt) egyik tagja, nyilvánosan ostorozzák R. Grimmet és kijelentik, hogy a szociálpatriótákkal Svájc szocialista munkásai *ellen* kötött szövetsége „politikai hullává" teszi őt.

A sajtó makacsul hallgat erről a konferenciáról.

1917 február 1-én Platten megjelenteti a háború kérdéseiről írt első cikkét. Itt két kijelentésre kell különös figyelmet fordítani.

Először, Platten szószerint a következőket írja: „Persze, a bizottságban érezni lehetett ama tiszta agy és ama rettenthetetlen és következetes zimmerwaldi harcos hiányát, aki kiállt azért, hogy a háború kérdését *elodázzák* a háború befejezéséig."

Nem nehéz kitalálni, ki ellen irányul a név megjelölése nélküli ütés.

Másodszor, Platten ugyanebben a cikkben a következő elvi kijelentést teszi:

„A háború kérdése — nem csupán a vélemények harca *e körül* a kérdés körül, hanem egy meghatározott irányzat is a párt további fejlődésében, harc az opportunizmus ellen a párton belül, fellépés a reformisták ellen, a forradalmi osztályharcért."

1917 február 3-án folyik le a centristák (Grimm, Schneider, Rimatet és mások) külön tanácskozása, amelyen Nobs és Platten is résztvett. Münzenberget és dr. Bronszkijt szintén meghívták, ők azonban megtagadták a részvételt.

Határozatot fogadtak el, amely szerint a többség határozati javaslatát „megváltoztatják", mégpedig úgy, hogy az lényegesen *rosszabb lesz* és „centrista határozati javaslattá" válik, különösen annak következtében, hogy a *3. paragrafus* eltűnik s helyébe teljesen határozatlan, semmitmondó szöveg kerül.

1917 február 6-án zajlik le a szociáldemokrata párt zürichi tagjainak közgyűlése. A legfontosabb pont: a bizottság megválasztása.

Kevesen gyűltek össze, különösen a munkások közül.

Platten azt javasolja, hogy halasszák el az ülést.

A szociálpatrióták és Nobs ezt ellenzik. A javaslatot elvetik.

Megkezdődik a választás. Amikor kitudódik, hogy dr. Bronszkijt megválasztották, a szociálpatrióta *Baumann* a bizottság négy tagja nevében kijelenti, hogy nem hajlandó együtt dolgozni dr. Bronszkijjal.

Platten azt javasolja, hogy fogadják el ezt az ultimátumot (vessék alá magukat az ultimátumnak), és az egész választást (teljesen antidemokratikusan és jogtalanul) meg nem történtnek nyilvánítja. Ezt a javaslatot elfogadják!!!

1917 február 9. Nyilvánosságra hozzák a többség „új" határozatát. Aláírták: a „centrista" Grimm, Rimatet, Schneider, Jacques Schmid stb., továbbá Nobs és Platten. A határozati javaslat sokkal rosszabb lett, s a *harmadik paragrafus*, mint már mondottuk, eltűnik.

A határozati javaslatban *semmiféle célzás* sincs az opportunizmus és a reformizmus elleni harcra, arra a szilárd elhatározásra, hogy követni kell Karl Liebknecht taktikáját!

Ez — tipikus centrista határozati javaslat, amelyben túlsúlyban vannak az „általános", állítólag „elméleti" fecsegések, a gyakorlati következtetések viszont előre megfontoltan annyira bizonytalanul és homályosan vannak benne megfogalmazva, hogy remélhetőleg nemcsak Grimm és G. Müller, hanem talán még Baumann = Zürich is kegyeskedik visszavonni ultimátumát és... megkegyelmezni a pártnak.

Végeredmény: a zimmerwaldizmust a svájci párt vezérei ünnepélyesen eltemették a „mocsárban".

Kiegészítés.

A st.-galleni „*Volksstimme*" (ahová igen gyakran ír *Huber* = Rohrschach), 1917 január 25-i száma szerint:

„Ezzel az arcátlansággal (azaz a referendum indokolásával) elég szembeállítani azt a tényt, hogy az elhalasztásról szóló javaslatot (január 7-én) *Grimm* elvtárs nyujtotta be és erélyesen védelmezte többek között *Manz*, *Greulich*, *Müller*, *Affolter és Schmid* elvtárs."

A „*Basler Vorwärts*" 1917 január 16-án

közli, hogy az elhalasztásról szóló javaslatot (január 7-én) a következő elvtársak nyujtották be:

„Grimm, Rimatet, Studer, Münch, Lang = Zürich, Schneider = Basel, Keel = St.-Gallen és Schnurrenberger (így!!? Talán sajtóhiba? Schneeberger helyett?). A munkásoknak minden okuk megvan rá, hogy hálásak legyenek ennek a két lapnak, amiért közölték ezeket a *neveket!* . .

Lenin német nyelven írta
1917 február végén.

Először 1931-ben, a „Leninszkij Szbornyik" XVII. kötetében jelent meg.

AZ 1917 MÁRCIUS 4-I (17-I) TÉZISEK FOGALMAZVÁNYA[102]

A pillanatnyilag, 1917 március 17-én, Zürichben rendelkezésre álló oroszországi hírek olyan szűkszavúak és az események országunkban most olyan gyorsan fejlődnek, hogy a dolgok állásáról csak nagy óvatossággal lehet ítéletet mondani.

Tegnap a táviratok úgy tüntették fel a dolgot, hogy a cár már lemondott és az új októbrista-kadet kormány[103] már megegyezést kötött a Romanov-dinasztia más képviselőivel. Egy mai angliai hír szerint a cár még nem mondott le és tartózkodási helye ismeretlen! Vagyis a cár megkísérli az ellenállást, kísérletet tesz arra, hogy pártot és talán haderőt szervezzen a restauráció érdekében; lehetséges, hogy a cár, ha sikerül elmenekülnie Oroszországból, vagy sikerül a maga oldalára állítania a katonaság egy részét, a nép becsapása céljából kiáltvánnyal áll majd elő, amelyben bejelenti, hogy haladéktalanul különbékét köt Németországgal!

A dolgok ilyen állása mellett a proletariátus feladata eléggé bonyolult. Nem kétséges, hogy a lehető legjobban meg kell szerveznie sorait, össze kell gyüjtenie erőit, fel kell fegyverkeznie, meg kell erősítenie és még jobban ki kell építenie szövetségét a városi és falusi dolgozó tömegek minden rétegével, hogy kíméletlen ellenállást tanusíthasson a cári reakcióval szemben és teljesen szétzúzhassa a cári monarchiát.

Másfelől, az új kormány, amely Pétervárott megragadta a hatalmat, vagy helyesebben szólva, kiragadta azt a hősies, véres harcban győzelmet aratott proletariátus kezéből, liberális burzsoákból és földbirtokosokból áll, s

ezek járszalagán halad Kerenszkij, a demokratikus parasztságnak és talán a burzsoá útra vitt, az internacionalizmusról megfeledkezett munkások egy részének képviselője. Az új kormány a Németország elleni imperialista háborúnak, vagyis az angol és francia imperialista kormánnyal szövetségben folytatott háborúnak, az idegen országok, Örményország, Galícia, Konstantinápoly stb. kifosztásáért és meghódításáért folytatott háborúnak közismert híveiből és védelmezőiből áll.

Az új kormány nem adhat sem Oroszország népeinek (sem azoknak a nemzeteknek, amelyekkel a háború kötött össze bennünket) sem békét, sem kenyeret, sem teljes szabadságot, s ezért a munkásosztálynak folytatnia kell harcát a szocializmusért és a békéért, ki kell használnia ennek érdekében az új helyzetet és meg kell magyaráznia azt a legszélesebb néptömegeknek.

Az új kormány nem adhat békét azért sem, mert a tőkéseket és a földbirtokosokat képviseli, és azért sem, mert szerződések és pénzügyi kötelezettségek fűzik Anglia és Franciaország tőkéseihez. Ezért Oroszország szociáldemokráciájának, ha hű akar maradni az internacionalizmushoz, mindenekelőtt és elsősorban azt kell megmagyaráznia a békére vágyó néptömegeknek, hogy a békét ezzel a kormánnyal nem lehet kivívni. Ez a kormány a néphez intézett első (március 17-i) felhívásában egy szót sem szólt a jelenlegi pillanat legfőbb és alapvető kérdéséről, a békéről. Titokban tartja azokat a rablószerződéseket, amelyeket a cárizmus kötött Angliával, Franciaországgal, Olaszországgal, Japánnal stb. El akarja titkolni a nép elől az igazságot saját háborús programját illetőleg, azt, hogy a háború mellett, Németország legyőzése mellett van. Nem teheti meg azt, amire most a népeknek szükségük van: nem tehet javaslatot haladéktalanul és nyíltan valamennyi hadviselő országnak az azonnali fegyverszünetre, majd pedig a békekötésre, a gyarmatok és minden függő és nemteljesjogú nemzet teljes felszabadítása alapján. Ennek megvalósításához munkáskormány szükséges, amely szövetségben van, először, a falusi lakosság legszegényebb tömegeivel; másodszor, valamennyi hadviselő ország forradalmi munkásaival.

Az új kormány nem adhat a népnek kenyeret. Márpedig semmiféle szabadság nem elégíti ki a tömegeket, amelyek éheznek a készletek hiánya, azok rossz elosztása, főleg pedig annak következtében, hogy a készleteket a földbirtokosok és a tőkések kaparintják meg. Ahhoz, hogy a népnek kenyeret adjunk, forradalmi rendszabályokra van szükség a földbirtokosok és tőkések ellen, márpedig ezeket a rendszabályokat csakis munkáskormány képes megvalósítani.

Az új kormány, végül, nem adhat a népnek teljes szabadságot sem, bár 1917 március 17-i kiáltványában kizárólag a politikai szabadságról beszél, és hallgat a többi, nem kevésbbé fontos kérdésről. Az új kormány már kísérletet tett a Romanov-dinasztiával való megegyezésre, hiszen a nép akaratával nem számolva, a dinasztia elismerését javasolta, azon az alapon, hogy II. Miklós mondjon le és fia mellé a Romanov-család egy tagját nevezzék ki régensnek. Az új kormány kiáltványában mindenféle szabadságot ígér, de nem teljesíti közvetlen és feltétlen kötelességét, amely azt írja elő, hogy haladéktalanul meg kell valósítani a szabadságjogokat, keresztül kell vinni a tisztek stb. választását a katonák által, ki kell írni a pétervári, moszkvai stb. városi duma választásait a valóban általános, nempedig csupán a férfiakra kiterjedő választójog alapján, meg kell nyitni minden kincstári és középületet a népgyűlések számára, ki kell írni valamennyi helyi intézmény és zemsztvo választásait, ugyanilyen valóban általános választójog alapján, el kell törölni a helyi önkormányzatok jogainak minden korlátozását, fel kell függeszteni minden olyan hivatalnokot, akit felülről neveztek ki a helyi önkormányzatokon való felügyelet céljából, meg kell valósítani nemcsak a vallásszabadságot, hanem a vallástól való szabadságot is, azonnal el kell választani az iskolát az egyháztól és az iskolát fel kell szabadítani a hivatalnoki gyámkodás alól stb.

Az új kormány március 17-i egész kiáltványa a legteljesebb bizalmatlanságot kelti, mivel csupán ígéretekből áll és nem léptet életbe haladéktalanul egyetlenegyet sem a legfontosabb rendszabályok közül, amelyeket teljes mértékben azonnal meg lehetne és meg is kellene valósítani.

Az új kormány programjában egyetlen szó sincs sem a 8 órás munkanapról és a munkások helyzetének egyéb gazdasági megjavításáról, sem arról, hogy a földet a parasztoknak kell adni, hogy minden földesúri földet megváltás nélkül át kell adni a parasztoknak, s az új kormány azzal, hogy hallgat ezekről az életbevágó kérdésekről, elárulja kapitalista és földesúri mivoltát.

A népnek békét, kenyeret és teljes szabadságot csakis a munkáskormány adhat, amely, először, a paraszti lakosság túlnyomó többségére, a mezőgazdasági munkásokra és a legszegényebb parasztokra; másodszor, a hadviselő országok forradalmi munkásaival való szövetségre támaszkodik.

Ezért a forradalmi proletariátus a március 1-i (14-i) forradalmat nem tekintheti másnak, mint első, még korántsem teljes győzelmének a maga nagy útján; a proletariátusnak feltétlenül azt a feladatot kell maga elé tűznie, hogy folytassa a harcot a demokratikus köztársaság és a szocializmus kivívásáért.

A proletariátusnak és az OSzDMP-nek e feladat végrehajtásához elsősorban azt a viszonylagos és nem teljes szabadságot kell kihasználnia, amelyet az új kormány életbeléptet és amelyet biztosítani és kiszélesíteni csakis a további állhatatosabb és szívósabb forradalmi harc képes.

A falu és a város dolgozó tömegeinek, valamint a katonaságnak feltétlenül meg kell tudnia az igazságot a jelenlegi kormányról és a lényeges kérdésekben elfoglalt igazi álláspontjáról. Meg kell szervezni a munkásküldöttek Szovjetjeit és fel kell fegyverezni a munkásokat; a proletárszervezeteket ki kell terjeszteni a hadseregre (amelynek az új kormány ugyancsak ígér politikai jogokat) és a falura; különösen szükséges a mezőgazdasági bérmunkások külön osztályszervezete.

A forradalom következő szakaszának teljes győzelmét és a munkáskormány hatalomrajutását csakis a lakosság legszélesebb tömegeinek felvilágosításával és megszervezésével lehet biztosítani.

Ennek a feladatnak teljesítéséhez, amelyet forradalmi időben és a háború súlyos tanulságainak hatására a nép

hasonlíthatatlanul rövidebb idő alatt tehet magáévá, mint rendes körülmények között, feltétlenül szükség van a forradalmi proletariátus pártjának eszmei és szervezeti önállóságára; ez a párt hű maradt az internacionalizmushoz és nem hallgatott a hazug burzsoá frázisokra, melyek a népet a jelenlegi imperialista, rablóháborúban a „haza védelmével" kapcsolatos beszédekkel ámítják.

Nemcsak a jelenlegi kormány, hanem még egy demokratikus burzsoá köztársasági kormány sem képes megszabadítani a népet az imperialista háborútól és biztosítani a békét, ha csak Kerenszkijből és más narodnyik és „marxista" szociálpatriótákból áll.

Ezért semmiféle blokkra vagy szövetségre, sőt még megegyezésre sem léphetünk sem a „honvédő" munkásokkal, sem Gvozgyev—Potreszov—Cshenkeli—Kerenszkij stb. irányzatával, sem olyan emberekkel, akik Cseidzéhez és másokhoz hasonlóan ebben az alapvető kérdésben ingadozó és határozatlan álláspontot foglalnak el. Az ilyen megegyezések nemcsak hogy megtévesztenék a tömegeket és függővé tennék őket Oroszország imperialista burzsoáziájától, hanem meggyengítenék és aláásnák azt a vezető szerepet, amelyet a proletariátusnak, a népeknek az imperialista háborúktól való megszabadításában és a világ munkáskormányai közötti valóban tartós béke biztosításában játszania kell.

Először 1924-ben, a „Leninszkij Szbornyik" II. kötetében jelent meg.

TÁVIRAT AZ OROSZORSZÁGBA INDULÓ BOLSEVIKOKNAK[104]

Taktikánk: az új kormánnyal szemben — teljes bizalmatlanság, semmiféle támogatás, Kerenszkij különösen gyanús, a proletariátus felfegyverzése — az egyetlen biztosíték, a petrográdi duma haladéktalan megválasztása, semmiféle közeledés más pártokhoz. Táviratozzák ezt meg Petrográdba.

Uljanov

A megírás ideje: 1917 március 6. (19.)

Először 1930-ban, a „Leninszkij Szbornyik" XIII. kötetében jelent meg.

NYILATKOZAT A „VOLKSRECHT"-BEN[105]

Különböző németnyelvű lapok *elferdítve* közölték azt a táviratot, amelyet március 19-én, hétfőn, küldtem Skandináviába, pártunk egyes tagjainak, akik útnak indultak Oroszországba és tanácsot kértek tőlem arra vonatkozólag, hogy milyen taktikát kövessen a szociáldemokrácia.

A következőket táviratoztam:

„Taktikánk: az új kormánnyal szemben — teljes bizalmatlanság, semmiféle támogatás, Kerenszkij különösen gyanús, a proletariátus felfegyverzése — az egyetlen biztosíték, a petrográdi duma (városi tanács) haladéktalan megválasztása, semmiféle közeledés más pártokhoz. Táviratozzák ezt meg Petrográdba."

Ezt a táviratot a Központi Bizottság *külföldi* tagjainak, nempedig magának a Központi Bizottságnak nevében küldtem. Nem Alkotmányozó-gyűlésről beszéltem, hanem *városi* szervek megválasztásáról. Az alkotmányozó-gyűlési választások kiírása egyelőre csupán üres ígéret. A petrográdi városi duma választásait *haladéktalanul* meg lehetne és meg is kellene tartani, ha a kormány valóban képes arra, hogy életbeléptesse a megígért szabadságjogokat. Ezek a választások segítségére lehetnének a proletariátusnak szervezkedésében és forradalmi pozíciójának megszilárdításában.

N. Lenin

A megírás ideje: 1917 március 6. (19.) után.

Megjelent 1917 március 29-én, a „Volksrecht" című ujság 75. számában.

Orosz nyelven először e kötet oroszny elvű kiadásában jelent meg.

LEVELEK A TÁVOLBÓL[106]

LEVELEK A TÁVOLBÓL

ELSŐ LEVÉL

AZ ELSŐ FORRADALOM ELSŐ SZAKASZA

Az első forradalom, melyet az imperialista világháború szült, kitört. Ez az első forradalom minden bizonnyal nem lesz az utolsó.

Ennek az első forradalomnak, az 1917 március 1-i *orosz* forradalomnak első szakasza, a Svájcba eljutott gyér adatokból ítélve, végetért. Ez az első szakasz, minden bizonnyal, nem lesz forradalmunk utolsó szakasza.

Hogyan történhetett meg az a „csoda", hogy mindössze nyolc nap alatt — ennyi időről beszél Miljukov úr Oroszország külföldi képviselőihez intézett kérkedő táviratában — összeomlott az a monarchia, amely évszázadokon át fennállott és az 1905—1907-es évek hatalmas, az egész népet átfogó osztályütközeteinek három esztendeje alatt mindenek ellenére megmaradt?

Csodák a természetben és a történelemben nincsenek, de a történelem minden éles fordulata, így minden forradalom is, a tartalom olyan gazdagságát mutatja, a harci formáknak és a harcolók közti erőviszonyoknak olyan váratlanul sajátságos kombinációit tárja fel, hogy a nyárspolgári észjárás számára sok mindennek csodaszámba kell mennie.

Ahhoz, hogy a cári monarchia néhány nap alatt összeomolhasson, egész sereg világtörténelmi fontosságú körülménynek kellett közrejátszania. Rámutatunk ezek legfontosabbjaira.

Ha az orosz proletariátus három éven át, 1905—1907-

ben, nem vívott volna olyan óriási osztályütközeteket és nem fejtett volna ki olyan óriási forradalmi energiát, lehetetlen lett volna ilyen gyors második forradalom, gyors abban az értelemben, hogy *kezdeti szakasza* néhány nap alatt befejeződött. Az első (az 1905-ös) forradalom mélyen felszántotta a talajt, évszázados előítéleteket tépett ki gyökerestül, a munkások millióit és a parasztok tízmillióit ébresztette politikai életre és politikai harcra, az orosz társadalom *valamennyi* osztályát (és valamennyi főbb pártját) igazi mivoltukban, érdekeik, erőik, akciómódszereik, közelebbi és távolabbi céljaik igazi kölcsönös viszonyában mutatta be egymásnak és az egész világnak. Az első forradalom és a rákövetkező ellenforradalmi korszak (1907—1914) feltárta a cári monarchia legbensőbb lényegét, „dögrovásra" juttatta, leleplezte egész rothadtságát és förtelmességét, a szörnyeteg Raszputyin-vezette cári banda egész cinizmusát és romlottságát, a Romanovoknak, ezeknek az Oroszországot zsidók, munkások és forradalmárok vérével elárasztó pogromrendezőknek, ezeknek a *millió meg millió* gyeszjatyina földdel *rendelkező*, s a maguk és *osztályuk* „szent tulajdonának" megtartása érdekében minden kegyetlenségre, minden gaztettre, a polgárok bármekkora tömegének tönkretételére és megfojtására hajlandó, „egyenlők között első" *földesuraknak* egész brutalitását.

Az 1905—1907-es forradalom és az 1907—1914-es ellenforradalom nélkül lehetetlen lett volna az orosz nép és az Oroszországban lakó népek valamennyi osztályának olyan pontos „önmeghatározása", ez osztályok egymáshoz és a cári monarchiához való viszonyának olyan meghatározása, mint amely az 1917 február—márciusi forradalom nyolc napján kifejezésre jutott. Ez a nyolcnapos forradalom, ha szabad ilyen képletes kifejezéssel élnünk, úgy „játszódott le", mintha egy tucat próba és főpróba előzte volna meg; a „színészek" ismerték egymást, szerepüket, helyüket, ismerték a helyzetet keresztülkasul, töviről-hegyire, a politikai irányzatok és akciómódszerek minden valamennyire is fontos árnyalatáig.

De ha az első, az 1905-ös nagy forradalom, amelyet Gucskov és Miljukov urék és csatlósaik mint „nagy láza-

dást" elítélték, 12 esztendővel később az 1917-es „fényes", „dicső" forradalomhoz vezetett, amelyet Gucskovék és Miljukovék „dicsőnek" nyilvánítanak, mert *(egyelőre)* hatalomra juttatta őket — akkor ehhez egy nagy, óriási erejű hatalmas „rendezőre" is szükség volt, aki egyfelől óriási arányokban meg tudta gyorsítani a világtörténelem folyását, másfelől pedig példátlan erejű gazdasági, politikai, nemzeti és nemzetközi világválságokat tudott előidézni. A világtörténelem rendkívüli meggyorsításán kívül a világtörténelem különösen éles fordulataira is szükség volt ahhoz, hogy az egyik ilyen fordulatnál a vérrel és szennyel borított Romanov-monarchia szekere *egyszerre* felborulhasson.

Ez a hatalmas „rendező", a világtörténelemnek ez az óriási erejű meggyorsítója az imperialista világháború volt.

Most már vitathatatlan, hogy ez a háború világháború, mivel az Egyesült Államok és Kína félig már ma belesodródtak és holnap egészen belesodródnak.

Most már vitathatatlan, hogy ez a háború *mindkét* részről imperialista háború. Csak a kapitalisták és uszályhordozóik, a szociálpatrióták és a szociálsoviniszták vagy, ugyanezt az általános kritikai megjegyzések helyett ismert oroszországi nevekkel elmondva —, csak egyrészt Gucskovék és Lvovék, Miljukovék és Singarjevék, másrészt Gvozgyevék, Potreszovék, Cshenkeliék, Kerenszkijék és Csheidzéék — tagadhatják le vagy homályosíthatják el ezt a tényt. *Mind* a német, *mind* az angol-francia burzsoázia idegen országok kifosztásáért, a kis népek megfojtásáért, a világ fölötti pénzügyi uralomért, a gyarmatok felosztásáért és újrafelosztásáért, a pusztuló tőkésrend megmentéséért folytatja a háborút, a különböző országok munkásainak félrevezetése és a munkások egységének megbontása útján.

Az imperialista háborúnak a proletariátus osztályharcát a burzsoázia ellen, objektíve elkerülhetetlenül rendkívül meg kellett gyorsítania és példátlanul ki kellett éleznie, az imperialista háborúnak az ellenséges osztályok közötti polgárháborúvá kellett átváltoznia.

Ez az *átváltozás* az 1917 február—márciusi forradalommal *kezdődött*, amelynek első szakaszában elsősorban

két erő mért a cárizmusra közös csapást: egyrészt az egész polgári és földesúri Oroszország, valamennyi öntudatlan csatlósával és valamennyi tudatos vezetőjével, az angol meg francia követtel és kapitalistákkal együtt, másrészt a *Munkásküldöttek Szovjetje*, amely a maga oldalára kezdte vonni a katona- és parasztküldötteket.

Ez a három politikai tábor, a három fő politikai erő a következő: 1) a cári monarchia, a feudális nagybirtokosok feje, a régi hivatalnoki és tábornoki kar feje; 2) a burzsoá és földesúri októbrista-kadet Oroszország, amelynek uszályába kapaszkodott a kispolgárság (ez utóbbinak képviselői: Kerenszkij és Cseidze); 3) a Munkásküldöttek Szovjetje, amely az egész proletariátusban és a legszegényebb lakosság egész tömegében keres magának szövetségeseket — ez a három *fő* politikai erő teljes mivoltában mutatkozott meg, még az „első szakasz" nyolc napja folyamán is, még az eseményektől annyira távollevő megfigyelő számára is, mint e sorok írója, aki kénytelen beérni a külföldi ujságok szűkszavú távirataival.

Mielőtt azonban részletesen beszélnék erről, vissza kell térnem levelemnek arra a részére, amelyben a legeslegfontosabb tényezővel, az imperialista világháborúval foglalkoztam.

A háború *vasláncokkal* kapcsolta egymáshoz a hadviselő államokat, a kapitalisták hadviselő csoportjait, a tőkésrend „gazdáit", a kapitalista rabság rabszolgatartóit. A jelenlegi történelmi pillanatban a társadalmi és politikai élet — *egyetlen véres gomolyag*.

Azok a szocialisták, akik a háború elején átpártoltak a burzsoázia oldalára, mindezek a Davidok és Scheidemannok Németországban, Plehanovok és Potreszovok, Gvozgyevek és társaik Oroszországban, hosszú időn át, teli torokkal ordítoztak a forradalmárok „illúziói" ellen, a Bázeli Kiáltvány „illúziói" ellen, az imperialista háború polgárháborúvá változtatásának „ábrándos hóbortja" ellen. Minden hangnemben magasztalták a kapitalizmusban állítólag megnyilvánuló erőt, életrevalóságot és alkalmazkodó képességet — *ők*, akik segítettek a kapitalistáknak abban, hogy „alkalmazkodásra" vegyék rá, kezessé

tegyék, félrevezessék a különböző országok munkásosztályait és megbontsák egységét!

De „az nevet a legjobban, aki utoljára nevet“. A burzsoáziának nem sikerült hosszú időre kitolni a háborúszülte forradalmi válságot. Ez a válság feltartóztathatatlan erővel növekszik minden országban, kezdve Németországon, amely egy nemrég ott járt megfigyelő szavai szerint „zseniálisan megszervezett éhínséget“ él át, egészen Angliáig és Franciaországig, ahol *szintén* közeledik az *éhínség* és ahol a szervezés sokkal kevésbbé „zseniális“.

Természetes, hogy a cári Oroszországban, ahol a legszörnyűbb volt a dezorganizáció és ahol a proletariátus a legforradalmibb (nem különleges jótulajdonságai, hanem az „ötös év“ eleven hagyományai következtében) — a *leghamarabb* tört ki a forradalmi válság. Ezt a válságot meggyorsította az Oroszországot és szövetségeseit ért számos rendkívül súlyos vereség. A vereségek megrendítették az egész régi kormánygépezetet és az egész régi rendszert, felbőszítették ellene a lakosság *minden* osztályát, elkeserítették a hadsereget, óriási arányokban irtották ki és fiatal friss, túlnyomórészt polgári, vegyesrendű és kispolgári tisztikarral váltották fel a hadsereg régi, maradi nemesi és különösen rothadt bürokratikus tisztikarát. Azok a burzsoázia előtt nyiltan lakájkodó, vagy egyszerűen jellemtelen emberek, akik annyit lármáztak és óbégattak a „vereségtaktika“ miatt, most a legelmaradottabb és legbarbárabb cári monarchia veresége és a forradalmi tűzvész *kezdete* közötti történelmi összefüggés ténye elé kerültek.

Míg azonban a háború elején elszenvedett vereségeknek a kirobbanást meggyorsító tényező negatív szerepe jutott, addig az angol-francia finánctőke, az angol-francia imperializmus *kapcsolata* az oroszországi októbrista-kadet tőkével olyan tényező volt, amely ezt a válságot közvetlenül egy Romanov Miklós elleni *összeesküvés szervezése* útján gyorsította meg.

A kérdésnek ezt a rendkívül fontos oldalát az angol-francia sajtó érthető okokból elhallgatja, a német sajtó pedig kárörvendve hangsúlyozza. Nekünk, marxistáknak,

józanul szembe kell néznünk az igazsággal, anélkül, hogy megzavarna bennünket akár az egyik hadviselő imperialista csoport diplomatáinak és minisztereinek hivatalos, mézesmázos diplomatikus hazudozása, akár a másik hadviselő csoporthoz tartozó pénzügyi és katonai konkurrenseik kacsintgatása és vihogása. A február—márciusi forradalom eseményeinek egész menete világosan mutatja, hogy az angol és francia követség, ügynökeikkel és „összeköttetéseikkel" egyetemben, miután sokáig a legkétségbeesettebb erőfeszitéseket tették, hogy megakadályozzák II. (és reméljük — utolsó, s törekedni fogunk arra, hogy utolsó legyen) Miklós „külön" egyességeit és különbékéjét II. Vilmossal — közvetlenül összeesküvést szerveztek, az oktobristákkal és a kadetokkal együtt, a hadsereg és a pétervári helyőrség tábornoki és tisztikarával együtt, Romanov Miklós *elmozdítása* céljából.

Nem táplálunk illúziókat. Nem esünk azok hibájába, akik most a gvozgyevizmus-potreszovizmus és az internacionalizmus között ingadozó és túlontúl a kispolgári pacifizmus útjára tévedő egyes „szervezőbizottságiakhoz" és „mensevikekhez" hasonlóan — hajlandók arra, hogy magasztalják a munkáspártnak a kadetokkal való „megegyezését", a kadetoknak a munkáspárt részéről történő támogatását stb. Ezek az emberek, régen bemagolt (és egyáltalán nem marxista) doktrinájuk kedvéért fátylat borítanak arra az összeesküvésre, amelyet az angol-francia imperialisták Gucskovékkal és Miljukovékkal azért szőttek, hogy elmozdítsák a „fő vitézt", Romanov Miklóst és erélyesebb, frissebb, tehetségesebb *vitézekkel* váltsák fel.

A forradalom csak azért győzött olyan gyorsan és — látszólag, első felületes pillantásra — olyan radikálisan, mert egy rendkívül eredeti történelmi helyzet következtében *teljesen különböző áramlatok*, *teljesen különböző fajtájú* osztályérdekek, *teljesen ellentétes* politikai és társadalmi törekvések *egyesültek*, mégpedig rendkívüli „egyetértésben" egyesültek. Nevezetesen: az angol-francia imperialisták összeesküvése, akik Miljukovot, Gucskovot és társaikat a hatalom megragadására ösztökélték az *imperialista háború folytatása érdekében*, e háború még hevesebb és kitartóbb folytatása érdekében, az orosz-

országi munkások és parasztok *újabb millióinak lemészárlása* érdekében, azért, hogy Konstantinápolyt megkapják... Gucskovék, Szíriát... a francia, Mezopotámiát... az angol kapitalisták stb. Ez az érem egyik oldala. A másik oldala pedig — egy mélyreható proletár és az egész népet (a városok és falvak egész szegény lakosságát) átfogó forradalmi jellegű tömegmozgalom a *kenyér*ért, a *béke*ért, az *igazi szabadság*ért.

Nyilván ostobaság volna azt mondani, hogy Oroszország forradalmi proletariátusa „támogassa" az angol pénzzel „megkenegetett", a cári imperializmusnál nem kevésbbé undorító kadet-októbrista imperializmust. A forradalmi munkások lerombolták, jelentős mértékben máris lerombolták és alapjáig le fogják rombolni a galád cári *monarchiát*, s nem lelkesíti és nem is zavarja őket az, hogy bizonyos rövid, a helyzet alakulása szempontjából kivételes jelentőségű történelmi pillanatokban *segítségükre* jön Buchanan, Gucskov, Miljukov és társaik harca az egyik uralkodónak egy *másikkal*, mégpedig lehetőleg megint egy Romanovval való *felcseréléséért!*

Így történt és csakis így. Így és csakis így foghatja fel ezt az olyan politikus, aki nem fél az igazságtól és józanul mérlegeli a társadalmi erőviszonyokat a forradalomban, aki minden „pillanatnyi helyzetet" nemcsak adott, mai sajátossága szempontjából értékel, hanem a mélyebben fekvő rúgók, a proletariátus és a burzsoázia érdekei közötti mélyebb viszony szempontjából is, mind Oroszországban, mind az egész világon.

A pétervári munkások és katonák éppúgy, mint egész Oroszország munkásai és katonái, önfeláldozóan harcoltak a cári monarchia ellen a szabadságért, azért, hogy a paraszt földet kapjon, a *békéért*, az imperialista mészárlás ellen. Az angol-francia imperialista tőke, e mészárlás folytatása és fokozása érdekében udvari intrikákat szőtt, összeesküvést szervezett a testőr-tisztekkel, biztatgatta és bátorította Gucskovékat és Miljukovékat, *teljesen kész új kormányt* állított össze, amely a proletárharc során a cárizmusra mért legelső csapások után *meg is ragadta a hatalmat.*

Ez az új kormány, amelyben az októbristák és a „békés megújhodás" hívei, Akasztó Sztolipin tegnapi cin-

kosai, Lvov és Gucskov, *valóban fontos* őrhelyeket, harci őrhelyeket, döntő őrhelyeket tartanak kezükben — a hadsereget és a hivatalnoksereget —, ez a kormány, amelyben Miljukov és más kadetok inkább dísznek, cégérnek, azért vannak bent, hogy édeskés professzoros beszédeket tartsanak, a „trudovik" Kerenszkij pedig a balalajka szerepét játssza a munkások és parasztok félrevezetése érdekében — ez a kormány nem véletlenül összeverődött emberekből áll.

Ezek egy Oroszországban politikai hatalomra emelkedett új osztálynak, a kapitalista földbirtokosok és a burzsoázia osztályának képviselői, amely osztály gazdasági tekintetben már régen *kormányozza* országunkat és amely mind az 1905—1907-es forradalom, mind az 1907—1914-es ellenforradalom idején, végül — mégpedig különös gyorsasággal — az 1914—1917-es háború idején politikailag rendkívül gyorsan szervezkedett, és kezébe ragadta a helyi önkormányzatot, a közoktatást, a különböző kongresszusokat, a dumát, a hadiipari bizottságokat stb. Ez az új osztály 1917-ben „már majdnem egészen" hatalm*on* volt; ezért voltak a cárizmusra mért legelső csapások is elegendők, hogy az összeomoljon és helyet adjon a burzsoáziának. Az imperialista háború, amely hihetetlen erőfeszítést követelt, annyira meggyorsította az elmaradott Oroszország fejlődésének menetét, hogy „egycsapásra" (valójában *csak látszólag* egycsapásra) *utólértük* Olaszországot, Angliát, majdnem Franciaországot is, hogy „koalíciós", „nemzeti" (vagyis az imperialista mészárlás folytatására és a nép rászedésére alkalmas) „parlamenti" kormányt kaptunk.

E kormány mellett, amely lényegében, a *jelenlegi* háború szempontjából, az „Anglia és Franciaország" nevű milliárdos „cég" közönséges ügynöke — megszületett az, ami a legfontosabb, egy nem hivatalos, még fejletlen, viszonylag még gyenge *munkáskormány*, amely a proletariátus, továbbá a városi és falusi lakosság egész legszegényebb részének érdekeit juttatja kifejezésre. Ez a kormány: a *Munkásküldöttek Szovjetje* Pétervárott, amely kapcsolatokat keres a katonákkal és a parasztokkal, valamint a mezőgazdasági munkásokkal, s persze külö-

nösen, elsősorban az utóbbiakkal, jobban mint a parasztokkal.

Ilyen a *valóságos* politikai helyzet, amelyet igyekeznünk kell mindenekelőtt a lehető legnagyobb objektív pontossággal tisztázni, hogy a marxista taktikát arra az egyetlen szilárd alapra építsük fel, amelyen nyugodnia kell — a *tények* alapjára.

A cári monarchia meg van döntve, de még nincs megsemmisítve.

Az októbrista-kadet polgári kormány, amely „mindvégig" folytatni akarja az imperialista háborút, valójában az „Anglia és Franciaország" nevű pénzügyi cég ügynöke s *kénytelen megígérni* a népnek mindazoknak a jogoknak és alamizsnáknak a maximumát, amelyek összeegyeztethetők azzal, hogy ez a kormány megtarthassa a nép fölötti hatalmát és folytathassa az imperialista mészárlást.

A Munkásküldöttek Szovjetje, a munkások szervezete, a munkáskormány csírája, a lakosság *legszegényebb* tömegeinek, vagyis a lakosság kilenctizedrészének érdekeit képviseli, amikor *békéért, kenyérért és szabadságért* harcol.

E három erő harca határozza meg a most kialakult helyzetet, amely — *átmenet* a forradalom első szakaszából annak második szakaszába.

Az első és a második erő közötti ellentét *nem* mély, ideiglenes, és *csak* a pillanatnyi helyzet, az imperialista háború eseményeinek éles fordulata idézte elő. Az *egész* új kormány monarchistákból áll, hiszen Kerenszkij *szavakban vallott* republikánizmusa egyszerűen komolytalan, politikushoz méltatlan, *objektíve* nézve malomalatti politizálás. Az új kormány még meg sem semmisítette a cári monarchiát, amikor már *megkezdte az egyezkedést* a földbirtokos Romanovok dinasztiájával. Az októbrista-kadet típusú burzsoáziának *szüksége van* a monarchiára, mint a hivatalnoki kar és a hadsereg fejére, azért, hogy a dolgozókkal szemben megvédelmezhesse a tőke előjogait.

Aki azt mondja, hogy a munkásoknak a cári reakció elleni harc érdekében *támogatniok* kell az új kormányt (márpedig Potreszovék, Gvozgyevék, Cshenkeliék — továbbá, minden *engedékenysége* ellenére, *Csheidze* is — nyilvánvalóan ezt mondják), az munkásáruló, a proletariátus

ügyének, a béke és a szabadság ügyének árulója. Hiszen valójában *éppen* ezt az új kormányt *már* kezén-lábán béklyóba verte az imperialista tőke, az imperialista *háborús* rablópolitika, ez az új kormány *már* megkezdte az egyezkedést a dinasztiával (a nép megkérdezése nélkül!), *már a cári monarchia visszaállításán dolgozik*, már meghívja az új cárjelöltet, Romanov Mihályt, már gondoskodik trónjának megszilárdításáról, a legitim (törvényes, a régi törvény alapján fennálló) monarchiának bonapartista, népszavazáson alapuló (a meghamisított népszavazás alapján fennálló) monarchiával való felváltásáról.

Nem! Ha azt akarjuk, hogy a cári monarchia ellen valóságos harc folyjon, hogy a szabadságot valóban ne csupán szavak, ne a liberalizmus aranyszájú szónokainak ígéretei biztosítsák — akkor *nem* a munkásoknak kell támogatniok az új kormányt, hanem ennek a kormánynak kell „támogatnia" a munkásokat! Mert a szabadságnak és a cárizmus teljes megsemmisítésének egyetlen *biztosítéka a proletariátus felfegyverzése*, a Munkásküldöttek Szovjetjének megszilárdítása, kiterjesztése, szerepének, jelentőségének, erejének növelése.

Minden egyéb frázis és hazugság, a liberális és radikális tábor politikusainak önámítása, szélhámoskodás.

Segítsetek felfegyverezni a munkásokat, vagy legalábbis ne gördítsetek akadályokat ennek útjába — és Oroszországban a szabadság legyőzhetetlen lesz, a monarchiát nem lehet visszaállítani, a köztársaság biztosítva lesz.

Ellenkező esetben Gucskovék és Miljukovék visszaállítják a monarchiát és *semmit*, az égvilágon semmit sem váltanak valóra az általuk megígért „szabadságjogokból". Ígéretekkel „lakatta jól" a népet és bolondította a munkásokat minden burzsoá politikus *minden* polgári forradalomban.

A mi forradalmunk polgári forradalom — *ezért* a munkásoknak támogatniok kell a burzsoáziát, mondják Potreszovék, Gvozgyevék, Csheidzéék, akárcsak tegnap Plehanov.

A mi forradalmunk polgári forradalom — mondjuk mi marxisták —, *ezért* a munkásoknak fel kell világosítaniok a népet a polgári politikusok csalásáról, meg kell

tanítaniok a népet arra, hogy ne higgyen a szavaknak, hogy csak a *saját* erejére, *saját* szervezetére, *saját* egyesülésére, saját *felfegyverzésére* támaszkodjék.

Az októbristák és a kadetok, a Gucskovok és Miljukovok kormánya, még ha őszintén akarná is (Gucskov és Miljukov őszinteségében csak csecsemők hihetnek), *akkor sem adhat* a népnek *sem békét, sem kenyeret, sem szabadságot*.

Békét azért nem adhat, mert ez a kormány a háború kormánya, az imperialista mészárlás folytatásának kormánya, a *rablás* kormánya, amely ki akarja rabolni Örményországot, Galíciát és Törökországot, el akarja venni Konstantinápolyt, vissza akarja hódítani Lengyelországot, Kurlandot, Litvániát stb. Ezt a kormányt kezén-lábán béklyóba verte az angol-francia imperialista tőke. Az orosz tőke csupán fiókja annak a „világcégnek", amely *sokszáz milliárd* rubellel rendelkezik, s amelynek neve: „Anglia és Franciaország".

Kenyeret azért nem adhat, mert ez a kormány polgári kormány. *Legjobb* esetben azt adja a népnek, amit Németország adott: „zseniálisan megszervezett éhínséget". A nép azonban nem akar éhezni. A nép megtudja, és valószínűleg hamarosan megtudja majd, hogy van kenyér és megszerezhető, de kizárólag olyan intézkedések útján, amelyek *nem tartják tiszteletben a tőke és a földtulajdon szentségét*.

Szabadságot azért nem adhat, mert ez a kormány a földbirtokosok és kapitalisták kormánya, mely *fél* a néptől, s már megkezdte az egyezkedést a Romanov-dinasztiával.

Arról, hogy melyek a taktikai feladataink ezzel a kormánnyal szemben legközelebbi akcióink során, majd egy másik cikkben fogunk beszélni. Ott majd kimutatjuk, hogy mi a jelenlegi helyzet, a forradalom első szakaszából a másodikba való *átmenet* sajátossága, kimutatjuk, hogy *ebben* a pillanatban a jelszó, a „napirenden levő feladat", szükségszerűen csak ez lehet: *munkások, a cárizmus elleni polgárháborúban a proletárhősiességnek, a népi hősiességnek csodáit műveltétek, most csodákat kell művelnetek a proletariátus és az egész nép megszervezése terén, hogy előkészítsétek győzelmeteket a forradalom második szakaszában*.

Most beérjük az osztályharcnak és az osztályerőviszonyoknak a forradalom jelenlegi szakaszára vonatkozó elemzésével, de fel kell még tennünk azt a kérdést, hogy melyek a proletariátus *szövetségesei* a *jelenlegi* forradalomban?

A proletariátusnak *két* szövetségese van: először, Oroszország félproletár népességének és kisparasztsága egy részének sok tízmilliót számláló, a lakosság óriási többségét tevő tömege. Ennek a tömegnek béke, kenyér, szabadság és föld *kell*. Ez a tömeg bizonyos mértékben elkerülhetetlenül a burzsoázia és különösen a kispolgárság befolyása alatt fog állni, mert életviszonyai tekintetében ehhez áll a legközelebb, és ingadozni fog a burzsoázia és a proletariátus között. A háború kemény tanulságai, amelyek *annál* keményebbek lesznek, minél erélyesebben fogják majd Gucskov, Lvov, Miljukov és társaik folytatni a háborút, *szükségképpen* a proletariátushoz fogják taszítani ezt a tömeget, kényszeríteni fogják, hogy a proletariátust kövesse. Ezt a tömeget kell most igyekeznünk, az új rendszer által biztosított viszonylagos szabadságot és a Munkásküldöttek Szovjetjeit kihasználva, mindenekelőtt és leginkább *felvilágosítani* és *megszervezni*. Parasztküldöttek Szovjetjei, Mezőgazdasági Munkások Szovjetjei: ez a legfontosabb feladatok egyike. Ugyanakkor nemcsak arra fogunk törekedni, hogy a mezőgazdasági munkások megalakítsák a maguk külön Szovjetjeit, hanem arra is, hogy a vagyontalan és szegény parasztok a jómódú parasztoktól *különállóan* szervezkedjenek. A jelenleg égetően szükséges szervezés különleges feladatairól és különleges formáiról a következő levélben lesz szó.

Másodszor, az orosz proletariátus szövetségese minden hadviselő ország és általában minden ország proletariátusa. A proletariátust most erősen nyomja a háború és túl gyakran beszélnek nevében a szociálsoviniszták, akik Európában, ugyanúgy mint Plehanov, Gvozgyev és Potreszov Oroszországban, a burzsoázia oldalára pártoltak át. De a proletariátus felszabadulását a szociálsoviniszták befolyása alól az imperialista háború minden egyes hónapja előrevitte, az orosz forradalom pedig *elkerülhetetlenül* óriási méretekben meg fogja gyorsítani ezt a folyamatot.

A proletariátus ezzel a két szövetségessel — a jelenlegi átmeneti helyzet *sajátosságait kihasználva* — hozzáfoghat és hozzá is fog, először a Gucskov—Miljukov-féle félmonarchia helyett a demokratikus köztársaság kivívásához és ahhoz, hogy elérje a parasztság teljes győzelmét a földesurakon, azután pedig a *szocializmus* megvalósításához, mert csakis az ad majd a háború által agyongyötört népeknek *békét*, *kenyeret* és *szabadságot*.

N. Lenin

A megírás ideje: 1917 március 7. (20.)

Megjelent 1917 március 21-én és 22-én, a „Pravda" 14. és 15. számában.

LEVELEK A TÁVOLBÓL

MÁSODIK LEVÉL

AZ ÚJ KORMÁNY ÉS A PROLETARIÁTUS

A legfontosabb dokumentum, mellyel mostanáig (március 8/21-én) rendelkezem, a „Times"[107] című, igen konzervatív és polgári beállítottságú angol lap március 16-i száma, amely összegezi az oroszországi forradalomról szóló híreket. Világos, hogy nem könnyen találni a Gucskov és Miljukov kormány irányában — enyhén szólva — kedvezőbben hangolt forrást.

Ennek a lapnak tudósítója március 1 (14)-én, szerdán, amikor még csak az *első* ideiglenes kormány, azaz a duma 13 tagú Végrehajtó Bizottsága volt meg, Rodzjankóval az élén, és két, az ujság kifejezésével élve, „szocialista" taggal, Kerenszkijjel és Csheidzével — Pétervárról a következőket jelenti:

„Az államtanács 22 választott tagjából álló csoport, Gucskov, Sztahovics, Trubeckoj, Vasziljev professzor, Grimm, Vernadszkij stb., tegnap táviratot intézett a cárhoz", amelyben könyörög neki, hogy a „dinasztia" megmentése stb. stb. érdekében hívja össze a dumát és nevezzen ki olyan kormányelnököt, aki „a nemzet bizalmát" élvezi. „Hogy mi lesz az uralkodó döntése, akinek ma kell megérkeznie, pillanatnyilag még nem ismeretes — írja a tudósító —, de egy dolog egészen kétségtelen. Ha őfelsége nem tesz eleget haladéktalanul a lojális alattvalói közül kikerülő legmérsékeltebb elemek kívánságainak, akkor az a befolyás, amellyel jelenleg az Állami Duma Ideiglenes Bizottsága rendelkezik, teljes egészében átmegy a szocialisták kezébe, akik köztársaságot akarnak, de akik

semmiféle rendes kormányt sem képesek alakítani és az országot elkerülhetetlenül belső anarchiába és külső katasztrófába döntenék..."

Ugye milyen államférfiúi bölcseségre vall és milyen világos ez? Milyen jól megérti Gucskovék és Miljukovék angol elvbarátja (ha ugyan nem irányítója) az osztályerőviszonyokat és az osztályérdekek egymáshoz való viszonyát! „A lojális alattvalók közül kikerülő legmérsékeltebb elemek", vagyis a monarchista földbirtokosok és tőkések meg akarják kaparintani a hatalmat, mivel nagyon jól tudják, hogy ellenkező esetben a „befolyás" átmegy a „szocialisták" kezébe. Miért éppen a „szocialisták", nem pedig valaki más kezébe? Azért, mert az angol gucskovista kitűnően látja, hogy a politikai küzdőtéren *nincs* és *nem is lehet* semmiféle más társadalmi erő. A forradalmat a proletariátus hajtotta végre, a proletariátus küzdött hősiesen, a proletariátus ontotta vérét, a proletariátus ragadta magával a dolgozó és legszegényebb lakosság igen nagy tömegeit, a proletariátus kenyeret, békét és szabadságot követel, köztársaságot követel, rokonszenvez a szocializmussal. Ezzel szemben néhány földbirtokos és tőkés, élükön Gucskovékkal és Miljukovékkal, ki akarja játszani a hatalmas többség akaratát, illetve törekvését, egyességre akar lépni az *összeomló monarchiával*, támogatni akarja, meg akarja menteni: felség, nevezze ki Lvovot és Gucskovot, s mi a monarchiával leszünk, a nép ellen. Ez az értelme, ez a lényege az új kormány politikájának!

De hogyan igazolják a népámítást, a nép elbolondítását, azt, hogy megsértik a lakosság óriási többségének akaratát?

Ebből a célból meg kell a népet rágalmazni — ez a burzsoázia régi, de örökké új módszere. És az angol gucskovista rágalmaz, szitkozódik, köpköd és tajtékzik: „belső anarchia, külső katasztrófa", egyáltalán nincs „rendes kormány"!!

Nem igaz, tisztelt gucskovista uram! A munkások köztársaságot akarnak, a köztársaság pedig sokkal inkább „rendes" kormány, mint a monarchia. Mi biztosítja a népet arról, hogy a második Romanov nem szerez be magának egy második Raszputyint? A katasztrófát éppen a

háború folytatása, vagyis éppen az új kormány idézi elő. Csak a mezőgazdasági munkások, a szegényparasztok és a városi szegények által támogatott proletár köztársaság képes biztosítani a békét, kenyeret adni, rendet teremteni és megvalósítani a szabadságot.

Az anarchia elleni lárma csupán a kapitalisták önző érdekeit leplezi, akik meg akarnak gazdagodni a háborún és a hadikölcsönökön, és vissza akarják állítani a monarchiát a nép *ellen*.

„...Tegnap — folytatja a tudósító — a szociáldemokrata párt egy féktelenül lázító tartalmú felhívást bocsátott ki, s ezt a felhívást városszerte terjesztette. Ezek“ (vagyis a szociáldemokrata párt) „tiszta doktrinérek, de olyan időkben, mint a mostani, igen nagy bajt okozhatnak. Kerenszkij úr és Csheidze úr, akik megértik, hogy a tisztek és a nép mérsékeltebb elemeinek támogatása nélkül nem remélhetik az anarchia elkerülését, kénytelenek számolni kevésbbé okos elvtársaikkal és ezek észrevétlenül olyan álláspont elfoglalására ösztökélik őket, amely megnehezíti az Ideiglenes Bizottság feladatát...“

Ó, nagy angol gucskovista diplomata! Milyen „oktalanul“ kifecsegted az igazságot!

A „szociáldemokrata párt“ és a „kevésbbé okos elvtársak“, akikkel „Kerenszkij és Csheidze kénytelen számolni“, nyilvánvalóan az 1912-es januári konferencián helyreállított pártunk központi vagy Pétervári Bizottsága, azok a „bolsevikok“, akiket a burzsoák mindig „doktrinéreknek“ szidalmaznak, amiért hűek maradnak a „doktrínához“, azaz a *szocializmus* alapjaihoz, elveihez, tanításához és céljaihoz. Világos dolog, hogy az angol gucskovista azért mondja lázítónak és doktrinérnek pártunk felhívását és magatartását, mert az harcba szólít a köztársaságért, a békéért, a cári monarchia teljes megsemmisítéséért és azért, hogy adjanak kenyeret a népnek.

Kenyeret és békét a népnek — ez lázítás, ezzel szemben miniszteri tárcát Gucskovnak és Miljukovnak — „rend“. Régi, jól ismert beszédek!

Milyen hát Kerenszkij és Csheidze taktikája, az angol gucskovista leírása szerint?

Ingadozó taktika: egyfelől, a gucskovista dicséri

őket: ők, úgymond, „megértik“ (jó kisfiúk! okos gyerekek!), hogy a tisztek és a mérsékeltebb elemek „támogatása“ nélkül nem lehet elkerülni az anarchiát (mi pedig eddig azt hittük és továbbra is azt hisszük, doktrinánknak, szocialista tanunknak megfelelően, hogy éppen a tőkések azok, akik anarchiát és háborúkat visznek be az emberi társadalomba, hogy csakis az szabadíthat meg bennünket a háborúktól, az anarchiától és az éhínségtől, ha az *egész* politikai hatalom a proletariátus és a szegények kezébe megy át!). — — — Másfelől, ők, úgymond, „kénytelenek számolni“ „kevésbbé okos elvtársaikkal“, vagyis a bolsevikokkal, az Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárttal, amelyet a Központi Bizottság helyreállított és egyesített.

De hát miféle erő „kényszeríti“ Kerenszkijt és Csheidzét arra, hogy „számoljanak“ a bolsevik párttal, amelyhez *soha* nem tartoztak, amelyet ők maguk vagy irodalmi képviselőik (a „szociálforradalmárok“, a „népi szocialisták“[108], a „mensevik szervezőbizottságiak“ stb.) mindig szidalmaztak, elítéltek, jelentéktelen illegális körnek, doktrinérek szektájának stb. nyilvánítottak? Ki látott már olyat, hogy forradalmi időben, amikor túlnyomórészt a *tömegek* lépnek akcióba, a politikusok, hacsak nem őrültek meg, a „doktrinérekkel“ „számoljanak“??

Szegény angol gucskovistánk alaposan belegabalyodott a dologba, sehogy sem tudott benne eligazodni, sem hazudni nem tudott úgy, ahogyan kellett volna, sem a teljes igazságot nem tudta megmondani, és csak leleplezte magát.

Kerenszkij és Csheidze azért volt kénytelen számolni a Központi Bizottság szociáldemokrata pártjával, mert ennek a pártnak befolyása van a proletariátusra, a tömegekre. Pártunk mögött ott vannak a tömegek, ott van a forradalmi proletariátus, *annak ellenére*, hogy képviselőinket már 1914-ben letartóztatták és Szibériába száműzték, annak ellenére, hogy a Pétervári Bizottság ádáz üldözéseknek és letartóztatásoknak volt kitéve azért, mert a háború idején illegális tevékenységet folytatott a háború *ellen* és a cárizmus ellen.

„A tények — makacs dolgok“, mondja az angol közmondás. Engedje meg, hogy emlékeztessük erre, igen tisz-

telt angol gucskovista uram! Azt a tényt, hogy pártunk a pétervári munkásokat a forradalom nagy napjaiban vezette, vagy legalábbis önfeláldozóan segítette, „*maga*" az angol gucskovista is *kénytelen* volt beismerni. Azt a tényt, hogy Kerenszkij és Csheidze ingadozott a burzsoázia és a proletariátus *között*, hasonlóképpen be kellett ismernie. A gvozgyevisták, a „honvédők", azaz a szociálsoviniszták, vagyis az imperialista háború, a rablóháború védői, most mindenben a burzsoáziát követik; Kerenszkij azzal, hogy belépett a kormányba, tudniillik a második Ideiglenes Kormányba, ugyancsak teljesen a burzsoáziához pártolt; Csheidze nem lépett be, ő továbbra is *ingadozik* a burzsoázia Ideiglenes Kormánya, Gucskovék és Miljukovék, és a proletariátus meg a legszegényebb néptömegek „ideiglenes kormánya", a Munkásküldöttek Szovjetje és a Központi Bizottság által egyesített Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt között.

A forradalom tehát igazolta azt, ami mellett mi különösen síkra szálltunk, amikor arra szólítottuk fel a munkásokat, hogy pontosan tisztázzák a fő pártok, valamint a munkásmozgalom és a kispolgárság fő irányzatai közötti osztálykülönbséget — azt, amit például a genfi „Szocial-Demokrat" 47. számában, csaknem másfél évvel ezelőtt, 1915 október 13-án írtunk:

„Most is, mint régebben, az a véleményünk, hogy az Ideiglenes Forradalmi Kormányban a szociáldemokraták résztvehetnek a demokratikus kispolgársággal együtt, de *nem* a forradalmi sovinisztákkal együtt. Forradalmi soviniszták azok, akik azért akarják legyőzni a cárizmust, hogy legyőzhessék Németországot, hogy más országokat fosztogathassanak, hogy megszilárdítsák a nagyoroszok uralmát Oroszország más népei fölött stb. A forradalmi sovinizmus alapja — a kispolgárság osztályhelyzete. A kispolgárság mindig a burzsoázia és a proletariátus között ingadozik. Most a sovinizmus között (amely akadályozza abban, hogy akár a demokratikus forradalom szempontjából következetesen forradalmi legyen) és a proletár internacionalizmus között ingadozik. Oroszországban ennek a kispolgárságnak mai politikai kifejezői: a trudovikok[109], a szociálforradalmárok, a «Nasa Zarja»

(jelenleg „Gyelo“[110]), a Csheidze-frakció, a Szervező Bizottság, Plehanov úr és a hasonszőrűek. Ha Oroszországban győznének a forradalmi soviniszták, mi a mostani háborúban az *ő* «hazájuk» védelme ellen volnánk. Jelszavunk — a soviniszták ellen, még akkor is, ha forradalmárok és köztársaságpártiak, *ellenük* és a nemzetközi proletariátus szövetsége *mellett* a szocialista forradalom érdekében“*.

De térjünk vissza az angol gucskovistához.

„. . . Az Állami Duma Ideiglenes Bizottsága — folytatja —, felmérve az előtte álló veszélyt, szándékosan tartózkodott attól, hogy megvalósítsa eredeti tervét, a miniszterek letartóztatását, noha ezt tegnap könnyűszerrel megtehette volna. Ilymódon nyitva állt az ajtó a tárgyalások előtt, s ennek következtében mi“ („mi“ = az angol finánctőke és imperializmus) „hozzájuthatunk az új rendszer minden előnyéhez, anélkül hogy keresztül kellene esnünk a Kommün szörnyű megpróbáltatásain és a polgárháború anarchiáján . . .“

A gucskovisták az *ő* javukat szolgáló polgárháború *mellett* voltak, *ellene* vannak a nép, vagyis a dolgozók tényleges többségének javát szolgáló polgárháborúnak.

„. . . A viszony az egész nemzetet képviselő Ideiglenes Duma-bizottság“ (a földesúri és tőkés negyedik duma bizottsága!) „és a Munkásküldöttek Szovjetje között, amely ugyan tisztán osztályérdekeket képvisel“ (ezt egy olyan diplomata mondja, aki félfüllel tudós szavakat hallott és el akarja titkolni, hogy a Munkásküldöttek Szovjetje a proletariátust és a szegénységet, azaz a lakosság $^{9}/_{10}$ részét képviseli), „de amelynek az olyan válság idején, mint a mostani, óriási hatalma van, komoly aggodalmat váltott ki a józan ítélőképességű emberekből, akik előre látják a kettő közötti összeütközés lehetőségét, amelynek következményei igen borzalmasak lehetnek.

Szerencsére, ezt a veszélyt — legalábbis pillanatnyilag“ (jól jegyezzék meg: „legalábbis“!) — „elhárították,

---

* *Lenin* Művei. 21. köt. 1951. 410—411. old. — *Ford.*

és ez Kerenszkij úr, egy fiatal, nagy szónoki képességekkel rendelkező ügyvéd befolyásának köszönhető, aki világosan megérti" (Cseidzétől eltérően, aki ugyan szintén „megértette", de, a gucskovista véleménye szerint, nyilván kevésbbé világosan?), „hogy együtt kell működnie a Bizottsággal, a munkásosztályból kikerülő választói érdekében" (azaz, hogy megszerezzék a munkások szavazatait, kacérkodjanak velük). „Ma (március 1[14]-én szerdán) kielégítő megegyezés[111] jött létre, aminek következtében minden fölösleges súrlódás elkerülhető lesz."

Hogy milyen volt ez a megegyezés, az *egész* Munkásküldöttek Szovjetjével kötötték-e, melyek a feltételei — nem tudjuk. A *legfontosabbról* az angol gucskovista ezúttal teljesen hallgatott. Hát persze! A burzsoáziának nem előnyös, ha ezek a feltételek világosak, pontosak, közismertek — hiszen akkor nehezebb lesz megszegnie azokat!

Az előbbi sorokat már megírtam, amikor két igen fontos hírt olvastam. Először, az igen konzervatív és igen polgári beállítottságú, „Le Temps" („Az Idő")[112] c. párizsi lap március 20-i számában a Munkásküldöttek Szovjetjének az új kormány „támogatásáról" szóló felhívását, másodszor, kivonatokat Szkobelevnek március 1 (14)-én az Állami Dumában mondott beszédéből, amelyeket az egyik zürichi lap („Neue Zürcher Zeitung"[113], 1 Mittagsblatt, március 21) egy berlini ujság („National-Zeitung"[114] szövege alapján közölt.

A Munkásküldöttek Szovjetjének felhívása, ha ugyan a francia imperialisták nem forgatták ki szövegét, igen figyelemreméltó dokumentum, amely azt mutatja, hogy a pétervári proletariátus, legalábbis a felhívás kibocsátása pillanatában, túlnyomórészt kispolgári politikusok befolyása alatt volt. Emlékeztetek arra, hogy a politikusoknak ehhez a fajtájához, mint fentebb már megjegyeztem, a Kerenszkij- és Cseidze-féle embereket sorolom.

A felhívásban két politikai eszmét és ennek megfelelően két jelszót találunk:

Először. A felhívás azt mondja, hogy a kormány (az új kormány) „mérsékelt elemekből" áll. Furcsa meghatá-

rozás, egyáltalán nem teljes, tisztán liberális, nem marxista jellegű. Én is hajlandó vagyok elismerni, hogy bizonyos értelemben — a legközelebbi levelemben majd kimutatom, hogy milyen értelemben —, most, a forradalom első szakaszának befejezése után, minden kormánynak „mérsékeltnek“ kell lennie. De teljességgel megengedhetetlen eltitkolni sajátmagunk és a nép elől, hogy ez a kormány az imperialista háború folytatását akarja, hogy ez a kormány az angol tőke ügynöke, hogy a monarchia visszaállítását, s a földbirtokosok és tőkések uralmának megszilárdítását akarja.

A felhívás kijelenti, hogy minden demokratának „támogatnia“ kell az új kormányt, s hogy a Munkásküldöttek Szovjetje kéri és felhatalmazza Kerenszkijt, hogy vegyen részt az Ideiglenes Kormányban. A feltételek: a megígért reformok végrehajtása még a háború folyamán, biztosíték a nemzetiségek „szabad kulturális“ (csak??) fejlődésére (tisztán kadet, liberálisokra vallóan nyomorúságos program), továbbá a Munkásküldöttek Szovjetjének tagjaiból és „katonákból“ álló külön bizottság alakítása, az Ideiglenes Kormány tevékenységének felügyelete céljából[115].

Erről a Felügyelő Bizottságról, amely a gondolatok és jelszavak második fajtájával függ össze, alább külön lesz szó.

Az orosz Louis Blanc, Kerenszkij, kinevezése és az új kormány támogatásáról szóló felhívás, mondhatjuk, klasszikus példája a forradalom és a proletariátus elárulásának, pontosan az árulás ama fajtájának, amely a XIX. század annyi forradalmát pusztulásba vitte, függetlenül attól, mennyire őszintén és odaadóan szolgálják a szocializmust az ilyen politika irányítói és hívei.

A proletariátus nem támogathatja és nem szabad hogy támogassa a háború kormányát, a restauráció kormányát. A reakció elleni harc érdekében, a Romanovok és barátaik arra irányuló lehetséges és valószínű kísérleteinek visszaverése érdekében, hogy visszaállítsák a monarchiát és ellenforradalmi csapatokat gyűjtsenek össze, egyáltalán nem Gucskov és Társai támogatására van szükség, hanem a *proletár*-milícia *megszervezésére*,

kiszélesítésére és erősítésére, a nép felfegyverzésére a munkások vezetésével. Enélkül a legfontosabb, legfőbb, alapvető lépés nélkül sem arról nem lehet szó, hogy komoly ellenállást tanusítsunk a monarchia visszaállítására és a megígért szabadságjogok visszavételére vagy megnyirbálására irányuló kísérletekkel szemben, sem pedig arról, hogy szilárdan rálépjünk a kenyérhez, a *békéhez* és a szabadsághoz vezető útra.

Ha Cseidze, aki Kerenszkijjel együtt tagja volt az első Ideiglenes Kormánynak (a tizenháromtagú dumabizottságnak), valóban a fentebb említett vagy ehhez hasonló jellegű elvi meggondolásokból kiindulva nem lépett be a második Ideiglenes Kormányba, akkor ez becsületére válik. Ezt nyiltan meg kell mondani. Sajnos, a dolog ilyen értelmezése ellentmond más tényeknek, mindenekelőtt pedig Szkobelev beszédének, aki mindig kéz a kézben haladt Cseidzével.

Szkobelev, ha a fent megnevezett forrásnak hinni lehet, azt mondta, hogy „a szociális (? nyilvánvalóan — szociáldemokrata) csoportnak és munkásoknak csak laza kapcsolatuk (laza kontaktusuk) van az Ideiglenes Kormány céljaival", hogy a munkások békét követelnek, és hogyha a háború tovább tart, tavasszal mindenképpen bekövetkezik a katasztrófa, hogy „a munkások a társadalommal (a liberális társadalommal) ideiglenes egyezményt (eine vorläufige Waffenfreundschaft) kötöttek, jóllehet politikai céljaik olyan távol vannak a társadalom céljaitól, mint ég a földtől", hogy a „liberálisoknak le kell mondaniok az értelmetlen (unsinnige) háborús célokról" stb.

Ez a beszéd iskolapéldája annak, amit fentebb, a „Szocial-Demokrat"-ból közölt idézetben, a burzsoázia és a proletariátus közötti „ingadozásnak" neveztünk. A liberálisok, amíg liberálisok, *nem tehetik meg* azt, hogy „lemondjanak" az „értelmetlen" háborús célokról, amelyeket, mellesleg szólva, nem ők maguk szabnak meg, hanem egy világhatalom, az angol-francia finánctőke, amelynek ereje százmilliárdokkal mérhető. Nem a liberálisokat kell „rábeszélni", hanem a munkásoknak kell *megmagyarázni*, miért jutottak a liberálisok zsákutcába, miért van kezüklábuk béklyóba verve, miért *titkolják* mind a cárizmusnak

Angliával stb. kötött szerződéseit, mind az orosz tőkének az angol-francia stb. stb. tőkével kötött megegyezéseit.

Ha Szkobelev azt mondja, hogy a munkások valamiféle megegyezést kötöttek a liberális társadalommal és ugyanakkor nem tiltakozik ellene, nem magyarázza meg a munkásoknak a duma szószékéről, hogy ez mennyire káros dolog, akkor ezzel *helyesli* a megegyezést. Márpedig ezt semmiképpen sem lett volna szabad tennie.

Az, hogy Szkobelev közvetlenül vagy közvetve, nyiltan vagy hallgatólagosan helyesli a Munkásküldöttek Szovjetjének megegyezését az Ideiglenes Kormánnyal, Szkobelevnek a burzsoázia irányában való ingadozását jelenti. Szkobelevnek az a kijelentése, hogy a munkások békét követelnek, hogy céljaik olyan távol vannak a liberálisok céljaitól, mint ég a földtől, Szkobelevnek a proletariátus irányában való ingadozását jelenti.

Tisztán proletár, őszintén forradalmi és igen helyes szándék hatja át a Munkásküldöttek Szovjetjének általunk tanulmányozott felhívásában található második politikai eszmét, nevezetesen egy „Felügyelő Bizottság" (nem tudom, így nevezik-e oroszul; én franciáról fordítom így, szabadon) létrehozásának, az Ideiglenes Kormány fölötti proletár és katona felügyelet megteremtésének eszméjét.

Ez igen! Ez méltó a munkásokhoz, akik vérüket ontották a szabadságért, a békéért, azért, hogy kenyeret adjanak a népnek! Ez *reális lépés* a *reális biztosítékok* útján — mind a cárizmus, mind a monarchia, mind pedig a monarchista Gucskov—Lvov és társaik ellen! Ez annak a jele, hogy az orosz proletariátus mégiscsak tovább ment, mint a Louis Blanc-t „felhatalmazó" 1848-as francia proletariátus! Ez annak a bizonyítéka, hogy a proletártömegek ösztönét és értelmét nem elégítik ki a szónoklatok, az éljenzések, a reform- és szabadságígéretek, a „munkások felhatalmazásából miniszter" cím és más effféle csillogó cafrangok, hanem *csakis* arra támaszkodik,

amire valóban lehet, a *felfegyverzett* néptömegekre, amelyeket a proletariátus, az öntudatos munkásság szervez és vezet.

Ez egy lépés a helyes úton, de *csak* az első lépés.

Ha ez a „Felügyelő Bizottság“ tisztán parlamenti, csupán politikai jellegű intézmény marad, vagyis olyan bizottság, amely „kérdéseket tesz majd fel“ az Ideiglenes Kormánynak és válaszokat kap majd tőle, akkor ez mégis csak játék lesz, akkor semmit sem fog érni.

Ha azonban azt eredményezi, hogy ha törik, ha szakad, haladéktalanul megteremtik a valóban népi, valóban minden férfit és minden nőt felölelő *munkás-milíciát*, vagy *munkás-népfelkelést*, amely nemcsak helyettesítené a szétvert és eltávolított rendőrséget, nemcsak *lehetetlenné* tenné, hogy azt *bármilyen* alkotmányos monarchista, vagy köztársasági-demokrata kormány, *akár* Pétervárott, *akár* bárhol Oroszországban visszaállítsa — akkor Oroszország élenjáró munkásai valóban rálépnek az új és nagy győzelmek útjára, arra az útra, amelyen haladva diadalmaskodnak a háborún, valóra váltják azt a jelszót, amely, mint az ujságok írják, a Pétervárott az Állami Duma előtti téren tüntető lovassági csapatok zászlóin díszelgett:

„Éljen a szocialista világköztársaság!“

Erről a munkás-népfelkelésről gondolataimat a legközelebbi levélben fogom kifejteni.

Ott igyekszem majd kimutatni egyrészt azt, hogy éppen az egész népre kiterjedő és a munkások vezetése alatt álló milícia megteremtése az a napirenden levő helyes jelszó, amely megfelel az orosz forradalomban (és a világforradalomban) jelenleg fennálló sajátos átmeneti helyzet taktikai feladatainak, másrészt pedig azt, hogy ahhoz, hogy ez a munkás-milícia sikert érjen el, először, az egész népre kiterjedőnek, *egészen az általánosságig* tömegjellegűnek kell lennie, fel kell ölelnie valóban az *egész* munkaképes férfi és női lakosságot; másodszor, át kell térnie arra, hogy a katonai funkciókkal, valamint a társadalmi termelés

és a termékelosztás ellenőrzésével ne csak tisztán rendőri, hanem általános állami funkciókat egyesítsen.

N. Lenin

Zürich, 1917 március 22. (9.)

P. S.* Elfelejtettem keltezni előző, március 20-i (7-i) levelemet.

Először 1924-ben, a „Bolsevik" című folyóirat 3—4. számában jelent meg.

* — Postscriptum — utóirat. — *Szerk.*

LEVELEK A TÁVOLBÓL

HARMADIK LEVÉL

A PROLETÁR-MILÍCIÁRÓL

Azt a következtetést, amelyet Cseidze ingadozó taktikájával kapcsolatban tegnap levontam, ma, március 10-én (23-án), minden tekintetben igazolta két dokumentum. Az első — egy kivonat pártunk, az Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt Központi Bizottságának pétervári kiáltványából, amelyet a „Frankfurter Zeitung"-gal[116] Stockholmból távirati úton közöltek. Ebben az okmányban szó sem esik sem a Gucskov-kormány támogatásáról, sem pedig megdöntéséről; a munkásokat és a katonákat arra szólítja fel, hogy szervezkedjenek a Munkásküldöttek Szovjetje körül, válasszanak képviselőket a Szovjetbe, akik harcolni fognak a cárizmus ellen, a köztársaságért, a 8 órás munkanapért, a földesúri földek és a gabonakészletek elkobzásáért és ami a legfontosabb — a rablóháború befejezéséért. Ezzel kapcsolatban különösen fontos és különösen időszerű Központi Bizottságunknak az a tökéletesen helyes gondolata, hogy a béke érdekében feltétlenül érintkezésbe kell lépni *valamennyi hadviselő ország proletárjaival.*

A békét a burzsoá kormányok közötti tárgyalásoktól és kapcsolatoktól várni — önámítás és népámítás volna.

A másik dokumentum — egy másik német lapnak (a „Vossische Zeitung"-nak[117]) ugyancsak távirati úton, Stockholmból küldött híre a Cseidze duma-frakciója és a munka-csoport (? Arbeiterfraction), valamint 15 munkásszövetség megbízottai között március 2-án (15-én) lezajlott tanácskozásról és arról a kiáltványról, amelyet a rá-

következő napon tettek közzé. A távirat a felhívás 11 pontjából csak hármat ismertet: az elsőt, amely a köztársaságot, a másodikat, amely a békét és a béketárgyalások haladéktalan megkezdését, és a harmadikat, amely „az orosz munkásosztály képviselőinek a kormányban való megfelelő részvételét“ követeli.

Ha ezt a pontot a táviratban helyesen ismertették, akkor megértem, miért dícséri a burzsoázia Csheidzét. Megértem, miért következett az angol gucskovistáknak a „Times“-ban elhangzott dícséretére, amelyet fentebb idéztem, a francia gucskovisták dícsérete a „Le Temps“-ban. A francia milliomosoknak és imperialistáknak ez a lapja március 22-én a következőket írja: „A munkáspártok vezérei, különösen Csheidze úr, minden befolyásukat latbavetik, hogy mérsékeljék a dolgozó osztályok kívánságait.“

Valóban, az a követelés, hogy a munkások „vegyenek részt“ a Gucskov—Miljukov-kormányban, elméletileg és politikailag képtelenség: ha mint kisebbség vesznek részt, az azt jelentené, hogy sakkfigurák lennének; „egyenlő arányban“ résztvenniök lehetetlen, hiszen a háború folytatásának követelését nem lehet kibékíteni azzal a követeléssel, hogy kössenek fegyverszünetet és indítsák meg a béketárgyalásokat; ahhoz, hogy mint többség „vegyenek részt“, elég erősnek kell lenniök a Gucskov—Miljukov-kormány *megdöntéséhez*. A gyakorlatban a „részvétel“ követelése azt jelenti, hogy a legrosszabbfajta louisblancizmusnak hódolunk, vagyis megfeledkezünk az osztályharcról és az osztályharc reális körülményeiről, üresen kongó frázisokkal dobálózunk, illúziókat terjesztünk a munkások között, s a Miljukovval vagy Kerenszkijjel való tárgyalásokra vesztegetjük a *drága* időt, amit arra kell felhasználni, hogy létrehozzuk azt a *valóságos* forradalmi és osztályerőt, a proletármiliciát, amely *bizalmat* tud *ébreszteni* a lakosság *minden* szegény rétegében, tehát a lakosság óriási többségében, *segíteni tud ezeknek a szervezkedésben*, segíteni tud *ezeknek* a kenyérért, békéért és szabadságért folytatott harcukban.

Ez a hiba Csheidze és csoportjának felhívásában (nem beszélek a SzB, a Szervező Bizottság *pártjáról*, mivel a

számomra elérhető forrásokban egy árva szó sincs a Szervező Bizottságról) — ez a hiba annál is furcsább, mert a március 2-i (15-i) tanácskozáson Csheidze legközelebbi elvbarátja, Szkobelev, az ujságok szerint a következőket mondotta: „Oroszország a második, igazi (wirklich, szószerint: valóságos) forradalom küszöbén áll.“

Ez az az igazság, amelyből Szkobelev és Csheidze elfelejtette levonni a gyakorlati következtetéseket. Innen, ebből az átkozott távolból nem tudom megítélni, milyen közel van ez a második forradalom. Szkobelev ott, helyben, jobban láthatja. Ezért nem teszek fel magamnak olyan kérdéseket, amelyeknek eldöntéséhez nincsenek és nem is lehetnek konkrét adataim. Itt csak azt hangsúlyozom, hogy egy „kívülálló tanu“, azaz Szkobelev, aki nem tartozik a mi pártunkhoz, megerősítette azt a *tényleges* következtetést, amelyre első levelemben jutottam, mégpedig azt, hogy a február—márciusi forradalom a forradalomnak csak *első szakasza* volt. Oroszország sajátos történelmi helyzetben van, a forradalom következő szakaszára, vagy, Szkobelev kifejezésével élve, a „második forradalomra“ való *átmenet* idejét éli.

Ha marxisták akarunk lenni és tanulni akarunk a világ forradalmainak tapasztalataiból, akkor igyekeznünk kell megérteni, miben rejlik ennek az *átmeneti* helyzetnek a *sajátszerűsége* és milyen taktika következik objektív sajátosságaiból.

A helyzet sajátszerűsége abban rejlik, hogy a Gucskov—Miljukov-kormány rendkívül könnyen jutott az első győzelemhez, mégpedig a következő három legfőbb körülmény folytán: 1) az angol-francia finánctőkének és ügynökeinek segítsége; 2) a hadsereg felső rétegei egy részének segítsége; 3) az orosz burzsoázia összességének kész szervezete, a zemsztvo- és városi intézmények, az Állami Duma, a hadiipari bizottságok stb. formájában.

A Gucskov-kormány kutyaszorítóban van: minthogy a tőke érdekeihez láncolt kormány, kénytelen arra törekedni, hogy folytassa a fosztogató rablóháborút, megvédje a tőke és a földbirtokosok hallatlan profitját, és visszaállítsa a monarchiát. A kormány, amelyet köt az, hogy forradalom útján jött létre és az, hogy éles fordulattal

kell áttérnie a cárizmusról a demokráciára, az éhező és békét követelő tömegek nyomása alatt kénytelen hazudozni, kibúvókat keresni, időt nyerni, minél többet „proklamálni“ és ígérni (az ígéret az egyetlen dolog, ami még a mai őrült drágaság idején is olcsó), minél kevesebbet végrehajtani, egyik kezével engedményeket tenni, a másikkal visszavenni az engedményeket.

Az új kormány, bizonyos körülmények között, a számára legjobb esetben valamelyest elodázhatja a csődöt, ha az egész orosz burzsoázia és burzsoá értelmiség teljes szervezőerejére támaszkodik. De még ebben az esetben *sincs ereje* ahhoz, hogy elkerülje a csődöt, mert *nem lehet* kitépni magunkat a világkapitalizmus-szülte ijesztő szörnyeteg, az imperialista háború és az éhínség karmaiból, ha nem hagyjuk el a burzsoá viszonyok talaját, nem térünk át forradalmi rendszabályokra, nem apellálunk az orosz és a világproletariátus roppant történelmi hősiességére.

Ebből az következik, hogy nem dönthetjük meg egyetlen csapással az új kormányt, vagy, ha meg is tehetjük ezt (forradalmi időkben a lehetséges határai ezerszeresen kitágulnak), nem tarthatjuk meg a hatalmat, ha az orosz burzsoázia és burzsoá értelmiség nagyszerű szervezetével *nem szegezzük szembe* a városi és falusi szegénység, a félproletariátus és a kistulajdonosok egész hatalmas tömegét vezető *proletariátus* ugyanolyan nagyszerű *szervezetét*.

Egészen mindegy, hogy fellángolt-e már a „második forradalom“ Pétervárott (megmondtam, hogy egészen ostoba gondolat volna külföldről kiszámítani a forradalom érlelődésének konkrét ütemét), vagy elhalasztódott egy időre, vagy már megkezdődött Oroszország egyes vidékein (úgylátszik, vannak bizonyos jelek, amelyek e mellett szólnak) — *mindenesetre* a napirenden levő jelszónak a forradalom előestéjén, a forradalom idején és a forradalom másnapján egyaránt a *proletariátus megszervezésének* kell lennie.

Munkások, elvtársak! A proletárhősiesség csodáit vittétek véghez tegnap, amikor megdöntöttétek a cári monarchiát. Elkerülhetetlen, hogy ugyanilyen hősiesség csodáit vigyétek véghez ismét a többé vagy kevésbbé közeli jövő-

ben (vagy lehet, hogy éppen most, amikor ezeket a sorokat írom) — az imperialista háborút viselő földbirtokosok és kapitalisták hatalmának megdöntése érdekében. Nem *győzhettek tartósan* ebben a következő, „igazi“ forradalomban, ha nem művelitek a *proletárszervezettség csodáit!*

A jelenlegi pillanat jelszava: szervezkedés. De ha beérnők ezzel, még semmit sem mondanánk, hiszen egyrészt, szervezkedésre *mindig* szükség van, tehát, ha csak „a tömegek megszervezésének“ szükségességére mutatunk rá, ez még az égvilágon semmit sem magyaráz meg; másrészt pedig, aki beérné ezzel, az csak azt szajkózná, amit a liberálisok mondanak, hiszen a *liberálisok* uralmuk megszilárdítása érdekében *éppen* azt kívánják, hogy a munkások *ne menjenek túl* a *megszokott*, „legális“ (a „normális“ burzsoá társadalom szempontjából legális) szervezeteken, vagyis, hogy a munkások *mást* ne tegyenek, mint hogy beiratkoznak pártjukba, szakszervezetükbe, szövetkezetükbe stb. stb.

A munkások osztályösztönükkel megértették, hogy forradalmi időben *nem csupán* a megszokott, hanem egészen más szervezetre van szükségük, helyesen léptek rá arra az útra, amelyet 1905-ös forradalmunk és az 1871-es Párizsi Kommün mutatott, létrehozták a *Munkásküldöttek Szovjetjét*, megkezdték ennek fejlesztését, kibővítését, erősítését a *katona*küldöttek, és kétségkívül, a falusi *bér*munkások, továbbá (egy vagy más formában) az egész szegényparasztság küldötteinek bevonása útján.

A legeslegelső, halaszthatatlanul fontos feladat az, hogy Oroszország kivétel nélkül minden helységében létrehozzunk ilyen szervezeteket, a proletár és félproletár lakosság, azaz — ha gazdaságilag kevésbbé pontos, de népszerűbb kifejezéssel akarunk élni — a dolgozók és kizsákmányoltak kivétel nélkül minden foglalkozási csoportja és rétege számára. A dolognak elébe vágva, megjegyzem, hogy pártunknak (amelynek az újtípusú proletárszervezetekben játszott *külön* szerepéről egyik legközelebbi levelemben remélhetőleg lesz alkalmam beszélni) az egész paraszti tömeg számára különös nyomatékkal azt kell javasolnia, hogy a bérmunkások, továbbá a gabonát el nem adó kisföldművelők, a jómódú parasztokból *különálló*

szovjeteket létesítsenek; e feltétel nélkül általában sem igazi proletárpolitikát nem lehet folytatni*, sem pedig az embermilliók legfontosabb gyakorlati élet-halál kérdéséhez: a *gabona* helyes elosztásához, a gabonatermelés növeléséhez stb. nem lehet helyesen hozzányúlni.

De felmerül a kérdés, hogy mit kell tenniök a Munkásküldöttek Szovjetjeinek? A Munkásküldöttek Szovjetjei „a felkelés, a forradalmi hatalom szerveinek tekintendők", írtuk a genfi „Szocial-Demokrat" 47. számában, 1915 október 13-án**.

Ezt az elméleti tételt, amelyet az 1871-es Kommün és az 1905-ös orosz forradalom tapasztalataiból vontunk le, éppen a mostani oroszországi forradalom mostani szakaszának gyakorlati útmutatásai alapján meg kell magyarázni és konkrétabban ki kell fejteni.

Szükségünk van forradalmi *hatalomra*, (bizonyos átmeneti időszakra) *államra*. Ebben különbözünk az anarchistáktól. A forradalmi marxisták és az anarchisták között a különbség nemcsak az, hogy az előbbiek a központosított, nagyüzemű, kommunista termelés mellett vannak, az utóbbiak viszont a szétforgácsolt kistermelés mellett. Nem, a különbség éppen a hatalom, az állam kérdésében az, hogy mi az állam forradalmi formáinak a szocializmusért folytatott harc érdekében való forradalmi kihasználása *mellett* vagyunk, az anarchisták viszont — *ellene* vannak.

Nekünk szükségünk van államra. De *nem olyan* államra van szükségünk, amilyet a burzsoázia teremtett mindenütt, az alkotmányos monarchiától kezdve egészen a legdemokratikusabb köztársaságokig. És ebben különbözünk a régi, rothadásnak indult szocialista pártok opportunistáitól és kautskystáitól, akik kiforgatták vagy

---

* A falun most megindul a harc a kisparasztokért és a középparasztság egy részéért. A földbirtokosok, a jómódú parasztságra támaszkodva, arra fognak törekedni, hogy alárendeljék őket a burzsoáziának. Nekünk, a mezőgazdasági bérmunkásokra és a szegényparasztságra támaszkodva arra kell törekednünk, hogy a legszorosabb szövetség jöjjön létre köztük és a városi proletariátus között.

** *Lenin* Művei. 21. köt. 1951. 410. old. — *Ford.*

elfelejtették a Párizsi Kommün tanulságait és ezeknek a tanulságoknak marxi-engelsi elemzését*.

Nekünk szükségünk van államra, de *nem* olyanra, amilyenre a burzsoáziának van szüksége, nem olyanra, amelynek hatalmi szervei, a rendőrség, a hadsereg és a bürokrácia (a hivatalnoki kar), elkülönültek a néptől és szembeállíthatók a néppel. Valamennyi burzsoá forradalom csak tökéletesítette *ezt* az államgépezetet, csak átadta *azt* az egyik párt kezéből egy másik párt kezébe.

A proletariátusnak viszont, ha meg akarja védelmezni a mostani forradalom vívmányait és tovább akar menni, ha ki akarja vívni a békét, a kenyeret és a szabadságot, Marx szavaival élve, „*össze kell törnie*" ezt a „kész" államgépezetet és újjal kell azt felcserélnie, úgy, hogy a rendőrséget, a hadsereget és a hivatalnoki kart *egybeolvasztja a mind egy szálig felfegyverzett néppel.* A proletariátusnak, az 1871-es Párizsi Kommün és az 1905-ös orosz forradalom tapasztalatai által kijelölt úton haladva, meg kell szerveznie és fel kell fegyvereznie a lakosság *valamennyi* szegény, kizsákmányolt részét, hogy közvetlenül ezek *maguk* vegyék kezükbe az államhatalmi szerveket, *maguk alkossák* ennek a hatalomnak intézményeit.

És Oroszország munkásai már az első forradalom első szakaszában, 1917 február—márciusában, *ráléptek* erre az útra. A feladat most már csak az, hogy világosan megértsük, milyen is ez az új út, az, hogy bátran, szilárdan és kitartóan tovább haladjunk rajta.

Az angol-francia és orosz tőkések csak „el akarták mozdítani", sőt csak „meg akarták ijeszteni" II. Miklóst, úgy azonban, hogy a régi államgépezet, a rendőrség, a hadsereg és a hivatalnoki kar érintetlenül maradjon.

A munkások továbbmentek és összetörték az állam-

* Egyik legközelebbi levelemben, vagy külön cikkben részletesen foglalkozom majd ezzel az elemzéssel, amely különösen Marx „Polgárháború Franciaországban" című művében, Engelsnek e mű 3. kiadásához írt előszavában, Marx 1871 április 12-i és Engels 1875 március 18—28-i leveleiben található, továbbá azzal, hogy miképpen forgatta ki Kautsky teljesen a marxizmust 1912-ben, Pannekoekkal az állam úgynevezett „elpusztítása" kérdésében folytatott vitájában[118].

gépezetet. És most nemcsak az angol-francia, hanem a német tőkések is üvöltenek dühükben és rémületükben, például annak láttán, hogy az orosz katonák hogyan lövik agyon tisztjeiket, akár Gucskov és Miljukov hívét, Nyepenyin admirálist is.

Azt mondottam az előbb, hogy a munkások összetörték a régi államgépezetet. Pontosabban: *megkezdték* összetörését.

Nézzünk egy konkrét példát.

A rendőrséget Pétervárott és sok más helyen részben felkoncolták, részben eltávolították. A Gucskov—Miljukov-kormány *nem képes* sem a monarchia visszaállítására, sem általában a hatalom megtartására, *ha nem állítja vissza* a rendőrséget, mint a burzsoázia parancsnoksága alatt álló felfegyverzett embereknek a néptől elkülönült és a néppel szembeállított szervezetét. Ez olyan világos mint a nap.

Az új kormánynak másrészt számolnia kell a forradalmi néppel, félengedményekkel és ígéretekkel kell jóllakatnia a népet, húznia kell az időt. Ezért félrendszabályt léptet életbe: „népi milíciát" létesít, választott vezetőkkel (milyen szörnyen jól hangzik ez! milyen szörnyen demokratikusan, forradalmian és szépen hangzik!) — *d e . . . d e*, először is, a zemsztvo- és városi önkormányzatok ellenőrzése, parancsnoksága alá helyezi, vagyis a Véres Miklós és Akasztó Sztolipin törvényei alapján választott földbirtokosok és kapitalisták parancsnoksága alá!! Másodszor, noha a milíciát, hogy a „népnek" port hintsen a szemébe — „népi"-nek nevezi, *valójában* nem szólítja fel a népet, hogy *mind egy szálig* résztvegyen ebben a milíciában *és nem kötelezi* a munkáltatókat és a tőkéseket arra, hogy az alkalmazottaknak és a munkásoknak a rendes bért *fizessék azokért az órákért és napokért*, amelyeket *közszolgálatban*, vagyis a milíciában töltenek.

Itt van a kutya elásva. Ilyen úton igyekszik Gucskovék és Miljukovék földbirtokos és tőkés kormánya elérni, hogy a „népi milícia" papíron maradjon, a valóságban pedig lassanként, szép csendben visszaállítja a *burzsoá*, népellenes milíciát, előbb „8 000 diákból és professzorból" (így írják le a külföldi lapok a jelenlegi pétervári milíciát)

— ez nyilvánvalóan csak játékszer! —, majd pedig fokozatosan a régi és az új *rendőrségből*.

Ne engedjük visszaállítani a rendőrséget! Ne engedjük ki kezünkből a helyi hatóságokat! Létre kell hozni a valóban az egész népre kiterjedő, az egész népet magában foglaló, a proletariátus vezetése alatt álló milíciát! — ez a napirenden levő feladat, ez a jelenlegi pillanat jelszava, amely egyaránt megfelel mind a további osztályharc, a további forradalmi mozgalom helyesen felfogott érdekeinek, mindpedig minden munkás, minden paraszt, minden dolgozó és kizsákmányolt ember demokratikus ösztönének, akiknek feltétlenül gyűlölniök kell a városi és falusi rendőröket, a csendbiztosokat, azt, hogy földbirtokosok és tőkések parancsolnak a nép fölött hatalommal rendelkező felfegyverzett embereknek.

Milyen rendőrség kell *nekik*, Gucskovéknak és Miljukovéknak, a földbirtokosoknak és a kapitalistáknak? Ugyanolyan, mint a cári monarchiában volt. A világ *minden* burzsoá és burzsoá-demokratikus köztársasága, egészen rövid forradalmi időszakok után, *éppen ilyen* rendőrséget, a néptől elkülönült és a néppel szembeállított, egy vagy más módon a burzsoáziának alárendelt felfegyverzett emberekből álló külön szervezetet létesített, illetve ezt a szervezetet állította vissza.

Milyen milícia kell nekünk, a proletariátusnak, valamennyi dolgozónak? Valóban *népi* milícia, vagyis olyan, amely, először is, az *egész* lakosságból, az egész felnőtt *férfi és női* lakosságból áll, másodszor pedig egyesíti magában a népi hadsereg funkcióit és a rendőrség funkcióit, az állami rend és az államigazgatás fő és alapvető szervének funkcióit.

Hogy ezt a tételt szemléletesebbé tegyük, vegyünk egy tisztán séma-szerű példát. Mondani sem kell, hogy ostoba gondolat volna a proletármilícia bármiféle „tervét" összeállítani: amikor a munkásság és az egész nép igazi tömegei gyakorlatilag fognak hozzá a dologhoz, százszor jobban kidolgozzák és megtervezik azt, mint bármiféle teoretikusok. Én nem „tervet" ajánlok, csupán szemléltetni akarom gondolatomat.

Pétervár lakosainak száma körülbelül 2 millió. Ennek

több mint fele 15 és 65 év között van. Vegyük a felét — egy milliót. Sőt, vonjuk le ennek teljes negyedrészét betegekre stb., akik jelenleg valamilyen nyomós oknál fogva nem vehetnek részt a közszolgálatban. Marad 750 000 ember, akik, ha a milíciában, tegyük fel, 15 napból egy napot dolgoznának (és erre az időre tovább kapnák bérüket munkáltatójuktól), 50 000 főnyi hadsereget alkotnának.

Ilyen típusú „államra" van nekünk szükségünk!

Az ilyen milícia nemcsak szavakban, hanem a valóságban is „népi milícia" lenne.

Ezen az úton kell afelé haladnunk, hogy *ne lehessen* visszaállítani sem a külön rendőrséget, sem a külön, a néptől különálló hadsereget.

Az ilyen milícia 95 százalékban munkásokból és parasztokból állna, *valóban* a nép óriási többségének eszét és akaratát, erejét és hatalmát fejezné ki. Az ilyen milícia valóban az egész népet felfegyverezné és katonai kiképzésben részesítené, s biztosítaná, *nem* Gucskov módjára, *nem* Miljukov módjára, a reakció visszaállítására irányuló minden kísérlettel, a cári ügynökök minden cselszövésével szemben. Ez a milícia a „Munkás- és Katonaküldöttek Szovjetjének" végrehajtószerve volna, a lakosság *abszolút* bizalmát és megbecsülését élvezné, mert maga is az utolsó emberig az egész nép szervezete lenne. Az ilyen milícia a demokráciát tetszetős cégérből, amely elleplezi azt, hogy a kapitalisták leigázzák a népet és gúnyt űznek a népből, a *tömegek* igazi *megnevelésének*, az államügyek *összességében* való részvételre nevelésének eszközévé változtatná. Az ilyen milícia bevonná a serdülő ifjúságot a politikai életbe, és nemcsak szóval, hanem valójában, *a munka* útján tanítaná őket. Az ilyen milícia kifejtené azokat a funkciókat, amelyek, szaknyelven szólva, a „jóléti rendőrség", az egészségügyi felügyelet stb. körébe tartoznak és mind egy szálig bevonná ezekbe a dolgokba a felnőtt nőket. Márpedig *nem lehet* biztosítani a valódi szabadságot, sőt, a szocializmusról nem is szólva, még a demokráciát *sem lehet* felépíteni, ha nem vonjuk be a nőket a közszolgálatba, a milíciába, a politikai életbe, ha nem ragadjuk ki a nőket a háztartás és a konyha butító légköréből.

Az ilyen milícia proletármilícia volna, mivel az ipari és városi munkásokat ugyanolyan természetesen és elkerülhetetlenül juttatná hozzá ahhoz, hogy vezető befolyást gyakoroljanak a szegényparaszt tömegekre, amilyen természetesen és elkerülhetetlenül vezető helyen állottak a nép egész forradalmi harcában, mind 1905—1907-ben, mind pedig 1917-ben.

Az ilyen milícia biztosítaná a teljes rendet és az odaadóan betartott elvtársias fegyelmet. Ugyanakkor pedig a valamennyi hadviselő országra kiható súlyos válságban lehetővé tenné, hogy valóban demokratikusan vegyük fel a harcot ez ellen a válság ellen, helyesen és gyorsan megvalósíthassuk a gabona- és egyéb készletek elosztását, életbeléptessük az „általános munkakötelezettséget", amit a franciák most „polgári mozgósításnak", a németek pedig „kötelező polgári szolgálatnak" neveznek és ami nélkül *nem lehet — bebizonyosodott, hogy nem lehet* — begyógyítani a sebeket, amelyeket a szörnyű rablóháború ejtett és ejt.

Talán bizony Oroszország proletariátusa csak azért ontotta vérét, hogy csupán politikai demokratikus reformok hangzatos ígérgetésével lakassák jól? Hát nem azt követeli és nem arra törekedik, hogy *minden* dolgozó *azonnal* bizonyos javulást lásson és érezzen az életében? Hogy minden családnak legyen kenyere? Hogy minden gyermeknek meglegyen a maga napi tejadagja és hogy egyetlen gazdag felnőtt se ihasson a szükségesnél több tejet, amíg a gyermekek nincsenek ellátva? Hogy azok a paloták és luxuslakások, amelyeket a cár és az arisztokraták elhagytak, ne álljanak üresen, hanem hajléktalanoknak és nincsteleneknek adjanak szállást? Ki léptetheti életbe mindezeket a rendszabályokat, ha nem az egész népet felölelő milícia, amelyben a nők feltétlenül éppen úgy résztvesznek mint a férfiak?

Ezek a rendszabályok *még nem* jelentenek szocializmust. Ezek a fogyasztás szabályozására, nem pedig a termelés átszervezésére vonatkoznak. Ezek még nem jelentenék a „proletárdiktatúrát", hanem csupán „a proletariátus és a szegényparasztság forradalmi-demokratikus diktatúráját". Most nem az a fontos, hogy elméletileg

hogyan osztályozzuk ezeket. Óriási hiba volna, ha a forradalom bonyolult, égető, gyorsan fejlődő gyakorlati feladatait a szűken értelmezett „elmélet" Prokrusztészágyába szorítanók, ahelyett, hogy az elméletben mindenekelőtt és legfőképpen *a cselekvés vezérfonalát* látnánk.

Van-e elég öntudatosság, kitartás, hősiesség az orosz munkások tömegében ahhoz, hogy „a proletárszervezettség csodáit" vigyék véghez, azután, hogy nyilt forradalmi harcban a bátorság, kezdeményezés és önfeláldozás csodáit művelték? Ezt nem tudjuk és hiábavaló dolog volna találgatni is, hiszen ilyen kérdésekre *csakis* a gyakorlat adhat választ.

Amit biztosan tudunk, és amit, mint pártnak, meg kell magyaráznunk a tömegeknek, az egyrészt az, hogy itt van a történelemnek egy roppant erejű motorja, amely hallatlan válságot, éhínséget és tengernyi bajt idéz elő. Ez a motor a háború, amelyet *mindkét* hadviselő tábor kapitalistái rabló célokból folytatnak. Ez a „motor" számos igen gazdag, szabad és felvilágosult nemzetet a szakadék szélére juttatott. Arra *kényszeríti* a népeket, hogy a legvégsőkig megfeszítsék minden erejüket, elviselhetetlen helyzetbe juttatja őket, s nem valamiféle „elméletek" megvalósítását tűzi napirendre (erről szó sincs és ettől az illúziótól Marx mindig óva intette a szocialistákat), hanem a legvégső, gyakorlatilag lehetséges rendszabályok életbeléptetését, mert a legvégső rendszabályok *nélkül* az emberek millióira pusztulás, azonnali és feltétlen éhenpusztulás vár.

Azt, hogy az élenjáró osztály forradalmi lelkesedése *sokra* képes olyan körülmények között, amikor az objektív helyzet az egész néptől végső rendszabályokat *követel*, bizonyítani sem kell. A dolognak *ezt* az oldalát Oroszországban mindenki saját szemével látja és *érzi*.

Fontos, hogy megértsük, hogy forradalmi időkben az objektív helyzet ugyanolyan gyorsan és hirtelen változik, amilyen gyors általában az élet folyása. És nekünk *értenünk kell ahhoz*, hogy taktikánkat és legközelebbi feladatainkat *hozzáalkalmazzuk* minden egyes adott helyzet *sajátosságaihoz*. 1917 februárja előtt a bátor forradalmi-

internacionalista propaganda, a tömegek harcba szólítása, a tömegek felébresztése volt napirenden. A februári—márciusi napok az önfeláldozó harc hősiességét követelték meg, hogy haladéktalanul el lehessen tiporni a legközelebbi ellenséget — a cárizmust. Most a forradalom első szakaszából a másodikba vezető *átmenet*, a cárizmussal való „összecsapásról" a gucskov—miljukovi, földbirtokos és tőkés imperializmussal való „összecsapásra" vezető átmenet idejét éljük. A napirenden most a *szervezési* feladat van, de semmiesetre sem abban a sablonos értelemben, hogy csak a sablonos szervezetek terén dolgozzunk, hanem olyan értelemben, hogy az elnyomott osztályok hallatlanul széles tömegeit kell bevonni a szervezetbe és hogy magának ennek a szervezetnek kell katonai, általános állami és népgazdasági feladatokat betöltenie.

Ennek a sajátságos feladatnak a betöltéséhez a proletariátus különböző utakon látott hozzá és fog hozzálátni. A február—márciusi forradalom Oroszország egyes helyein csaknem az egész hatalmat a kezébe adja —, más helyein esetleg „erőszakos" úton fogja majd létrehozni és kibővíteni a proletármilíciát —, megint másutt valószínűleg azért fog küzdeni, hogy az általános stb. választójog alapján haladéktalanul megejtsék a városi dumák és a zemsztvók választásait, hogy ezeket forradalmi központokká tegye stb. addig is, amíg a proletárszervezettség fokozódása, a katonák közeledése a munkásokhoz, a parasztság mozgalma, az, hogy igen sokan csalódnak a Gucskov- és Miljukov-féle katonai-imperialista kormány alkalmas voltában, közel nem hozza azt az órát, amikor ezt a kormányt felváltja a Munkásküldöttek Szovjetjének „kormánya".

Ne feledkezzünk meg arról sem, hogy Pétervár tőszomszédságában ott van az egyik legfejlettebb, ténylegesen köztársasági ország, Finnország, amely 1905-től 1917-ig az oroszországi forradalmi összecsapások fedezete alatt a demokráciát viszonylag békésen fejlesztette és a nép *többségét* a szocializmus oldalára állította. Az oroszországi proletariátus a Finn Köztársaságnak teljes szabadságot biztosít, egész a különválás szabadságáig (most, amikor a kadet Rogyicsev olyan méltatlanul alkussza ki

Helsingforsban az előjogok foszlányait a nagyoroszok számára, aligha ingadozik akár egyetlen szociáldemokrata is ebben a tekintetben) — és éppen ezzel vívja ki a finn munkások *teljes* bizalmát és azt, hogy elvtársi segítséget nyujtsanak az egész oroszországi proletariátus ügyének. A nehéz és nagy dolgokban a hibák elkerülhetetlenek — mi sem fogjuk őket elkerülni —, a finn munkások jobb szervezők, segíteni fognak nekünk ezen a téren, a *maguk módján* előbbre viszik majd a szocialista köztársaság megszervezését.

Forradalmi győzelmek magában Oroszországban, békés szervezési sikerek Finnországban ezeknek a győzelmeknek fedezete alatt, az orosz munkások áttérése a forradalmi-szervezői feladatokra, új méretekben, a hatalom meghódítása a proletariátus és a lakosság legszegényebb rétegei által, a nyugati szocialista forradalom ügyének ösztönzése és fejlesztése — ez az az út, amely elvezet bennünket a *békéhez* és a *szocializmushoz.*

N. Lenin

Zürich, 1917 március 11. (24.)

Először 1924-ben, a „Kommunyisztyicseszkij Internacional" c. folyóirat 3—4. számában jelent meg.

LEVELEK A TÁVOLBÓL

NEGYEDIK LEVÉL

HOGYAN VÍVJUK KI A BÉKÉT?

Éppen most (március 25 (12)-én) olvastam a „Neue Zürcher Zeitung"-ban (március 24-i, 517. sz.) a Berlinből küldött alábbi távirati tudósítást:

„Svájcból közlik, hogy Makszim Gorkij mind a kormánynak, mind a Végrehajtó Bizottságnak elragadtatott hangú üdvözlőlevelet küldött. Üdvözli a népnek a reakció hatalmasságain aratott győzelmét és Oroszország minden fiát felszólítja, hogy segítsen az új orosz állam épületének felépítésében. Ugyanakkor felhívja a kormányt, hogy felszabadító művét tetőzze be a béke megkötésével. Ennek a békének nem szabad bármi áron kötött békének lennie; Oroszországnak most kevesebb oka van arra, mint valaha, hogy bármi áron békére törekedjék. Ennek a békének olyannak kell lennie, amely lehetővé teszi, hogy Oroszország becsülettel megállja a helyét a világ más népei között. Az emberiség már elég vért hullatott; az új kormány óriási érdemeket szerezne nemcsak Oroszország, hanem az egész emberiség szolgálatában, ha sikerülne gyorsan megkötnie a békét."

Így közlik M. Gorkij levelét.

Fájdalmas érzés fogja el az embert, amikor olvassa ezt a levelet, amelyet egészen átitatnak a közkeletű nyárspolgári előítéletek. E sorok írójának a Capri-szigeten történt találkozások alkalmat adtak arra, hogy figyelmeztesse Gorkijt és szemére vesse politikai hibáit. Gorkij ezeket a szemrehányásokat a maga utánozhatatlanul kedves mosolyával és a következő őszinte kijelentéssel hárította el: „Tudom, hogy rossz marxista vagyok. No

meg, mi, művészek, egy kissé valamennyien beszámíthatatlan emberek vagyunk." Ezzel nem könnyű dolog vitába szállni.

Nem kétséges, hogy Gorkij — igen nagy művészi tehetség, aki sokat használt és használ a világ proletármozgalmának.

De miért ártja magát Gorkij a politikába?

Nézetem szerint Gorkij levele nemcsak a kispolgárság, hanem a kispolgárság befolyása alatt álló munkások egy része körében is rendkívül elterjedt előítéleteket juttat kifejezésre. Pártunk *minden* erejének, az öntudatos munkások minden erőfeszítésének arra kell irányulnia, hogy szívósan, állhatatosan, minden téren harcoljanak ezek ellen az előítéletek ellen.

A cári kormány a mostani, jelenlegi háborút *imperialista*, rabló, fosztogató háborúként kezdte és folytatta, abból a célból, hogy kirabolja és fojtogassa a gyenge népeket. Gucskovék és Miljukovék kormánya földbirtokos és tőkés kormány, amely *éppen ilyen* háborút kénytelen folytatni és akar folytatni. Ehhez a kormányhoz azzal a javaslattal fordulni, hogy kössön demokratikus békét — ugyanannyi, mintha a nyilvánosháztulajdonosoknak az erényességről prédikálnánk.

Megmagyarázzuk ezt a gondolatot.

Mi voltaképpen az imperializmus?

„Az imperializmus mint a kapitalizmus legfelsőbb foka" című brosúrámban, amelyet még a forradalom előtt beküldtem a „Parusz" kiadónak, amely azt elfogadta és hirdette a „Letopisz"[119] című folyóiratban, erre a kérdésre a következőképpen válaszoltam:

„Az imperializmus tehát a kapitalizmus olyan fejlődési fokon, amelyen kialakult a monopóliumok és a finánctőke uralma, a tőkekivitel kimagasló jelentőségre tett szert, megkezdődött a világ felosztása a nemzetközi trösztök által és befejeződött a föld egész területének felosztása a legnagyobb kapitalista országok által" (lásd az említett brosúrát, amelyet még a cenzúra idején a „Letopisz" című folyóirat V. Iljin „A legújabb kapitalizmus" címmel hirdetett, VII. fej.)*.

---

* *Lenin* Művei. 22. köt. 1951. 276. old. — *Ford.*

A dolog lényege az, hogy a tőke roppant méreteket öltött. A maroknyi legnagyobb tőkés egyesülései (a kartellek, szindikátusok, trösztök) *milliárdokat* forgatnak és az egész világot felosztják maguk között. Az *egész* földkerekség fel van osztva. A háborút a két legnagyobb milliárdos-csoportnak, az angol-francia és a német csoportnak a világ *újrafelosztásáért* kitört összeütközése idézte elő.

Az angol-francia tőkéscsoport elsősorban Németországot akarja kifosztani, olyanformán, hogy elveszi gyarmatait (már csaknem valamennyit el is vette), továbbá Törökországot.

A német tőkéscsoport *magának* akarja megszerezni Törökországot és a gyarmatok elvesztéséért a szomszédos kis államok (Belgium, Szerbia, Románia) megkaparintásával akarja kárpótolni magát.

Ez a színtiszta igazság, amelyet mindenféle olyan burzsoá hazugsággal takargatnak, hogy ez „felszabadító", „nemzeti" háború, „a jogért és igazságért folyó háború", és más efféle csindadrattával, amivel a kapitalisták az egyszerű népet bolondítani szokták.

Oroszország nem saját pénzén folytatja a háborút. Az orosz tőke az angol-francia tőke *részese*. Oroszország azért háborúskodik, hogy elrabolja Örményországot, Törökországot és Galíciát.

Gucskov, Lvov meg Miljukov, jelenlegi minisztereink — nem véletlenül összeverődött emberek. Ők az egész földbirtokos és tőkésosztály képviselői és vezérei. Őket *kötik* a tőke érdekei. A tőkések éppúgy nem tagadhatják meg érdekeiket, ahogyan az ember nem emelheti fel önmagát a hajánál fogva.

Másodszor, Gucskovot, Miljukovot és társaikat *köti* az angol-francia tőke. Mások pénzén folytatták és folytatják a háborút. Megígérték, hogy a kölcsönvett milliárdokért évről évre *sokszázmilliónyi* kamatot fognak fizetni és ezt a *sarcot* az orosz munkásokból és parasztokból fogják kisajtolni.

Harmadszor, Gucskovot, Miljukovot és társaikat *kötik* az Angliával, Franciaországgal, Olaszországgal, Japánnal és más kapitalista rablócsoportokkal szabályosan

megkötött közvetlen *szerződések*, amelyek megszabják ennek a háborúnak rabló céljait. Ezeket a szerződéseket még *II. Miklós cár* kötötte. Gucskov, Miljukov és társaik kihasználták a munkásoknak a cári monarchia ellen vívott harcát arra, hogy kezükbe ragadják a hatalmat, a cár által kötött *szerződéseket azonban megerősítették*.

Ezt tette az egész Gucskov—Miljukov-kormány kiáltványában, amelyet a „Pétervári Távirati Ügynökség" március 7-én (20-án) táviratilag közölt a külfölddel: „A kormány" (Gucskov és Miljukov kormánya) „hűségesen betartja mindazokat a szerződéseket, amelyek más hatalmakkal összefűznek bennünket" — olvassuk ebben a kiáltványban. Miljukov, az új külügyminiszter, *ugyanezt* jelentette ki Oroszország külföldi képviselőinek küldött, 1917 március 5-i (18-i) táviratában.

Ezek a szerződések mind *titkosak*, s Miljukov és Társai két okból *nem akarják* azokat nyilvánosságra hozni: 1) félnek a néptől, amely nem akarja a rablóháborút; 2) köti őket az angol-francia tőke, amely a szerződések titokban tartását követeli. De mindenki, aki ujságot olvas és foglalkozik a dologgal, tudja, hogy ezekben a szerződésekben arról van szó. hogy Japán elrabolja Kínát, Oroszország — Perzsiát, Örményországot, Törökországot (különösen Konstantinápolyt) és Galíciát, Olaszország — Albániát, Franciaország és Anglia — Törökországot meg a német gyarmatokat és így tovább.

Így áll a dolog.

Ezért azzal a javaslattal fordulni a Gucskov—Miljukov-kormányhoz, hogy minél előbb kössön tisztességes, demokratikus, a jószomszédságot biztosító békét, ugyanaz, mint amikor a jámbor falusi „pópa" azt ajánlja a földbirtokosoknak és a kupeceknek, hogy éljenek „istennek tetsző életet", szeressék felebarátjukat, és ha balorcájukat megütik, tartsák oda jobborcájukat is. A földesurak és a kupecek meghallgatják a prédikációt, továbbra is nyúzzák és fosztogatják a népet és elragadtatással veszik tudomásul, hogy milyen nagyszerűen tudja a „pópa" vigasztalni és megnyugtatni a „muzsikocskákat".

Pontosan ugyanilyen szerepet játszanak — akár tudatában vannak ennek, akár nem — mindazok, akik a béké-

ről szóló jámbor beszédekkel fordulnak a burzsoá kormányokhoz, a jelenlegi, imperialista háborúban. A burzsoá kormányok néha egyáltalán nem hajlandók meghallgatni az ilyen beszédeket, sőt meg is tiltják azokat, néha pedig megengedik, hogy elmondják azokat s maguk is jobbra-balra azt hajtogatják, hogy hiszen ők éppen a „legigazságosabb béke“ mielőbbi megkötéséért háborúskodnak, és hogy csak ellenségeik a hibásak. Ha a békéről szóló beszédekkel a *burzsoá* kormányokhoz fordulnak, az ténylegesen *népámítás.*

A tőkéscsoportok, amelyek a területek, piacok és koncessziók felosztása miatt vérrel árasztották el a földet, *nem köthetnek* „tisztességes“ békét. Csak *gyalázatos* békét köthetnek, olyan békét, amely *a rablott zsákmány felosztásáról, Törökország és a gyarmatok felosztásáról szól.*

Emellett a Gucskov—Miljukov-kormány ebben a pillanatban egyáltalán nem hajlandó békét kötni, mivel *most* a „zsákmányból“ *„csak“* Örményországot és Galícia egy részét kapná meg, márpedig ez a kormány *még* Konstantinápolyt is el akarja rabolni, *és még* vissza akarja hódítani a németektől Lengyelországot, amelyet a cárizmus mindig olyan embertelenül és szégyentelenül elnyomott. Továbbá, a Gucskov—Miljukov-kormány lényegében csupán kiszolgálója az angol-francia tőkének, amely meg akarja tartani a Németországtól elrablott gyarmatokat és *ezenfelül* kényszeríteni akarja Németországot Belgiumnak és Franciaország egy részének visszaadására. Az angol-francia tőke azért segített Gucskovéknak és Miljukovéknak II. Miklós letételében, hogy ők segítsenek neki Németország „legyőzésében“.

Mit kell hát tenni?

A béke kivívásához (és méginkább a valóban demokratikus, valóban tisztességes béke kivívásához) az szükséges, hogy az államhatalom ne a földbirtokosok és tőkések kezében, hanem a *munkások és a szegényparasztok kezében* legyen. A földbirtokosok és a tőkések a lakosság elenyésző kisebbségét alkotják; a tőkések, mint mindenki tudja, őrült összegeket keresnek a háborún.

A munkások és a szegényparasztok a lakosság *hatalmas* többségét alkotják. Ők nem gazdagodnak meg a

háborún, hanem tönkremennek és éheznek. Őket nem kötik se a tőke, se a tőkés rablócsoportok közti szerződések; ők *képesek* végetvetni, és őszintén véget is akarnak vetni a háborúnak.

Ha Oroszországban az államhatalom a Munkás-, Katona- és Parasztküldöttek *Szovjetjeinek* kezében volna, akkor ezek a Szovjetek és az általuk választott *Összoroszországi Szovjet*, megvalósíthatnák s bizonyára hajlandók is volnának megvalósítani azt a békeprogramot, amelyet pártunk (az Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt) már 1915 október 13-án körvonalazott, e párt központi lapjának, a „Szocial-Demokrat"-nak 47. számában* (ezt a lapot akkor, a cári cenzúra nyomásának következtében, Genfben adtuk ki).

Ez a békeprogram bizonyára ilyesforma lenne:

1) A Munkás-, Katona- és Parasztküldöttek Összoroszországi Szovjetje (vagy az azt ideiglenesen helyettesítő Pétervári Szovjet) azonnal kijelentené, hogy *sem* a cári monarchia, *sem* a burzsoá kormányok *semminemű* szerződései *nem* kötik.

2) Azonnal nyilvánosságra hozná *mind*ezeket a szerződéseket, hogy kipellengérezze a cári monarchia és kivétel nélkül *minden* burzsoá kormány rabló céljait.

3) Haladéktalanul és nyiltan felajánlaná *valamennyi* hadviselő államnak az *azonnali fegyverszünetet*.

4) Haladéktalanul az egész nép tudomására hozná azokat a *békefeltételeket*, amelyeket mi, munkások és parasztok, javaslunk:

minden gyarmat felszabadítása;

minden függő, elnyomott és nemteljesjogú nép felszabadítása.

5) Kijelentené, hogy a burzsoá kormányoktól semmi jót sem vár, hanem azt javasolja a világ munkásainak, hogy döntsék meg ezeket a kormányokat és adjanak át az államban minden hatalmat a Munkásküldöttek Szovjetjeinek.

6) Kijelentené, hogy a milliárdos kölcsönöket, amelyeket a burzsoá kormányok vettek fel ennek a bűnös

---

* Lásd *Lenin* Művei. 21. köt. 1951. 409—412. old. — *Ford.*

rablóháborúnak folytatására, fizessék csak meg *maguk a kapitalista urak*, de a munkások és a parasztok *nem ismerik el* ezeket az adósságokat. E kölcsönök kamatainak fizetése azt jelentené, hogy hosszú éveken át *sarcot* fizetnénk a kapitalistáknak azért, mert nagykegyesen megengedték a munkásoknak, hogy lemészárolják egymást a tőkés zsákmány felosztása miatt.

Munkások és parasztok! — mondaná a Munkásküldöttek Szovjetje — hajlandók vagytok-e *évről évre sokszáz millió* rubelt fizetni a kapitalistáknak, jutalomképpen azért a háborúért, amelyet az afrikai gyarmatok, Törökország stb. felosztásáért folytattak?

Ezekért a békefeltételekért a Munkásküldöttek Szovjetje, véleményem szerint, hajlandó volna *háborút viselni bármely* burzsoá kormány ellen és a világ *valamennyi* burzsoá kormánya ellen, mivel ez valóban igazságos háború lenne, mivel az *egész* világ *minden* munkása és dolgozója *segítené azt* sikerre vinni.

A német munkás most azt látja, hogy Oroszországban a harcias monarchiát *harcias* köztársaság, az imperialista háborút folytatni kívánó, a cári monarchia rablószerződéseit megerősítő kapitalisták köztársasága váltja fel.

Itéljétek meg magatok, hogy bízhat-e a német munkás az *ilyen* köztársaságban?

Itéljétek meg magatok, hogy tart-e továbbra is a háború, továbbra is uralkodni fognak-e a kapitalisták a földön, ha az orosz nép, amelynek segítségére vannak az „ötös év" nagy forradalmának eleven emlékei, kivívja a teljes szabadságot, s az egész államhatalmat a Munkás- és Parasztküldöttek Szovjetjének kezébe adja?

N. Lenin

Zürich, 1917 március 12. (25.)

Először 1924-ben, a „Kommunyisztyicseszkij Internacional" című folyóirat 3—4. számában jelent meg.

LEVELEK A TÁVOLBÓL

ÖTÖDIK LEVÉL

A FORRADALMI PROLETÁR ÁLLAMREND FELADATAI

Az előző levelekben Oroszország forradalmi proletariátusának jelenlegi feladatait a következőképpen vázoltuk fel: (1) meg kell találnia a leghelyesebb utat a forradalom következő szakaszához, illetőleg a második forradalomhoz, amelynek (2) az államhatalmat a földbirtokosok és tőkések (Gucskovék, Lvovék, Miljukovék, Kerenszkijék) kormányának kezéből a munkások és szegényparasztok kormányának kezébe kell adnia. (3) A munkások és szegényparasztok kormányát a Munkás- és Parasztküldöttek Szovjetjeinek mintájára kell megszervezni, nevezetesen (4) ennek a kormánynak össze kell törnie, teljesen el kell távolítania a régi és *valamennyi* burzsoá államban szokásos államgépezetet, a hadsereget, a rendőrséget és a bürokráciát (a hivatalnoki kart), és ezt a gépezetet (5) fel kell váltania a felfegyverzett népnek nem pusztán tömegszervezetével, hanem olyan szervezetével, amely a felfegyverzett népet egyenként és összességében átfogja. (6) *Csakis* az ilyen kormány, amely „ilyen" osztályösszetételét tekintve („a proletariátus és a parasztság forradalmi-demokratikus diktatúrája") és igazgatási szerveit tekintve („proletármilícia"), *képes* sikeresen megoldani a jelenlegi pillanat rendkívül nehéz és mindenképpen halaszthatatlan, *legfőbb* feladatát, nevezetesen: a *béke*, mégpedig nem az imperialista béke, nem az imperialista hatalmak között a tőkések és kormányaik által rablott zsákmány felosztásáról kötött megegyezések, hanem a valóban tartós és demokratikus béke kivívását, amely nem érhető el egy sor ország proletárforradalma nélkül. (7) Oroszországban a proletariátus

győzelme a legközelebbi jövőben *csakis* azzal a feltétellel valósítható meg, ha első lépése az lesz, hogy a munkások támogatják az óriási többségben levő parasztság harcát az egész földesúri földtulajdon elkobzásáért (és az egész föld nacionalizálásáért, ha feltehető, hogy a „104-ek"[120] agrárprogramja lényegében továbbra is a *parasztság* agrárprogramját képviseli). (8) Egy ilyen parasztforradalommal kapcsolatban és ennek alapján válnak lehetővé és szükségessé a proletariátusnak a parasztság *legszegényebb* részével szövetségben tett további lépései, amelyek a legfontosabb cikkek termelésének és elosztásának *ellenőrzésére*, az „általános munkakötelezettség" bevezetésére stb. irányulnak. Ezeket az intézkedéseket feltétlen szükségszerűséggel előírják azok a körülmények, amelyeket a háború teremtett és amelyeket a háborúutáni időszak sok tekintetben még súlyosbitani fog; ezek a lépések pedig összességükben és továbbfejlesztésük során *átmenetet* jelentenének a *szocializmushoz*, amely megvalósíthatatlan Oroszországban közvetlenül, azonnal, átmeneti intézkedések nélkül, de teljes mértékben megvalósítható és életbevágóan szükséges az ilyenfajta átmeneti intézkedések eredményeként. (9) Emellett rendkívül sürgetően nyomul előtérbe az a feladat, hogy a *falvakban* haladéktalanul és külön megszervezzük a Munkásküldöttek Szovjetjeit, vagyis a mezőgazdasági *bérmunkások* szovjetjeit, a többi parasztküldött szovjetjeitől *különállóan*.

Ez, röviden, az általunk felvázolt program, amely az orosz és a világforradalom osztályerőinek számbavételén, valamint 1871 és 1905 tapasztalatain alapszik.

Most megpróbáljuk általános szempontból, egészében szemügyre venni ezt a programot, s egyben kitérünk arra, hogyan nyúlt ehhez a témához K. Kautsky, a „második" (1889—1914-es) Internacionále legnagyobb teoretikusa és a minden országban megfigyelhető „centrista" irányzat, a szociálsoviniszták és a forradalmi internacionalisták között ingadozó „mocsár" legtekintélyesebb képviselője. Kautsky ezzel a témával „Új kor" című folyóiratában („Die Neue Zeit", 1917 április 6-i szám, az új naptár szerint), „Az orosz forradalom kilátásai" című cikkében foglalkozott.

„Mindenekelőtt — írja Kautsky — tisztáznunk kell azokat a feladatokat, amelyek a forradalmi proletár-rendszer“ (államrend) „előtt állnak.“

„A proletariátusnak — folytatja a szerző — két dologra van égetően szüksége: a demokráciára és a szocializmusra.“

Kautsky ezt a teljesen vitathatatlan tételt, sajnos, túlságosan általános formában állítja fel, úgy hogy az lényegében semmit sem nyujt és semmit sem tisztáz. Miljukov és Kerenszkij, a burzsoá és imperialista kormány tagjai, szívesen aláírnák ezt az általános tételt, az egyik — az első, a másik — a második részét . . .*

A megírás ideje: 1917 március 26. (április 8.)

Először 1924-ben, a „Bolsevik“ című folyóirat 3—4. számában jelent meg.

A FOGSÁGBAN SÍNYLŐDŐ ELVTÁRSAKHOZ[121]

Elvtársak! Oroszországban forradalom ment végbe. Petrográd és Moszkva munkásai ismét a nagy felszabadító mozgalom kezdeményezőiként léptek fel. Kihirdették a politikai sztrájkot. Vörös zászlók alatt az utcára vonultak. Oroszlánként küzdöttek a cári rendőrség, a csendőrség és a katonaságnak az ellen a kis része ellen, amely nem állt át azonnal a nép oldalára. A halottak és sebesültek száma csak Petrográdban, több mint 2 000. Az orosz munkások vérük árán vásárolták meg a szabadságot országunknak.

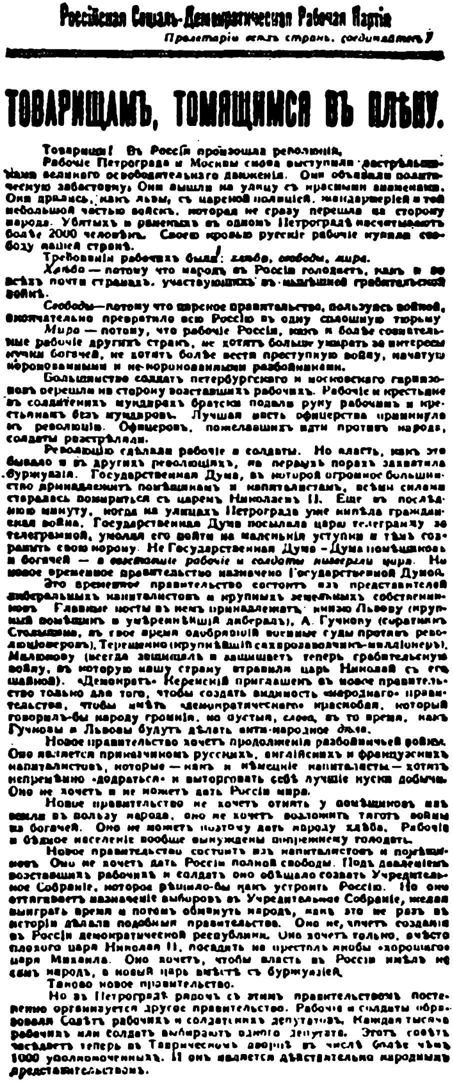
A munkások *kenyeret*, *szabadságot* és *békét* követeltek.

Kenyeret — mert Oroszországban éhezik a nép, mint majdnem valamennyi országban, mely a mostani rablóháborúban résztvesz.

Szabadságot — mert a cári kormány, a háborút kihasználva, végkép egyetlen nagy börtönné változtatta egész Oroszországot.

Békét — mert Oroszország munkásai, akárcsak más országok öntudatosabb munkásai, nem akarnak többé meghalni maroknyi gazdag érdekeiért, nem akarják tovább folytatni a bűnös háborút, amelyet a koronás és koronázatlan rablók indítottak meg.

A pétervári és moszkvai helyőrség katonáinak többsége átállt a felkelő munkások oldalára. A katonaruhába bujtatott munkások és parasztok testvériesen kezet nyujtottak a katonaruhanélküli munkásoknak és parasztoknak. A tisztikar legjobbjai csatlakoztak a forradalomhoz. Azokat a tiszteket, akik a nép ellen akartak menni, a katonák agyonlőtték.

Россійская Соціалъ-Демократическая Рабочая Партія

Пролетаріи всѣхъ странъ, соединяйтесь!

ТОВАРИЩАМЪ, ТОМЯЩИМСЯ ВЪ ПЛѢНУ.

Товарищи! Въ Россіи произошла революція.

Рабочіе Петрограда и Москвы снова выступили застрѣльщиками великого освободительнаго движенія. Они объявили политическую забастовку. Они вышли на улицу съ красными знаменами. Они дрались, какъ львы, съ царской полиціей, жандармеріей и той небольшой частью войскъ, которая не сразу перешла на сторону народа. Убитыхъ и раненыхъ въ одномъ Петроградѣ насчитываютъ болѣе 2000 человѣкъ. Своею кровью русскіе рабочіе купили свободу нашей странѣ.

Требованія рабочихъ были: *хлѣба, свободы, мира.*

Хлѣба — потому что народъ въ Россіи голодаетъ, какъ и во всѣхъ почти странахъ, участвующихъ въ нынѣшней грабительской войнѣ.

Свободы — потому что царское правительство, пользуясь войной, окончательно превратило всю Россію въ одну сплошную тюрьму.

Мира — потому, что рабочіе Россіи, какъ и болѣе сознательные рабочіе другихъ странъ, не хотятъ больше умирать за интересы кучки богачей, не хотятъ болѣе вести преступную войну, начатую коронованными и не-коронованными разбойниками.

Большинство солдатъ петербургскаго и московскаго гарнизоновъ перешли на сторону возставшихъ рабочихъ. Рабочіе и крестьяне въ солдатскихъ мундирахъ братски подали руку рабочимъ и крестьянамъ безъ мундировъ. Лучшая часть офицерства примкнула къ революціи. Офицеровъ, пожелавшихъ идти противъ народа, солдаты разстрѣляли.

Революцію сдѣлали рабочіе и солдаты. Но власть, какъ это бывало и въ другихъ революціяхъ, на первыхъ порахъ захватила буржуазія. Государственная Дума, въ которой огромное большинство принадлежитъ помѣщикамъ и капиталистамъ, всѣми силами старалась помириться съ царемъ Николаемъ II. Еще въ послѣднюю минуту, когда на улицахъ Петрограда уже кипѣла гражданская война, Государственная Дума посылала царю телеграмму за телеграммой, умоляя его пойти на маленькія уступки и тѣмъ сохранить свою корону. Не Государственная Дума — Дума помѣщиковъ и богачей — а *возставшіе рабочіе и солдаты низвергли царя.* Но новое временное правительство назначено Государственной Думой.

Это временное правительство состоитъ изъ представителей либеральныхъ капиталистовъ и крупныхъ земельныхъ собственниковъ. Главные посты въ немъ принадлежатъ князю Львову (крупный помѣщикъ и умѣреннѣйшій либералъ), А. Гучкову (соратникъ Столыпина, въ свое время одобрявшій военные суды противъ революціонеровъ), Терещенко (крупнѣйшій сахарозаводчикъ-милліонеръ), Милюкову (всегда защищалъ и защищаетъ теперь грабительскую войну, въ которую нашу страну втравили царь Николай съ его шайкой). «Демократъ» Керенскій приглашенъ въ новое правительство только для того, чтобы создать видимость «народнаго» правительства, чтобы имѣть «демократическаго» краснобая, который говорилъ-бы народу громкія, но пустыя, слова, въ то время, какъ Гучковы и Львовы будутъ дѣлать анти-народное дѣло.

Новое правительство хочетъ продолженія разбойничьей войны. Оно является приказчикомъ русскихъ, англійскихъ и французскихъ капиталистовъ, которые — какъ и нѣмецкіе капиталисты — хотятъ непремѣнно «додраться» и выторговать себѣ лучшіе куски добычи. Оно не хочетъ и не можетъ дать Россіи мира.

Новое правительство не хочетъ отнять у помѣщиковъ ихъ земли въ пользу народа, оно не хочетъ возложить тяготъ войны на богачей. Оно не можетъ поэтому дать народу хлѣба. Рабочіе и бѣдное населеніе вообще вынуждены по-прежнему голодать.

Новое правительство состоитъ изъ капиталистовъ и помѣщиковъ. Оно не хочетъ дать Россіи полной свободы. Подъ давленіемъ возставшихъ рабочихъ и солдатъ оно обѣщало созвать Учредительное Собраніе, которое рѣшило-бы какъ устроить Россію. Но оно оттягиваетъ назначеніе выборовъ въ Учредительное Собраніе, желая выиграть время и потомъ обмануть народъ, какъ это не разъ въ исторіи дѣлали подобныя правительства. Оно не хочетъ созданія въ Россіи демократической республики. Оно хочетъ только, вмѣсто плохого царя Николая II, посадить на престолъ якобы «хорошаго» царя Михаила. Оно хочетъ, чтобы власть въ Россіи имѣлъ не самъ народъ, а новый царь вмѣстѣ съ буржуазіей.

Таково новое правительство.

Но въ Петроградѣ рядомъ съ этимъ правительствомъ постепенно организуется другое правительство. Рабочіе и солдаты образовали Совѣтъ рабочихъ и солдатскихъ депутатовъ. Каждая тысяча рабочихъ или солдатъ выбираютъ одного депутата. Этотъ совѣтъ засѣдаетъ теперь въ Таврическомъ дворцѣ въ числѣ болѣе чѣмъ 1000 уполномоченныхъ. И онъ является дѣйствительно народнымъ представительствомъ.

„A fogságban sínylődő elvtársakhoz“ c. röpirat első oldala. — 1917
Kisebbítve

A forradalmat a munkások és a katonák vitték véghez. De a hatalmat, amint ez más forradalmakban is előfordult, egy időre a burzsoázia ragadta magához. Az Állami Duma, amelyben a földbirtokosoknak és kapitalistáknak óriási többségük van, minden erejével azon volt, hogy kibéküljön II. Miklós cárral. Az Állami Duma még az utolsó percben is, amikor Petrográd utcáin már a polgárháború tombolt, az egyik táviratot a másik után küldte a cárnak, könyörgött neki, hogy tegyen apró engedményeket és ezzel őrizze meg koronáját. Nem az Állami Duma — a földesurak és gazdagok dumája —, *hanem a felkelt munkások és katonák buktatták meg a cárt*. De az új, Ideiglenes Kormányt az Állami Duma nevezte ki.

Ez az Ideiglenes Kormány a liberális tőkések és nagybirtokosok képviselőiből áll. A legfőbb helyeket Lvov herceg (nagybirtokos és igen mérsékelt liberális), A. Gucskov (Sztolipin munkatársa, aki annakidején helyeselte a forradalmárok elleni haditörvényszékeket), Tyerescsenko (nagy cukorgyáros, milliomos) és Miljukov (aki mindig is védte és most is védi a rablóháborút, amelybe Miklós cár és bandája hajszolta bele országunkat) tölti be. A „demokrata" Kerenszkijt csak azért hívták meg az új kormányba, hogy „népi" kormány látszatát keltsék, hogy legyen egy „demokratikus" szószátyáruk, aki hangos, de üres *szavakat* mond a népnek, miközben a Gucskovok és Lvovok népellenes *tetteket* visznek véghez.

Az új kormány folytatni akarja a rablóháborút. Ez a kormány az orosz, angol és francia tőkések kiszolgálója, akik — akárcsak a német tőkések — feltétlenül a „végsőkig" akarnak harcolni és a zsákmány legjobb darabjait maguknak akarják kialkudni. Ez a kormány nem akar és nem tud békét adni Oroszországnak.

Az új kormány nem akarja elvenni a földet a földesuraktól a nép javára, nem akarja a háború terheit a gazdagok vállára rakni. Ezért nem adhat a népnek kenyeret. A munkások és általában a szegény lakosság éppúgy kénytelen éhezni, mint azelőtt.

Az új kormány tőkésekből és földbirtokosokból áll. Ez a kormány nem akar teljes szabadságot adni Oroszországnak. A felkelt munkások és katonák nyomására meg-

ígérte, hogy összehívja az Alkotmányozó Gyűlést, amelynek el kell majd döntenie, hogyan rendezzük be Oroszországot. De a kormány halogatja az Alkotmányozógyűlési választások kiírását, hogy ezzel időt nyerjen, azután pedig becsapja a népet, ahogy az ilyen kormányok a történelem során nem egyszer tették. Ez a kormány nem akarja, hogy Oroszországban demokratikus köztársaság létesüljön. Csak az a szándéka, hogy a rossz II. Miklós cár helyett az állítólag „jó" Mihály cárt ültesse a trónra. Azt akarja, hogy Oroszországban a hatalom ne a népé, hanem az új cáré meg a burzsoáziáé legyen.

Így fest az új kormány.

Csakhogy Petrográdban e mellett a kormány mellett fokozatosan egy másik kormány alakul. A munkások és katonák megalakították a Munkás- és Katonaküldöttek Szovjetjét. Minden ezer munkás, illetve katona egy-egy küldöttet választ. Ez a Szovjet most a Tauriai-palotában ülésezik, több mint 1 000 megbízott részvételével. És a Szovjet igazi népképviselet.

Ez a Szovjet az első időkben elkövethet bizonyos hibákat. De egészen bizonyosan eljut odáig, hogy hangosan és tekintélytparancsolóan fogja követelni: békét, kenyeret, demokratikus köztársaságot.

A Munkás- és Katonaküldöttek Szovjetje az Alkotmányozó Gyűlés *haladéktalan* egybehívására, s a katonáknak a választásokban és a háború vagy béke kérdésének eldöntésében való részvételére törekszik. A Szovjet arra törekszik, hogy a cári és földesúri földeket adják a parasztság kezébe. A Szovjet síkraszáll a köztársaságért és hallani sem akar egy új, „jó" cár trónra ültetéséről. A Szovjet általános és egyenlő választójogot követel minden férfi és minden nő számára. A Szovjet elérte a cár és a cárné letartóztatását. A Szovjet felügyelőbizottságot akar létrehozni, amely ellenőrizné az új kormány minden lépését és amely a valóságban maga lenne a kormány. A Szovjet szövetségre törekszik valamennyi más ország munkásaival, hogy együttesen sujthassanak le a kapitalistákra. A forradalmár munkások nagyszámban mentek a frontra, hogy élve a szabadsággal, megbeszéljék a katonákkal, hogyan működjenek együtt, hogyan fejezzék be a háborút,

hogyan biztosítsák a nép jogait, hogyan szilárdítsák meg Oroszországban a szabadságot. Petrográdban újra megjelenik a „Pravda"[122] című szociáldemokrata lap, amely segíti a munkásokat mindezeknek a nagy feladatoknak végrehajtásában.

Így állnak most a dolgok, elvtársak.

Ti, akik fogságban sínylődtök, nem maradhattok közömbösek. Készen kell állnotok arra, hogy talán már hamarosan rátok is fontos feladat hárul.

Az oroszországi szabadság ellenségei néha rátok számítanak. Azt mondják: mintegy kétmillió katona van fogságban; ha ezek, miután hazatértek, a cár oldalára állnak, még újra trónra ültethetjük Miklóst, vagy „hőn szeretett" testvérét. A történelemben már arra is volt példa, hogy a tegnapi ellenség, miután kibékült a megdöntött uralkodóval, visszaadta neki fogoly katonáit, hogy segítségére legyenek saját népe ellen folytatott harcában...

Elvtársak! Mindenütt, ahol lehetőségetek van rá, vitassátok meg a hazánkban lejátszódó nagy eseményeket. Jelentsétek ki hangosan, hogy ti, az orosz katonák jobbik részével együtt, nem akartok cárt, hogy szabad köztársaságot követeltek, követelitek a földesúri földek kárpótlásnélküli átadását a parasztoknak, a nyolcórás munkanapot és az Alkotmányozó Gyűlés haladéktalan összehívását. Jelentsétek ki, hogy a Munkás- és Katonaküldöttek Petrográdi Szovjetjének oldalán álltok, hogy amikor majd visszatértek Oroszországba, nem a cár mellett, hanem a cár ellen, nem a földesurak és gazdagok mellett, hanem ellenük lesztek.

Mindenütt, ahol lehetőség van rá, szervezkedjetek, hozzatok ilyen értelmű határozatokat, magyarázzátok meg az elmaradott bajtársaknak, hogy milyen nagy esemény játszódott le országunkban.

Éppen elég rosszban volt részetek a háború előtt, a háború alatt és a fogságban. Most jobb napok várnak ránk Felvirradt a szabadság hajnala.

Ne a cár hadseregeként, hanem a forradalom hadseregeként, a nép hadseregeként térjetek vissza Oroszországba. A Japánból visszatért foglyok lettek 1905-ben is a szabadság legjobb harcosai.

Hazátokba visszatérve, szét fogtok szóródni szerte az országban. Vigyétek el a szabadság hírét minden távoli zugba, az éhínségtől, a súlyos adóktól, a bántalmaktól elgyötört minden orosz faluba. Világosítsátok fel paraszttestvéreiteket; űzzétek ki a sötétséget a faluból, hívjátok fel a szegényparasztságot, hogy támogassák a városi és falusi munkásokat dicsőséges harcukban.

Oroszország munkásai, miután kivívták a köztársaságot, egyesülni fognak minden más ország munkásaival és bátran vezetik majd az egész emberiséget a *szocializmus* felé, a felé a rendszer felé, amelyben nem lesznek sem gazdagok, sem szegények, amelyben a gazdagok maroknyi csoportja nem teheti az emberek millióit a maga bérrabszolgáivá.

Elvtársak! Mihelyt csak módunkban lesz, azonnal elutazunk Oroszországba, hogy ott csatlakozzunk munkás- és katonatestvéreink harcához. De ott sem fogunk megfeledkezni rólatok. Igyekezni fogunk a szabad Oroszországból könyveket, ujságokat és híreket küldeni nektek arról, hogy mi történik országunkban. Követelni fogjuk, hogy küldjenek nektek pénzt és kenyeret, elegendő mennyiségben. És azt fogjuk mondani a felkelt munkásoknak és katonáknak: számíthattok testvéreitekre, akik most fogságban sínylődnek. A nép fiai ők és velünk együtt indulnak harcba a szabadságért, a köztársaságért, a cár ellen.

A „Szocial-Demokrat" szerkesztősége

A megírás ideje: 1917 március közepe.

Megjelent 1917-ben, külön röplap formájában.

AZ OROSZORSZÁGI FORRADALOM ÉS A VILÁG MUNKÁSAINAK FELADATAI

Munkások, Elvtársak!

Amit azok a szocialisták, akik hívek maradtak a szocializmushoz és nem mámorosodtak meg a vad, állatias háborús hangulattól, előre láttak — beteljesedett. Kitört az első forradalom, amelyet a különböző országok kapitalistái között folyó rabló világháború szült. *Megkezdődött* az imperialista háborúnak, vagyis annak a háborúnak, amely a rablott zsákmánynak a kapitalisták közötti felosztásáért, a gyenge népek elnyomásáért folyik, átalakulása polgárháborúvá, vagyis olyan háborúvá, amelyet a munkások a tőkések ellen, a dolgozók és elnyomottak elnyomóik, a cárok és a királyok, a földesurak és a kapitalisták ellen folytatnak, olyan háborúvá, amely az emberiségnek a háborúktól, a tömegnyomortól, az ember ember általi elnyomásától való végleges megszabadításáért folyik!

Az orosz munkásoknak az a megtiszteltetés és szerencse jutott osztályrészül, hogy *elsőnek* kezdhették meg a forradalmat, vagyis azt az egyedül jogos és igazságos, nagy háborút, amelyet az elnyomottak vívnak elnyomóikkal.

A pétervári munkások legyőzték a cári monarchiát. A munkások fegyvertelenül indították meg a felkelést a gépfegyverekkel szemben, s a rendőrség és a cári katonaság elleni hősies harcban a maguk oldalára állították a pétervári helyőrség katonáinak nagyobbik részét. Ugyanez történt Moszkvában és más városokban. A cár, miután csapatai elhagyták, kénytelen volt megadni magát: lemondott a trónról a maga és fia nevében. Azt javasolta, hogy bátyját, Mihályt ültessék a trónra.

A fordulat óriási gyorsasága, az angol-francia kapitalisták közvetlen segítsége, a pétervári munkásság és nép

egész tömegének nem eléggé fejlett öntudata, továbbá az orosz földbirtokosok és tőkések szervezettsége és felkészültsége következtében, *ez utóbbiak* kaparintották kezükbe az államhatalmat. Az új orosz kormányban, az „Ideiglenes Kormányban", a legfontosabb tárcák, a miniszterelnökség, a belügy- és a hadügyminisztérium, az oktobrista Lvovnak és Gucskovnak jutottak, akik minden erejükkel segítettek Véres Miklósnak és Akasztó Sztolipinnek az 1905-ös forradalom eltiprásában, a földért és a szabadságért harcoló munkások és parasztok halomralövetésében és akasztásában. A kevésbbé fontos minisztériumok a kadetoknak jutottak: a külügy — Miljukovnak, a közoktatásügy — Manuilovnak, a földművelésügy Singarjevnek. Egy egészen jelentéktelen tárcát—az igazságügyminisztériumot — pedig odaadtak a trudovik Kerenszkijnek, a frázishősnek, akire a kapitalistáknak azért van szükségük, hogy üres ígéretekkel csitítgassa, hangzatos frázisokkal bolondítsa a népet, „megbékéltesse" a földbirtokos és tőkés kormánnyal, amely szövetségben Anglia és Franciaország kapitalistáival folytatni kívánja a rablóháborút, amely Örményország, Konstantinápoly és Galícia megkaparintásáért, és azért folyik, hogy az angol-francia kapitalisták *megtarthassák* a német kapitalistáktól elvett zsákmányt (a németek valamennyi afrikai gyarmatát) és ugyanakkor *elvegyék* a német kapitalistáktól azt a zsákmányt, amelyet *ezek* a rablók szereztek (Franciaország egy részét, Belgiumot, Szerbiát, Romániát stb.).

A munkások természetesen nem bízhattak ilyen kormányban. A munkások azért döntötték meg a cári monarchiát, mert a *békéért*, a *kenyérért* és a *szabadságért* harcolnak. A munkások rögtön megérezték, miért sikerült Gucskovnak, Miljukovnak és társaiknak kiragadniok a győzelmet a munkásnép kezéből. Azért, mert az orosz földbirtokosok és tőkések jól fel voltak készülve és meg voltak szervezve; azért, mert az *ő* oldalukon van a tőke ereje, az orosz tőkések *gazdagsága* éppúgy, mint a világ leggazdagabb kapitalistáinak, az angol és francia kapitalistáknak *gazdagsága*. A munkások rögtön megértették, hogy a munkásoknak, katonáknak és parasztoknak a békéért, a kenyérért és a dolgozó osztályok szabadságáért vívott harcuk érdekében *szervezked-*

niök, tömörülniök, egyesülniök kell — a tőkésektől *különállóan* és a tőkések *ellen*.

És a pétervári munkások, miután legyőzték a cári monarchiát, azonnal megteremtették *saját* szervezetüket, a *Munkásküldöttek Szovjetjét*, azonnal hozzáfogtak erősítéséhez és kibővítéséhez, a Katona- és Parasztküldöttek *önálló* Szovjetjeinek létrehozásához. A Munkás- és Katonaküldöttek Pétervári Szovjetje már néhány nappal a forradalom után *több mint 1500* munkásküldöttet és katonaruhába bujtatott parasztküldöttet számlált. Ez a Szovjet a vasutasoknak és a dolgozó lakosság egész tömegének olyan bizalmát élvezte, hogy igazi *népi kormánnyá* kezdett válni.

És még Gucskov és Miljukov leghívebb barátai és pártfogói, az angol-francia rabló tőke leghűségesebb házőrző kutyái, Robert Wilson, az angol tőkések leggazdagabb lapjának, a „The Times"-nek, és Charles Rivet, a francia tőkések dúsgazdag lapjának, a „Le Temps"-nak munkatársa, még ők is, bár dühödt szitkokat szórnak a Munkásküldöttek Szovjetjére, kénytelenek voltak elismerni, hogy *Oroszországban két kormány van.* Az egyik — a földbirtokosok és tőkések, a Gucskovok és a Miljukovok „mindenki" által elismert (vagyis a valóságban minden *gazdag* ember által elismert) kormánya. A másik — a munkások és a parasztok „senki" által (a gazdag osztályokhoz tartozók közül senki által) el *nem* ismert kormánya: a Munkás- és Katonaküldöttek Pétervári Szovjetje, amely arra törekszik, hogy *egész Oroszországban* létrehozza a Munkásküldöttek Szovjetjeit és a Parasztküldöttek Szovjetjeit.

Nézzük csak meg, mit mond és mit tesz ez a két kormány.

1. *Mit tesz a földbirtokosok és a tőkések kormánya, Lvov, Gucskov, Miljukov kormánya?*

Ez a kormány jobbra-balra osztogatja a nagyszerűbbnél nagyszerűbb ígéreteket. A legteljesebb szabadságot ígéri az orosz népnek. Azt ígéri, hogy összehívja az országos Alkotmányozó Gyűlést, amely megállapítja majd Oroszország kormányformáját. Kerenszkij és a kadet vezérek a demokratikus köztársaság hívei. A szinpadias forra-

dalmiság tekintetében Gucskovék és Miljukovék utólérhetetlenek. Teljes gőzzel folyik a reklámozás. Milyenek ezzel szemben *tetteik*?

Az új kormány szabadságot ígért, a valóságban azonban tárgyalásokat folytatott a cári családdal, a dinasztiával, a monarchia visszaállításáról. Romanov Mihálynak felajánlotta, hogy legyen kormányzó, vagyis ideiglenes cár. Oroszországban már visszaállították volna a monarchiát, ha Gucskovékat és Miljukovékat nem akadályozták volna meg ebben a munkások, akik felvonulásokat rendeztek Pétervárott és zászlaikra azt írták: „Földet és szabadságot! Halál a zsarnokokra!" —, akik a lovassági csapatokkal együtt összegyültek a duma előtti téren és kibontották „Éljen a szocialista világköztársaság!" feliratú zászlaikat. Gucskovék és Miljukovék szövetségese, Romanov Mihály, felismerte, hogy ilyen körülmények között okosabb lesz visszavonulni, amíg az Alkotmányozó Gyűlés trónra nem emeli, és Oroszország — ideiglenesen — köztársaság maradt.

A kormány a volt cárt szabadlábon hagyta. A munkások arra kényszerítették hogy letartóztassa. A kormány a hadsereg főparancsnokságát át akarta adni Nyikoláj Nyikolájevics Romanovnak. A munkások kényszerítették a kormányt elmozdítására. Világos, hogy a Lvov—Gucskov-féle földesurak már holnap összejátszanának Romanovval vagy egy másik földesúrral, ha a Munkás- és Katonaküldöttek Szovjetje nem volna.

A kormány mind a néphez intézett kiáltványában, mind pedig Miljukovnak Oroszország külföldi képviselőihez intézett táviratában kijelentette, hogy *hű marad* minden nemzetközi szerződéshez, amelyet Oroszország kötött. Ezeket a szerződéseket a megdöntött cár kötötte. A kormány nem meri nyilvánosságra hozni ezeket a szerződéseket, először, mivel az orosz, angol és francia tőke kezénlábán gúzsbaköti; másodszor, mivel fél a néptől, amely izekre szedné Gucskovékat és Miljukovékat, ha megtudná, hogy a kapitalisták további öt vagy tízmillió orosz munkást és parasztot akarnak lemészároltatni a háborúban, Konstantinápoly megszerzése, Galícia elnyomása stb. érdekében.

Mit ér az, hogy szabadsággal kecsegtetnek, ha a nép

nem tudhatja meg az igazságot arról, hogy a kapitalisták a földbirtokos-cár miféle szerződései miatt akarják tovább ontani a katonák vérét?

Mit ér az, ha mindenféle szabadságjogokat, sőt demokratikus köztársaságot ígérnek a népnek, amelyet éhinség fenyeget és amelyet bekötött szemmel akarnak vágóhidra vinni azért, hogy az orosz, angol és francia kapitalisták kifoszthassák a német kapitalistákat?

Ugyanakkor pedig Gucskovék és Miljukovék kormánya nyilt erőszakkal fojtja el az orosz munkások minden kísérletét, hogy megértesse magát testvéreivel, más országok munkásaival: a kormány sem a „Pravdát", amely a forradalom után újra megindult Pétervárott, sem pártunk, az Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt Központi Bizottságának Pétervárott kiadott Kiáltványát, sem Csheidze képviselőnek és csoportjának felhívását *nem engedi ki* Oroszországból!!

Munkások és parasztok! Nyugodtak lehettek: szabadságot ígértek nektek — a holtak, az éhenpusztultak és a háborúban lemészázároltak szabadságát!!

Arról, hogy a föld a parasztokat illeti, vagy hogy a munkások bérét emelni kell, az új kormány *egyetlen szót sem* szólt programnyilatkozataiban. Az Alkotmányozó Gyűlés egybehívására mindeddig semmiféle határidőt nem tűztek ki. A Pétervári Városi Duma választásait egyáltalán nem írták ki. A népi miliciát a zemsztvók és a városi önkormányzatok parancsnoksága alá helyezik, amelyeket a sztolipini törvény alapján csak a kapitalisták és a leggazdagabb földbirtokosok választottak. Kormányzóknak földbirtokosokat neveznek ki — s ezt nevezik „szabadságnak"!

2. *Mit tesz és mit kell, hogy tegyen a munkás- és parasztkormány?* . . *

A megírás ideje: 1917 március 12. (25.)
Először 1924-ben, a „Leninszkij Szbornyik" II. kötetében jelent meg.

---

* A kézirat itt félbeszakad. — *Szerk.*

AZ OSzDMP FELADATAIRÓL AZ OROSZ FORRADALOMBAN[123]

AUTOREFERÁTUM

Lenin $2^1/_2$ óra hosszat tartó referátuma két részből állt. Az első részben Lenin azokat a történelmi feltételeket vázolta, amelyek előidézhették és amelyeknek elő kellett idézniök az olyan „csodát", mint a cári monarchia 8 nap alatt bekövetkezett bukása. E feltételek között a legfontosabb a helyzet jelenlegi urai, az 1917-es „dicsőséges forradalom"-tól elragadtatott Gucskovok és Miljukovok által annyira ócsárolt 1905—1907-es „nagy lázadás". De ha a valóban mélyreható 1905-ös forradalom nem „szántotta volna fel a talajt", ha nem mutatta volna be egymásnak valamennyi osztályt és pártot tetteiken keresztül, ha nem leplezte volna le a cári bandát a maga egész barbárságában és kegyetlenségében, akkor az 1917-es gyors győzelem nem lett volna lehetséges.

A körülmények egészen rendkívüli összetalálkozása tette lehetővé 1917-ben azoknak a csapásoknak egyesítését, amelyeket a legkülönfélébb társadalmi erők készítettek elő a cárizmus ellen. Előszöris, az angol-francia finánctőke, amely leginkább uralkodik az egész világon és fosztogatja az egész világot, 1905-ben a forradalom ellen volt és segített a cárizmusnak (az 1906-os kölcsön) a forradalom elfojtásában. Most közvetlenül, a legtevékenyebb módon részt vett a forradalomban, olyanformán, hogy Gucskov és Miljukov urékkal, továbbá a hadsereg legfelsőbb parancsnoki karának egy részével nyilt összeesküvést szervezett II. Miklós elmozdítása, vagy engedményekre kényszerítése céljából. A világpolitika és a nemzetközi finánctőke szempontjából a Gucskov—Mil-

jukov-kormány egyszerűen az „Anglia és Franciaország" nevű bankcég kiszolgálója, eszköz az imperialista népmészárlás folytatására. Másodszor, a cári monarchia vereségei elsöpörték és új, fiatal, burzsoá parancsnoki karral helyettesítették a hadsereg régi parancsnoki karát. Harmadszor, az egész orosz burzsoázia, amely 1905-től 1914-ig erőltetett ütemben, majd 1914-től 1917-ig még gyorsabban szervezkedett, egyesült a földbirtokosokkal a korhadt cári monarchia elleni harcban, mivel gazdagodni akart Örményország, Konstantinápoly, Galícia stb. kifosztásán. Negyedszer, ezekhez az *imperialista* jellegű erőkhöz hozzájárult egy mélyreható és hatalmas proletármozgalom. A proletariátus *békét, kenyeret és szabadságot* követelve, anélkül hogy bármi köze lett volna az imperialista burzsoáziához, véghezvitte a forradalmat és magával ragadta a hadseregnek munkásokból és parasztokból álló *többségét*. Az imperialista háború polgárháborúvá változtatása *megkezdődött*.

Innen ered ennek a forradalomnak alapvető ellentmondása, amely a háború által előidézett első forradalomnak csupán *első* szakaszává teszi. A földbirtokos és tőkés Gucskov—Miljukov-kormány sem békét, sem kenyeret, sem szabadságot nem adhat a népnek. Ez a kormány a rablóháború folytatásának kormánya, amely nyíltan kijelenti, hogy hű marad a cárizmus nemzetközi szerződéseihez, márpedig ezek a szerződések mind rablószerződések. Ez a kormány a számára legjobb esetben *elodázhatja* ugyan a válságot, de *nem* képes megszabadítani az országot az éhínségtől. Nem adhat szabadságot sem, bármennyi „ígéretet" tett is (az ígéretek olcsók), mert kötik a földesúri földbirtok és a tőke érdekei, mert nyomban megkezdte az *egyezkedést* a dinasztiával a monarchia helyreállítása céljából.

Éppen ezért a legostobább dolog az a taktika, hogy az új kormányt, állítólag „a reakció elleni harc" érdekében, „támogatni kell". Ehhez a harchoz a *proletariátus felfegyverzésére* van szükség; ez az egyetlen komoly és reális biztosíték mind a cárizmus ellen, mind pedig Gucskovéknak és Miljukovéknak a monarchia visszaállítására irányuló törekvése ellen.

Ezért igaza van Szkobelev képviselőnek, aki azt mondta, hogy Oroszország „a második, igazi (wirklich) forradalom küszöbén áll".

És a népi szervezet, amely ehhez a forradalomhoz szükséges, megvan és növekszik. Ez a szervezet — a Munkás- és Katonaküldöttek Szovjetje, amelyet nem hiába becsmérelnek az angol-francia tőke ügynökei, a „Times" és a „Le Temps" tudósítói.

Lenin, a Munkásküldöttek Szovjetjéről a lapokban található hírek tanulmányozása során arra a következtetésre jutott, hogy a Szovjetben három irányzat van. Az első a szociálpatriótákhoz áll a legközelebb. Bizalmat szavaz Kerenszkijnek, a frázishősnek, Gucskov és Miljukov játékszerének, a „louisblancizmus" leghitványabb képviselőjének, aki üres ígéretekkel lakatja jól a munkásokat, kongó frázisokat pufogtat az európai szociálpatrióták és szociálpacifisták szellemében à la* Kautsky és Társai, a valóságban pedig „kibékíti" a munkásokat a rablóháború folytatásával. Oroszország imperialista burzsoáziája Kerenszkij útján azt mondja a munkásoknak: megadjuk nektek a köztársaságot, a nyolcórás munkanapot (ezt Pétervárott *már* bevezették), megígérjük a szabadságot — mindezt azért, hogy segítsetek nekünk kifosztani Törökországot, Ausztriát, segítsetek elvenni a német imperializmustól a *maga* zsákmányát, segítsetek megtartani az angol-francia imperializmus zsákmányát.

A második irányzat — a mi Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspártunk Központi Bizottságának irányzata. A lapok kivonatot (Auszug) közöltek Központi Bizottságunk „Kiáltvány"-ából. A Kiáltvány Szentpétervárott jelent meg, március 18-án. Követeli a demokratikus köztársaságot, a nyolcórás munkanapot, a földesúri földek elkobzását a parasztok javára, a gabonakészletek elkobzását, követeli, hogy *nem* Gucskov és Miljukov kormánya, *hanem* a Munkás- és Katonaküldöttek Szovjetje, haladéktalanul kezdjen tárgyalásokat a békéről. A Kiáltvány szerint ez a Szovjet az *igazi forradalmi kormány*.

* — mint. — *Szerk.*

(Lenin hozzátette, hogy a „Times“ tudósítója is arról beszél, hogy Oroszországban *két kormány* van.) A tárgyalásokat az azonnali békéről *nem* a burzsoá kormányokkal kell folytatni, hanem valamennyi hadviselő ország *proletárjaival.* A Kiáltvány felszólítja a munkásokat, parasztokat és katonákat, hogy válasszanak képviselőket a Munkásküldöttek Szovjetjébe.

Ez az egyetlen valóban szocialista, valóban forradalmi taktika.

A harmadik irányzat — Csheidze és barátainak irányzata. Ezek *ingadoznak*, ami világosan tükröződik a Csheidzét hol magasztaló, hol pedig szidalmazó „Times“ és „Le Temps“ nyilatkozataiban. Amikor Csheidze visszautasította a belépést a *második* Ideiglenes Kormányba, amikor a háborút *mindkét* részről imperialista háborúnak nyilvánította stb., akkor proletárpolitikát folytatott. Amikor Csheidze belépett az *első* Ideiglenes Kormányba (a „Duma-Bizottságba“), amikor felhívásának 3. §-ában követelte az „ausreichende Teilnahme der Vertreter der russischen Arbeiterschaft an der Regierung“ (az internacionalisták részvételét az imperialista háború kormányában!!), amikor ő (és Szkobelev) ezt az *imperialista* kormányt felszólította a béketárgyalások megkezdésére (ahelyett, hogy megmagyarázta volna a munkásoknak azt az igazságot, hogy a *burzsoázia* kezét-lábát béklyóba verik az imperializmustól megszabadulni nem képes finánctőke érdekei), amikor Csheidze barátai, Tuljakov és Szkobelev, Gucskov és Miljukov kormányának megbízásából elmennek „csitítgatni“ a liberális tábornokok ellen fellázadt katonákat (Nyepenyin admirális meggyilkolása, akit még a német imperialisták is *megsirattak!!)* — akkor Csheidze és barátai a legrosszabb fajtájú „louisblancizmus“ hibájába esnek, a *burzsoázia* politikáját folytatják, ártanak a forradalom ügyének.

Lenin Gorkij szociálpacifista felhívását is támadta és sajnálkozását fejezte ki azon, hogy amikor a toll nagy mestere politizálni kezd, a kispolgárság előítéleteit ismételgeti.

A második részben Lenin azt a feladatot tűzte maga elé, hogy kimutatja, milyennek kell lennie a proletariá-

tus taktikájának. Körvonalazta a *jelenlegi* pillanatban fennálló történelmi helyzet sajátosságát, amely abban áll, hogy *átmenet* a forradalom első szakaszáról a másodikra, a cárizmus elleni felkelésről a burzsoázia elleni, az imperialista háború elleni felkelésre, vagy a Konventre — amivé az Alkotmányozó Gyűlés válhat, *ha* a kormány teljesíti azt az „igéretét", hogy egybehívja.

A jelenlegi pillanat sajátos feladata, mely megfelel ennek az *átmeneti* helyzetnek — a *proletariátus megszervezése*. De nem olyan sablonos megszervezése, amilyennel a szocializmus árulói, a világ szociálpatriótái és opportunistái, valamint a kautskysták megelégszenek, hanem *forradalmi megszervezése*. Ennek a szervezetnek, először, az egész népre ki kell terjednie, másodszor, egyesítenie kell *a katonai és állami* funkciókat.

A II. Internacionáléban uralkodó opportunisták elferdítették Marx és Engels tanítását a forradalmi időszak államáról. Kautsky Pannekoekkel folytatott vitájában (1912) szintén elhagyta Marx álláspontját. Marx, az 1871-es Kommün tapasztalataiból okulva, azt tanította, hogy a munkásosztály „die Arbeiterklasse nicht die fertige Staatsmaschine einfach in Besitz nehmen und sie für ihre eigenen Zwecke in Bewegung setzen kann." Das Proletariat soll (muss?) diese Maschine (Armee, Polizei, Bureaukratie) *zerbrechen*[124]. Das ist, was die Opportunisten (Sozialpatrioten) und Kautskianer (Sozialpazifisten) entweder bestreiten oder vertuschen. Das ist die *wichtigste* praktische Lehre der Pariser Kommune und der russischen Revolution von 1905.

Wir unterscheiden uns von den Anarchisten dadurch, dass wir die Notwendigkeit des *Staates* für die revolutionäre Umwälzung anerkennen. Wir unterscheiden uns aber von den Opportunisten und Kautskianer dadurch, dass wir sagen: wir brauchen nicht die „fertige" Staatsmaschinerie, wie sie in den demokratischsten bürgerlichen Republiken existiert, sondern *unmittelbare Macht bewaffneter und organisierter Arbeiter*. *Das* ist der Staat, den *wir* brauchen. Das sind, ihrem Wesen nach, die Kommune von 1871, und die *Arbeiterdelegiertenräte* von 1905 und 1917. Auf diesem Fundament müssen wir weiter

bauen*. *Nem szabad engedni*, hogy visszaállítsák a rendőrséget! A népi milíciából valóban *az egész népre kiterjedő*, a proletariátus vezetése alatt álló *milíciát* kell teremteni, „a mi államunkat“ kell megteremteni, olymódon, hogy a tőkések fizessék meg a munkásoknak a milíciában szolgálatban eltöltött napokat. „*A proletárhősiesség csodáit*“, amelyeket a proletariátus *tegnap* a cárizmus elleni harcban vitt véghez, *holnap* pedig a Gucskovék—Miljukovék elleni harcban fog véghezvinni, *ki kell egészíteni „a proletár szervezettség csodáival*“. Ez a jelenlegi pillanat jelszava! Ez a siker záloga!

Erre az útra viszik a munkásokat az *objektív* körülmények: az éhinség, a kenyér elosztásának szükségessége, a „Zivildienstpflicht“** elkerülhetetlensége, a béke kivívásának szükségessége. A mi békefeltételeink — mondotta Lenin — a következők: 1) A Munkásküldöttek Szovjetje, mint forradalmi kormány, azonnal kijelentené, hogy *nem* kötik sem a cárizmus, sem a burzsoázia *semmiféle* szerződései; 2) azonnal nyilvánosságra hozná ezeket az aláváló, rablószerződéseket; 3) azonnal nyiltan fegyverszünetet javasolna *valamennyi* hadviselő félnek; 4) olyan békét javasolna, amelynek feltétele *minden* gyarmat és *minden* nemteljesjogú nép felszabadítása; 5) kijelentené, hogy nem bízik a burzsoá kormányokban és megdöntésükre

---

* — „A munkásosztály nem veheti egyszerűen birtokába a kész államgépezetet, hogy azt saját céljaira működésbe hozza.“ A proletariátusnak *össze kell törnie* ezt a gépezetet (a hadsereget, a rendőrséget, a hivatalnoki kart). Ez az, amit az opportunisták (a szociálpatrióták) és a kautskysták (a szociálpacifisták) kétségbe vonnak vagy elkendőznek. Ez a *legfontosabb* gyakorlati tanulsága a Párizsi Kommünnek és az 1905-ös orosz forradalomnak.

Az anarchistáktól az különböztet meg bennünket, hogy elismerjük az *állam* szükségességét a forradalmi átalakulás véghezviteléhez. Az opportunistáktól és a kautskystáktól viszont az különböztet meg bennünket, hogy mi azt mondjuk: nekünk nem a „kész“ államgépezetre van szükségünk, ahogyan az akár a legdemokratikusabb burzsoá köztársaságokban is fennáll, hanem a *felfegyverzett és szervezett munkások közvetlen hatalmára*. *Ez* az az állam, amire *nekünk* szükségünk van. Ilyenek, lényegüket tekintve, az 1871-es Kommün és az 1905-ös meg az 1917-es *Munkásküldött-Szovjetek*. Ezen az alapzaton kell tovább épitenünk. — *Szerk.*

** — „polgári munkakötelezettség“. — *Szerk.*

felhívja a világ munkásait; 6) kijelentené, hogy a háborús adósságokat a burzsoázia csinálta, fizessék hát meg a *kapitalisták.*

Ez az a politika, amely a Munkásküldöttek Szovjetjének oldalára állítaná mind a munkások, mind a szegényparasztok többségét. Biztosítanánk a földesúri földek elkobzását is. *Ez még n e m volna szocializmus.* Ez a munkások és a legszegényebb parasztok győzelme volna, amely biztosítaná a békét, a szabadságot, a kenyeret. *Ilyen* békefeltételekért *mi is hajlandók vagyunk forradalmi* háborút folytatni! Lenin emlékeztetett arra, hogy a „*Szocial-Demokrat*" 47. számában (1915 október 13.) már kijelentettük, hogy a szociáldemokrácia ilyenfajta forradalmi háború elől *nem zárkózik el**. A világ szocialista proletariátusának segítsége biztosítva volna. A szociálpatrióták alávaló felhívásai (mint például Guesde gyalázatos levele: „Előbb győzelem, azután köztársaság") szétfoszlanának, mint a füst.

Éljen az orosz forradalom! — zárta az előadó szavait. — Éljen a *megkezdődött* munkás-világforradalom!

A megírás ideje: 1917 március 15—16. (28—29.)

Megjelent 1917 március 31-én és április 2-án, a „Volksrecht" című lap 77. és 78. számában.

Orosz nyelven először 1929-ben, a „Proletarszkaja Revoljucija" című folyóirat 10. (93.) számában jelent meg.

---

* *Lenin* Művei. 21. köt. 1951. 409—412. old. — *Ford.*

A KÖZTÁRSASÁGI SOVINISZTÁK ÜZELMEI

1917 március 30.

Éppen most olvastam a „Neue Zürcher Zeitung" mai, március 30-i, 557. számának első reggeli kiadásában a következőket:

„*Milánó*, március 29. A szentpétervári tudósító beszámol egy bizonyos *Csernomazov* letartóztatásáról, aki a forradalom idején megindult «Pravda» című szocialista lap szerkesztője volt. Csernomazov a régi rendszerben a titkosrendőrség ügynöke volt és havonta 200 rubelt kapott. Az általa irányított ujság, amely a szocialista köztársaságot követelte, élesen támadta az Ideiglenes Kormányt, azzal a nyilvánvaló céllal, hogy a reakciót szolgálja. Általában egyes felelőtlen körök kormányellenes agitációja azt a gyanut kelti, hogy összeköttetésben állanak a régi rendszerrel és az ellenséggel. Még a Munkás- és Katonaküldöttek Szovjetje is, amely az Ideiglenes Kormányhoz képest határozottan radikális álláspontot foglal el, elfordult ezektől a köröktől."

Ez a közlemény annak a táviratnak tartalmát mondja el, amely az „Esti Kurir" (Corriere della Sera"[125]) című milánói soviniszta olasz lap március 29-i számában jelent meg, s amelyet március 26-án este 10 óra 30 perckor küldtek Pétervárról. Ahhoz, hogy megmagyarázzam az olvasóknak, miben áll ez alkalommal a sovinisztáknál általában megszokott „hamiskártyázás", valamelyest előbbről kell kezdenem.

„A régi rendszer idején", nevezetesen 1912 áprilisától 1914 júliusáig, „*Pravda*" címmel egy szociáldemokrata napilap jelent meg Pétervárott. Ez az ujság ténylegesen pártunk, az Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt

Központi Bizottságának sajtószerve volt. Én csaknem mindennap írtam ebbe a lapba Krakkóból, ahol ebben az időben politikai emigránsként éltem. A pártunkhoz tartozó szociáldemokrata duma-képviselők, akiket a cár az imperialista háború elleni agitációjukért Szibériába száműzött, Badajev, Muranov, Petrovszkij, Sagov, Szamojlov (1914 nyaráig ehhez a csoporthoz tartozott Malinovszkij is), rendszeresen lejártak Krakkóba és megtanácskoztuk, hogyan irányítsuk a lapot.

Magától értetődik, hogy a cári kormány nemcsak hogy tőle telhetően kémekkel vette körül a hatvanezres példányszámban megjelenő „Pravdát“, hanem igyekezett a lap alkalmazottai közé is provokátorokat bejuttatni. A provokátorok között volt Csernomazov is, akit pártkörökben „Miron“ fedőnéven ismertek. Beférkőzött bizalmunkba és 1913-ban a „Pravda“ titkára lett.

Amikor mi a képviselők csoportjával együtt megfigyeltük Csernomazov tevékenységét, elsőszöris arra a következtetésre jutottunk, hogy Csernomazov cikkeiben kompromittálja irányzatunkat, másodszor, hogy Csernomazov a politikai becsületesség szempontjából gyanus.

De helyettest találni nem volt könnyű dolog, annál is inkább, mert a képviselői csoport Krakkóval vagy illegálisan, vagy a képviselők odautazása révén tartotta fenn a kapcsolatot, márpedig ilyen utazásokat nem lehetett nagyon gyakran tenni. Végül 1914 tavaszán sikerült eljuttatnunk Pétervárra Rosenfeldet (Kamenyevet), akit 1914 végén a cár képviselőinkkel együtt ugyancsak száműzött Szibériába.

Rosenfeldnek (Kamenyevnek) az volt a megbizatása, hogy *távolítsa el* Csernomazovot és ő teljesen *el is távolította*. Csernomazovot elbocsátották. Központi Bizottságunk *nyomozást* rendelt el a Csernomazov elleni gyanú ügyében, de pontos adatokat nem sikerült összeszedni, s így a pétervári elvtársak nem határozták el magukat arra, hogy Csernomazovot provokátornak *nyilvánítsák*. Be kellett érnünk azzal, hogy Csernomazovot eltávolították a „*Pravdá*“-tól.

Az, hogy Csernomazov, és természetesen más provoká-

torok is, segítettek a cárnak abban, hogy képviselőinket Szibériába száműzze — kétségtelen.

1916 november 13-án értesítést kaptunk pártunk „Központi Bizottságának“ pétervári „Irodájától“, hogy Csernomazov ismét kísérleteket tesz az illegális szervezetbe való behatolásra és hogy az „Iroda“ eltávolította a szervezetből „Miront“ és még egy személyt, aki kapcsolatban volt vele, s „így fog tenni mindenkivel, akinek továbbra is dolga lesz vele“.

Természetesen azt válaszoltuk, hogy Csernomazov működése a pártban megengedhetetlen, hiszen a Központi Bizottságnak a fent megnevezett képviselők részvételével hozott határozata eltávolította.

Ez a története a *régi* „Pravdának“, amely a *régi*, cári rendszer *idején* jelent meg és amelyet a cár a háború előtt, 1914 júliusában megfojtott.

Felmerül a kérdés: nem működött-e közre, közvetlenül vagy közvetve, Csernomazov is az *új* „Pravdánál“, amely a forradalom *után* indult meg Péterváron? Erről semmit sem tudok, minthogy a forradalom óta Gucskov—Miljukov-kormánya nem engedi át sem azokat a táviratokat, amelyeket én küldök a „Pravdának“, sem természetesen azokat, amelyeket a „*Pravda*“ küld nekem[126]. Még azt sem tudom, fennmaradt-e a Központi Bizottság Irodája, megérkeztek-e Pétervárra Kamenyev és a képviselők, akik ismerik Miront és haladéktalanul eltávolítanák őt, ha kihasználta a személyi változásokat és ismét befurakodott.

A „L'Humanité“ című francia szociálsoviniszta lap március 28-án egy táviratot közöl, amelyet a „Petit Parisien“[127] című lap állítólag Pétervárról kapott. Ebben a táviratban Csernomazovot „a «Pravda» című szélsőséges szociáldemokrata lap *volt* szerkesztőjének“ nevezik.

Remélem, az olvasó most megérti a Gucskov—Miljukov-kormány és barátai harci módszereinek álnokságát és aljasságát; be akarják feketíteni pártunkat, azzal a koholt állítással, hogy összeköttetésben áll a cári rendszerrel és az ellenséggel. Ez a kormány és barátai azért gyűlölik és azért rágalmazzák pártunkat, mert mi már 1915 október 13-án, „Szocial-Demokrat“ című lapunk (Genf) 47. számá-

ban kijelentettük, hogy *feltétlenül* az imperialista háború ellen leszünk, még abban az esetben is, ha *ezt* a háborút nem a cári kormány fogja folytatni, hanem egy *forradalmi-soviniszta, köztársasági-soviniszta* orosz kormány*.

A Gucskov—Miljukov-kormány pontosan *ilyen* kormány, mivel megerősítette a cárizmus *rabló* szerződéseit az angol-francia imperializmussal és ebben a háborúban *rabló* célokat követ (Örményország, Galícia, Konstantinápoly stb. meghódítása).

(Holnap elküldöm a „Volksrecht"-nek és az „Avanti!"-nak.)

Megjelent 1917 április 5-én,
a „Volksrecht" című lap 81. számában.
Aláírás: N. Lenin.

Orosz nyelven először 1924-ben, a „Leninszkij Szbornyik" II. kötetében jelent meg.

---

* Lásd *Lenin* Művei. 21. köt. 1951. 409—412. old. — *Ford.*

AZ OSzDMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGA KÜLFÖLDI TESTÜLETÉNEK HATÁROZATA

Az OSzDMP Központi Bizottságának Külföldi Testülete határozatilag elfogadja Robert Grimm elvtársnak azt a javaslatát, amely szerint a hazatérni kívánó emigránsok Németországon keresztül térjenek vissza Oroszországba[128].

A Központi Bizottság Külföldi Testülete megállapítja:

(1) hogy R. Grimm elvtárs tárgyalásokat folytatott egy semleges ország kormányának egyik tagjával, Hoffmann miniszterrel, aki csak azért nem tartotta lehetségesnek Svájc hivatalos beavatkozását, mert az angol kormány ebben kétségkívül a semlegesség megsértését látta volna, tekintve, hogy Anglia nem akarja keresztülengedni az internacionalistákat;

(2) hogy R. Grimm elvtárs javaslata teljesen elfogadható, minthogy biztosítva van az átutazás szabadsága, tekintet nélkül arra, hogy ki milyen politikai irányzathoz tartozik, milyen álláspontot foglal el a „haza védelmének", az Oroszországgal való háború folytatásának vagy az Oroszországgal való békekötésnek stb. kérdésében;

(3) hogy ez a javaslat az orosz emigránsoknak az Oroszországban internált németek ellenében történő kicserélése tervén alapszik, és az emigránsoknak semmi okuk sincs megtagadni azt, hogy agitáljanak Oroszországban az ilyen kicserélés érdekében;

(4) hogy R. Grimm elvtárs ezt a javaslatot átadta a politikai emigránsok valamennyi irányzata képviselőinek, s a maga részéről kijelentette, hogy a dolgok jelenlegi állása mellett ez az egyetlen út s azt a jelenlegi körülmények között teljesen elfogadhatónak lehet tekinteni;

(5) hogy részünkről minden lehetőt megtettünk annak

érdekében, hogy a különböző irányzatok képviselőit meggyőzzük e javaslat elfogadásának szükségességéről és arról, hogy a halogatás teljesen megengedhetetlen;

(6) hogy egyes irányzatok képviselői, sajnos, a további halogatás mellett foglalnak állást; erről az álláspontról meg kell mondanunk, hogy a legnagyobb mértékben helytelennek és az oroszországi forradalmi mozgalomra nézve rendkívül károsnak tartjuk.

A Központi Bizottság Külföldi Testülete, ezeknek a meggondolásoknak alapján, elhatározza: pártunk valamennyi tagját értesíteni kell arról, hogy a javaslatot elfogadtuk és hogy haladéktalanul útnak indulunk, s fel kell őket szólítani, hogy írják össze mindazokat, akik utazni kívánnak és juttassák el ennek a határozatnak másolatát a többi irányzatok képviselőihez.

Zürich, 1917 március 31.

Először 1923-ban jelent meg.

BÚCSÚLEVÉL A SVÁJCI MUNKÁSOKHOZ

Elvtársak, svájci munkások!

Mi, a Központi Bizottság által képviselt Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt tagjai (megkülönböztetésül a *másik* párttól, amelynek *ugyanaz* a neve, de amelyet a Szervező Bizottság képvisel), amikor útnak indulunk Svájcból Oroszországba, hogy hazánkban folytassuk a forradalmi-internacionalista munkát, elvtársi üdvözletünket küldjük és őszinte elvtársi elismerésünket fejezzük ki az emigránsok irányában tanusított elvtársias magatartásotokért.

Míg a *nyilt* szociálpatrióták és opportunisták, a svájci „grütlisták", akik, mint a világ valamennyi szociálpatriótája, a proletariátus táborából átmentek a burzsoázia táborába, míg ezek az emberek *nyiltan* felszólítottak benneteket, hogy harcoljatok a külföldiek káros befolyása ellen a svájci munkásmozgalomban, — míg a *burkolt* szociálpatrióták és opportunisták, akik többségben vannak a svájci szocialista párt vezérei között, *burkolt* formában ugyanezt a politikát folytatták, addig — ezt ki kell jelentenünk — az internacionalista álláspontot elfoglaló forradalmi szocialista svájci munkások részéről forró rokonszenvvel találkoztunk és igen nagy hasznát láttuk a velük való elvtársi érintkezésnek.

Mi mindig különösen óvatosak voltunk, amikor a svájci mozgalomnak olyan kérdéseiről szóltunk, amelyeknek ismeretéhez a helyi mozgalomban végzett huzamos munka szükséges. De azok, akik közülünk — 10—15 főnél aligha nagyobb számban — a svájci szocialista párt tagjai voltak, kötelességüknek tartották, hogy a

nemzetközi szocialista mozgalom általános és leglényegesebb kérdéseiben határozottan megvédelmezzék álláspontunkat, a „Zimmerwaldi Baloldal“ álláspontját, hogy elszántan harcoljanak nemcsak a szociálpatriotizmus ellen, hanem az úgynevezett „centrum“ irányzata ellen is, amelyhez Svájcban R. Grimm, F. Schneider, Jacques Schmid és mások, Németországban Kautsky, Haase, az „Arbeitsgemeinschaft“*, Franciaországban Longuet, Pressemane és mások, Angliában Snowden, Ramsay MacDonald és mások, Olaszországban Turati, Treves és barátaik, Oroszországban a „Szervező Bizottság“ fentemlített pártja (Akszelrod, Martov, Csheidze, Szkobelev stb.) tartoznak.

Egyetértésben dolgoztunk azokkal a svájci forradalmi szociáldemokratákkal, akik részben a „Freie Jugend“[129] című folyóirat köré csoportosultak, akik összeállították és terjesztették (német és francia nyelven) a referendum indokolását, amely azt követelte, hogy 1917 áprilisára hívják egybe a pártkongresszust a háborúhoz való viszony kérdésének eldöntésére, — akik a Tössben tartott zürichi kantonális kongresszuson benyujtották a fiatalok és a „baloldaliak“ határozati javaslatát a háború kérdéséről[130], — akik 1917 márciusában francia Svájc egyes helyein kiadták és terjesztették „A mi békefeltételeink“ című francia és németnyelvű röpiratot stb.

Testvéri üdvözletünket küldjük ezeknek az elvtársaknak, akikkel kéz a kézben, mint egy nézeten levők, együtt dolgoztunk.

Számunkra egyáltalán nem fért és nem fér kétség ahhoz, hogy Anglia imperialista kormánya semmi áron nem fogja keresztülengedni Oroszországba az orosz internacionalistákat, akik kérlelhetetlen ellenfelei Gucskov—Miljukov és társaik imperialista kormányának, kérlelhetetlen ellenfelei annak, hogy Oroszország folytassa az *imperialista* háborút.

Ezzel kapcsolatban röviden érintenünk kell azt a kérdést, hogyan értelmezzük mi az orosz forradalom feladatait. Annál is inkább szükségesnek tartjuk ezt, mert

* — „munkaközösség“. — *Szerk.*

a svájci munkásokon keresztül a német, francia és olasz munkásokhoz is fordulhatunk és kell is fordulnunk, akik ugyanazokat a nyelveket beszélik, mint Svájc lakossága, amely mindmáig a béke áldásait és viszonylag a legnagyobb politikai szabadságot élvezi.

Feltétlenül hívek maradunk ahhoz a kijelentésünkhöz, amelyet pártunk központi lapjában, a Genfben megjelenő „Szocial-Demokrat" című lap 1915 október 13-i, 47. számában tettünk. Ott azt mondtuk, hogy ha Oroszországban győz a forradalom és olyan *köztársasági* kormány kerül hatalomra, amely folytatni kívánja az *imperialista* háborút, az angol és a francia imperialista burzsoáziával szövetségben viselt háborút, a Konstantinápoly, Örményország, Galícia stb. stb. meghódításáért folytatott háborút, akkor határozott ellenfelei leszünk ennek a kormánynak, *ellene* leszünk a „haza védelmének" *ebben* a háborúban*.

Körülbelül ez az eset következett be. Oroszország új kormánya, amely tárgyalásokat folytatott II. Miklós testvérével a monarchia visszaállításáról Oroszországban, és amelyben a legfontosabb, a döntő jelentőségű tárcák a *monarchista* Lvov és Gucskov kezében vannak, ez a kormány megpróbálja félrevezetni az orosz munkásokat azzal a jelszóval, hogy „a németeknek meg kell dönteniök Vilmost" (rendben van! de miért ne tennők hozzá: az angoloknak, olaszoknak stb. meg kell dönteniök saját kormányukat, az oroszoknak pedig saját monarchistáikat, Lvovot, és Gucskovot??). Ez a kormány ezzel a jelszóval és azzal, hogy *nem* hozza nyilvánosságra azokat az imperialista, rabló szerződéseket, amelyeket a cárizmus Franciaországgal, Angliával és más országokkal kötött, *s amelyeket a Gucskov—Miljukov—Kerenszkij-kormány megerősített*, megpróbálja „védekező" (azaz igazságos, még a proletariátus szempontjából is jogos) háborúnak feltüntetni Németország ellen viselt (saját) *imperialista* háborúját, az orosz köztársaság (ami *még* nincs Oroszországban, s aminek bevezetését Lvovék és Gucskovék még

---

* *Lenin* Művei. 21. köt. 1951. 409—412. old. — *Ford.*

csak *meg sem ígérték!)* „védelmének“ tüntetni fel az orosz, angol stb. tőke rabló, imperialista, fosztogató céljainak védelmét.

Ha igazat mondanak a legutóbbi távirati tudósítások, amelyek szerint a nyilt orosz szociálpatrióták (mint például Plehanov úrék, Vera Zaszulics, Potreszov úrék stb.) és a „centrum“ pártja, a „Szervező Bizottság“ pártja, Csheidze, Szkobelev stb. pártja között valamiféle közeledés történt annak a jelszónak alapján, hogy „amíg a németek Vilmost meg nem döntik, a mi háborúnk védekező háború“, — ha ez igaz, akkor kettőzött erővel fogjuk folytatni a harcot Csheidze, Szkobelev stb. pártja ellen, azt a harcot, amelyet *eddig is* állandóan folytattunk ez ellen a párt ellen, opportunista, ingadozó, állhatatlan politikai magatartása miatt.

Jelszavunk: semmiféle támogatást a Gucskov—Miljukov-kormánynak! Félrevezeti a népet, aki azt mondja, hogy ez a támogatás szükséges a cárizmus visszaállítása elleni harc érdekében. Ellenkezőleg, éppen a Gucskov-kormány *folytatott máris* tárgyalásokat a monarchia visszaállításáról Oroszországban. *Csak* a proletariátus felfegyverzése és megszervezése képes *megakadályozni* a Gucskovokat és társaikat abban, hogy *visszaállítsák* Oroszországban a monarchiát. Csak Oroszországnak *és egész Európának* az internacionalizmushoz hű maradó forradalmi proletariátusa képes megszabadítani az emberiséget az imperialista háború borzalmaitól!

Nem húnyunk szemet azok előtt a hatalmas nehézségek előtt, amelyek Oroszország proletariátusának forradalmi-internacionalista élcsapata előtt állnak. Az olyan időkben, mint a mostani, a leghirtelenebb és leggyorsabb változások lehetségesek. A „Szocial-Demokrat“ 47. számában egyenesen és világosan megfeleltünk arra a természetszerűleg felvetődő kérdésre, hogy mit tenne pártunk, ha a forradalom *azonnal* hatalomra juttatná? A következőket válaszoltuk: (1) haladéktalanul felajánlanánk a békét *valamennyi* hadviselő népnek; (2) közzétennénk békefeltételeinket, amelyek *minden* gyarmat és *minden* elnyomott vagy nem teljesjogú nép azonnali felszabadítását tartalmazzák; (3) haladéktalanul megkezdenénk

és véghezvinnénk a nagyoroszok által elnyomott népek felszabadítását; (4) egy pillanatig sem áltatjuk magunkat, tudjuk, hogy ezek a feltételek *elfogadhatatlanok* lennének Németország nem csupán monarchista, hanem köztársasági burzsoáziája számára is, *és nem* csupán Németország, hanem Anglia és Franciaország kapitalista kormánya számára is.

Forradalmi háborút kellene viselnünk a német, és nemcsak a német burzsoázia ellen. *Viselnénk ezt a háborút.* Mi nem vagyunk pacifisták. Ellenezzük a zsákmánynak a kapitalisták közötti felosztásáért folyó imperialista háborúkat, de mindig kijelentettük, hogy ostobaság volna, ha a forradalmi proletariátus lemondana a forradalmi háborúkról, amelyek szükségesek *lehetnek a szocializmus érdekében.*

A feladat, melyet a „Szocial-Demokrat“ 47. számában körvonalaztunk, roppant nagy. Ezt a feladatot csak a proletariátus és a burzsoázia közötti nagy osztályösszeütközések hosszú során keresztül lehet megoldani. De nem a mi türelmetlenségünk, nem a mi kívánságaink, hanem az imperialista háború teremtette *objektív feltételek* vitték az *egész* emberiséget zsákutcába és állították az elé a választás elé, hogy vagy megengedi az emberek további millióinak elpusztítását és az egész európai kultúra megsemmisítését, vagypedig *minden* civilizált országban a forradalmi proletariátus kezébe adja a hatalmat, megvalósítja a szocialista forradalmat.

Az orosz proletariátusnak az a nagy megtiszteltetés jutott osztályrészül, hogy ő *kezdte meg* az imperialista háború által objektív szükségszerűséggel előidézett forradalmak sorát. De teljesen távol áll tőlünk az a gondolat, hogy az orosz proletariátust más országok munkásságával szemben kiválasztott forradalmi proletariátusnak tartsuk. Nagyon jól tudjuk, hogy Oroszország proletariátusa *kevésbbé* szervezett, felkészült és öntudatos, mint más országok munkássága. Oroszország proletariátusát nem különleges tulajdonságai, hanem csakis a történelmileg kialakult különleges viszonyok tették *bizonyos, lehet, hogy igen rövid időre*, az egész világ forradalmi proletariátusának élharcosává.

Oroszország — paraszti ország, az egyik legelmaradottabb európai ország. Oroszországban *közvetlenül nem győzhet azonnal* a szocializmus. De az ország paraszti jellege, tekintettel a nemesi földbirtokosok kezében maradt hatalmas földterületekre, 1905 tapasztalatai alapján óriási lendületet ad*hat* az oroszországi burzsoá-demokratikus forradalomnak és forradalmunkat a szocialista világforradalom *előjátékává*, a szocialista világforradalom felé vezető *lépcsőfokká* teheti.

A mi pártunk abban a harcban kovácsolódott ki, amelyet ezekért a mind 1905-nek, mind 1917 tavaszának tapasztalatai által is teljesen igazolt eszmékért folytatott, miközben kérlelhetetlenül fellépett valamennyi többi párttal szemben, s ezekért az eszmékért fogunk harcolni a jövőben is.

Oroszországban nem győzhet közvetlenül és azonnal a szocializmus. De a paraszti tömegek végigvihetik az elkerülhetetlen és megérett, az egész mérhetetlen földesúri földbirtok *elkobzásáig* terjedő agrárforradalmat. Ezt a jelszót tűztük ki mindig és ezt tűzte ki most Pétervárott mind pártunk Központi Bizottsága, mind pártlapunk, a „*Pravda*". *Ezért* a jelszóért fog harcolni a proletariátus, anélkül hogy a legkevésbbé is szemet hunyna afölött, hogy elkerülhetetlenek az elkeseredett osztályösszeütközések a mezőgazdasági bérmunkások, a hozzájuk csatlakozott szegényparasztok és a *gazdagparasztok* között, akiket a sztolipini (1907—1914-es) agrár-„reform" megerősített. Nem szabad megfeledkezni arról, hogy 104 parasztképviselő mind az első (1906-os), mind a második (1907-es) dumában forradalmi agrártervezetet terjesztett elő, amely minden föld nacionalizálását, továbbá azt követelte, hogy a földekkel a teljes demokratizmus alapján választott helyi bizottságok rendelkezzenek.

Az ilyen forradalom önmagában még egyáltalán nem lenne szocialista forradalom. De hatalmas lökést adna a világ munkásmozgalmának. Rendkívül megerősítené a szocialista proletariátus helyzetét Oroszországban és befolyását a mezőgazdasági munkásokra és a szegényparasztokra. Lehetővé tenné a városi proletariátusnak, hogy erre a befolyásra támaszkodva, kifejlessze az

olyan forradalmi szervezeteket, mint a „Munkásküldöttek Szovjetjei“, felváltsa velük a burzsoá államok régi erőszakszervezeteit, a hadsereget, a rendőrséget és a hivatalnoki kart, s az elviselhetetlenül súlyos imperialista háborúnak és következményeinek nyomása alatt számos forradalmi rendszabályt léptessen életbe a termelés és a termékelosztás *ellenőrzése* érdekében.

Az orosz proletariátus csupán a saját erejéből nem tudja győzelmesen *befejezni* a szocialista forradalmat. De tud olyan lendületet adni az orosz forradalomnak, amely megteremti a szocialista forradalom legkedvezőbb feltételeit, amely bizonyos értelemben *el fogja kezdeni* a szocialista forradalmat. Az orosz proletariátus előkészítheti a talajt ahhoz, hogy *legfőbb*, leghűségesebb, legmegbízhatóbb fegyvertársa, az *európai* és amerikai *szocialista* proletariátus a döntő csatába indulhasson.

Hadd essenek kétségbe a kishitűek amiatt, hogy az európai szocialista mozgalomban átmenetileg győztek az imperialista burzsoázia olyan visszataszító talpnyalói, mint a Scheidemannok, Legienek, Davidok és társaik Németországban, a Sembat-k, Guesde-ek, Renaudelek és társaik Franciaországban, a fábiánusok és a „labouristák“[131] Angliában. Mi szilárdan meg vagyunk győződve arról, hogy a nemzetközi munkásmozgalomnak ezt a *szennyes tajtékját* hamarosan elsöprik a forradalom hullámai.

Németországban már *izzó* a hangulat a proletártömegben, amely olyan sokat adott az emberiségnek és a szocialista mozgalomnak az 1871—1914-es európai „szélcsend“ hosszú évtizedei alatt végzett szívós, állhatatos, következetes szervezőmunkájával. A németországi szocialista mozgalom jövőjét nem az áruló Scheidemannék, Legienék, Davidék és társaik, és nem is az olyan ingadozó, jellemtelen, a „békés“ időszak hétköznapiságában megfeneklett politikusok képviselik, mint Haase, Kautsky és a hozzájuk hasonló urak.

A jövő azé az irányzaté, amely Karl Liebknechtet adta, amely létrehozta a „Spartacus csoportot“, amely propagandát folytatott a brémai „Arbeiterpolitik“-ban[132].

Az imperialista háború objektív körülményei kezes-

kednek azért, hogy a forradalom nem szorítkozik az orosz forradalom *első szakaszára*, hogy a forradalom *nem* szorítkozik Oroszországra.

A német proletariátus az orosz forradalom és a proletár világforradalom leghűségesebb és legmegbízhatóbb szövetségese.

Amikor pártunk 1914 novemberében kiadta a jelszót: „az imperialista háborút polgárháborúvá kell átváltoztatni", az elnyomottaknak az elnyomók ellen, a szocializmusért folytatott polgárháborújává — akkor ezt a jelszót a szociálpatrióták ellenségesen és rosszindulatú gúnyolódással, a „centrum" szociáldemokratái pedig bizalmatlan kétkedéssel, jellemtelen „kiváró" hallgatással fogadták. A német szociálsoviniszta, szociálimperialista David „őrült" jelszónak nevezte, az orosz (és angol-francia) szociálsovinizmus — szavakban szocializmus, tettekben imperializmus — képviselője, Plehanov úr pedig „ábrándos hóbortnak" (Mittelding zwischen Traum und Komödie) nevezte. Ugyanakkor a centrum képviselői hallgatással, vagy a „légüres térben vont egyenes vonallal" kapcsolatos ízetlen tréfákkal intézték el.

Most, 1917 márciusa után, csak a vak nem látja, hogy ez a jelszó helyes. Az imperialista háború polgárháborúvá változtatása ténnyé *válik*.

Éljen a *kezdődő* európai proletárforradalom!

Az útnak induló elvtársak, a Központi Bizottság által egyesített Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt tagjainak megbízásából, akik ezt a levelet 1917 (az új naptár szerint) április 8-án tartott gyűlésükön elfogadták.

N. Lenin

A megírás ideje: 1917 március 26. (április 8.)

Megjelent 1917 május 1-én, a „Jugend-Internationale" című lap 8. számában.

JEGYZETEK

[1] A „Ki viszi véghez a politikai forradalmat?" című brosúráról van szó, amely a „Proletarszkaja Borba" („Proletárharc") c. cikkgyüjtemény első számában jelent meg; ezt a gyüjteményt az „Uráli Szóciáldemokrata Csoport" 1899-ben adta ki és a Kievi Bizottság ugyanabban az évben újra kiadta. A brosúra szerzője A. A. Szanyin, aki az „ökonomizmus" álláspontján volt, tagadta annak szükségességét, hogy létre kell hozni a munkásosztály önálló politikai pártját és azt tartotta, hogy Oroszországban a politikai forradalmat véghez lehet vinni általános sztrájk útján, fegyveres felkelés nélkül. — *1*

[2] Lenin itt az OSzDMP külföldi szekcióinak konferenciájára gondol, amelyet 1915 február 27-től március 4-ig tartottak Bernben (Svájc). Lenin a konferencián „A háború és a párt feladatai" c. előadásában megvilágította a Bolsevik Párt stratégiájának és taktikájának legfontosabb kérdéseit az imperialista háború időszakában.

A konferencián Buharin, aki antimarxista, pártellenes nézetek mellett szállt síkra, külön tézisekkel lépett fel. Lenin ezeket a nézeteket az „imperialista ökonomizmus" irányzataként jellemezte.

A konferencia elfogadta azokat a határozatokat, melyeket Lenin írt a háború jellegéről, a „haza védelmének" jelszaváról, a forradalmi szociáldemokrácia jelszavairól, a többi párthoz és csoporthoz való viszonyról és egyéb kérdésekről (lásd Lenin Művei. 21. köt. 1951. 150—156. old.). — *1*

[3] Pjatakovról és Bosról van szó. — *2*

[4] „A hollandiai forradalmi-szocialista szövetség és szociáldemokrata munkáspárt programtervezetéről" van szó,

amely a Nemzetközi Szocialista Bizottság Bulletinjének 3. számában, 1916 február 29-én jelent meg.

Az *„Internationale Sozialistische Kommission zu Bern. Bulletin"* („Berni Nemzetközi Szocialista Bizottság. Bulletin") a Nemzetközi Szocialista Bizottság lapja volt; a Nemzetközi Szocialista Bizottságot az internacionalisták első szocialista konferenciája alakította meg, amelyet 1915 szeptember 5—8-ig tartottak Zimmerwaldban. A Bulletint német, francia és angol nyelven adták ki Bernben, 1915 szeptembertől 1917 januárig. Hat száma jelent meg. — *2*

5 *„Szocial-Demokrat"* — az OSzDMP illegális Központi Lapja; megjelent 1908 februártól 1917 januárig; 58 száma jelent meg. A lap első számát Oroszországban adták ki, a többit külföldön, előbb Párizsban, azután Genfben jelentették meg. A Központi Lap szerkesztősége az OSzDMP Központi Bizottságának határozata értelmében a bolsevikok, a mensevikek és a lengyel szociáldemokraták képviselőiből állott.

Lenin több mint nyolcvan kisebb-nagyobb cikket írt a „Szocial-Demokrat"-ba. A lap szerkesztőségében Lenin a következetes bolsevik vonalért harcolt. A szerkesztőség egy része (Kamenyev és Zinovjev) békítgető álláspontra helyezkedett a likvidátorokkal szemben, meg akarták hiúsítani a lenini vonal keresztülvitelét. Martov és Dan, a szerkesztőség mensevik tagjai, szabotálták a Központi Lap szerkesztőségi munkáját, ugyanakkor pedig a „Golosz Szocial-Demokrata" c. frakciós lapjukban nyiltan védelmezték a likvidátorságot. Leninnek a likvidátorok ellen folytatott engesztelhetetlen harca arra vezetett, hogy Martov és Dan 1911 júniusban kivált a „Szocial-Demokrat" szerkesztőségéből. 1911 decembertől kezdve Lenin szerkesztette a „Szocial-Demokrat"-ot.

A „Szocial-Demokrat"-ban Sztálinnak több cikke jelent meg, így a „Kaukázusi levelek", „A pétervári munkások utasítása munkásképviselőjük számára", „A pétervári választások" stb. (lásd Sztálin Művei. 2. köt. 1949. 188—211, 269—271, 292—307. old.).

Leninnek, egy évi szünetelés után, az imperialista világháború (1914—1918) elején a lapot sikerült ismét megjelentetnie. 1914 november 1-én jelent meg a „Szocial-Demokrat" 33. száma, az OSzDMP Központi Bizottságának Kiáltványával, amelyet Lenin írt. Leninnek a háború éveiben a „Szocial-Demokrat"-ban megjelent cikkei kimagasló szerepet játszottak a bolsevik párt stratégiájának és tak-

tikájának megvalósításáért folytatott harcban, a háború, a béke és a forradalom kérdésében, a nyílt és burkolt szociálsoviniszták leleplezésében, a nemzetközi munkásmozgalom internacionalista elemeinek tömörítésében.

1916-ban a „Szocial-Demokrat" szerkesztősége kiadta a „Szbornyik Szocial-Demokrata" két számát, amelyekben Lenin „A szocialista forradalom és a nemzetek önrendelkezési joga (Tézisek)", „Az önrendelkezés körül folyó vita eredményei", „A «lefegyverzés» jelszaváról" és más munkái jelentek meg. — *2*

6 „*Vorbote*" („Előhírnök") — a Zimmerwaldi Baloldal elméleti folyóirata; német nyelven adták ki Bernben, 1916-ban. Két száma jelent meg: az első szám — 1916 januárjában, a második — 1916 áprilisában. A folyóirat közölte Lenin „Az opportunizmus és a II. Internacionále csődje", valamint „A szocialista forradalom és a nemzetek önrendelkezési joga (Tézisek)" c. munkáit (lásd Lenin Művei. 22. köt. 1951. 106—119. és 145—160. old.). — *2*

7 *A Zimmerwaldi Baloldal csoportot* Lenin alakította meg az első Nemzetközi Szocialista Konferencián, amelyet 1915 szeptember 5—8-ig tartottak Zimmerwaldban (Svájc). Lenin ezt a konferenciát a háborúellenes nemzetközi mozgalom fejlődésében megtett „első lépésnek" nevezte. A Zimmerwaldi Baloldal csoportban Leninnel az élen a bolsevikok képviselték az egyetlen helyes és mindvégig következetes álláspontot. Ebben a csoportban következetlen internacionalisták is voltak. Hibáik bírálatát lásd Lenin „Junius brosúrájáról" és „Az önrendelkezés körül folyó vita eredményei" c. cikkeiben (Lenin Művei. 22. köt. 1951. 317—333. és 334—377. old.), továbbá Sztálinnak a „Proletarszkaja Revoljucija" c. folyóirat szerkesztőségének „A bolsevizmus történetének néhány kérdéséről" írt levelében (I. V. Sztálin. A leninizmus kérdései. 1951. 452—465. old.). — *2*

8 „*Proszvescsenyije*" („Felvilágosodás") — bolsevik politikai és irodalmi havi folyóirat; legálisan jelent meg Pétervárott, 1911 decemberétől. A folyóiratot a cári kormány által betiltott moszkvai „Miszl" („Gondolat") c. bolsevik folyóirat helyett alapították, Lenin útmutatása alapján. Lenin külföldről irányította a „Proszvescsenyijé"-t; „A marxizmus három forrása és három alkotórésze", „A választási hadjárat elvi kérdései", „A választások eredményei", „Kritikai

megjegyzések a nemzeti kérdésről" és „A nemzetek önrendelkezési jogáról" c. munkája, valamint más munkái ebben a folyóiratban jelentek meg.

Sztálin pétervári tartózkodása idején, 1912-ben és 1913-ban, igen szorosan bekapcsolódott a folyóirat munkájába. A „Proszvescsenyijé"-ben jelent meg Sztálin „A nemzeti kérdés és a szociáldemokrácia" c. munkája, amelyet 1914-ben külön brosúra formájában adtak ki, „A nemzeti kérdés és a marxizmus" címmel (lásd Sztálin. „Marxizmus és nemzeti kérdés". Sztálin Művei. 2. köt. 1949. 314—398. old.). V. M. Molotov a „Proszvescsenyije" állandó munkatársa volt. A művészeti és irodalmi rovatot A. M. Gorkij szerkesztette. A szerkesztőbizottságban M. A. Szaveljev, M. Sz. Olminszkij, A. I. Jelizarova és mások dolgoztak. A folyóirat példányszáma elérte az ötezret.

A folyóiratot a cári kormány közvetlenül az első világháború kitörése előtt, 1914 júniusában betiltotta. A „Proszvescsenyije" kiadását 1917 őszén kezdték meg újra: egy (kettős) száma jelent meg, Lenin „Megtartják-e a bolsevikok az államhatalmat?" és „A pártprogram felülvizsgálásáról" c. munkáival. — *5*

9 Lenin itt a francia munkáspárt 1880-as programjára, továbbá a német szociáldemokrácia 1875-ös gothai és 1891-es erfurti programjára gondol. — *5*

10 „A szocializmus és a háború" c. brosúráról van szó (lásd Lenin Művei. 21. köt. 1951. 297—342. old.). — *8*

11 Arról a nyilatkozatról van szó, amelyet a lengyel szociáldemokraták küldöttsége tett az első Nemzetközi Szocialista Konferencián, Zimmerwaldban (1915-ben). Ez a nyilatkozat tiltakozott az ellen, hogy a német és osztrák kormány a lengyel területeket úgy tekinti, mint saját meghódított gyarmatát és megfosztja a lengyel népet attól a lehetőségtől, hogy maga döntsön sorsáról. — *10*

12 Lenin cikke válasz P. Kijevszkij (J. Pjatakov) a nemzetek önrendelkezési jogáról szóló cikkére. A cikk kéziratára Lenin ráírta: „Kijevszkij cikke az önrendelkezésről és Lenin válasza erre a cikkre". Nem sokkal ezután Lenin ugyanennek a kérdésnek „A marxizmus karikatúrájáról és az «imperialista ökonomizmusról»" címmel nagy cikket szentelt (lásd ebben a kötetben, 18—74. old.). A kéziratnak

nincs címe. A címet a Marx—Engels—Lenin Intézet adta. — *11*

[13] Lenin Roland-Holst holland szociáldemokratának a svájci szociáldemokrata párt „Neues Leben" („Új Élet") c. folyóirata 1915 október, november és decemberi számában megjelent cikkére, továbbá a „fiatalok" — a Szocialista Ifjúsági Szervezetek Nemzetközi Szövetsége — lapjában, a „Jugend-Internationale" („Ifjúsági Internacionále") 1916 márciusi, 3. számában megjelent szerkesztőségi cikkre és a skandináv baloldaliak kijelentéseire gondol.

A „lefegyverzés" jelszavának bírálatát lásd Lenin „A proletárforradalom katonai programja" és „A «lefegyverzés» jelszaváról" c. cikkeiben (ebben a kötetben, 75—87. és 95—106. old.). — *13*

[14] P. Kijevszkijnek (J. Pjatakovnak) a nemzetek önrendelkezési jogáról szóló cikkéről van szó, amelyet Lenin a „Szbornyik Szocial-Demokrata" 3. számában szándékozott közölni. A gyűjtemény ugyanezen számában kellett volna megjelennie Lenin „A marxizmus karikatúrájáról és az «imperialista ökonomizmusról»" c. cikkének, amely leleplezi Pjatakov opportunista álláspontját. A „Szbornyik Szocial-Demokrata" 3. száma nem jelent meg. — *19*

[15] „*Die Neue Zeit*" („Új Kor") — a német szociáldemokrácia folyóirata; Stuttgartban jelent meg 1883-tól 1923-ig. Az 1885—1895-ös években Engels több cikket írt a „Neue Zeit"-be. Gyakran adott útmutatásokat a folyóirat szerkesztőségének, amelyet élesen bírált a marxizmustól való eltérései miatt. A kilencvenes évek második felétől kezdve, Engels halála után, a folyóirat rendszeresen közölte a revizionisták cikkeit. Az imperialista világháború időszakában (1914—1918) a folyóirat centrista, kautskysta álláspontra helyezkedett, támogatta a szociálsovinisztákat. — *26*

[16] Az „*Internacionále*" csoportot, amelyet később „Spartacus" szövetségnek neveztek, a német baloldali szociáldemokraták, Karl Liebknecht, Rosa Luxemburg, Franz Mehring, Clara Zetkin és mások alapították a háború elején. A csoport 1916 januárjában, a német baloldali szociáldemokraták országos konferenciáján, téziseket fogadott el a nemzetközi szociáldemokrácia feladatairól; a téziseket Rosa Luxemburg állította össze és terjesztette be. Az „Internacionále"

csoport forradalmi propagandát folytatott a tömegek között az imperialista háború ellen, leleplezte a német imperializmus hódító politikáját és a szociáldemokrata vezérek árulását. De ez a csoport nem vetkőzte le a félmensevik hibákat az elmélet és a politika igen fontos kérdéseiben: az imperializmussal kapcsolatban félmensevik elméletet dolgozott ki, elvetette a nemzetek önrendelkezési elvének marxista értelmezését (vagyis olyan értelmezését, amely a különválást és önálló államok alakítását is magában foglalja), tagadta a nemzeti felszabadító háborúk lehetőségét az imperializmus korszakában, lebecsülte a forradalmi párt szerepét, meghajolt az ösztönös mozgalom előtt. A német baloldaliak hibáinak bírálatát Lenin „Junius brosúrájáról" (lásd Lenin Művei. 22. köt. 317—333. old.) és „A proletárforradalom katonai programja" (lásd ebben a kötetben, 75—87. old.) c. munkájában, valamint más munkáiban, továbbá I. V. Sztálinnak a „Proletarszkaja Revoljucija" c. folyóirat szerkesztőségének „A bolsevizmus történetének néhány kérdéséről" írt levelében (lásd Sztálin. A leninizmus kérdései. 1951. 452—465. old.) találjuk. Az „Internacionále" csoport 1917-ben belépett a centrista Németországi Független Szociáldemokrata Pártba, de megtartotta szervezeti önállóságát. Az 1918 novemberi német forradalom után az „Internacionále" csoport szakított a „függetlenekkel" és ugyanezen év decemberében megalakította a Németországi Kommunista Pártot. — *28*

17 *A „Szbornyik Szocial-Demokratá"-t* az OSzDMP Központi Lapjának, a „Szocial-Demokrat" c. ujságnak szerkesztősége adta ki, Lenin közvetlen irányításával. Két száma jelent meg: az első szám 1916 októberében, a második 1916 decemberében. — *28*

18 *V. Iljin* — V. I. Lenin. — *30*

19 Marx—Engels. Válogatott művek. 1949. 2. köt. 317. old. — *39*

20 Engels. „Anti-Dühring". 1950. 43. old. — *49*

21 *„Frakok"*-nak nevezték a „jobboldalt" — a Lengyel Szocialista Párt (PPSz) jobbszárnyát, amely 1906-ban, a PPSz kettészakadása után alakult meg önálló szervezet formájában.

A *„jobboldal"*, amelynek élén Pilsudski állt, nacionalista-soviniszta politikát folytatott; később ebből a csoportból alakult meg ismét a PPSz. A PPSz 1918-tól, a lengyel burzsoá állam létrejöttétől kormánypárttá lett, szovjetellenes politikát folytatott és támogatta a Lengyelország kötelékébe tartozó Nyugat-Ukrajna és Nyugat-Belorusszia népeinek leigázását.

A PPSz a második világháború idején két csoportra szakadt. A PPSz reakciós, soviniszta része, amely WRN („Wolność, równość i niepodległość" — „Szabadság, egyenlőség és függetlenség") néven lépett fel, együttműködött a fasisztákkal. A másik része, amelyet „Lengyel Szocialista Munkáspártnak" neveztek, a Lengyel Munkás (kommunista) Párttal és a pártonkívüli lengyel hazafiakkal együtt harcolt Lengyelországnak a fasiszta rabság alól való felszabadításáért és a Szovjetunióval való baráti kapcsolatok létesítéséért. 1948 decemberében a Lengyel Szocialista Párt és a Lengyel Munkás (kommunista) Párt egyesült és megalakította a Lengyel Egységes Munkáspártot (PZPR). — *52*

22 Engels 1882 szeptember 12-én Kautskynak írt leveléről van szó (lásd Marx—Engels. Válogatott levelek. 1950. 416—417. old.). Lenin idézi ezt a levelet „Az önrendelkezés körül folyó vita eredményei" c. cikkében (lásd Lenin Művei. 22. köt. 1951. 369. old.), amely először a „Szbornyik Szocial-Demokrata" 1. számában, 1916 októberében jelent meg. — *53*

23 *Junius* — Rosa Luxemburg. — *57*

24 *SzB* (Szervező Bizottság) — a mensevikek vezető központja; 1912-ben alakult meg a likvidátor mensevikek és az összes pártellenes csoportok és irányzatok részvételével tartott augusztusi konferencián. — *71*

25 *„Golosz"* („Hang") — mensevik-trockista napilap; Párizsban jelent meg 1914 szeptemberétől 1915 januárjáig. A lap centrista álláspontot képviselt. — *71*

26 Lenin *„A proletárforradalom katonai programja"* c. cikkét 1916 szeptemberében írta német nyelven, a skandináv baloldali szociáldemokraták sajtója számára, akik az imperialista világháború idején (1914—1918-ban) szembefordultak a szociáldemokraták programjának „a nép felfegyverzését"

követelő pontjával és kiadták a „lefegyverzés" helytelen jelszavát.

A cikk átdolgozott formában 1916 decemberében a „Szbornyik Szocial-Demokrata" 2. számában, „A «lefegyverzés» jelszaváról" címmel jelent meg (lásd ebben a kötetben, 95—106. old.).

Lenin 1917 áprilisában, nem sokkal Oroszországba utazása előtt, a cikk németnyelvű szövegét a „Jugend-Internationale" c. lap szerkesztőségének rendelkezésére bocsátotta. A cikk ennek a lapnak 9. és 10. számában, 1917-ben, meg is jelent.

A „*Jugend-Internationale*" („Ifjúsági Internacionále") — a Zimmerwaldi Baloldalhoz csatlakozott Szocialista Ifjúsági Szervezetek Nemzetközi Szövetségének lapja; a lap 1915 szeptembertől 1918 májusig jelent meg Zürichben. A „Jugend-Internationale" értékelését lásd az „Ifjúsági Internacionále" című cikkben (ebben a kötetben, 171—175. old.). — *75*

27 Azokról a tézisekről van szó, amelyeket R. Grimm (a svájci szociáldemokrata párt egyik vezére) állított össze 1916 nyarán a háború kérdéséről, a svájci szociáldemokrata párt rendkívüli kongresszusának előkészítésével kapcsolatosan. Ezt a kongresszust 1917 februárjára szándékoztak összehívni annak eldöntése céljából, hogy milyen álláspontra helyezkedjenek a svájci szocialisták a háború kérdésében. — *75*

28 „*Neues Leben*" („Új Élet") — havonta megjelenő folyóirat, a svájci szociáldemokrata párt lapja; 1915 januártól 1916 decemberig jelent meg Bernben. A folyóirat a jobboldali zimmerwaldisták nézeteinek adott hangot; 1917 elejétől kezdve szociálsoviniszta álláspontra helyezkedett. — *75*

29 Engels levele Kautskyhoz. 1882 szeptember 12. Lásd Marx—Engels. Válogatott levelek. 1950. 416. old. — *77*

30 Az internacionalistáknak Zimmerwaldban és Kientalban (Svájc) lezajlott nemzetközi szocialista konferenciáiról van szó.

Az első Nemzetközi Szocialista Konferencia 1915 szeptember 5—8-ig zajlott le Zimmerwaldban. A konferencián harc bontakozott ki a Lenin vezette forradalmi internacionalisták és a kautskysta többség között. Lenin a baloldali inter-

nacionalistákból megalakította a Zimmerwaldi Baloldal csoportot, amelyben a háborúval szemben csak a bolsevik párt foglalt el helyes és mindvégig következetes internacionalista álláspontot.

A konferencia kiáltványt fogadott el, amely a világháborút imperialista háborúnak minősítette; elítélte azoknak a „szocialistáknak" magatartását, akik megszavazták a hadihiteleket és résztvettek a burzsoá kormányokban; felhívta Európa munkásait, hogy harcoljanak a háború ellen, az annexiók és hadisarc nélküli békéért.

A konferencia ezenkívül határozatot fogadott el, mely kifejezi a konferencia részvétét a háború áldozatai iránt, és megválasztotta a Nemzetközi Szocialista Bizottságot (ISK).

A Zimmerwaldi Konferencia jelentőségéről lásd Lenin „Az első lépés" és „A forradalmi marxisták az 1915 szeptember 5—8-i Nemzetközi Szocialista Konferencián" című cikkeit (Lenin Művei. 21. köt. 1951. 390—396. old. és 397—401. old.).

A második Nemzetközi Szocialista Konferencia 1916 április 24—30-ig zajlott le Kientalban. Ezen a konferencián a balszárny egységesebb és erősebb volt, mint a Zimmerwaldi Konferencián. Lenin elérte, hogy olyan határozati javaslatot fogadtak el, amely bírálta a szociálpacifizmust és a Nemzetközi Szocialista Iroda opportunista tevékenységét. A Kientalban elfogadott kiáltvány és határozatok további lépést jelentettek előre a háborúellenes nemzetközi mozgalom fejlődése terén.

A Zimmerwaldi és Kientali Konferencia elősegítette az internacionalista elemek elkülönülését és tömörülését, de ezek a konferenciák nem helyezkedtek a következetes internacionalizmus álláspontjára, nem fogadták el a bolsevikok politikájának alapvető tételeit — az imperialista háború polgárháborúvá változtatásának, a saját imperialista kormány háborús vereségének és a III. Internacionále megszervezésének jelszavát. — *82*

31 „*A Szociáldemokrata Munkacsoport*" — „Arbeitsgemeinschaft" („Munkaközösség") — a német centristák szervezete; 1916 márciusában alakították meg azok a Reichstag-képviselők, akik elszakadtak a Reichstag szociáldemokrata frakciójától. Ez a csoport képezte a legfőbb magvát az 1917-ben megalakult centrista Németországi Független Szociáldemokrata Pártnak, amely mentegette a nyilt szociál-

sovinisztákat és a velük való egység fenntartása mellett szállt síkra. — *83*

[82] *A „Független Munkáspárt"* (ILP — Independent Labour Party) — 1893-ban alakult. A párt élén James Keir Hardie, R. MacDonald és mások álltak. A Független Munkáspárt, mely fennen hangoztatta a polgári pártoktól való politikai függetlenségét, valójában „független volt a szocializmustól, de függött a liberalizmustól" *(Lenin)*. Az imperialista háború időszakában (1914—1918) a Független Munkáspárt először (1914 augusztus 13-án) háborúellenes kiáltványt adott ki. Később, 1915 februárban, az antant-országok szocialistáinak londoni konferenciáján, a függetlenek csatlakoztak a konferencia szociálsoviniszta határozatához. Ettől kezdve a Független Munkáspárt vezetői pacifista frázisok leple alatt, szociálsoviniszta álláspontra helyezkedtek. A Komintern megalakulása után, 1919-ben, a Független Munkáspárt vezetői a balratolódó párttömegek nyomására elhatározták, hogy kilépnek a II. Internacionáléból. 1921-ben a függetlenek beléptek az úgynevezett kétésfeles Internacionáléba, 1923-ban pedig ismét csatlakoztak a II. Internacionáléhoz. — *83*

[83] Az oroszországi *hadiipari bizottságokat* az imperialista nagyburzsoázia szervezte 1915-ben. A burzsoázia, hogy befolyása alatt tartsa a munkásokat és honvédelmi hangulatot keltsen, a hadiipari bizottságok mellett „munkáscsoportok" szervezését eszelte ki. A burzsoázia szempontjából előnyös lett volna, ha ezekbe a csoportokba bevonja a munkások képviselőit, akiket arra akart felhasználni, hogy a hadiüzemekben a munka termelékenységének fokozása érdekében agitáljanak a munkástömegek között. A mensevikek aktívan résztvettek ebben a burzsoázia által kieszelt álhazafias ügyben. A bolsevikok bojkottot hirdettek a hadiipari bizottságok ellen és ezt a bojkottot a munkások többségének segítségével sikeresen végre is hajtották (lásd, „A SzK(b)P története. Rövid tanfolyam". 6. kiad. 1951. [VI. fej. 3 pont.] 208—209. old.). — *83*

[84] A *Bázeli Kiáltvány* — kiáltvány a háborúról, amelyet a II. Internacionále 1912 november 24—25-i bázeli (Svájc) rendkívüli kongresszusa egyhangúlag elfogadott. A Kiáltvány rámutatott a készülőben levő imperialista háború rabló céljaira és felhívta a világ munkásait, hogy folytassanak

elszánt harcot a háború ellen. Az imperialista háború kitörésének esetére a Kiáltvány azt javasolta a szocialistáknak, hogy használják ki a háború által előidézett gazdasági és politikai válságot a szocialista forradalomért folyó harc érdekében. (A Kiáltványról lásd Lenin Művei. 21. köt. 1951. 202—212. és 310—311. old.)

A II. Internacionále vezérei, Kautsky, Vandervelde, és mások, a kongresszuson ennek a kiáltványnak elfogadása mellett szavaztak. De 1914-ben, az imperialista világháború kitörésekor, megfeledkeztek a Bázeli Kiáltványról és saját imperialista kormányaik oldalára álltak. — *83*

35 „*La Sentinelle*" („Az Őrszem") — Neufchâtel kanton (francia Svájc) szociáldemokrata szervezetének lapja; Chaux-de-Fonds-ban, 1884-ben alapították. Az imperialista világháború (1914—1918) első éveiben internacionalista álláspontot képviselt. A lap 1914 november 13-i, 265. számában rövidítve közölte az OSzDMP Központi Bizottságának „A háború és az oroszországi szociáldemokrácia" c. kiáltványát (lásd Lenin Művei. 21. köt. 1951. 11—21. old.). A lap ma is megjelenik.

„*Volksrecht*" („Népjog") — a svájci szociáldemokrata párt és Zürich-kanton szociáldemokrata szervezetének napilapja; Zürichben jelenik meg 1898 óta. Az imperialista világháború alatt ebben a lapban jelentek meg a baloldali zimmerwaldisták cikkei. A lap Lenin „Tizenkét rövid tézis a haza védelmének Greulich-féle védelméről", „Az OSzDMP feladatairól az orosz forradalomban", „A köztársasági soviniszták üzelmei" stb. c. cikkeit és más cikkeit is közölte. A lap most is megjelenik; kommunistaellenes és antidemokratikus álláspontot foglal el.

„*Berner Tagwacht*" („Berni Őrszem") — a svájci szociáldemokrata párt napilapja, 1893-ban alapították Bernben. Az imperialista világháború (1914—1918) kezdetén ebben a lapban jelentek meg K. Liebknecht, F. Mehring és más baloldali szociáldemokraták cikkei. 1917-től kezdve a lap nyiltan támogatta a szociálsovinisztákat; a lap most is megjelenik, s kommunistaellenes és antidemokratikus álláspontot képvisel. — *87*

36 A svájci szociáldemokrata párt aaraui kongresszusáról van szó, amely 1915 november 20—21-én zajlott le. A kongresszus napirendjének központi kérdése a svájci szociáldemokrata pártnak az internacionalisták Zimmerwaldi Egyesülésé-

hez való viszonya volt. E körül a kérdés körül bontakozott ki a svájci szociáldemokrácia három irányzatának harca: 1) a Zimmerwald-ellenesek irányzata (Greulich, Pflüger stb.), 2) a zimmerwaldi jobboldal híveinek irányzata (Grimm stb.) és 3) a Zimmerwaldi Baloldal híveinek irányzata (Platten stb.).

R. Grimm olyan határozati javaslatot terjesztett be, amely a svájci szociáldemokrata pártnak azt javasolta, hogy csatlakozzék a Zimmerwaldi Egyesüléshez és hagyja jóvá a jobboldali zimmerwaldisták politikai irányvonalát. A svájci baloldali szociáldemokraták módosításokat nyujtottak be Grimm határozati javaslatához. A módosításban azt javasolták, hogy ismerjék el a háború elleni forradalmi tömegharc szükségességét és kijelentették, hogy csakis a proletariátus győzelmes forradalma vethet véget az imperialista háborúnak.

A kongresszus szótöbbséggel elfogadta a baloldaliak módosításait. — *87*

87 A „*Bund Külföldi Bizottságának Bulletinje*" Genfben jelent meg 1916-ban; szociálsoviniszta álláspontot képviselt. A Bulletinnek két száma jelent meg. — *88*

88 Az *Olasz Szocialista Pártot* 1892-ben alapították, „Olasz Munkások Pártja" néven; 1893-ban a Reggio nell' Emiliában tartott kongresszuson az „Olasz Szocialista Párt" nevet vette fel. Az imperialista világháború (1914—1918) első felében az Olasz Szocialista Párt következetlen internacionalista álláspontot képviselt. A párt résztvett a Zimmerwaldi (1915 szeptember) és Kientali (1916 április) Nemzetközi Szocialista Konferencián; a centrista többséghez csatlakozott. 1916 végén az Olasz Szocialista Párt a reformista szárny nyomására a szociálpacifizmus útjára lépett.

Az oroszországi Nagy Októberi Szocialista Forradalom győzelme után az Olasz Szocialista Pártban megerősödött a balszárny. A bolognai pártkongresszus (1919 október) kimondotta, hogy a párt programjába fel kell venni egy olyan pontot, amely szerint harcolni kell a proletárdiktatúráért, kimondotta továbbá, hogy csatlakozik a Kommunista Internacionáléhoz, de az opportunistákat továbbra is megtűrte a párt soraiban.

1921 januárban, a párt livornói kongresszusán, a baloldaliak kiváltak a szocialista pártból, saját kongresszust hívtak egybe és megalapították az Olaszországi Kommu-

nista Pártot. Az Olasz Szocialista Pártot a Komintern III. kongresszusán, 1921-ben, kizárták a Kommunista Internacionáléból.

A fasiszta diktatúra idején a pártban ismét jelentékeny balszárny alakult ki. 1934-ben az Olasz Szocialista Párt megegyezésre lépett az Olasz Kommunista Párttal az akcióegységre vonatkozóan. Ez a megegyezés lett a második világháború időszakában és a háborúutáni években a két párt együttműködésének alapja. 1947 januárban az Olasz Szocialista Párt kettészakadt; kivált belőle a jobboldali szocialisták csoportja, élén az amerikai imperializmus ügynökével, Saragattal, és megalapította az „Olasz Dolgozók Szocialista Pártjának" nevezett pártot. — *90*

39 „*Avanti!*" („Előre!") — napilap, az Olasz Szocialista Párt központi lapja; 1896 decemberében alapították. Az imperialista világháború idején (1914—1918) következetlen internacionalista álláspontot foglalt el, nem szakította meg kapcsolatait a reformistákkal. A lap most is megjelenik. — *91*

40 „*Németország Internacionalista Szocialistái*" (ISD) — baloldali szociáldemokraták csoportja (Borchardt és mások), amely az imperialista világháború (1914—1918) elején keletkezett Németországban. Az ISD csoport csatlakozott a Zimmerwaldi Baloldalhoz és következetesebb álláspontot foglalt el a szociálsovinisztáktól és a centristáktól való elkülönülés kérdésében mint Rosa Luxemburg hívei. A csoportnak azonban nem voltak kiterjedt kapcsolatai a tömegekkel és így hamarosan szétesett. — *92*

41 „*Vorwärts*" („Előre") — a német szociáldemokrácia központi napilapja; 1876-ban alapították; egyik szerkesztője W. Liebknecht volt. A lap hasábjain Engels harcot folytatott az opportunizmus mindennemű megnyilvánulása ellen. A kilencvenes évek második felétől kezdve, Engels halála után, a „Vorwärts" rendszeresen közölte a német szociáldemokráciában és a II. Internacionáléban uralkodó opportunisták cikkeit. Az imperialista világháborúban (1914—1918) szociálsoviniszta álláspontra helyezkedett. A Nagy Októberi Szocialista Forradalom után a „Vorwärts" a szovjetellenes propaganda egyik központja lett; megjelent Berlinben 1933-ig.

1946 április óta a „Vorwärts" újból megjelenik Berlin-

ben, a Németországi Szocialista Egységpárt berlini szervezetének kiadásában. — *93*

[42] Az *Entente-Sozialisten* (antant-szocialisták) *konferenciáját* a francia szociálsoviniszták (Thomas, Sembat, Renaudel) kezdeményezésére hívták össze. Az OSzDMP Központi Bizottsága, Lenin javaslatára, nyilatkozatot adott ki, amelyben leleplezte a szociálsoviniszták áruló céljait és felhívta az internacionalistákat, hogy utasítsák vissza a megjelenést ezen a konferencián. Az OSzDMP Központi Bizottsága nyilatkozatának szövege 1916 decemberében jelent meg a „Szbornyik Szocial-Demokrata" 2. számában. A konferencia összehívását elhalasztották. A konferencia 1917 augusztus 28-án ült össze Londonban. — *94*

[43] A „hármas antant" *szocialistáinak londoni konferenciájáról* van szó, amelyet 1915 február 14-én tartottak. A konferencián Anglia, Franciaország és Belgium szocialista pártjai szociálsoviniszta és pacifista csoportjainak képviselői, Oroszország részéről pedig a mensevikek és eszerek voltak jelen.

Bár a bolsevikokat nem hívták meg, Lenin megbízásából Litvinov (Makszimovics) megjelent a konferencián, hogy felolvassa az OSzDMP Központi Bizottságának nyilatkozatát. A nyilatkozat alapjául Lenin tervezete szolgált. A nyilatkozat követelte, hogy a szocialisták lépjenek ki a burzsoá kormányokból, szakítsanak az imperialistákkal, ne működjenek együtt velük, harcoljanak erélyesen saját imperialista kormányuk ellen és ítéljék el a hadihitelek megszavazását. A nyilatkozat felolvasása közben Litvinovot félbeszakították és megvonták tőle a szót. Erre Litvinov a nyilatkozat szövegét átadta az elnökségnek és elhagyta a konferenciát.

Lásd Lenin „A londoni konferenciáról" és „A londoni konferencia alkalmából" c. cikkeit (Lenin Művei. 21. köt. 1951. 124—126, 170—172. old.). — *94*

[44] K. Kilbom „A svéd szociáldemokrácia és a világháború" és A. Hansen „A mai norvég munkásmozgalom néhány problémája" c. cikkéről van szó, amelyek a „Szbornyik Szocial-Demokrata" 2. számában (1916 december) jelentek meg. — *95*

[45] „*The Socialist Review*" („Szocialista Szemle") — az angol Független Munkáspárt folyóirata; 1908-tól 1934-ig jelent meg Londonban. — *106*

46 Lásd Marx—Engels. Válogatott művek. 1949. I. köt. 222. old. — *109*

47 „*Kommunyiszt*" („A Kommunista") — folyóirat, kiadását Lenin készítette elő; a „Szocial-Demokrat" szerkesztősége adta ki Genfben 1915-ben. Egy (kettős) száma jelent meg, amelyben Lenin három cikkét „A II. Internacionále csődje", „Egy francia szocialista becsületes hangja" és az „Imperializmus és szocializmus Olaszországban" c. cikkeket tették közzé (Lenin Művei. 21. köt. 1951. 199—257, 353—361, 362—372. old.).

A szerkesztőségen belül Lenin harcolt Buharin—Pjatakov pártellenes csoportja ellen, leleplezte ennek a csoportnak bolsevikellenes nézeteit és azt a kísérletét, hogy frakciós célokra használják fel a folyóiratot. A csoport pártellenes nézetei miatt Lenin azt javasolta, hogy szakítsanak a csoporttal és szüntessék be a folyóirat közös kiadását. 1916 októberétől a „Szocial-Demokrat" szerkesztősége saját folyóiratot adott ki „Szbornyik Szocial-Demokrata" címmel. — *110*

48 „*Az Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt Szervező Bizottsága Külföldi Titkárságának Hírei*" — mensevik lap; Svájcban jelent meg 1915 februártól 1917 márciusig. Tíz száma jelent meg. — *113*

49 Engels levele Marxhoz. 1858 október 7. Lásd Marx—Engels. Válogatott levelek. 1950. 122. old. — *115*

50 Marx—Engels Művei. XXVI. köt. Moszkva 1935. 288, 370. old. — *115*

51 Engels levele Marxhoz. Lásd Marx—Engels Gesamtausgabe. 3. rész. 4. köt. 511. old. — *115*

52 Engels levele Kautskyhoz. 1882 szeptember 12. Lásd Marx—Engels. Válogatott levelek. 1950. 416. old. — *115*

53 Engels levele Sorgéhoz. 1889 december 7. Lásd Marx—Engels. Válogatott levelek. 1950. 484—485. old. — *115*

54 Engels levelei Sorgéhoz. 1890 április 19., 1891 március 4., 1891 szeptember 14. Lásd Briefe und Auszüge aus Briefen von J. Ph. Becker, J. Dietzgen, F. Engels, K. Marx u. A. an F. A. Sorge u. A., Stuttgart 1906. 336, 357, 368. old. — *116*

55 Marx—Engels. Válogatott művek. 2. köt. 1949. 402—417. old. — *116*

56 *A Csheidze-frakció* — a IV. Állami Duma mensevik frakciója. — *121*

57 „*Nase Gyelo*" („Ügyünk") — mensevik havi folyóirat, az oroszországi likvidátorok, szociálsoviniszták fő sajtószerve; megjelent 1915-ben Petrográdban, az 1914 októberben betiltott „Nasa Zarja" c. folyóirat helyett.

„*Golosz Truda*" („A Munka Hangja") — legális mensevik ujság, 1916-ban jelent meg Szamarában. — *121*

58 „*A nemzetközi kapcsolatok helyreállítására alakult bizottságot*" a francia internacionalisták hozták létre 1916 januárban. A bizottság propagandát folytatott az imperialista háború ellen, számos brosúrát és röpiratot adott ki, amelyek leleplezték az imperialisták hódító céljait és a szociálsoviniszták árulását. De ugyanakkor a bizottság elvetette az opportunistákkal való határozott szakítás szükségességét, és nem adott pontos, következetes programot a forradalmi harc megindítására.

Lenin, a bizottság álláspontjának következetlensége ellenére, szükségesnek tartotta a bizottság kihasználását a franciaországi baloldali internacionalisták tömörítése és a baloldali zimmerwaldisták befolyásának erősítése érdekében. A bizottság munkájában, Lenin útmutatása szerint, Inyessza Armand is résztvett.

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom és a francia munkásmozgalom erősödésének hatására a bizottság a forradalmi-internacionalista elemek központja lett. 1920-ban belépett a megalakult Franciaországi Kommunista Pártba. — *126*

59 Stürgkh osztrák miniszterelnöknek Friedrich Adler, az osztrák szociáldemokraták egyik vezére által történt meggyilkolásáról van szó. — *127*

60 A Nemzetközi Szocialista Irodáról, a II. Internacionále végrehajtó szervéről van szó. A Nemzetközi Szocialista Irodát az 1900-as párizsi kongresszus határozata alapján hozták létre. Az imperialista világháború (1914—1918) éveiben a NSzI szociálsoviniszta álláspontot képviselt, maga köré gyüjtötte a szocialista pártok opportunista elemeit és a

különböző országok szocialistáinak „kölcsönös amnesztiája" útján megkísérelte helyreállítani a II. Internacionálét. — *139*

[61] „*Népszava*" („Volksstimme") — ujság; 1890 januártól 1933 februárig jelent meg Chemnitzben; az imperialista világháború (1914—1918) időszakában a szociálsoviniszták lapja volt. — *139*

[62] „*A baloldali zimmerwaldisták feladatai a svájci szociáldemokrata pártban*" című téziseket Lenin oroszul és németül írta, I. Armand fordította franciára; a téziseket szétküldték a svájci baloldali szociáldemokratáknak megvitatás céljából. — *142*

[63] Ezt a jelszót K. Liebknecht adta ki a német szociáldemokrata párt vezetőségéhez intézett 1914 október 2-i levelében. Lenin ennek a levélnek szövegét „A Nemzetközi Szocialista Bizottsághoz és a világ valamennyi szocialista pártjához intézett felhívás téziseinek fogalmazványában" idézi (lásd ebben a kötetben, 220—233. old.). — *142*

[64] *Egli és de Loys* — svájci tisztek, akiket az imperialista világháború idején kémkedéssel vádoltak. A svájci vezérkarban szolgálatot teljesítő Egli ezredes ügyében 1916-ban lefolytatott bírósági eljárás bebizonyította a kémkedésben való részvételét. De a militarista burzsoázia és a katonai klikk nyomására a svájci bíróság beérte azzal a határozattal, hogy a vádlottat a katonai hatóságok rendelkezésére bocsátja, hogy azok rójanak ki rá katonai fegyelmi büntetést. — *143*

[65] *Az olteni határozat* — a háború kérdésében hozott határozat, amelyet a svájci szociáldemokrata párt Oltenben (Svájc), 1906 február 10-től 11-ig tartott rendkívüli kongresszusa fogadott el. — *150*

[66] *A Grütli-Verein* (Grütliszövetség) — burzsoá-reformista szervezet; 1838-ban alapították Svájcban. A Grütliszövetség 1901-ben belépett a svájci szociáldemokrata párt kötelékébe, de megtartotta szervezeti önállóságát; az imperialista világháború (1914—1918) éveiben szociálsoviniszta álláspontra helyezkedett.

A svájci szociáldemokrata párt zürichi kongresszusa 1916 novemberében elhatárolta magát a Grütliszövetségtől és annak szociálsoviniszta tevékenységét összeegyeztethe-

tetlennek nyilvánította a szociáldemokrata párthoz való tartozással. — *152*

[67] Lenin ezeket a téziseket a svájci baloldali szociáldemokraták számára írta, a svájci szociáldemokrata párt rendkívüli kongresszusára való felkészülés idején; a kongresszus összehívását 1917 februárra tervezték, annak eldöntése céljából, hogy milyen álláspontra helyezkedjenek a szocialisták a háború kérdésében. A kongresszusról lásd Lenin következő műveit: „Nyilt levél Charles Naine-hez, a berni Nemzetközi Szocialista Bizottság tagjához“, „Egy rövid időszak története egy szocialista párt életében“ (ebben a kötetben, 237—246. és 308—312. old.). — *155*

[68] Marx—Engels. Válogatott művek. I. köt. 1949. 533. old. — *161*

[69] „*Schweizerische Metallarbeiter-Zeitung*“ („Svájci Vasmunkások Lapja“) — hetilap; Bernben alapították 1902-ben; az imperialista világháború (1914—1918) éveiben szociálsoviniszta álláspontra helyezkedett. — *162*

[70] *Fábiánus Párt* („Fábiánus Társaság“) — reformista, szélsőségesen opportunista szervezet, amelyet az angol burzsoá értelmiség egy csoportja alapított 1884-ben. A Társaságot Fabius Cunctator (a „Halogató“) római hadvezérről nevezték el; ez a hadvezér kivárási taktikájáról volt nevezetes, arról, hogy kitért a döntő harcok elől. A Fábiánus Társaság, Lenin kifejezése szerint, az „opportunizmus és a liberális munkáspolitika legtökéletesebb kifejezője“. A fábiánusok elvonták a proletariátust az osztályharctól, azt hirdették, hogy a kapitalizmusból reformok útján lehetséges a békés átmenet a szocializmusba. Az imperialista világháború (1914—1918) idején a fábiánusok szociálsoviniszta álláspontot képviseltek. A fábiánusok jellemzését lásd Lenin következő műveiben: „Előszó J. Ph. Becker, J. Dietzgen, F. Engels, K. Marx és mások levelei F. A. Sorgéhoz és másokhoz“ c. könyv orosz kiadásához. (Lenin Művei. 4. kiad. 12. köt. 330—331. old., oroszul); „A szociáldemokrácia agrárprogramja az orosz forradalomban“ (Lenin Művei. 4. kiad. 15. köt. 154. old., oroszul); „Az angol pacifizmus és az angol idegenkedés az elmélettől“ (Lenin Művei. 21. köt. 1951. 258—264. old.) stb. — *171*

[71] *Munkáspárt* (Labour Party) — 1900-ban alakult a parla-

menti munkásképviselet megteremtése céljából, mint a munkásszervezetek — szakszervezetek, szocialista pártok és csoportok — egyesülése. Ezt a szervezetet „Munkásképviseleti Bizottság"-nak nevezték, amely 1906-ban a Munkás (Labour) Párt nevet vette fel. A Labour Party, ideológiáját és taktikáját tekintve, a legopportunistább „szőröstül-bőröstül burzsoá" párt *(Lenin)*, amely a burzsoáziával való osztályegyüttműködés politikáját folytatja. Az imperialista világháború (1914—1918) időszakában a Labour Party vezérei szociálsoviniszta álláspontot képviseltek; Lenin kifejezése szerint „az imperialista banditizmus *bűnrészesei*" voltak.

A Labour Party 1924-ben, 1929-ben és 1945-ben hatalomra jutott, kormányt alakított, amely változatlanul az angol imperializmus politikáját folytatta. Az 1945-ben alakult Labour-kormány bel- és külpolitikájában az angol imperialisták reakciós programját valósította meg. A labouristák jobboldali vezérei, mint az amerikai imperializmus ügynökei, szovjetellenes álláspontot képviselnek, a demokrácia és a szocializmus erői ellen harcolnak. — *171*

72 *Nota-Bene* — Buharin álneve. — *173*

73 Lenin 1916 végén és 1917 elején az állammal foglalkozó irodalmat tanulmányozta. Ugyanakkor összeállította egy cikk tervezetét, amelyben a marxizmusnak az államhoz való viszonyát akarta tárgyalni. Ezt a cikket a „Szbornyik Szocial-Demokrata" 4. számában szándékozott közölni. A gyűjtemény kiadása anyagi eszközök híján nem volt lehetséges; Lenin a cikket nem írta meg. — *174*

74 *„Nase Szlovo"* („Szavunk") — mensevik-trockista napilap; Párizsban jelent meg 1915 januártól 1916 szeptemberig, a „Golosz" helyett. — *176*

75 A *„kezdeményező csoportokat"* a likvidátor mensevikek hozták létre 1910 végén és úgy tekintették, mint a sztolipini rendszerhez alkalmazkodó új, széleskörű legális párt sejtjeit. A likvidátoroknak Pétervárott, Moszkvában, Jekatyerinoszlávban és Konsztantyinovkában (Donyec-medence) sikerült létrehozniok „kezdeményező csoportokat". Ezek a csoportok kislétszámú intellektuel csoportocskák voltak, amelyeknek nem volt kapcsolatuk a munkástömegekkel.

Az imperialista világháború idején a kezdeményező csoportok szociálsoviniszta álláspontot foglaltak el. — *181*

76 *Ortodox* — Ljuba Iszakovna Akszelrod, mensevik. — *181*

77 *„Gyelo“* („Ügy“) — kéthetenként megjelenő mensevik szociálsoviniszta folyóirat; Moszkvában adták ki 1916—1917-ben. — *182*

78 *„Diszkusszionnij Lisztok“* („Vitaröpirat“) — az OSzDMP Központi Lapjának, a „Szocial-Demokrat“-nak melléklete; az OSzDMP Központi Bizottsága 1910 januári plénumának határozata alapján adták ki Párizsban, 1910 március 6 (19)-től 1911 április 29-ig (május 12-ig). Három száma jelent meg. — *182*

79 *„Golosz“* („Hang“) — szociálsoviniszta irányzatú mensevik ujság; Szamarában jelent meg 1916-ban. Négy száma jelent meg. Az ujság a „Nas Golosz“ („Hangunk“) és a „Golosz Truda“ („A Munka Hangja“) című, ugyancsak Szamarában megjelenő mensevik lapok folytatása volt. — *183*

80 Lenin *„Burzsoá pacifizmus és szocialista pacifizmus“* c. cikkét a „Novij Mir“ („Új Világ“) c. lapban szándékozott közzétenni, amit New Yorkban adtak ki az orosz emigráns szocialisták. De a cikk ebben a lapban nem jelent meg. Ennek a cikknek két első fejezete átdolgozott formában a „Szocial-Demokrat“ c. lap utolsó, 58-ik számában „Fordulat a világpolitikában“ címmel jelent meg (lásd ebben a kötetben, 284—293. old.). — *185*

81 *Általános Munkás Szakszervezeti Szövetség* (Általános Munkásszövetség) — a francia szakszervezetek országos szövetsége, amely 1895-ben alakult meg. Az imperialista világháború (1914—1918) idején az Általános Munkásszövetség vezetői az imperialisták oldalára állottak, s az osztályegyüttműködést és a „haza védelmét“ propagálták. — *198*

82 *A Francia Szocialista Párt* 1902-ben alakult. 1905-ben a Francia Szocialista Párt és Franciaország Szocialista Pártja kezdeményezésére megszervezték az Egységes Szocialista Pártot, amelybe beléptek valamennyi szocialista párt és csoport tagjai (a guesdeisták, a blanquisták, a jaurèsisták stb.). A Francia Szocialista Párt irányítása a reformista szocialis-

ták kezébe ment át (Jaurès-zal az élén), akik a pártban a többséget alkották. Az imperialista világháború (1914—1918) idején a párt szociálsoviniszta álláspontot foglalt el, parlamenti frakciója megszavazta a hadihiteleket, képviselői résztvettek a burzsoá kormányban. A toursi kongresszuson (1920 december 25—30) megtörtént a szakadás a Francia Szocialista Pártban: a többség megalakította a Franciaországi Kommunista Pártot, a jobboldali opportunista kisebbség, Léon Blummal az élén, elhagyta a kongresszust és önálló pártot alakított, amely felvette a régi — Francia Szocialista Párt — elnevezést. A második világháború után a Francia Szocialista Párt a francia reakcióval való szövetséget támogatja és az amerikai imperialista körök ügynökségeként lép fel. — *198*

83 „*La Bataille*" („Csata") — a francia anarcho-szindikalisták lapja; 1915 novemberétől jelent meg Párizsban; az imperialista világháború (1914—1918) időszakában soviniszta álláspontot képviselt. — *201*

84 Lenin ezzel a cikkel válaszolt arra a nyilt levélre, amelyet Boris Souvarine francia trockista tett közzé 1916-ban, „A nos amis qui sont en Suisse" („Svájci barátainkhoz") címmel. Lenin Souvarine-nak írt válaszát a cenzúra visszatartotta, és csak megírása után egy évvel jelent meg a francia centrista szocialisták lapjában, a „La Vérité"-ben („Az Igazság"), igen megrövidítve és szerkesztőségi alcímekkel. A levél teljes szövege a „La Vérité" című lap korrektúra-levonataiban maradt fenn. — *208*

85 „*L'Humanité*" („Az Emberiség") — napilap, J. Jaurès alapította 1904-ben; a Francia Szocialista Párt Központi Lapja volt. A lap az imperialista világháborúban (1914—1918) a Francia Szocialista Párt szélsőjobboldali szárnyának kezében volt és szociálsoviniszta álláspontot képviselt. Kevéssel azután, hogy a Szocialista Párt az 1920 decemberi kongresszuson kettészakadt és a Francia Kommunista Párt megalakult, a lap ennek sajtószerve lett; most is megjelenik Párizsban; a Kommunista Párt Központi Lapja. — *211*

86 „*Appeal to Reason*" („Felhívás az Értelemhez") — az amerikai szocialisták lapja; Kansas államban (Egyesült Államok) alapították 1895-ben; az imperialista világháború (1914—1918) idején internacionalista álláspontot képviselt. — *215*

87 Az OSzDMP prágai konferenciája 1912 januárjában kiűzte a pártból a mensevikeket és megalakította az önálló bolsevik pártot. A konferenciáról lásd „A SzK(b)P története. Rövid tanfolyam." 6. kiad. 1951. (IV. fej. 5. pont.) 171—177. old., valamint „A SzK(b)P — kongresszusainak, konferenciáinak és a KB plénumainak határozataiban és döntéseiben" 1. rész. 1940. 176—191. old. (oroszul). — *217*

88 „*Szószék*" („De Tribune") — ujság; a holland szociáldemokrata munkáspárt balszárnya alapította 1907-ben, Amszterdamban; a lap 1909-ben Hollandia Szociáldemokrata Pártjának sajtószerve lett, 1918-tól pedig a Hollandiai Kommunista Párt lapja; a harmincas évek elejétől 1940-ig „Volksdagblad" („Néplap") címmel jelent meg. — *219*

89 „*A Nemzetközi Szocialista Bizottsághoz és a világ valamennyi szocialista pártjához intézett felhívás téziseinek fogalmazványát*" Lenin 1917 január első napjaiban írta. A kéziratra, a cím alá, Lenin ráírta: „(továbbítani az ISK-nak és a sajtónak)".

A kautskysta álláspontot képviselő R. Grimm, a Nemzetközi Szocialista Bizottság elnöke, 1917 január 7-én, a svájci baloldaliakkal szemben a svájci szociáldemokrata párt vezetőségében keresztülvitte azt a határozatot, hogy a rendkívüli kongresszus összehívását bizonytalan időre elhalasszák. A német szociáldemokráciának ugyanezen a napon Berlinben megtartott konferenciája elfogadta Kautsky pacifista kiáltványát. Ezek az események azt jelentették, hogy a jobboldali zimmerwaldisták nyiltan átálltak a szociálsoviniszták oldalára. Ezzel kapcsolatban Lenin a tervezeten számos módosítást eszközölt, de azután elhatározta, hogy elhalasztja közzétételét és a kézirat szélére ráírta: „1917 január 7-e előtt írtam és ezért részben elavult". Később ennek a tervezetnek alapján Lenin megírta a felhívást „Azokhoz a munkásokhoz, akik támogatják a harcot a háború ellen és a saját kormányuk oldalára átállt szocialisták ellen" (lásd ebben a kötetben, 247—254. old.). — *220*

90 A levelet Lenin Zürichben írta V. A. Karpinszkijnek Genfbe. Arra szánta, hogy megvitassák az OSzDMP külföldi szekcióiban. — *234*

91 „*Grütlianer*" („Grütlista") — a svájci burzsoá-reformista

Grütliszövetség lapja; 1851-ben alapították Zürichben. Az imperialista világháború (1914—1918) idején szociálsoviniszta álláspontot képviselt. Lenin ezt a lapot a „burzsoázia munkásmozgalmon-belüli következetes és nyilt szolgái lapjának“ nevezte. — *235*

92 „*Előadás az 1905-ös forradalomról*“ c. munkáját Lenin 1917 január 9 (22)-én olvasta fel németül, a zürichi Népházban, a svájci munkásifjúság gyülésén. — *255*

93 Lenin a téziseket H. Greulich svájci szociálsovinisztának azokkal a cikkeivel kapcsolatban írta, amelyek a „Volksrecht“ („Népjog“) c. ujságban „Zur Landesverteidigung“ („A haza védelméhez“) közös címmel jelentek meg. — *274*

94 „*Le Populaire*“ („Néplap“) — ujság, amelyet a francia centrista szocialisták alapítottak; 1916-tól Limogesban, 1917 júliusától Párizsban jelent meg. 1921-ben a Francia Szocialista Párt lapja lett. Jelenleg a jobboldali szocialistáknak — a francia burzsoázia reakciós köreinek és az amerikai imperialisták ügynökségének kezében van. — *284*

95 Lenin a „Szocial-Demokrat“ 57. számára gondol, amely közölte Gucskov 1916 augusztus 15-i (28-i) levelét Alekszejev tábornok vezérkari főnök hadseregfőparancsnokhoz, továbbá egyes kivonatokat közölt Helfferich német belügyminiszternek a birodalmi-gyülésen mondott beszédéből, amelyben az ellenzéknek szociáldemokraták nagyszámban való letartóztatása miatt benyujtott interpellációjára válaszolt.

Gucskov levele azt juttatta kifejezésre, hogy az orosz burzsoázia retteg a közeledő forradalomtól és elégedetlen a kormánnyal, amely nem képes a forradalmat feltartóztatni.

Helfferich beszédének értelme az volt, hogy jobb megelőzni a forradalom bekövetkezését vezéreinek letartóztatásával, mint engedni, hogy kitörjön a forradalom. — *286*

96 A Nemzetközi Szocialista Bizottság 1916 februárban tartott kibővített tanácskozásán elfogadott „Valamennyi csatlakozó csoporthoz és párthoz“ intézett felhívásról van szó. A felhívás élesen bírálta a szociálsovinisztákat és a Nemzetközi Szocialista Iroda szociálsoviniszta állásfoglalását. A felhívás a Nemzetközi Szocialista Iroda vezéreinek azt a kísérletét, hogy a szocialisták „kölcsönös amnesztiája“ útján helyreállítsák a II. Internacionálét — a „szocializmus elleni

összeesküvésnek" nevezi. A felhívás azt követelte a szocialistáktól, hogy tagadják meg a hadihitelek megszavazását és felhívta őket arra, hogy szervezzenek sztrájkokat, tüntetéseket, barátkozást a lövészárkokban és alkalmazzák az imperialista háború elleni forradalmi harc más formáit is. Az ISK felhívása az „Internationale Sozialistische Kommission zu Bern. Bulletin" („Berni Nemzetközi Szocialista Bizottság. Bulletin") 3. számában, 1916 február 29-én és a „Szocial-Demokrat" 52-ik számában, 1916 március 25-én jelent meg. — *288*

97 Leninnek az volt a szándéka, hogy „*Statisztika és Szociológia*" c. munkáját legálisan, külön brosúra formájában adja ki, P. Pirjucsev álnéven. A munkát nem sikerült befejeznie.

A brosúra megírásához előkészített anyag és vázlatok a „Leninszkij Szbornyik" XXX. kötetében, 1937-ben jelentek meg, 280—300. old. (oroszul). — *294*

98 „*Die Glocke*" („A Harang") — folyóirat; Münchenben, majd Berlinben adta ki Parvus (Helphand), a német szociáldemokrata párt tagja, szociálsoviniszta, a német imperializmus ügynöke; a folyóirat 1915—1925-ben jelent meg. — *303*

99 „*Módosító javaslat a háború kérdéséről hozott határozathoz*" — a svájci baloldali szociáldemokraták terjesztették be a háború kérdésének megvitatása alkalmával a zürichi szociáldemokrata szervezet Tössben, 1917 február 11—12-én tartott kantonális kongresszusán.

A kongresszuson két határozati javaslatot terjesztettek be: 1) egy, a jobboldaliak által a szociálsovinizmus szellemében összeállított határozati javaslatot és 2) egy centrista határozati javaslatot, amelyet a svájci szociáldemokrata párt vezetőinek többsége helyeselt. A kongresszus szótöbbséggel (93 szavazattal 65 ellenében) a többség határozati javaslatát fogadta el. A baloldaliak, nehogy a szociálsoviniszták határozati javaslata menjen keresztül, a többség határozati javaslatára szavaztak, de a Zimmerwaldi Baloldal szellemében módosítási javaslatot nyujtottak be ehhez a határozati javaslathoz. A baloldaliak javaslata 32 szavazatot kapott.

A svájci szociáldemokrata párton belül dúló harcról lásd Lenin „Egy rövid időszak története egy szocialista

párt életében" c. cikkét (ebben a kötetben, 308—312. old.). — *307*

100 A svájci szociáldemokrata pártnak a háborúhoz való viszony kérdésének megvitatása céljából egybehívott rendkívüli kongresszusával kapcsolatos referendumról van szó. A svájci baloldali szociáldemokraták azért tűzték ki a referendumot, mert a svájci szociáldemokrata párt vezetősége határozatot hozott arról, hogy a kongresszust bizonytalan időre elhalasztja. — *308*

101 „*Neue Freie Zeitung*" („Új Szabad Ujság") — a svájci solothurni kanton szociáldemokrata szervezetének lapja; Oltenben jelent meg 1905-től 1920-ig. Az imperialista világháború (1914—1918) éveiben centrista álláspontot képviselt.

„*Basler Vorwärts*" („Bázeli Előre") — a svájci bázeli kanton szociáldemokrata szervezetének lapja; 1898-ban alapították; az imperialista világháború (1914—1918) éveiben centrista álláspontot képviselt. — *308*

102 „*Az 1917 március 4-i (17-i) tézisek fogalmazványát*" Lenin Zürichben írta, azután, hogy megkapta a februári burzsoá-demokratikus forradalomról szóló első híreket. A vázlatot Stockholmba küldte az Oroszországba visszatérő bolsevikoknak, vezérfonalképpen. — *313*

103 A burzsoá Ideiglenes Kormányról van szó, amely 1917 március 2-án (15-én) alakult, annak a megegyezésnek alapján, amelyet az Állami Duma Ideiglenes Bizottsága kötött a Munkás- és Katonaküldöttek Pétervári Szovjetje Végrehajtóbizottságának eszer és mensevik vezéreivel, a bolsevikok tudta nélkül. Az Ideiglenes Kormány tagjai Lvov herceg, Miljukov, a kadetok vezére, Gucskov, az októbristák vezére és a burzsoázia meg a földbirtokosok más képviselői voltak. A „demokrácia" képviselőjeként az eszer Kerenszkijt vették be a kormányba. — *313*

104 Ennek a dokumentumnak a Marx—Engels—Lenin Intézet adott címet. — *318*

105 Ennek a dokumentumnak a Marx—Engels—Lenin Intézet adott címet. — *319*

106 A „*Levelek a távolból*" — öt levél, amelyeket Lenin Svájcból

írt 1917 március végén és április elején, a „Pravda" c. bolsevik lap számára, amelynek kiadását a februári forradalom után újból megkezdték Pétervárott.

Az „Első levél. Az első forradalom első szakasza" 1917 március 21-én és 22-én jelent meg a „Pravda" 14. és 15. számában, nagy rövidítésekkel és számos javítással. Lenin Műveinek második és harmadik kiadása a levelet a „Pravda" szövege alapján közölte, a negyedik kiadásban a gépírásos másolat szövege alapján közöljük, amelyet összevetettünk a „Pravda" szövegével. A többi négy levél 1924-ben jelent meg. — *321*

107 „*The Times*" („Idők") — ujság, Londonban alapították 1785-ben; az angol burzsoázia egyik nagy konzervatív lapja. — *336*

108 „*Népi szocialisták*" (eneszek) — kispolgári párt; 1906-ban alakult, miután kivált az eszerek jobbszárnyából; mérsékelt demokratikus követeléseket állított fel, amelyek nem lépték túl az alkotmányos monarchia kereteit. Az eneszek elvetették az eszereknek a föld szocializálásáról szóló program-tételét, és a földesúri föld megváltás alapján történő kisajátítását hirdették. Lenin az eneszeket „nyárspolgári opportunistáknak", „szociálkadetoknak", „az eszerek mensevikjeinek" nevezte. Az eneszek vezérei A. V. Pesehonov, V. A. Mjakotyin, N. F. Annenszkij stb. voltak.

Az eneszek pártja a februári burzsoá-demokratikus forradalom után tevékenyen támogatta a burzsoá Ideiglenes Kormányt, átment az ellenforradalom táborába. — *339*

109 *A trudovikok*, a „Munkacsoport" — kispolgári demokraták csoportja, amely 1906 áprilisában alakult az I. Állami Duma parasztképviselőiből. A trudovikok frakciója mind a négy dumában fennállott. Az imperialista világháború (1914—1918) éveiben a trudovikok soviniszta álláspontra helyezkedtek. A trudovikok, mint a kulákság érdekeinek kifejezői, a februári burzsoá-demokratikus forradalom után a népi szocialistákkal együtt átmentek az ellenforradalom táborába. — *340*

110 „*Nasa Zarja*" („Hajnalunk") — a likvidátor mensevikek legális havi folyóirata; 1910—1914-ben jelent meg Pétervárott. A „Nasa Zarja" körül alakult ki a likvidátorok központja Oroszországban. 1915 januárjától, a „Nasa Zarja"

betiltása után, a „Nase Gyelo" („Ügyünk") című folyóirat jelent meg. — *341*

111 Arról a megegyezésről van szó, amelyet 1917 március 1 (14)-én kötöttek a burzsoá Ideiglenes Kormány megalakításáról az Állami Duma Ideiglenes Bizottsága és a Munkás- és Katonaküldöttek Pétervári Szovjetje Végrehajtó Bizottságának eszer és mensevik vezérei, a bolsevikok tudta nélkül. Az eszerek és mensevikek önkéntesen átadták a hatalmat a burzsoáziának, az Állami Duma Ideiglenes Bizottságát felhatalmazták arra, hogy a saját belátása szerint alakítsa meg az Ideiglenes Kormányt. — *342*

112 „*Le Temps*" („Az Idő") — burzsoá napilap; Párizsban jelent meg 1861-től 1942-ig. — *342*

113 „*Neue Zürcher Zeitung*" („Új Zürichi Ujság") — svájci burzsoá lap; 1780-ban alapították Zürichben; 1821-ig „Zürcher Zeitung" címen jelent meg. A lap ma is megjelenik. — *342*

114 „*National-Zeitung*" („Nemzeti Ujság") — német burzsoá lap; 1848-ban alapították Berlinben. — *342*

115 Arról az „összekötő bizottságról" van szó, amelynek tagjai Cshеidze, Sztyeklov, Szuhanov, Filippovszkij és Szkobelev (később Csernov és Cereteli) voltak. Az „összekötő bizottságot" a Munkás- és Katonaküldöttek Pétervári Szovjetjének mensevik-eszer Végrehajtó Bizottsága 1917 március 8-án (21-én) azért küldte ki, hogy megteremtse a kapcsolatot az Ideiglenes Kormánnyal, „befolyást" gyakoroljon a kormányra és „ellenőrizze" tevékenységét. A valóságban az „összekötő bizottság" segítette az Ideiglenes Kormányt burzsoá politikájának keresztülvitelében, és arra törekedett, hogy visszatartsa a munkástömegeket attól, hogy aktív forradalmi harcot folytassanak az egész hatalomnak a szovjetek kezébe való átmenetéért. Az „összekötő bizottság" 1917 májusáig állt fenn, amikor a mensevikek és az eszerek képviselői közvetlenül beléptek az Ideiglenes Kormányba. — *343*

116 „*Frankfurti Ujság*" („Frankfurter Zeitung") — német burzsoá lap; 1856-tól 1943-ig jelent meg Frankfurt am Main-ban. — *348*

117 „Vossische Zeitung" (*„Voss-féle Ujság"*) — német burzsoá lap; 1704-ben alapították Berlinben. — *348*

118 Lásd erről Lenin „Állam és forradalom" című munkáját (Lenin. Válogatott Művek. 2. köt. 1949. 155—257. old.). — *354*

119 *„Letopisz"* („Krónika") — irodalmi, tudományos és politikai havi folyóirat, amelyet M. Gorkij alapított Pétervárott; 1915 decembertől 1917 augusztusig jelent meg. — *363*

120 *A „104-ek" agrárprogramja* — a földtörvény „Alapvető tételeinek tervezete", amelyet az I. dumában 1906 május 23-án (június 5-én) terjesztettek be, száznégy parasztképviselő aláírásával. A tervezet a következő követeléseket állította fel: az egész nép tulajdonát képező földalap létrehozása a kincstári, hitbizományi, korona- és kolostori földekből, valamint a magántulajdonban lévő földekből, ha a birtok nagysága meghaladta a megállapitott munkanormát; csak annak legyen joga a föld használatára, aki azt maga műveli meg. A kisajátított magánbirtokokért megváltást irányoztak elő. A földreform végrehajtását a teljes demokratizmus alapján választott helyi parasztbizottságokra ruházták. Lenin a „104-ek" programját „forradalmi agrártervezetnek" nevezte (lásd ebben a kötetben, 362. old.). — *370*

121 1915-ben Bernben a bolsevikok megalakították a hadifoglyokat segélyező bizottságot. A bizottság nagy munkát végzett a kapcsolatok felvétele és a német táborokban levő orosz hadifoglyok közötti munka megszervezése terén; széleskörű levelezést indítottak, megküldték az illegális bolsevik irodalmat.

Lenin ezt a felhívást a hadifoglyokhoz nem sokkal azután írta, hogy az oroszországi forradalomról szóló első híreket megkapta; a felhívást a „Szocial-Demokrat" szerkesztősége külön röpirat formájában adta ki. A röpirat végén a következő utóirat van: „Elvtársak! Továbbra is tartsátok fenn a kapcsolatot a hadifoglyokat segélyező bizottsággal — címe: Schweiz, Bern, Falkenweg 9. Az elvtársak továbbra is igyekeznek majd nektek könyveket stb. küldeni." — *372*

122 *„Pravda"* („Igazság") — legális bolsevik napilap; Péter-

várott jelent meg; Lenin útmutatásai szerint és Sztálin kezdeményezésére alapították. Sztálin vezetésével dolgozták ki a „Pravda“ platformját és az ő irányításával készült a „Pravda“ első száma, amely 1912 április 22-én (május 5-én) jelent meg.

A „Pravdá“-t a munkások pénzén adták ki: a munkások 1912-ben 620, 1913-ban 2 181, 1914 január—májusban 2 873 csoportos gyüjtést rendeztek a bolsevik sajtó javára. A „Pravda“ levelezői élenjáró munkások voltak. A lap naponként 40—60 000 példányban jelent meg. Minden egyes példánya kézről kézre járt a munkások között.

A bolsevikokat akkor „pravdistáknak“ nevezték. „Az 1912-es «Pravda» lerakta a bolsevizmus 1917-es győzelmének alapköveit“ — írta Sztálin.

Lenin külföldről irányította a „Pravdá“-t, majdnem minden nap írt az ujságba, útmutatásokat adott a szerkesztőségnek. Amikor Sztálin 1912 szeptemberben megszökött a narimi száműzetésből, résztvett a „Pravda“ vezetésében. 1913 január—februárban J. M. Szverdlov volt a „Pravda“ szerkesztője. 1913 februárban Sztálin Lenin útmutatásai szerint J. M. Szverdlovval együtt átszervezte a „Pravda“ szerkesztőségét. 1912 májustól novemberig V. M. Molotov a szereksztőbizottság titkára és tagja volt; 1913 őszén, illegalitásban, ő vezette a „Pravda“ szakszervezeti rovatát. A szerkesztőség állandó munkatársai M. Sz. Olminszkij, N. N. Baturin, K. Sz. Jeremejev, N. G. Poletajev, K. N. Szamojlova, A. I. Jelizarova és mások voltak. A lap munkájában tevékenyen résztvettek a IV. duma bolsevik képviselői. A „Pravda“ közölte A. M. Gorkij műveit.

A cári kormány nyolcszor tiltotta be a „Pravdá“-t, a lap azonban más néven, mint „Rabocsaja Pravda“ („Munkás Igazság“), „Szevernaja Pravda“ („Északi Igazság“), „Pravda Truda“ („A Munka Igazsága“), „Za Pravdu“ („Az Igazságért“), „Proletarszkaja Pravda“ („Proletár Igazság“), „Puty Pravdi“ („Az Igazság útján“), „Rabocsij“ („Munkás“), „Trudovaja Pravda“ („Dolgozók Igazsága“) — továbbra is megjelent.

A „Pravda“, melyet közvetlenül az imperialista háború kitörése előtt, 1914 július 8-án (21-én) betiltottak, csak a februári forradalom után, 1917 március 5-én (18-án) jelent meg ismét; a lap a Központi Bizottság és az OSzDMP Pétervári Bizottságának hivatalos sajtószerve lett. A Központi Bizottság Irodájának március 15-i (28-i) kibővített ülésén Sztálint beküldték a „Pravda“ szerkesztőségébe,

Amikor Lenin 1917 áprilisban visszatért Oroszországba, ő állt a „Pravda" vezetőségének élén. A júliusi napok után, amikor Leninnek illegalitásba kellett mennie, Sztálin lett a párt Központi Lapjának felelős szerkesztője. A „Pravda" az Ideiglenes Kormány üldözése miatt 1917 júliustól októberig négyszer változtatta nevét: „Lisztok «Pravdi»", „Proletarij", „Rabocsij" és „Rabocsij Puty" címmel jelent meg. Október 27-től (november 9-től) a „Pravda" ismét régi nevén jelent meg. — *377*

123 Lenin „*Az OSzDMP feladatairól az orosz forradalomban*" c. előadását 1917 március 14-én (27-én) németül, a zürichi Népházban, egy svájci munkásgyűlésen tartotta. — *384*

124 Marx—Engels. Válogatott művek. 1949. 1. köt. 498. old. — *388*

125 „*Corriere della Sera*" („Esti Kurir") — olasz burzsoá napilap, amelyet Milánóban alapítottak 1876-ban; ma is megjelenik. — *391*

126 Csernomazovot 1914 januárban eltávolították a „Pravda" szerkesztőségéből, provokációs tevékenység gyanúja miatt; ettől fogva semmiféle része nem volt a „Pravda" kiadásában. — *393*

127 „*Petit Parisien*" („Kis Párizsi") — a francia burzsoázia legreakciósabb köreinek napilapja; 1876-ban alapították Párizsban. — *393*

128 Az orosz emigránsok hazatérésének megszervezésére alakult bizottság megbízásából R. Grimm tárgyalásokat kezdett Oroszországba utazásukról. Minthogy Grimm kétértelmű álláspontot foglalt el és elhúzta az átutazás körül folyó tárgyalásokat, a bolsevikok lemondtak szolgálatairól és F. Plattent, a svájci szociáldemokrata párt titkárát bízták meg a tárgyalások folytatásával. — *395*

129 „*Freie Jugend*" („Szabad Ifjúság") — a svájci szociáldemokrata ifjúsági szervezet lapja; Zürichben jelent meg 1906-tól 1918-ig. Az imperialista világháború (1914—1918) éveiben a Zimmerwaldi Baloldalhoz csatlakozott. — *398*

130 A „Módosító javaslat a háború kérdéséről hozott határozat-

hoz" c. munkáról van szó, amelyet Lenin írt és amelyet a svájci baloldali szociáldemokraták nevében terjesztettek be a Tössben, 1917 február 11—12-én megtartott kantonális kongresszuson (lásd ebben a kötetben, 307. old.). — *398*

131 „*Labouristáknak*" Lenin a Munkáspárt (Labour Party) tagjait nevezi. — *403*

132 „*Arbeiterpolitik*" („Munkáspolitika") — legális hetilap; a német baloldali szociáldemokraták brémai csoportja adta ki 1916-tól 1919-ig. — *403*

V. I. LENIN

ÉLETÉNEK ÉS TEVÉKENYSÉGÉNEK DÁTUMAI

(1916 augusztus — 1917 március)

1916

Augusztus vége— szeptember eleje.	Lenin Flums faluból visszatér Zürichbe.
Augusztus— szeptember.	Lenin megírja „Az «imperialista ökonomizmus» születőben levő irányzatáról" és „Válasz P. Kijevszkijnek" (J. Pjatakovnak) c. cikkeit.
Augusztus— október.	Lenin megírja „A marxizmus karikatúrájáról és az «imperialista ökonomizmusról»" c. cikkét.
Szeptember 17 (30).	Lenin résztvesz a berni Nemzetközi Szocialista Bizottság tanácskozásán.
Szeptember.	Lenin megírja „A proletárforradalom katonai programja" c. cikket. A cikk 1917-ben jelent meg, a „Jugend-Internationale" 9. és 10. számában.
Október első fele.	Lenin az OSzDMP Központi Bizottságának nevében üdvözli az olasz szocialista párt kongresszusát. Az üdvözletet Zürichben, október 2-án (15-én) olvasták fel a kongresszuson.
Október.	Lenin megírja „A «lefegyverzés» jelszaváról" és az „Imperializmus és a szakadás a szocializmus táborában" c. cikkeit. A cikkek 1916 decemberében jelentek meg a „Szbornyik Szocial-Demokrata" 2. számában.
Október 21 és 22 (november 3 és 4).	Lenin jelen van azon a tanácskozáson, melyet a svájci szociáldemokrata párt kongresszusának baloldali küldöttei tartanak; résztvesz a kongresszus azon határozati javaslatának kidolgozásában, amely a Kientali

Konferenciához való állásfoglalás kérdésével foglalkozik.

Október 22 (november 4). Lenin résztvesz a svájci szociáldemokrata párt zürichi kongresszusán; üdvözlő beszédet mond az OSzDMP Központi Bizottsága nevében.

Október 24 (november 6). Lenin „A különbékéről" és a „Tizen vannak már a «szocialista» miniszterek" c. cikkei megjelennek a „Szocial-Demokrat" 56. számában.

Október. Megjelenik a „Szbornyik Szocial-Demokrata" 1. száma, Lenin „Az önrendelkezéssel kapcsolatos vita eredményei" és „Junius brosúrájáról" c. cikkeivel, továbbá „A szocialista forradalom és a nemzetek önrendelkezési joga" c. téziseivel.

Október vége—november eleje. Lenin megírja „A baloldali zimmerwaldisták feladatai a svájci szociáldemokrata pártban" c. téziseit; utasítást ad a tézisek idegen nyelvekre való lefordítására és terjesztésére. A téziseket 1918-ban, francia nyelven, külön brosúra formájában hozták nyilvánosságra.

November 7 (20). Lenin megbeszélést tart a baloldali zimmerwaldistákkal „A baloldali zimmerwaldisták feladatai a svájci szociáldemokrata pártban" c. tézisekről.

November 17 (30). Lenin másodszori megbeszélést tart a baloldali zimmerwaldistákkal „A baloldali zimmerwaldisták feladatai a svájci szociáldemokrata pártban" c. tézisekről és a svájci szociáldemokrata pártnak a háborúval kapcsolatos állásfoglalásáról.

1916 november—1917 február. Lenin Inyessza Armandnak írt leveleiben megvédelmezi és továbbfejleszti a háború kérdésében elfoglalt álláspontról és a haza védelméről szóló legfontosabb marxista tételeket.

Lenin élesen bírálja Pjatakov—Buharin „imperialista ökonomizmusának" opportunizmusát, leleplezi Radek arcátlan politikai

intrikáit, Trockij és Zinovjev elvtelen, kétkulacsos magatartását, felfedi és bírálja a baloldali szociáldemokraták hibáit és következetlenségét.

December eleje. Lenin „Tézisek a svájci szociáldemokrata párt állásfoglalásáról a háborúval kapcsolatban" c. munkáján dolgozik.

December 19 (1917 január 1). Lenin megírja „Burzsoá pacifizmus és szocialista pacifizmus" c. cikkét.

December második fele. Lenin megírja „Nyilt levél Boris Souvarinenak" c. munkáját. A levél rövidített formában 1918 január 27-én, a „La Vérité" című lap 48. számában jelent meg.

Legkésőbb december 25-én (1917 január 7-én). Lenin megírja „A Nemzetközi Szocialista Bizottsághoz és a világ valamennyi szocialista pártjához intézett felhívás téziseinek fogalmazványát".

December 26 (1917 január 8). Lenin V. A. Karpinszkijnek írt levelében leleplezi R. Grimm szociálsoviniszta álláspontját és körvonalazza, hogy milyen rendszabályokra van szükség a svájci szociáldemokrata pártnak többségükben a szociálsovinisztákhoz átpártolt opportunista vezérei elleni harc érdekében.

December 26—27 (1917 január 8—9). Lenin megírja a „Nyilt levél Charles Nainehez, a berni Nemzetközi Szocialista Bizottság tagjához" c. munkáját.

December vége. Lenin megírja a felhívást „Azokhoz a munkásokhoz, akik támogatják a harcot a háború ellen és a saját kormányuk oldalára átállt szocialisták ellen".

December. Megjelenik a „Szbornyik Szocial-Demokrata" 2. száma, Lenin „A «lefegyverzés» jelszaváról", az „Imperializmus, és a szakadás a szocializmus táborában", az „Ifjúsági Internacionále", a „Meddő erőlködés az opportunizmus fehérremosására" és „A Cheidze-frakció és szerepe" c. cikkeivel. Lenin

megírja az „Elvi tételek a háború kérdéséről“ és „A haza védelme kérdésének feltevéséről“ c. cikkeit.

1917

Január 1—2 (14—15).	Lenin elnököl a svájci baloldali szociáldemokraták tanácskozásán, amelyen a Grimm elleni fellépés kérdését vitatják meg.
Január 6 (19).	Lenin szétküldi a bolsevikok külföldi szekcióinak a svájci baloldali szociáldemokraták határozatát, akik referendumot hirdetnek a rendkívüli pártkongresszus összehívásának kérdésében (ezt a kongresszust a svájci szociáldemokrata párt vezetőségének határozata bizonytalan időre elhalasztotta).
Január 9 (22).	Lenin egy zürichi ifjúsági gyűlésen előadást tart az 1905-ös forradalomról.
Január 13 és 17 (26 és 30) között.	Lenin megírja a „Tizenkét rövid tézis a haza védelmének Greulich-féle védelméről“ c. cikkét. A cikk a „Volksrecht“ című lap 26. és 27. számában jelenik meg.
Január 18 (31).	Lenin „Fordulat a világpolitikában“ c. cikke megjelenik a „Szocial-Demokrat“ 58. számában.
Január.	Lenin megírja a „Statisztika és szociológia“ című brosúrát, „A «centrumnak», mint a nemzetközi szociáldemokrata mozgalomban mutatkozó irányzatnak ismérvei“ c. téziseit és „Valóságos vagy képzelt mocsár?“ című cikkét.
Január 24 (február 6).	Lenin résztvesz a zürichi szociáldemokrata szervezet vezetőségválasztó közgyűlésén.
Január 27 és 29 (február 9 és 11) között.	Lenin megírja a „Módosító javaslatot a háború kérdéséről hozott határozathoz“, amelyet a svájci szociáldemokrata párt kantonális kongresszusain terjesztettek elő, a baloldali szociáldemokraták nevében.

Január—február. Lenin a zürichi könyvtárban a marxizmusnak az államhoz való állásfoglalásán dolgozik; kivonatokat készít Marx és Engels műveiből; leírja megjegyzéseit és következtetéseit. Az előkészített anyagnak Lenin „A marxizmus az államról" címet adta.

Február 4 (17). Lenin A. M. Kollontajnak Stockholmba írt levelében felvilágosításokat kér arról, hogy lehetséges-e kapcsolatokat létesíteni a svéd baloldali szociáldemokratákkal és közreműködni ujságjukban.

Február 20 (március 5). Lenin A. M. Kollontajnak Stockholmba írt levelében konkrét útmutatásokat ad a baloldaliak tömörítését célzó lépésekre vonatkozólag és körvonalazza az ifjúsági kongresszusra (a svéd szociáldemokrata ifjúsági szövetség kongresszusára) előkészített tézisek tervét.

Február vége. Lenin megírja „Egy rövid időszak története egy szocialista párt életében" c. cikkét.

Február—március. Lenin résztvesz a Zimmerwaldi Baloldal svájci csoportja által kiadott 1. számú „Röpirat" szerkesztésében, megszervezi a „Röpirat" idegen nyelvekre való lefordítását és terjesztését.

Március 2 (15). Lenin megkapja az első híreket a februári forradalomról és lépéseket tesz az Oroszországba való mielőbbi visszatérés érdekében.

Március 3 és 4 (16 és 17). Lenin A. M. Kollontajnak Stockholmba írt leveleiben méltatja az oroszországi februári forradalmat és felvázolja a bolsevikok taktikáját.

Március 4 (17). Lenin megírja „Az 1917 március 4-i (17-i) tézisek fogalmazványát" és elküldi Stockholmba, irányelvül az Oroszországba visszatérő bolsevikoknak.

Március 5 (18). Lenin La Chaux-de-Fonds-ban (Svájc) előadást tart a Párizsi Kommünről és az orosz forradalom fejlődésének távlatairól.

Március 6 (19). Lenin táviratot küld Stockholmba az Orosz-

országba útnak induló elvtársaknak, amelyekben irányelveket ad a párt taktikájáról a forradalomban.

Március 7 (20). Lenin megírja a „Levelek a távolból. Első levél. Az első forradalom első szakasza" c. munkáját. A levél a „Pravda" 14. és 15. számában jelenik meg.

Március 8—9. (21—22). Lenin megírja a „Levelek a távolból. Második levél. Az új kormány és a proletariátus" c. munkáját.

Március 10 (23). Lenin a bolsevikok külföldi szekcióinak megküldi a „Levelek a távolból" első és második levelének másolatát.

Március 10—11 (23—24). Lenin megírja a „Levelek a távolból. Harmadik levél. A proletár-milíciáról" c. munkáját.

Március 12 (25). Lenin megírja a „Levelek a távolból. Negyedik levél. Hogyan vívjuk ki a békét?" c. munkáját és „Az oroszországi forradalom és a világ munkásainak feladatai" című cikkét.

Március közepe. Lenin megírja „A fogságban sínylődő elvtársakhoz" c. felhívást, amelyet külön röplap formájában adnak ki, „A «Szocial-Demokrat» szerkesztősége" aláírással.

Március 14 (27). Lenin Zürichben előadást tart „Az OSzDMP feladatairól az orosz forradalomban". Az autoreferátum a „Volksrecht" c. lap 77. és 78. számában jelenik meg.

Március 17 (30). Lenin megírja „A köztársasági soviniszták üzelmei" c. cikkét. A cikk a „Volksrecht" című lap 81. számában, rövidített formában pedig az „Avanti!" című lap 99. számában jelenik meg.

Március 18 (31). Az OSzDMP Központi Bizottságának Külföldi Testülete elfogadja a Lenin által írt határozatot az emigránsok Oroszországba való visszatérésének módozatairól.

Március 22 (április 4). Lenin résztvesz Zürichben az emigránsok Oroszországba való visszautazásának megszervezésével foglalkozó tanácskozáson.

Lenin Bernbe utazik, a Svájcból Oroszországba való átutazásról szóló jegyzőkönyv aláírására.

Március 26 (április 8). Lenin megírja a „Levelek a távolból. Ötödik levél. A forradalmi proletár államrend feladatai" c. munkáját.

Lenin megírja a „Búcsúlevél a svájci munkásokhoz" c. munkáját. A levelet az OSzDMP Oroszországba visszatérő tagjainak berni gyűlése elfogadja.

Március 27 (április 9). Lenin és Krupszkaja elindulnak Svájcból Oroszországba.

Március 27 és 30 (április 9 és 12) között. Lenin az úton „A proletariátus feladatai a forradalomban" c. téziseken („Áprilisi tézisek") dolgozik.

Március 31 (április 13). Lenin az emigrációból Oroszországba való átutaztában egy napot Stockholmban tölt; résztvesz a svéd internacionalista szocialisták tanácskozásán; megszervezi az OSzDMP Központi Bizottságának Külföldi Irodáját.

TARTALOM

1917

KÉPMELLÉKLETEK

4189. Franklin-nyomda Budapest. VIII., Szentkirályi-utca 28.

Felelős: Janka Gyula.